

Українська мова

Розробки уроків

до підручника
Н. Кравцова та ін.
«Українська мова
та читання. 3 клас»

Видавництво

«Підручники
і посібники»

Надія Кравцова, Ольга Придаток

УКРАЇНСЬКА МОВА
3 КЛАС
РОЗРОБКИ УРОКІВ

До підручника

Кравцова Н., О. Придаток, В. Романова «Українська мова та читання. 3 клас»

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2020

Урок 1. Вступний урок. Привітання.

Повторення вивченого у 1–2 класах

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів про звуки мовлення та букви, вчити відтворювати ланцюжок звуків слова, що складається з 5–8 звуків; синтезувати із поданих звуків слова. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати любов до рідної мови, пробудження інтересу до знань, до навчання.

Засоби навчання: листочки з написами тем, які вивчатимуться у третьому класі, цеглинки LEGO, предметні малюнки, звукові фішки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

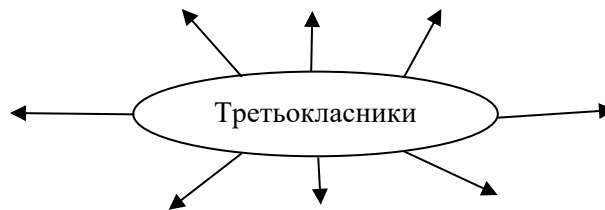
I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Це здорово!»

Учні вимовляють слова «Я — Іванка і найбільше люблю (мені подобається)...», і продовжують речення, називаючи своє улюблене заняття (*відвідувати музичний гурток, спортивну секцію*).

У відповідь на кожну фразу всі діти хором вигукують: «Це здорово!» і водночас піднімають угору великий палець (жест схвалення).

Вправа «Асоціативний куц»

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

— Що це за великий будинок, який кожного буденного ранку чекає третьокласників? Так, це — школа (*лицей, гімназія, спеціалізована школа*). А найбільше чекає вас класна кімната, де виблискують вікна, парти та підлога. Парти шепочуть, щоб учні скоріше займали свої місця. Мультимедійна дошка згідно плідно працювати, за літо вона стомилася бути самотньою. А новенькі підручники так хочуть, щоб учні погортали їхні сторінки, повторили та вивчили матеріал, виконали цікаві повчальні завдання.

— Що бажає вам цей підручник? (*Учні розглядають підручник «Українська мова та читання. 3 клас».*)

Ознайомлення з умовними позначеннями на с. 3.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Під руч ник підручник

Завдання за вибором:

- Складіть речення зі словом *підручник*.
- Продовжте речення: *Підручник допоможе нам...*

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— У вигляді якого могутнього дерева ми можемо уявити підручник?

Не дуб, а з листочками.
Не сорочка, а зшита...

Отже, уявимо, що наш підручник — це могутній дуб. (*На дощці дуб без листя.*) А чому він сумний? Давайте спробуємо звеселити його листочками. Що ж ми будемо вивчати протягом року? (*Діти підходять до дерева і читають записані теми, які вони будуть вивчати протягом року.*)

Звуки і букви
Алфавіт
Наголос
Слово
Значення слова
Будова слова
Іменник
Прикметник
Числівник
Дієслово
Речення
Текст

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні найуважніші, найспостережливіші дітки дізнаються одну з таємниць української мови.

Щоб визначити тему уроку, ми виконаємо вправу 1 завдання 1. Розгадаємо ребуси. (*Звуки і букви.*)

4. Повідомлення теми та мети уроку.

Повторення про звуки та букви (с. 3).

Виконання вправи 1. Завдання 2–4. Повторення про звуки та букви.

Виконання вправи 2. Списування речення, змінюючи звукові схеми словами.

Виконання вправи 3. Завдання 1–2. Запис парами назви предметів, зображених на кожному малюнку.

Фізкультхвилинка. Руханка.

— Чи знаєте ви, які знання посипляться на вас у третьому класі?

— Піднімається вітер, і на нас сипляться звуки (*потираємо руки*).

— Падають перші краплини дощу на весь алфавіт. Не забувають краплинки про жодну літеру (*клацаємо пальцями*).

— Почалася злива і всі слова починають бігати з місця на місце, то бути веселими, усміхненими, то сумними (*плескаємо долонями по стегнам*).

— Злива перетворилася на бурю і тут іменники, дієслова, числівники, прикметники починають заспокоювати один одного (*тупаємо*).

— Ось буря стихає і слова у реченнях стають у правильному порядку (*плескаємо долонями по грудині*).

— Стихає злива стає спокійно можна написати текст про все, що відбулося (*плескаємо долонями по стегнам*).

— Закінчується дощ, падають останні краплі (*клацаємо пальцями*).

— Шумить тільки вітер (*потираємо долоні*).

— Дощ скінчився. Сонце! (*діти піднімають руки вгору*.)

Виконання вправи 3. Завдання 3. Складання та запис жартівливого речення з однією парою слів із попередньої вправи.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Цікаве кодування»

Запишіть утворені слова.

Завдання за вибором:

- Дзвінкий приголосний звук у слові «Зошит» + твердий приголосний звук у слові «олівець» + голосний звук у слові «гумка», який знаходиться у першому складі + глухий приголосний звук у слові «книга» + перший звук у слові «аркуш». ($Z + B + Y + K + I = \text{звуки}$)
- Перший звук у слові «соняшник» + другий звук у слові «словник» + голосний звук у слові «льон» + приголосний звук у другому складі слова «сова» + голосний звук у слові «смак». ($C + L + O + B + A = \text{слова}$)

Гра «Знайди місце літері»

Н — жовта цеглинка, к — червона цеглинка, г — зелена цеглинка, в — помаранчева, м — синя, с — блакитна.

_ора (*нора, кора, гора*)
_ода (*вода, мода, сода*)

Учні доводять правильність виконання завдання використовуючи вправу «Попс-формула». **П** (позиція) — *Я вважаю, що ...* **О** (обґрунтування) — *Тому що ...* **П** (приклад) — *Я можу довести це на прикладі ...* **С** (судження) — *Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...*

Гра «Лото в парах»

У кожній парі учнів на парті предметні малюнки, фішки з умовним позначенням звуків.

Кожний учень стане шифрувальником і спробує зашифрувати слова за допомогою фішок.

На партах дітей розміщені предметні малюнки та фішки. Один учень кладе малюнок на парту, інший називає його та викладає з фішок звукову модель. Потім учні міняються ролями. Під час гри вчитель ходить між рядами та контролює правильність виконання завдання.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 4 на с. 5. Завдання за вибором учнів. Інструктаж до виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Веселка»

На дошці прикріплена веселка, на парті в кожного учня 7 кольорів веселки. Кожен учень має право вибрати кольорову смужечку таку, відповідно як він (вона) працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки. Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити. Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося. Жовта — я це робив / робила з допомогою. Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки. Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу. Синя — я це зробив / зробила. Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 2. Апостроф

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів про апостроф, повторити правила написання слів з апострофом та правила переносу слів з рядка в рядок; вчити доводити свою думку, складати речення за малюнком. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати любов до рідної мови, пробудження інтересу до знань, до навчання, до природи.

Засоби навчання: ребуси, індивідуальні картки для груп.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Долоньки»

Діти, прикладіть долоньки до сусідів.

— Що ви відчули? Усміхніться і передайте це тепло один одному, і нехай у кожному серденьку воно довго палає.

— А де ще ми можемо його відчути? (*У сім'ї*)

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Вірш

Що таке сім'я?

Розкажу вам, друзі, я,
Що таке моя сім'я.
Разом дружно проживаємо
І пісні про це співаємо.
Люба матінко моя —
Як пишаюсь нею я!
В неї рук золотії.
Серцем кожного зігріє.
Тато сильний і завзятий —
Він господар в нашій хаті.
Все майструє, все ладнає,
Бо для всього хист він має.
Дід і бабця — у пошані,
Вони праці ветерани.
Всіх онуків міцно люблять.
І як пташенят голублять.
Є у мене ще й брати —
Кращих в світі не знайти.
Ось і вийшло всіх сім «я»
Знайте, це моя сім'я.

Н. Чемерис

Вправа «Закінчи речення»

— У моїй сім'ї я почуваю себе...

— У моїй сім'ї завжди...

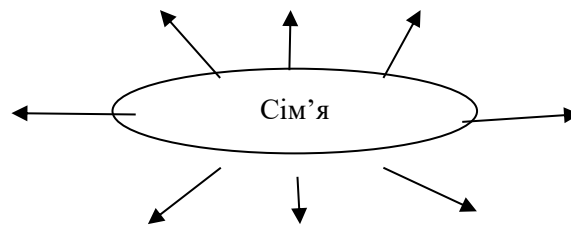
— У моїй сім'ї найчастіше...

— У моїй сім'ї ніколи...

Робота в малих групах.

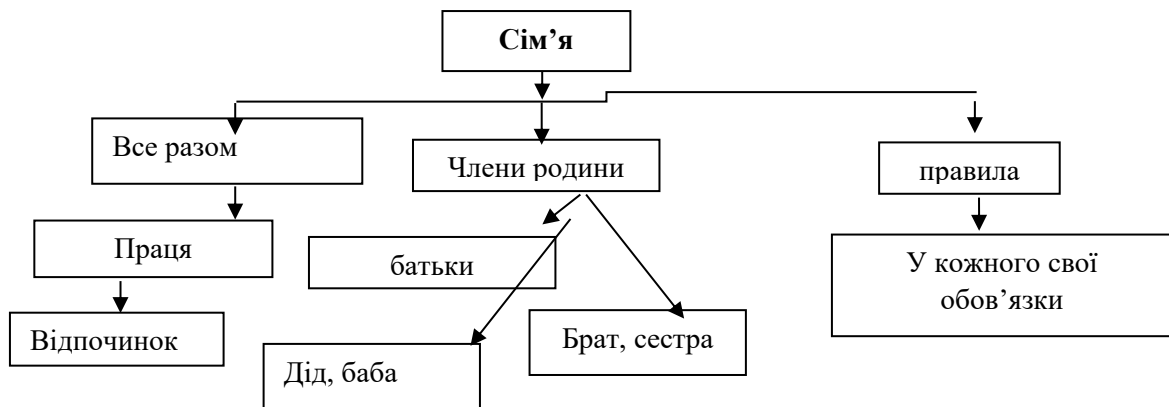
I група. Вправа «Асоціативний куш»

II група. Вправа «Сенкан»

1. *Іменник.* Сім'я.
2. *Прикметники.* Дружна, велика.
3. *Дієслова.* Працює, відпочиває, подорожує.
4. *Враження від предмета.* Наша сім'я дуже дружня.
5. *Висновок.* Родина.

III група. Вправа «Кластер»

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Ссс сі м'я сім'я

Завдання за вибором:

- Складіть речення зі словом *сім'я*.
- Продовжте речення: *Не буду хвалитися, але я допомагаю ...*

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Слово «сім'я» дуже дружнє. Воно вмє дружити не тільки з літерами, а й з апострофом.

А підкажіть, які ще слова дружать з апострофом. Скористайтесь підказкою.

«**МаВПа БуФ**» (губні приголосні звуки)

Букви, після яких пишеться апостроф (*б'ють, в'юн, черв'як*).

3. Повідомлення теми та мети уроку.

— Сьогодні ми з вами відкриємо ключиком ті знання, які збереглися у вашій шкатулочці.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 5).

Виконання вправи 5.

- Прочитайте слова.
- Пригадайте, чому в одних словах ми пишемо апостроф, а в інших — ні.
- Спишіть слова з апострофом. Поставте у них наголос.
- Пригадайте, як потрібно переносити слова з апострофом

Завдання за вибором:

- Перенеси слово *кур'єр* з рядка в рядок.
- Перенести слово *дев'яносто* з рядка в рядок.

Вправа «Квест-цікавинка»

Ще 100 років тому вантажоперевезень не існувало як таких, а різні вантажі, у тому числі бандеролі та листи доставлялися пішки або на конях.

«Кур'єри» справлялися з доставкою за 6 місяців і більше. Якщо все ж вдавалося отримати доставку хоча б через 6 місяців, вважалося, що кур'єр впорався на відмінно зі своїм обов'язком, адже дорога була не такою безпечною, як у наш час. Якщо лист або бандероль була не до вподоби високопоставленому людині — він міг покарати кур'єра.

Спочатку вантажі та товар возили на саних або возах, запряжених трійкою коней. Потім одержала свій розвиток корабельна справа і перевезення стало здійснюватись набагато простіше та швидше.

Потім у ХХ строїччі з'явилася послуга першої авіаційної доставки по повітрю, що спростило та поліпшило вантажообіг між країнами.

Виконання вправи 6.

- Прочитайте вислови та їх пояснення.
- Наведіть приклади ситуацій, коли їх уживання буде доречним.

Завдання за вибором:

- Списати один вислів та його пояснення, підкреслюючи слова з апострофом.
- Виписати слова з апострофом, поділивши їх для переносу.

Фізкультхвилинка. Руханка.

Пропишемо носиком цифру п'ять.

Надмемо щоки, як хом'яки.

Повигинаємо своє тіло, як в'юни.

Покажемо, як розпускає пір'я павич.

Пропишемо у повітрі правою рукою цифри 5, 15, 25, 35, 45, 55.

Пропишемо у повітрі лівою рукою цифри 65, 75, 85, 95, 105.

Виконання вправи 7

- Розгляньте малюнки.
- У назвах яких предметів ставлять апостроф?
- Запишіть ці слова.
- Доведіть одні одним, що апостроф ставити потрібно / не потрібно. Своє доведення починайте так: «У цьому слові потрібно / не потрібно ставити апостроф, тому що ...»
- Складіть за малюнками речення, використовуючи слова з апострофом.
- Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно оберігати гнізда солов'їв?	Ні,
ВИСНОВОК		

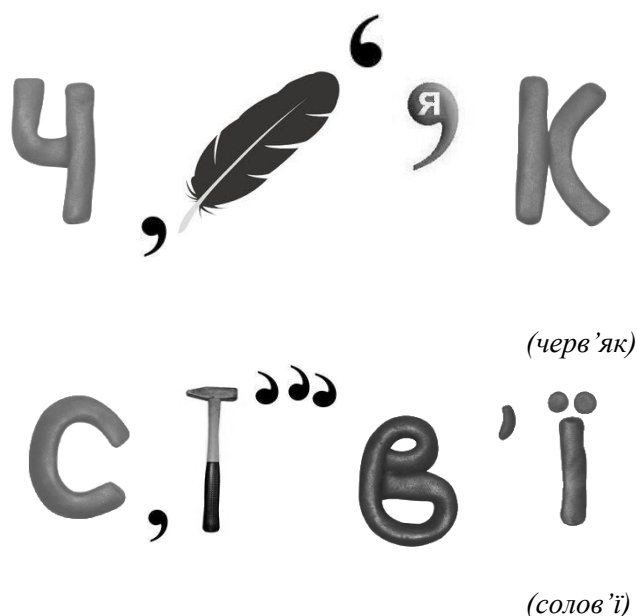
Використання технології «Сторетелінг»

— Уявіть, що ви — відома людина (артист, співак, хокеїст, художник), і у вас «журналіст» бере інтерв'ю: «Що потрібно зробити, щоб досягти великого успіху?».

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота з ребусами.

Вправа «Трибуна думок».

— З відгаданими словами *черв'як*, *солов'ї* складіть невеличку розповідь-пригоду.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 8 на с. 6. Завдання за вибором учнів. Інструктаж до виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Плюс–мінус–цікаво»

Ця вправа дозволяє вчителю поглянути на урок очима учнів, проаналізувати його з точки зору цінності для кожного учня.

У графу «П» («плюс») ставимо позначку і розповідаємо все те, що сподобалося на уроці, що здалося цікавим та корисним

У графу «М» («мінус») — все, що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» («цікаво») розповідають факти, про які дізналися на уроці, чого б ще хотілось дізнатися.

Урок 3. Правильна вимова слів зі звуком [г]

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів про правила вимови слів зі звуком [г], повторити правила написання слів з цією буквою; вчити доводити свою думку. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати любов до рідної мови, пробудження інтересу до знань, до навчання, до природи.

Засоби навчання: індивідуальні картки для груп.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

- Діти, давайте сьогоднішній урок розпочнемо з побажань.
- Марійко, я бажаю тобі веселого дня!
- Лесику, я дуже радий, що ти одужав!
- Тетяню, я хочу, щоб день у тебе був щасливим!..
- Які ваші очікування від уроку?

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Веселинка

- Васильку, чи зможеш ти в темній кімнаті впізнати своє пальто?
- Зможу.
- А по чому?
- По гудзиках.
- А які вони?
- Річ у тім, що там їх узагалі немає.

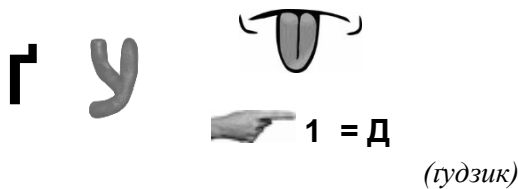
Робота в малих групах.

I група. Робота над загадкою

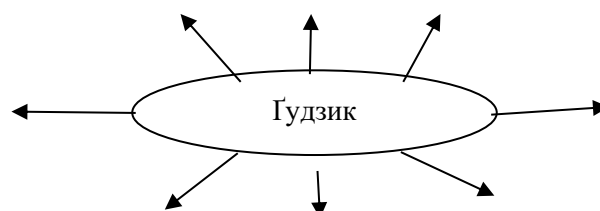
Ледь помітний він, маленький...
То квадратний, то кругленький...
Як його ти відірвеш,
То штани не застібнеш...

(Гудзик)

II група. Робота над ребусом

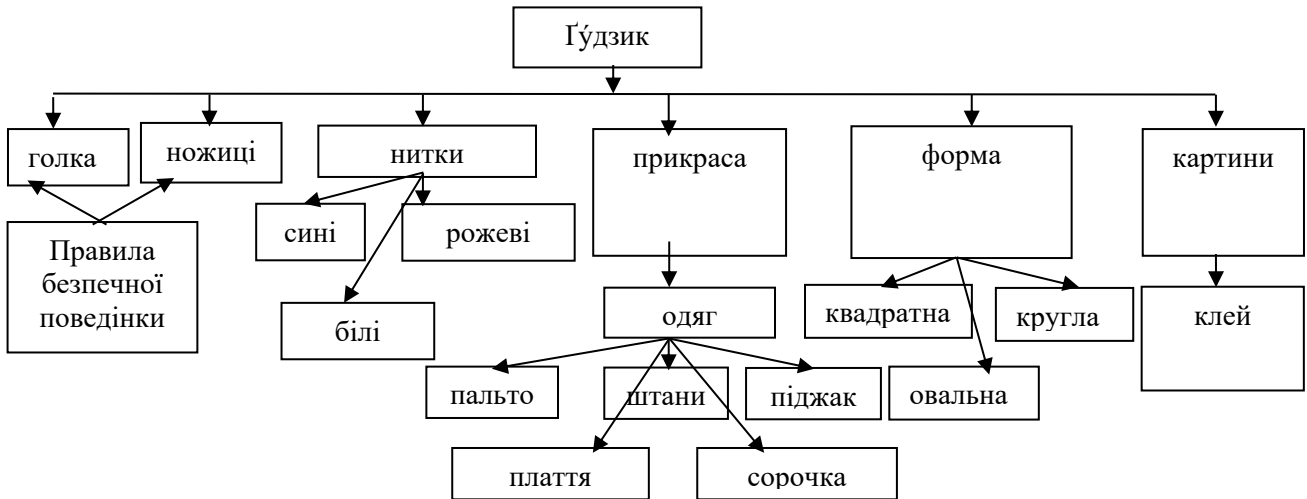
III група. Вправа «Асоціативний кущ»

IV група. Вправа «Сенкан»

1. *Іменник.* Гудзик.
2. *Прикметники.* Круглий, дерев'яний.
3. *Дієслова.* Пришивається, губиться, дарується.
4. *Враження від предмета.* В охайної людини всі гудзики на своєму місці.
5. *Висновок.* Спочатку були гудзики, а потім блискавки і застібки.

V група. Вправа «Кластер»

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Г г г г у д з и к г у д з и к г у д з и к

Завдання за вибором:

- Складіть речення зі словом *гудзик*.
- Продовжте речення: *Гудзики бувають ...*

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Літера «ге» наймолодша в алфавіті й слів вона собі має не дуже багато.

3. Оголошення теми та завдань уроку.

— Сьогодні ми з вами навчимося правильно вимовляти слова зі звуком [г].

4. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (с. 6–7).

Виконання вправи 9

- Розгляньте таблицю та коди до неї.
- Знайдіть та прочитайте слова.
- Запишіть утворені слова. Підкресліть букву, яка є спільною для усіх слів. Що ви знаєте про цю букву?

Вправа «Біном фантазії»

— Вигадайте історію, уживаючи якомога більше слів із буквою «ге».

Виконання вправи 10. Робота в парах

- Прочитайте скоромовку, правильно вимовляючи звук [г].
- Вивчіть скоромовку напам'ять та позмагайтеся, хто швидше її промовить.

Завдання за вибором:

- Списати скоромовку.
- Записати скоромовку з пам'яті.

Фізкультхвилинка. Руханка.

Заніміла наша спинка
І затерпли кулачки.
Знов у нас фізкультхвилинка,
Наші любі діточки.
Позгинали вправні пальці
В кулачок і з кулачка.

А тепер, немов у
танці,
Затанцюєм
гопачка.
І ось так поставим
руки
До плечей — і
розведем,
Колові ми зробим
рухи
І на парти
покаладем.

Виконання вправи 11.

Читання з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити відповідні умовні позначки, які перед вами.

Умовні позначки:

- ✓ «V» — я це знав;
- ✓ «→» — це суперечить тому, що я знаю;
- ✓ «+» — я цього не знав;
- ✓ «?» — я хочу про це запитати.

— Що нового ви дізналися з тексту?

— Які слова вам потрапили вперше?

— Розгляньте малюнки.

— Спишіть речення (на вибір), у якому є слова з буквою «ге».

Використання технології «Сторетелінг»

Уявіть, що ви — відома людина (дизайнер одягу), і у вас «журналіст» бере інтерв'ю: «На якому одязі ви пришили б малі гудзики, а на якому — великі, а, можливо, і квадратні?».

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в парах.

I пара

— Уставте у словах букву г чи ґ.

Дзи_а, _арбуз, _орнятко, _едзь, _руша.

II пара

— Уставте у словах потрібну букву г чи ґ.

_удзик, о_ірок, _ончар, _ніт, _уси.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 12 на с. 7. Інструктаж до виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок–м'ясорубка–кошик».

Рюкзачок — це потрібні для мене знання. *М'ясорубка* — мені потрібно подумати над отриманою інформацією. *Кошик* — ці знання мені не потрібні.

Урок 4. Правильна вимова слів зі звуками [дз], [дз'], [дж]

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів про правильну вимову слів зі звуками [дз], [дз'], [дж], [дж], повторити правила написання слів з цими буквосполученнями; вчити доводити свою думку. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати любов до рідної мови, пробудження інтересу до знань, до навчання.

Засоби навчання: індивідуальні картки для груп.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Колір настрою»

Подивіться у вікно. Який сонячний і спокійний ранок. Яка чудова сьогодні погода. І від цього у мене гарний бадьорий настрій. А з яким настроєм починаєте ви нашу зустріч? (*Учні називають свій настрій.*)

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Прилетіла бджілка

Прилетіла бджілка,
Бджілка-срібнокрилка,
Сіла на травиці,
Склала свої крильця.

— Де була, хороша?
Може важка ноша?
Може притомилась,
Чи з дороги збилась?

— Я й не натомилась.
З дороги не збилась, —
Сіла на травинку,
П'ю смачну росинку.

Грицько Бойко

Робота в малих групах.

I група. Вправа «Сенкан»

1. *Іменник.* Бджола.
Прикметники. Веселокрила, прозора.
Дієслова. Літає, збирає, дзвенить.
2. *Враження від предмета.* Ніжна квітка неба.
3. *Висновок.* Бджола мала, а й та працює.

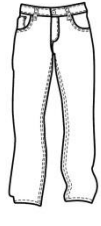

II група. Вправа «Квест»

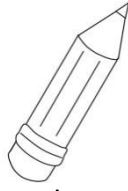
1. Знайди перші звуки в словах
2. Із перших звуків склади слово:

барабан

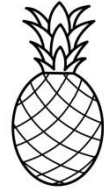
джинси

олівець

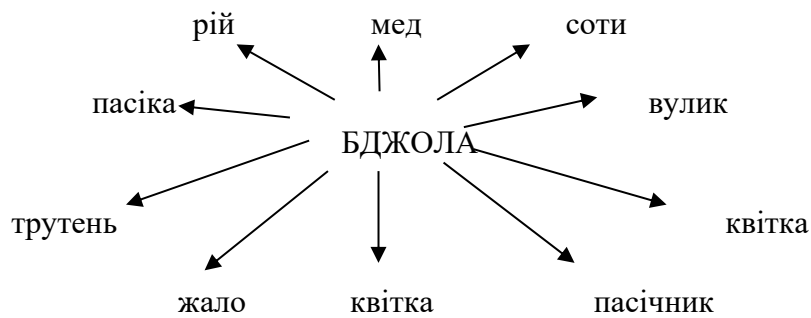
листок

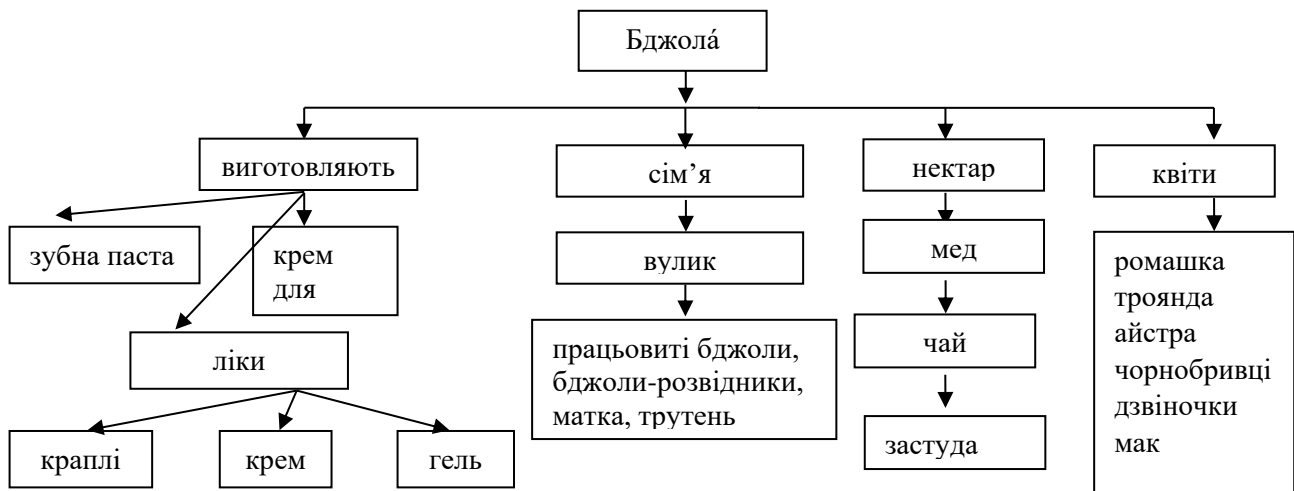
ананас

(бджола)

III група. Вправа «Асоціативний кущ»

IV група. Вправа «Кластер»

V група. Гра «Доберіть слово»

- Бджола (яка?) веселокрила, прозора, молода, працювита, старанна, мала.
 — Складіть речення, використовуючи слова.
 Бджола (що робить?) літає, збирає, працює, запилює, дзвенить.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Ббб дж ол ла бджола

Завдання за вибором:

Зберіть прислів'я.

- лаБджо лама, а й ат цюєпра.
(*Бджола мала, а й та працює.*)
- лаБджо цюєпра ен ялд бесе, а ялд дейлю.
(*Бджола працює не для себе, а для людей.*)

3. Повідомлення теми та мети уроку.

— Сьогодні ми з вами навчимося правильно вимовляти слова зі звуками [дз], [дз'], [дз''], [дж].

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 8).

Виконання вправи 13

- Прочитайте речення.
- На місці буквосполучень *дж*, *дз* вимовляй один звук.
- Серед виділених слів знайди слова, які мають звукову будову, що в підручнику.

Виконання вправи 14. Робота в парах.

- Спишіть слова, вставляючи пропущені букви.
- Із двома словами (на вибір) склади речення.

Вправа «Трибуна думок».

— Як ви гадаєте, чому кількість звуків і букв у словах не збігається?

Фізкультхвилинка. Руханка.

Хлопчики й дівчатка!
Колони підрівняйте
Й розминку-веселинку
Зі мною починайте.
Раз — підняти руки вгору,
Два нагнутися додолу.
Три, чотири — прямо стати.
Будем знову починати.
Руки в боки, руки так,
Руки вгору, як вітряк.
Вище руки підніміть
І голівки потрясіть.
Нахил вліво — раз, два, три
Нахил вправо — раз, два, три.
Нахилились, розігнулись.
Навкруг себе повернулись.
Раз присядьте.
Два присядьте.
І за парти тихо сядьте.

Виконання вправи 15. Робота в парах

- Утворіть пари слів: *що робити?* — *що роблю?*
- Пригадайте правила переносу слів з рядка в рядок із звуками [дз], [дз'], [дж].
- Запишіть утворені слова, поділивши їх для переносу. Перевірте роботу одні в одних.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в парах.

I пара

Обведи слова, які правильно поділені для переносу.

гу-дзики	ви-дзвонювати
гуд-зики	вид-звонювати
гудзи-ки	видзво-нювати

за-дзюркотіло	са-джати
зад-зюрко-тіло	сад-жати
задзю-ркотіло	саджа-ти

II пара

Обведи слова, які правильно поділені для переносу.

за-дзюркотіло	родзи-нка
зад-зюрко-тіло	ро-дзинка
задзю-ркотіло	род-зинка

наро-джений	дослідже-ння
народже-ний	дослідж-ення
народж-ений	дослід-жений

III. Заключна частина.

Домашнє завдання.

Вправа 16 на сторінці 8. Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Зворотний зв'язок. *Знаю – Хочу знати – Дізнався.*

У стовпчик «З» — учні ставлять плюсік, промовляють те, про що вже знали з даної теми.

З	Х	Д

У стовпчик «Х» — чого хотіли дізнатися під час уроку.

У стовпчик «Д» — дізнались під час вивчення теми.

Урок 5. Правильна вимова слів із подовженими приголосними звуками

Мета. Навчальна: узагальнити знання учнів про правильну вимову слів із подовженими приголосними звуками, повторити правила написання слів з цими буквосполученнями; вчити доводити свою думку. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати любов до рідної мови, пробудження інтересу до знань, до навчання, до природи.

Засоби навчання: ребус, індивідуальні картки для груп, клубок з нитками.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Осінь. День від нас утікає, стає коротшим, а ніч — довшою. Теплі промінчики сонечка виходять на прогулянку не так уже й часто. Але вони намагаються подарувати ще своє тепло діткам, птахам, деревам. Закрийте очі. Спробуйте і ви відчутти це тепло. Уявіть, що до вас торкається промінчик сонця і вам від цього тепло на душі, хочеться плідно працювати на уроці.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Робота з ребусом

(осінній)

Осінній парк

Вже побагряніло
Листячко на клені,
Але на вербиці
Ще воно зелене.

На каштані листя
З жовтою каймою.
Йду осіннім парком
Тихою ходою.

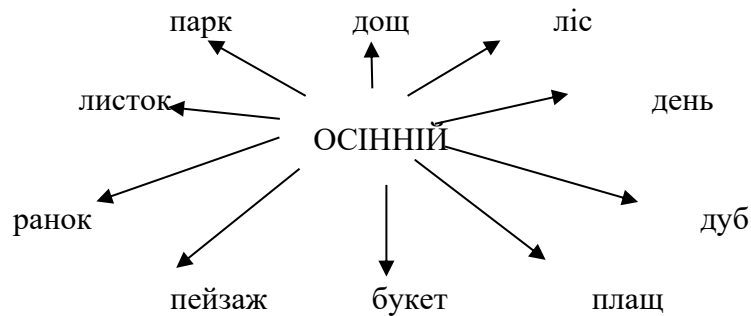
Таких фарб немає
Влітку, ні зимою.
Недаремно осінь
Зветься золотою.

О. Війтик-Ющук

Робота групах.

I група. Вправа «Асоціативний куш»

II група. Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах

Учні складають невеличкі висловлювання від імені художника.

Зразок.

Роль — художник. Аудиторія — фарби. Формат — оголошення. Тема — пейзаж.

Оголошення!

Сьогодні я виходжу на природу, щоб намалювати осінній пейзаж. Запрошую ті фарби, які вважають, що вони мені необхідні. Радий буду зустрічі.

Ваш художник та вірний пензлик

III група. Використання технології «Сторетелінг»

Уявіть, що ви — відома людина (поет, художник, письменник), і вас «журналіст» запитує: «Які слова ви використаєте, щоб описати осінній дощ?».

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Ооо ос сі нн нні ій осінній

Завдання за вибором:

- Зробити звуко-буквений аналіз слова *осінній*.
- Побудувати речення зі словом *осінній*.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

— Сьогодні ми з вами навчимося правильно вимовляти слова із подовженими приголосними звуками.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 9).

Виконання вправи 17

- Прочитайте прислів'я та приказки. Як ви їх розумієте?
- Спишіть виділені слова відповідно до зображених схем.
- Пригадайте, як переносяться слова з рядка в рядок з подовженими приголосними.

Виконання вправи 18. Робота в парах

- Розгляньте цеглинки.
- Додайте відповідні склади так, щоб утворилися слова з подовженими приголосними звуками.

- Запишіть утворені слова. Поділіть три слова на склади.
- Перевірте одні в одних правильність виконання завдання.

Вправа «Біном фантазії»

- Як ви гадаєте, від чого залежить настрій, який виражений у людині на обличчі?

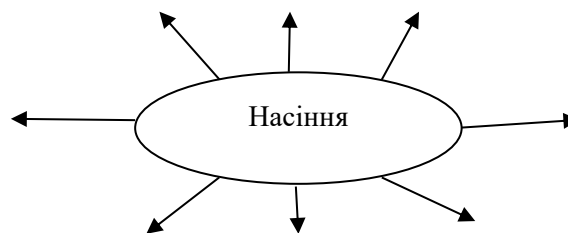
Фізкультхвилинка. Руханка.

Заніміла наша спинка
 І затерпи кулачки.
 Знов у нас фізкультхвилинка,
 Наші любі діточки.
 Позгинали вправні пальці
 В кулачок і з кулачка.
 А тепер, немов у танці,
 Затанцюєм гопачка.
 І ось так поставим руки
 До плечей — і розведем,
 Колові ми зробим рухи
 І на парти покаладемо.

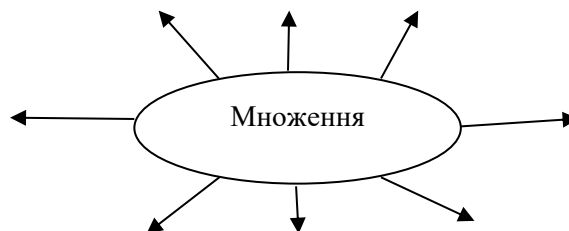
Виконання вправи 19

- Прочитайте сполучення слів та склади з ними речення.
 Завдання за вибором:

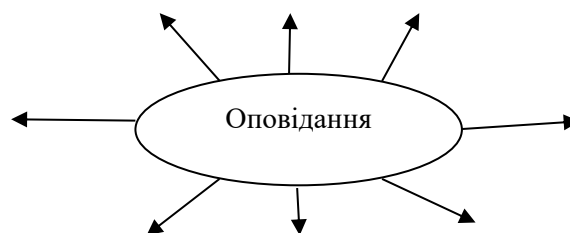
- I група. Вправа «Асоціативний кущ».

- II група. Вправа «Асоціативний кущ».

- III група. Вправа «Асоціативний кущ».

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота на картках (Робота в парах)

I пара

1. Прочитайте народні прислів'я.

Хто знання має, той і мур ламає. Книга — ключ до знань. Незнання — не ганьба, ганьба — небажання знати.

2. Списати.

3. Підкреслити слова з подовженими м'якими приголосними.

II пара

1. Прочитайте народні прислів'я.

Від мовчання голова не болить. Куди вітер дме, туди й гілля хилиться. І будень, і неділя — лінивому все безділля.

2. Списати.

3. Підкреслити слова з подовженими м'якими приголосними.

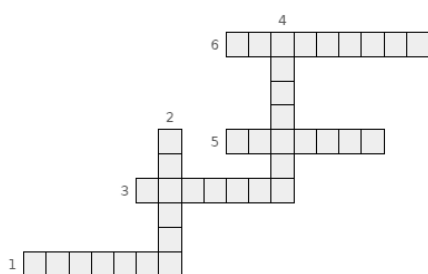
Розгадування кросворду

Розвиток дитини

Учень: _____

Подвоєні приголосні звуки

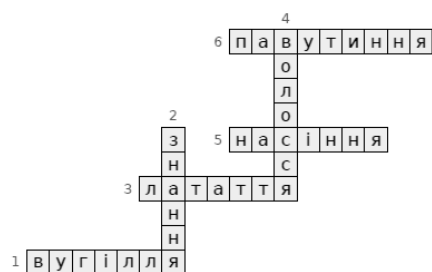

1. Чорне блискуче, у воді тоне, а у вогні горить.
2. На уроках, в книжці, в школі почерпнеш ти їх доволі. І завжди у житті стануть друзями вони.
3. Пішна квітка, дуже біла, на листочок зручно сіла.
4. Нощу його багато років, а ліку їм не знаю.
5. Цвіт зів'яне в дні осінні. Що залишиться?..
6. Висіть сито, не руками вито.

Розвиток дитини

Подвоєні приголосні звуки

1. Чорне блискуче, у воді тоне, а у вогні горить.
2. На уроках, в книжці, в школі почерпнеш ти їх доволі. І завжди у житті стануть друзями вони.
3. Пішна квітка, дуже біла, на листочок зручно сіла.
4. Нощу його багато років, а ліку їм не знаю.
5. Цвіт зів'яне в дні осінні. Що залишиться?..
6. Висіть сито, не руками вито.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 20 на с. 9. Інструктаж до виконання домашнього завдання

2. Рефлексія.

Вправа «Мережа вражень»

Для вправи потрібен клубок із нитками. Клубок передають від одного учасника до іншого, розмотуючи нитку. Діти діляться своїми враженнями від уроку.

Урок 30. Дзвінкі приголосні звуки в кінці слова і складу перед глухими

Мета. *Навчальна:* удосконалювати вміння правильно вимовляти дзвінкі приголосні звуки в кінці слова і складу перед глухими; збагачувати словниковий запас школярів; вчити доводити свою думку. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: загадки, індивідуальні картки для групової роботи, кросворд.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Зроби так, щоб я усміхнувся / усміхнулася».

Діти стають у коло. Починає гру вчитель, який на вушко шепоче приємні слова, цікаве привітання або побажання, але таке, щоб після нього учень / учениця усміхнувся. Наступний учень робить те саме.

— Що ви відчули, коли вам говорили на вушко?

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Вставити ненаголошені *e, u*.

(*e, u*)лектрика, д(*e, u*)путат, пр.(*e, u*)зидент, к(*e, u*)шеня, ф(*e, u*)рмер.

Завдання за вибором:

- ✓ Скласти з одним словом речення.
- ✓ Поділити слова на склади для переносу з рядка в рядок.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Робота над загадками.

Від хати до хати йде, а в дім не заходить. (*Стежка*)

На городі виріс дужий,
круглий, жовтий і байдужий
до червоних помідорів,
до капусти і квасолі.
Хто цей гордий карапуз?
Здогадалися? ... (*Гарбуз*)

Хто всім нам хліб ділить? (*Ніж*)

Бачить — не бачить, чути — не чує,
мовчки говорить, дуже мудрує.
Часом захоче — правди навчає.
Часом жартує, всіх звеселяє.
Люба розмова, дай Боже, діти,
з нею довіку жити-дружити.
Хто ж то така в світі щаслива,
мудра, правдива і жартівлива?

Як не вгадали, стану в пригоді:
річ коротенька — ... (книжка) та й годі.

Леонід Глібов

У болоті ця квакуха
рот роззявила по вуха.
Ловить мушок, комарів.
Ква-ква-ква, — лунає спів.
Все зелене: спинка, лапки
у болотяної ... (жабки).

В теплий дощик народився,
парасолькою накрився.
Може б, з лісу пострибав,
якби другу ногу мав. (Гриб)

— Назвіть у відгадках приголосні дзвінки звуки.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (С. 38–39).

Виконання вправи 107. Розгадування ребуса. Мовне дослідження, як вимовляються дзвінки звуки в кінці складу перед глухими і в кінці слова.

Виконання вправи 108. Мовне дослідження, які дзвінки звуки мають парні глухі.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 110. Робота в парах. Робота над скоромовками, правильно вимовляючи дзвінки приголосні звуки в кінці слова і складу перед глухими. Вивчення скоромовки напам'ять. Запис скоромовки з пам'яті.

Виконання вправи 111. Правильне вимовляння дзвінких приголосних звуків. Переказування казки, вживаючи записані слова. Списування слів, у яких букви позначають дзвінки приголосні звуки в кінці слова і складу перед глухими.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 23–24). Завдання 38, 39.

4. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Склади прислів'я». Робота в групах.

Завдання записані на смужках. Скласти та пояснити прислів'я. Знайти слово, у якому дзвінкі приголосні звуки стоять в кінці складу перед глухими та в кінці слова.

2. б

4. будуть

6. друзки.

5. і

3. пиріжки,

1. Були

(Були б пиріжки, будуть і друзки.)

2. сусід

4. від

6. брата.

5. далекого

3. кращий

1. Близький

(Близький сусід кращий від далекого брата.)

2. маленьке

4. а

6. нього

5. через

3. віконце,

1. Книжка —

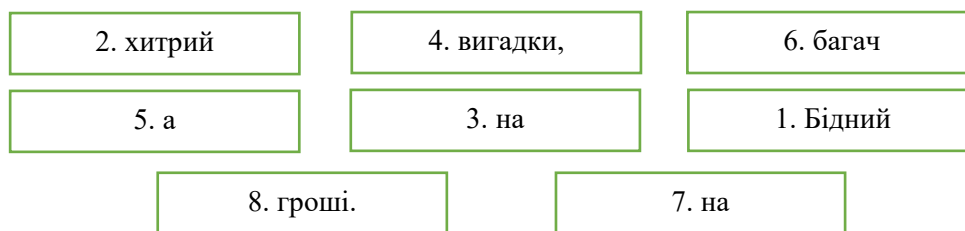
9. видно.

8. світ

7. увесь

(Книжка — маленьке віконце, а через нього увесь світ видно.)

(Бідний хитрий на **вигадки**, а багач на гроші.)

Пояснювальний диктант.

Любить бабуся розповідати своїм онукам казки. Дідусь приніс в'язку дров. Біля поля простяглася доріжка в ліс.

Гра «Буквена математика».

Учні виконують дії, друкують у зошитах і на дошці отримані слова.

зубр – р + ки =

дуга – га + ж + ка =

подушка – душка + друж +

дубняк – няк + ки =

ка =

ко + ро + б + ка =

мило – ми + жаба – аба + ка =

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Виконання вправи 112 (С. 40). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Зворотний зв'язок.

Рефлексійна вправа «ПОПС-формула».

Твердження. Потрібно мати справжніх друзів.

П (позиція) — Я вважаю, що ...

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Урок 31. Підсумковий урок за темою «Корінь слова».

Мета. *Навчальна:* удосконалювати та закріплювати навички з теми «Корінь слова»; збагачувати словниковий запас школярів; вчити доводити свою думку. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: ребуси.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Урок узагальнення знань, умінь та навичок.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Ніхто не знає».

Діти стають у коло. Починає гру учитель, який передає м'яч і починає фразу: «Ніхто з вас не знає, що я ... (умію гарно малювати, умію грати на флейті, умію гарно танцювати, умію в'язати...)».

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Робота над ребусами.

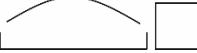
(дерево)

(дощик)

(зоряний)

— Які слова відповідають поданій схемі?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Гра «Сходинки».

— Утворіть слова з новим значенням.

с	а	д				
с	а	д				
с	а	д				
с	а	д				

(Сад, садок, садочок, садівник)

л	і	с					
л	і	с					
л	і	с					
л	і	с					

(Ліс, лісок, лісочок, лісничий)

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Повторення вивченого матеріалу.

Робота над завданнями.

Виконання завдання 1.

1. Прочитати. Знайти «зайве» слово в кожній групі слів. Обґрунтувати свою думку.

Береза, підберезник, берези, березовий.

Вербиченька, верба, вербові, вербова.

Осіка, підосичник, підосичники, осиковий.

Кленовий, клен, кленове, кленочок.

Ліщина, ліщиною, ліщиновий, ліщинка.

2. Вибрати та записати слова, які відповідають поданій схемі.

Виконання завдання 2.

1. Прочитати текст. Що було новим? Розказати про дуб.

Чи бував / бувала ти коли-небудь у дубняку? А знаєш, що дуби живуть довго і можуть вирости до величезних розмірів? Одного з таких велетнів можна побачити біля села Мельники Чернігівського району. Уявляєш, цьому дубу одна тисяча сто років, висота — тридцять метрів, діаметр стовбура перевищує вісім з половиною метрів!

Дуб розпускає листя пізніше від інших дерев і майже відразу починає квітнути. Квітки в нього дрібні й непомітні, тому часто люди не знають про дубове квітування.

*Дубняк — дубовий ліс.

2. Завдання на вибір.

✓ Списати речення, у яких є споріднені слова до слова *дубок*.

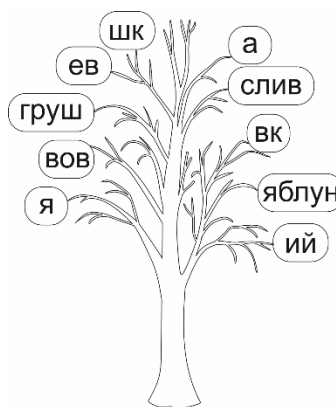
✓ Списати речення, у яких є споріднені слова до слова *квіточка*.

3. Виділити в споріднених словах корінь.

Фізкультхвилинка.

Виконання завдання 3. Робота в парах.

- Із частинок слів утворити слова.
Записати групи споріднених слів.
Позначити в них корінь.
- Як ви гадаєте, за що можна подякувати яблунці?

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Так — ні». Учні виконують дії, друкують у зошитах і на дошці отримані слова.

Спільну частину споріднених слів називають коренем.

Споріднені слова ще називають спільнокореневими.
У вимові ненаголошений звук *e* наближається до *и*.
Слово *депутат* пишеться з *e*.
У слові *літає* корінь *літ*.
У слові *клубки* основа *клубк*.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 24). Завдання 40.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання. 1. Прочитати скоромовку та вивчити напам'ять.

Ми горобчиків попросим:
— Не легіть до діда в просо.
Вранці просо дід покосить,
ляже просо у покоси.
Натовчем для вас пшона
із просяного зерна.

2. Записати з пам'яті або списати. Знайти споріднені слова та виділити в них корінь.

2. Зворотний зв'язок. Рефлексія.

Вправа «Чарівний капелюх».

Діти пишуть свої імена та прізвища на окремих клаптиках паперу. Ці клаптики кладуть у капелюх або коробку, перемішують. Кожен по черзі витягує по одному клаптику. Учню, чие ім'я витягнули і назвали, кажуть добрі слова про те, як він працював на уроці. І так — аж до останнього клаптика в капелюсі.

Урок 33. Префікс. Словотворча роль префіксів

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з поняттям префікс, вчити знаходити та визначати префікс у словах, дати поняття про словотворчу роль префіксів; збагачувати словниковий запас школярів; вчити доводити свою думку. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: індивідуальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Стрічка».

Учитель тримає в руках сердечко і промовляє «Оленко, бажаю тобі гарного настрою». Передає його наступній дитині. Дитина, отримавши сердечко, так само називає ім'я, говорить побажання і передає сердечко сусідові / сусідці. Так продовжуються вітання, поки всі отримують сердечка.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Каліграфічна хвилинка. Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Вправа «Будь уважним».

— Відшукайте «правильні» слова та напишіть їх каліграфічно.

Електрика, електрека, елехтрика.

Вогнишче, вогнище, вогнеще.

Фермер, хвермер, фермир.

Презедент, призидент, президент.

— За допомогою чого ми можемо перевірити написання цих слів?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Гра «Доберіть слово».

писати	
записати	
дописати	речення
переписати	

— Прочитайте колонку слів.

— Що можна писати, записати, дописати, переписати?

— Яке одне слово може їх об'єднувати?

— Прочитайте всі утворені словосполучення.

— Поясніть значення кожного.

— Назвіть частини слова, що змінювали його. (за-, до-, пере-)

— Ця невеличка частина слова називається префіксом.

— Де стоїть префікс?

— Яку роль утворює префікс у слові? (За допомогою префікса утворюються нові слова.)

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Робота з підручником (С. 40–41).

Виконання вправи 113. Мовне дослідження.

Учні досліджують, яка частина слова може стояти перед коренем.

Робота над правилом (С. 40).

- Прочитайте правило самостійно.
- Розкажіть одні одним, що називається префіксом.

Виконання вправи 114. Утворення нових слів за допомогою префіксів.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 115. Опрацювання вірша. Записування виділених слів та позначення у них кореня та префікса.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 24). Завдання 41, 42.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Виконання завдання. Самостійна робота.

Вправа «Броунівський рух».

На кольорових картках записані завдання. Учні їх виконують, після чого об'єднуються за кольором і спільно перевіряють правильність виконання.

Диференційовані завдання для самостійної роботи.

Картка червоного кольору

I варіант

1. Прочитати текст.

Зима

У темному небі засвітилася сила-силенна яскравих зірок. Гілки столітніх ялин полинули до хмар у морозяному повітрі передзахідного сонця.

2. Виписати підкреслені слова.
3. Позначити у виписаних словах префікс.

Картка жовтого кольору

II варіант

1. Прочитати текст.

Зима

У темному небі засвітилася сила-силенна яскравих зірок.

Гілки столітніх ялин полинули до хмар у морозяному повітрі передзахідного сонця. Сонячне проміння погладило пухнасті ялинки. А потім у кожному сніжинку поклало крихітний шматочок веселки.

2. Виписати підкреслені слова.
3. Позначити у виписаних словах префікс.
4. До слова *бігти* дібрати префікси та записати утворені слова.

Картка зеленого кольору

III варіант

1. Прочитати текст.

Зима

У темному небі засвітилася сила-силенна яскравих зірок.

Гілки столітніх ялин полинули до хмар у морозяному повітрі передзахідного сонця.

Сонячне проміння погладило пухнасті ялинки. А потім у кожному сніжинку поклало крихітний шматочок веселки.

2. Виписати з тексту слова, у яких є префікс.
3. Позначити у виписаних словах префікс.
4. Утворити нові слова зі словом *стрибнути* за допомогою різних префіксів.

Гра «Утворіть слова».

Для гри використовують кубик, на гранях якого записані префікси *до-, пере-, за-, на-, пре-, при-*, та картки зі словами, до яких можна додати ці префікси. Кожен учасник гри (їх може бути від 2 до 8) одержує картку і чистий аркуш паперу. Учні по черзі кидають кубик і стежать за тим, який випаде префікс. Цей префікс (записаний на верхній грані кубика) учень додає до одного зі слів картки, утворюючи слово з новим значенням або відтінком у значенні. Виграє той, хто швидше використає всі слова картки.

Слова для карток:

1. Крити, бити, платний, трусити, хитати, в'язати, чистити, мудрий, хід, бігти.
2. Сіяти, шукати, цінний, хмарність, киснути, валити, шити, довгий, єднати, лад.
3. Цвісти, чистити, формувати, казати, цідити, бити, дужий, хороший, порохити, дніпровський.
4. Квітнути, сідлати, фотографувати, питати, сипати, давати, багато, гарний, азовський, бути.
5. Трусити, питати, славний, предметний, ховати, горіти, погано, широкий, каспійський, лягти.

Гру можна проводити і без карток. У цьому разі її учасники по черзі кидатимуть кубик і, залежно від префікса, що випав, називатимуть слова.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 116 (С. 41). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзак».

Метод рефлексії дає можливість залучати всіх дітей до роботи на цьому етапі, зокрема кожен має змогу відповісти на запитання: «Які з отриманих на уроці знань і вмінь ти візьмеш із собою для використання на інших уроках? Про що цікаве розповіси вдома?». Відповіді «складають» у рюкзак (уявний чи справжній).

Урок 34. Префікс. Словотворча роль префіксів

Мета. *Навчальна:* закріпити вміння добирати та визначати в словах префікси; збагачувати словниковий запас школярів; вчити доводити свою думку. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

Пн пе рє хі ід перехід

(перехід)

Підземний перехід

Там, де вулиця широка
і машини в три потоки,
відшукає пішохід
знак «Підземний перехід».
Вниз по сходах спустився,
під землею опинився,
коридором перейшов,
вихід з-під землі знайшов.
Пішохід веселий, радий —
шумна вулиця позаду

Віра Паронова

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно дотримуватися правил дорожнього руху?	Ні,
ВИСНОВОК		

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Вправа «Додай префікс».

Ходити, носити, в'язати.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 41–42).

Виконання вправи 117. Добір слів з різними префіксами.

Робота зі словами. «Стіна» слів.

Дворовик, надвечір'я.

Виконання вправи 118. Позначення префіксів у спільнокорневих словах.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 119. Робота над текстом.

Опрацювання вірша. Записування виділених слів та позначення у них кореня та префікса.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 25). Завдання 43, 44.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Продовж речення».

- Змінна частина слова називається ... (*закінченням*).
- Частина слова без закінчення називається... (*основою*).
- Спільна частина споріднених слів називається... (*коренем*).
- Як визначити корінь у словах? (*Дібрати спільнокореневі слова.*)

Вправа «Аукціон».

— Продається слово *казати*.

За допомогою префіксів утворити нові слова. (*Префікси записані на моніторі екрана.*)

Роз-, при-, на-, без-, ви-, до-, пере-

— Який префікс не використали? Чому?

— Скласти речення зі словом на вибір.

Гра «Впізнай слово з префіксом». Учні сигналізують карткою зеленого кольору, якщо є префікс, червоного — якщо префікса немає.

Побачили, бачили, піддивилося, прийшла, прибігла, бігти, літати, перелетіти.

Гра «Буквена математика».

до + писати =	ви + сушити =
за + брати =	до + бігти =
ви + пити =	по + лити =

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 120 (С. 42). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Вірю — не вірю». «Вірю» — учні піднімають зелену картку, «не вірю» — червону.

У слові *прибіг* префікс *при-*.

У слові *заховався* префікс *захов-*.

Якщо до префікса *при-* додати корінь *-плив*, то утвориться слово *плавати*.

Якщо до префікса *за-* додати корінь *-думав*, то утвориться слово *задумав*.

У слові *відлетів* префікс *від-*.

— Для чого вам потрібні одержані на уроці знання?

Урок 35. Урок розвитку мовлення. Складання твору за серією малюнків та кінцівкою.

Вимова і правопис слів *милосердний, вдячний*

Мета. *Навчальна:* навчити учнів складати твір за серією малюнків та кінцівкою; закріпити написання словникових слів *милосердний, вдячний*. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати милосердність та вдячність, любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань.

Засоби навчання: індивідуальні картки для груп.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Мої добрі справи». Учні стають у коло. Передають клубочок та називають добрі справи, які вони зробили, і хто був вдячний їм за це.

Наприклад. «Я допомагала бабусі пекти пиріжки. Вона була вдячна мені за це», «Я допомагав татусеві лагодити машину. Він був вдячний мені за це».

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Вправа «Чарівна торбинка». Учні дістають із торбинки речення та висловлюють свою думку щодо прочитаного.

Мити посуд. Ображати молодших. Прибирати в кімнаті. Провідувати товариша вдома. Майструвати годівнички для птахів. Розпалювати багаття в лісі. Пригощати гостинцями рідних.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Виконання вправи 121.

Гра «Дешифрувальник».

Робота з тлумачним словником. Знаходження пояснення розшифрованих слів.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

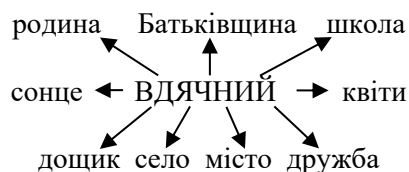
Вд дя чн ни ий вдячний

Ми ил ло се ер рд дн ни ий милосердний

Завдання за вибором.

- ✓ Поділити слово *вдячний* для переносу з рядка в рядок.
- ✓ Побудувати звукову модель слова *милосердний*.

Вправа «Асоціативний кущ».

Вправа «Асоціативний куш».

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 43–44).

Виконання вправи 122.

Робота над складанням твору за серією малюнків та кінцівкою (С. 43–44).

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 123. Складання розповіді «Чи потрібні в сучасному житті вдячність / милосердя».

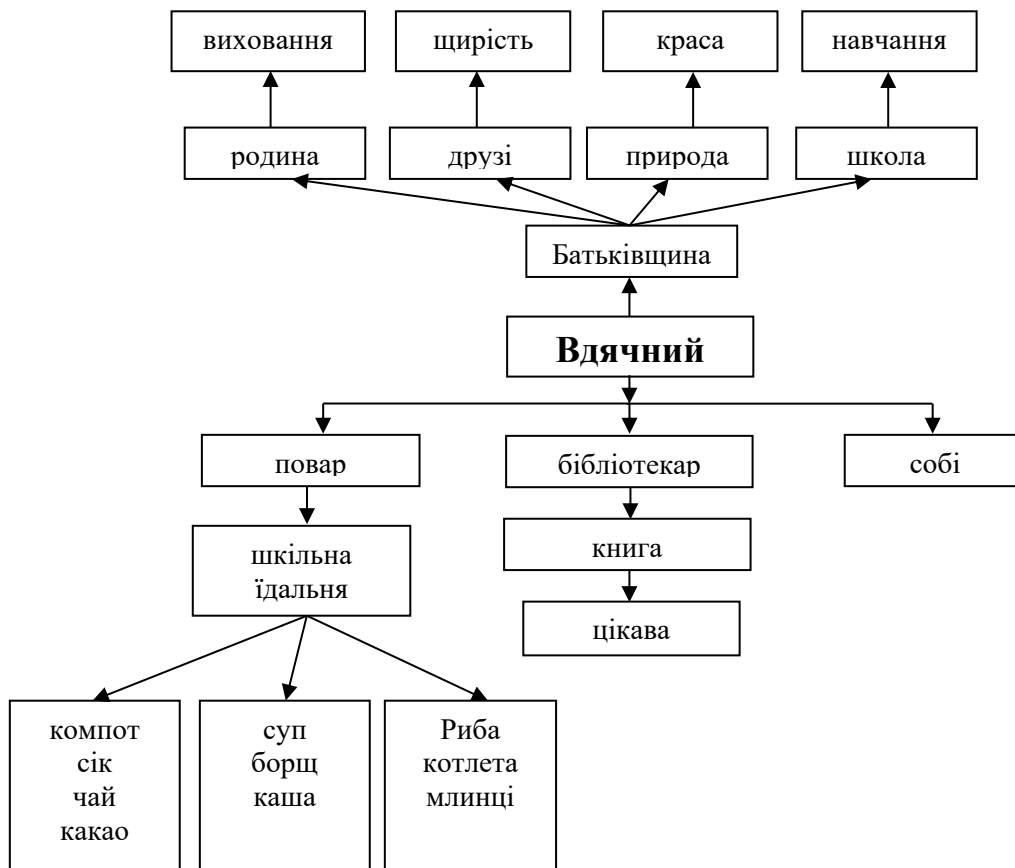
— Як ви гадаєте, кому буде цікаво читати цю книжку?

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Відкритий мікрофон».

— Назвіть, кому ви вдячні за те, що щасливі.

Вправа «Кластер».

Гра «Засели будиночок».

Швидкий, щедрий, щирий, добросердний, добросердечний, яскравий, душевний, шкідливий, добродушний, сердечний, м'якосердий, добренький.

III. Заклучна частина.

1. Домашнє завдання. Записати одне правило, як поводитися з побутовими приладами.

2. Рефлексія.

Вправа «Плюс-мінус-цікаво».

Ця вправа дозволяє вчителю поглянути на урок очима дітей, проаналізувати його з точки зору цінності для кожного учня.

У графу «П» («плюс») ставимо позначку і розповідаємо все те, що сподобалося на уроці, що здалося цікавим та корисним

У графу «М» («мінус») — все, що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» («цікаво») — про що хотілось би ще дізнатися.

Урок 36. Слова з префіксами *роз-*, *без-*.

Вимова і правопис слова *директор*

Мета. *Навчальна:* формувати в учнів уміння писати префікси; ознайомити з правилами вимовляння і правопису, переносу слів із префіксами *роз-*, *без-*, збагачувати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух, літературну вимову словникового слова *директор*. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: індивідуальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Ким я мрію стати?». Учні розповідають, ким вони мріють стати.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Каліграфічна хвилинка.

Виконання вправи 124. Робота над словниковим словом *директор*.

Вправа «Асоціативний куш».

Гра «Яке слово заховалося?».

Збагачуємо словниковий запас.

Директор — ре, те, ти, рот, тре, тире, кедр, ректор.

Гра «Доберіть слово».

Директор (*який?*) відповідальний, вимогливий, делікатний, тактовний, вихований, справедливий, розумний, досвідчений, ерудований.

Складіть речення, використовуючи слова.

Директор (*що робить?*) працює, організовує, керує, узгоджує, радить, пропонує, планує, вимагає.

Вправа «Сенкан».

Іменник. Директор.

Прикметники. Відповідальний, вимогливий.

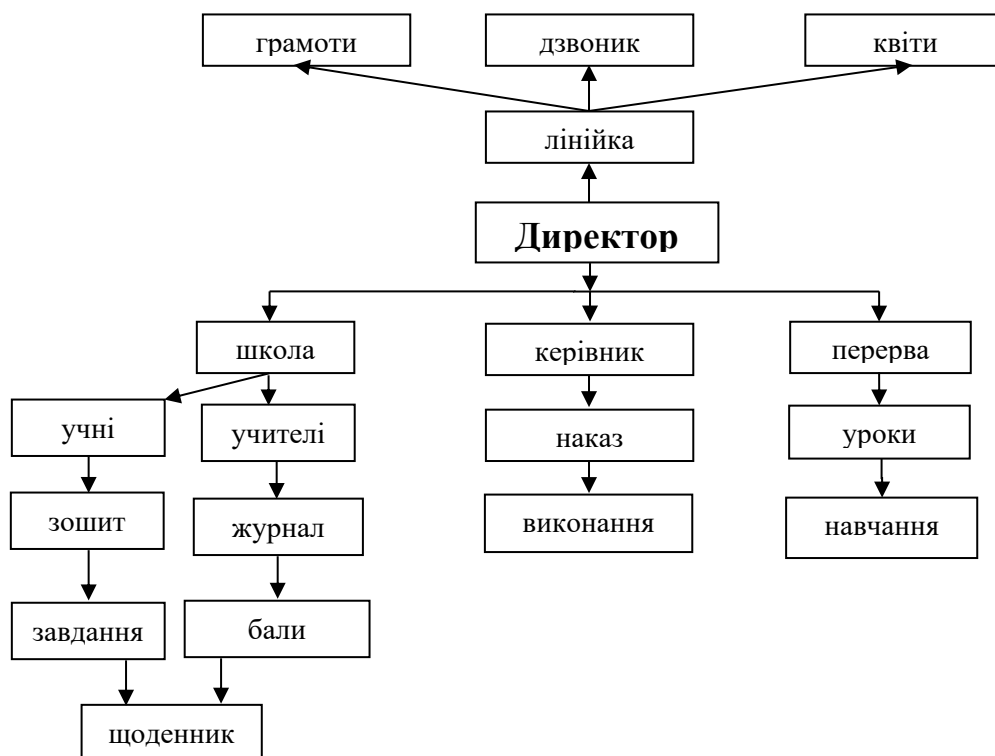
Дієслова. Працює, планує, вимагає.

Враження від предмета. Я поважаю шкільного директора.

Висновок. Директор школи — відповідальна посада.

Вправа «Кластер».

Гра «Треба — не можна».

- Вітатися до директора школи.
- Запізнюватися на уроки.
- Грати на перерві в ігри.
- Списувати в товариша самостійну роботу.
- Відвідувати бібліотеку.
- Під час уроків смакувати цукеркою.

Гра «Засели будиночок».

Будівельник, тракторист, учитель, пекар, водолаз, директор, інженер, космонавт, вівчар, заступник директора, бібліотекар, агроном, льотчик, педагог-організатор, матрос, кухар, практичний психолог, швець, мисливець, соціальний педагог.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Прочитайте слова. Визначте корені та префікси.

розповідати
розпалити
розкидати

безлюдний
бездушний
безкрилий

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (С. 44–45).

Виконання вправи 125. Мовне дослідження. Учні досліджують, як пишуть префікси *роз-*, *без-*.

Робота над правилом (С. 44).

Виконання вправи 126. Утворення та записування нових слів за допомогою префіксів *роз-*, *без-*.

Фізкультхвилинка.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 25).

Завдання 44. У виділених словах позначити префікс.

Завдання 45. Відгадування загадок. У виділених словах позначити корінь та префікс.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Виконання завдання. Робота в групах.

Бескрайній, беззвучний, роздати, росфарбувати, росв'язати, безшумний, безкрайній, розкреслити.

I група. Виписати слова без помилок. Довести правильність свого вибору.

II група. Скласти речення зі словами, які написані правильно.

III група. Розібрати три правильно записані слова за будовою.

IV група. Придумати і записати слова з префіксами *роз-*, *без-*.

Робота над ребусом.

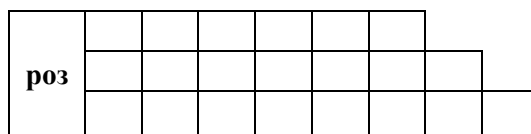

Гра «Найрозумніший». Змагання у парах.

- Скільки букв у слові *безхмарний*?
- Назвіть букви в слові *безхмарний*.
- Назвіть звуки в слові *безхмарний*.
- Скільки голосних звуків у слові *безхмарний*?
- Скільки складів у слові *безхмарний*?
- Назвіть наголошений звук у слові *безхмарний*.
- Скільки приголосних звуків у слові *безхмарний*?
- Назвіть приголосні звуки в слові *безхмарний*.
- Назвіть тверді приголосні звуки в слові *безхмарний*.
- Назвіть м'які приголосні звуки в слові *безхмарний*.
- Назвіть закінчення в слові *безхмарний*.
- Назвіть основу в слові *безхмарний*.
- Назвіть корінь у слові *безхмарний*.
- Назвіть префікс у слові *безхмарний*.

Вправа «Утворення слів з префіксами *роз-*, *без-*».

Добір до поданих слів антонімів з префіксом *роз-*: заплести, згорнути, з'єднувати

Утворення слів за допомогою префікса *без-*.

без								

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 127 на сторінці 45. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Чого ви навчилися сьогодні на уроці?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?
- Чи справдилися ваші очікування від уроку?

Урок 37. Перенос слів з префіксами *роз-*, *без-*. Вимова і правопис слова *апетит*

Мета. *Навчальна:* формувати в учнів уміння переносити слова з префіксами *роз-*, *без-*; збагачувати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух, літературну вимову словникового слова *апетит*. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: індивідуальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Я досліджую світ птахів». Учні розповідають, чим живляться птахи.

II. Основна частина.

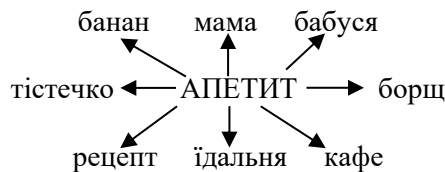
1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Виконання вправи 128 (С. 45). Робота над словниковим словом *апетит*.

Вправа «Асоціативний куш».

— Прочитайте слово, закресливши букви, що позначають дзвінки приголосні звуки.

а	п	л	Е	м	н	т	и	й	б	т	р
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

 (*апетит*)

Вправа «Сенкан».

Іменник. Апетит.

Прикметники. Відмінний, вовчий.

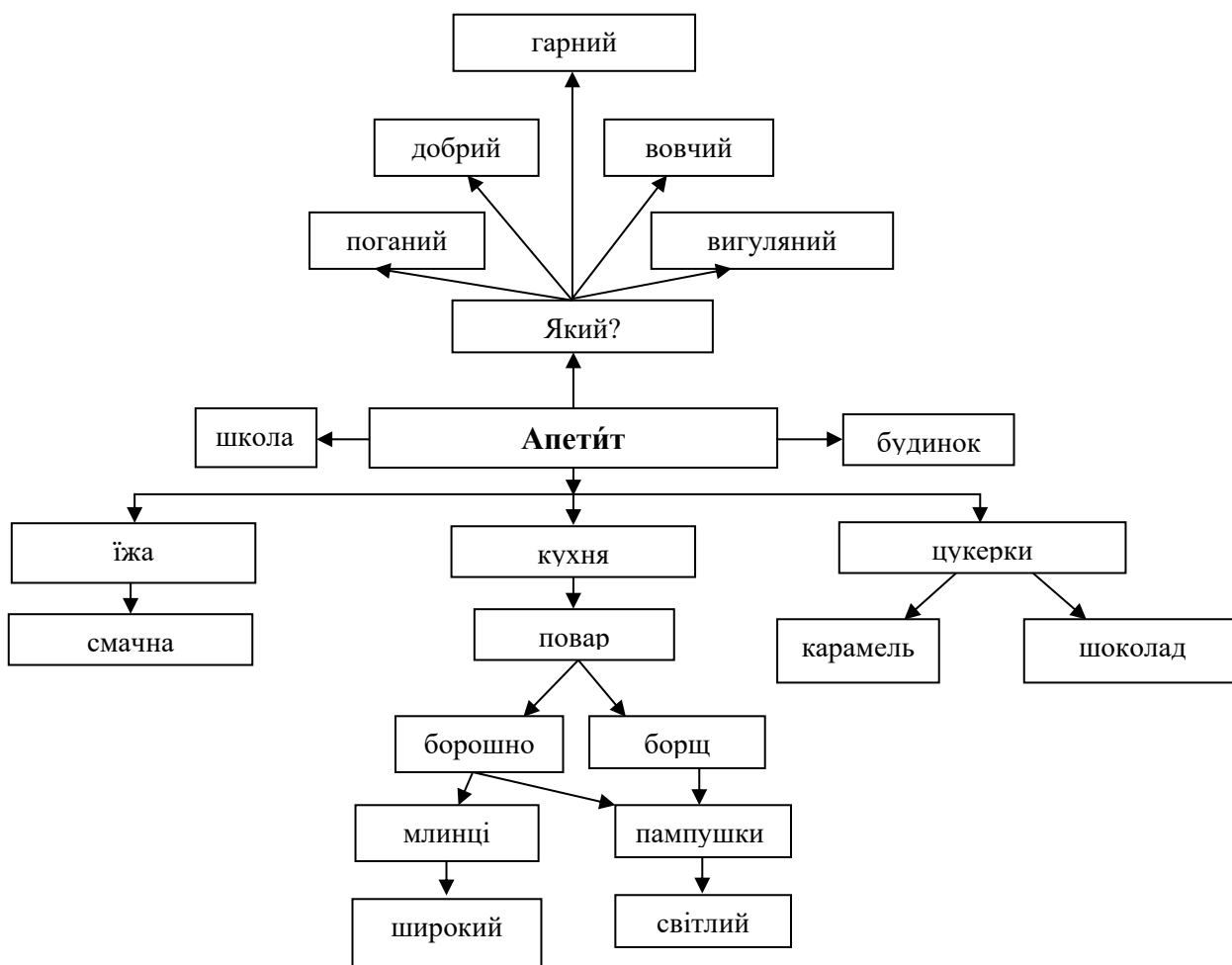
Дієслова. Приходить, з'являється, зникає.

Враження від предмета. Після уроків фізичної культури з'являється вовчий апетит.

Висновок. У здорової дитини відмінний апетит.

Вправа «Кластер».

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Вправа «Мікрофон».

- За якими ознаками можна дізнатися, скільки складів у слові?
- Як переносять слова з рядка в рядок?
- А чи вміємо ми переносити слова з префіксами *роз-*, *без-*?

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (С. 46).

Виконання вправи 129. Опрацювання тексту.

Вправа «Квест-цікавинка».

Чим харчуються снігурі взимку?

Снігурі — це вісники зими. Ці птахи одні з найперших прилітають із настанням холодів. Харчуються снігурі насінням щавлю, берези, лободи. А ще — ягодами горобини.

Робота над правилом (С. 46).

Виконання вправи 130. Поділ слів для переносу різними способами.

Фізкультхвилинка.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 26). Завдання 46, 47, 48.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Пеньочок». Робота на картках.

- Підкреслити слова, правильно перенесені з рядка в рядок.
- Роз-креслити, ро-зкреслити, розк-реслити.
- Без-крила, бе-зкрила, безкрил-а.
- Ро-згорнути, роз-горнути, р-озгорнути.
- Без-лисий, бе-злисий, безлист-ий.
- Роз-класти, ро-зкласти, розкол-асти.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 131 (С. 46). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Зворотний зв'язок.

Вправа «Знаю — Хочу знати — Дізнався».

- У стовпчик «З» — про що вже знали з даної теми.
- У стовпчик «Х» — чого хотіли дізнатися під час уроку.
- У стовпчик «Д» — дізнались під час вивчення теми.

З	Х	Д

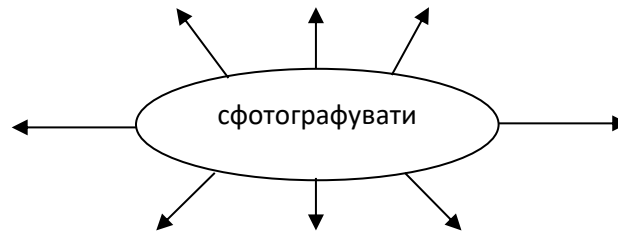

Завдання за вибором.

- ✓ Зробити звуко-буквений аналіз слова *сфотографувати*.
- ✓ Поділити слово *сфотографувати* на склади.

Вправа «Асоціативний куш».

(Квіти, дерева, море, річку, озеро, гори, будинки, степ, поле, рівнини, зиму, літо, осінь, весну ...)

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (С. 47–48).

Виконання вправи 132. Мовне дослідження. Учні досліджують, перед якими буквами потрібно писати префікс *с-*.

Робота над правилом (С. 47).

Виконання вправи 133.

Робота над тестом «Чому зимуючі птахи летять у теплі краї?».

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання.

Просте: Про що розповідається в тексті?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, птахи можуть знаходити їжу?

Пояснююче: Яку їжу знаходять сойки? ворони? горобці? синиці? повзики?

Творче: Який малюнок можна намалювати до цього тексту?

Оціночне: Яку корисну справу роблять птахи?

Практичне: Що можна порадити людям?

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

Списування тексту, уставляючи потрібні префікси.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно допомагати птахам взимку?	Ні,
ВИСНОВОК		

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 134. Утворення нових слів з префіксами *з-*, *с-*.

Виконання вправи 135. Робота над прислів'ями. Закріплення префіксів *з-*, *с-*.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 27). Завдання 48, 49.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Відгадай префікс». Діти із сигнальними картками *с-*, *з-*.

Стерти, зчистити, спекти, сховати, схотіти, збігати, зробити, спитати, зшити, схвалити, зсушити, зрушити, здати, схопити, стиснути, сколювати, сповзати, схованка.

Вправа «Доповни речення».

Майстриня ... красиву спідничку. (*Зшила, сшила.*)

Сильний вітер ... груші на землю. (*Зтрусив, струсив.*)

Моя подруга Марійка невисокого ... (*Зросту, сросту.*)

Синичка ... високо в повітря. (*Злетіла, слетіла.*)

Вправа «Додай префікси з- або с-».

..бігає, ..кривдив, ..хованка, ..мололи, ..мотати.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 136 (С. 48). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «ПОПС-формула».

Твердження. Потрібно мати справжніх друзів.

П (позиція) — Я вважаю, що ...

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Урок 39. Слова з префіксами *роз-*, *без-*, *з-*, *с-*. Вимова і правопис слова *коридор*

Мета. *Навчальна:* поглиблювати знання про префікс; удосконалювати вміння утворювати нові слова за допомогою префіксів; вправляти школярів у вимовлянні і написанні префіксів *роз-*, *без-*, *з-*, *с-*; формувати орфографічні уміння учнів. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови, пробуджувати інтерес до знань, навчання.

Засоби навчання: індивідуальні картки, сигнальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Вибірковий диктант.

— Записати слова з префіксами у два стовпчики:

з-

с-

Зрізати, зламати, сховати, знайти, сказати, змогти, злити, списати, стерти.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Робота з підручником (С. 48–49).

Виконання вправи 137.

Каліграфічна хвилинка.

Ко ри до ор коридор

Вправа «Сенкан».

Іменник. Коридор.

Прикметники. Широкий, світлий.

Дієслова. Тягнеться, вужчає, манить.

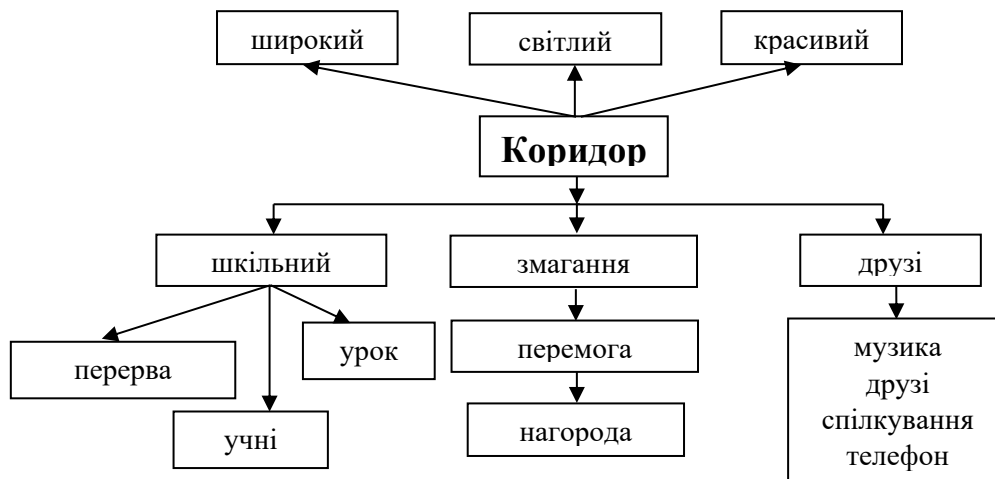
Враження від предмета. Люблю блукати невідомими коридорами.

Висновок. Коридор з'єднує окремі кімнати.

Вправа «Кластер».

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (С. 48–49).

Виконання вправи 138. Уставити потрібні префікси.

Вправа «Квест-цікавинка».

Чим харчуються мурахи, які особливості їхнього щоденного харчування?

Харчування мурах безпосередньо залежить від середовища проживання. Доставлені в мурашник припаси розподіляють між членами сім'ї.

Мурашиним личинкам необхідні яйця різних паразитів, останки інших тварин, птахів, комах, частково переварені в шлунках дорослих особин. Дорослі мурашки харчуються легшою їжею: м'якоттю фруктів і ягід, грибами, насінням, горіхами, корінням і соком рослин, медом. Матку годують виключно білком. Їду пережовують робочі мурахи, а потім доставляють «королеві».

Восени мурашині сімейства, що не впадають у сплячку, роблять харчові запаси.

Дидактичний кубик «Літературний».

Назвіть: Хто герої твору?

Чому: Опишіть процес, що відбувається з героями.

Поясніть: Ви справді думаете, що мураха може об'їстися цукру?

Придумайте: На що був схожий мураш?

Запропонуйте: Де і коли можна використати це повчання? Чим воно корисне?

Поділіться: Поділіться, що ви відчуваєте, коли слухали цей уривок тексту.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

Списування тексту, уставляючи потрібні префікси.

Виконання письмового завдання за підручником.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно вживати багато солодощів?	Ні,
ВИСНОВОК		

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 139.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Фотограф».

I група. Знайти і записати прислів'я, у яких є слова з префіксом *з-*.

II група. Знайти і записати прислів'я, у яких є слова з префіксом *роз-*.

До першого грому земля не розмерзається. Без клинка не розколеш пенька. Кінь на чотирьох і той спотикається. Сонця в мішок не сховаєш. Слово не горобець — вилетить, не спіймаєш.

Гра «Префікси».

Учні об'єднуються в групи з назвою «Префікс з-», «Префікс с-», «Префікс роз-», «Префікс без-».

За 3 хвилини кожна група записує всі слова зі «своїм» префіксом. Виграє група, у якої буде більше правильних слів.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

Вправа 140 (С. 49). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на парті в кожного учня 7 кольорових смужок. Кожен учень має право вибрати таку смужечку, відповідно до якої він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 40. Суфікс. Роль суфікса. Вимова і правопис слова *очерет*

Мета: сформувати в учнів поняття про частину основи — суфікс та його словотворчу роль; активізувати і збагачувати лексику учнів; виховувати інтерес до навчання, спостережливість.

Обладнання: ребуси, індивідуальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

- Діти, подивіться одне на одного й усміхніться. По-дружньому помахайте одні одним рукою.
- А які добрі справи ви зробили, коли прокинулися вранці?
- Ваші очікування від уроку?

II. Основна частина. Актуалізація опорних знань.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, сьогодні на уроці ми дізнаємося ще одну таємницю нашої мови. Хочете довідатися, яку саме? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 49–50).

Виконання вправи 141. Розгадування ребуса.

Каліграфічна хвилинка.

Робота в групах. Завдання на вибір.

- ✓ Скласти сенкан до слова *очерет*.

Іменник. Очерет.

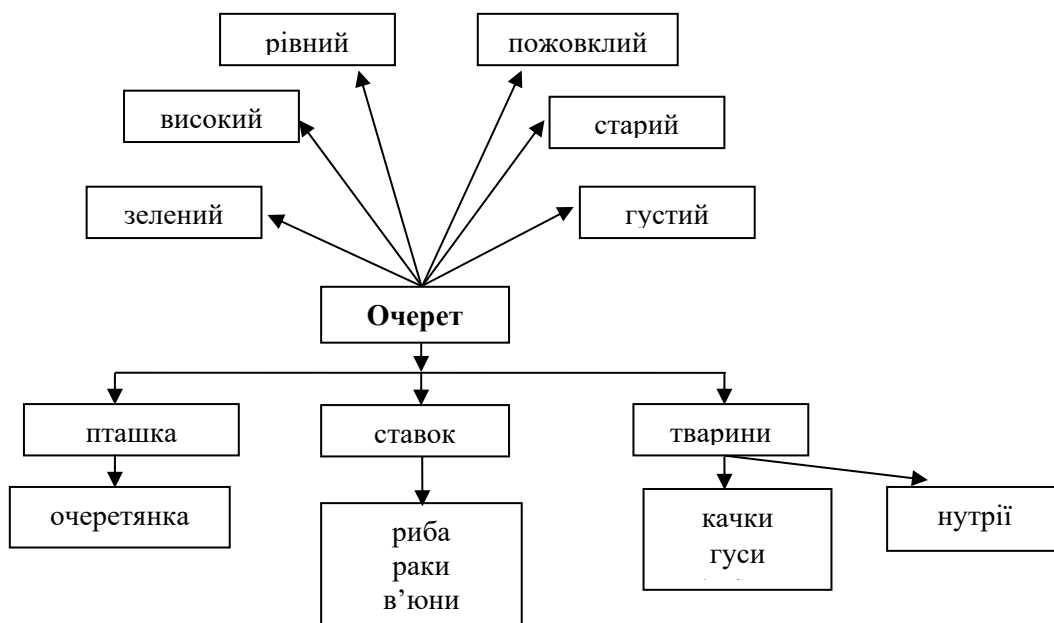
Прикметники. Високий, зелений.

Дієслова. Шумить, шелестить, ховає.

Враження від предмета. Захисток багатьох мешканців.

Висновок. Очерет дав назву пташці очеретянці.

- ✓ Скласти кластер до слова *очерет*.

Виконання вправи 142. Виразне читання та списування вірша.

Вправа «Квест-цікавинка».

У природі існує декілька видів очеретянки. Але найупізнаванішою є очеретянка велика. Вона найбільша за розміром серед усіх родичок. Пісня очеретянки нагадує скрипучу пісню «лин-лин-карась-карась-рак-рак-рак». Самці співають від світанку до пізньої ночі. Селиться велика очеретянка в очеретяних заростях на різноманітних водоймах. Недарма кажуть, що *очерет + вода = велика очеретянка*. Очеретянка уміє плавати. Пташенята великих очеретянок, доки не вміють літати, можуть непогано плавати. При падінні у воду вони самостійно вибираються на стебла очерету.

Птахи добувають корм в очереті, вправно перестрибуючи по стеблинах. Вони ловлять рухливих одноденок, бабок, метеликів та іншу комахню. Проте у воді очеретянка може ввіймати личинку жука, пуголовків, жабенят та навіть малька риби.

Робота над правилом (С. 53). Мовне дослідження.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 143. Позначення будови слів.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Подумай і знайди».

— Одна з поданих пар слів не така, як решта. Як ви гадаєте, чому? Доведіть свою думку. Позначте суфікс.

Вода — водичка.
Береза — підберезник.
Літо — літак.
Подарунок — дарувати.
Шпак — шпаківня.

Виконання завдання.

— Прочитати та списати жмурилку. У виділених словах позначити суфікс.

У зеленому *садочку*
сидить котик в *холодочку*.
Лапкою він чеше вуса,
язичком він лиже пузо.
Мишенята, не чекайте,
від *коточка* утікайте!

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 28). Завдання 50, 51.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 144 (С. 54). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Відгадайте фразу».

— Із кожного рядка виберіть лише ті букви, що не повторюються, і складіть із них фразу.

ЗКЛБКАЛЗЖЛ (*баж*)
АРНЄМНРЯОЯ (*аємо*)
УВЖЮСЖЮІУМ (*всім*)
ЩБДМДЩИРБУ (*миру*)
ЕДРЕОРРХБХ (*доб*)
ІРФАЙІФТДД (*райт*)
ЕЄПЧЛЄЧЖАЖ (*епла*) (*Бажаємо всім миру, добра й тепла!*)

Те, що у вас вийшло, називається:

- прислів'я
- побажання
- лічилка
- загадка
- скоромовка

Урок 41. Закріплення поняття про суфікс та його словотворчу роль

Мета: закріпити алгоритм визначення суфіксів у словах; вчити пояснювати значення, якого надають словам суфікси зменшення, здрібнілості, пестливості; розвивати мовлення учнів, фонематичний слух; збагачувати словниковий запас; виховувати любов до всього живого.

Обладнання: кросворд, картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Я вітаю вас у нашому затишному класі. Погляньте на мене, на друзів, подивіться праворуч, ліворуч, усміхніться одні одним. А тепер сідайте.

— Ваші очікування від уроку.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашньої роботи.

Каліграфічна хвилинка.

КК лл Вв Бб Дд Жж

2. Мотивація навчальної діяльності. Загадка.

Я ТВОРЮ НОВІ СЛОВА

В слові знаєш де я є?
Після кореня.
А призначення моє —
словотворення.
Я творю нові слова
або форми слова,
щоб красива і жива
розквітала мова.
Хто я? (Суфікс)

Дмитро Білоус

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота в групах.

— Прочитайте та спишіть вірш. У виділених словах познач суфікси. Якого відтінку надали словам суфікси?

ІШОВ СОНКО СТЕЖИНКОЮ...

Зірками закосичена
прийшла до лісу **ніченька**.
За нею із **торбинкою**
ішов Сонко **стежинкою**.

У лісовій **колисоньці**
заснули міцно **лисоньки**.
Там на співучій гілочці
мала дрімає білочка.
Сплять у траві духмяній
ведмедики слухняні.
А у барвистім рясті
сплять їжачки **голкасті**.

Укрившись кожушиною,
спить зайчик під ожиною,
бо йшов Сонко **стежинкою**
з сонливою **торбинкою**.

Робота в парах.

— Прочитайте вірш, уставляючи потрібні суфікси з довідки. Якого значення надали суфікси словам?

У *вікон..е* заглядають *зіроч..и*-подружки.
Вони сон несуть в оселі людям самотужки.
Посміхнувся *місяч..о*, бачачи ті чари,
і *тих..ко ясн..ий* заховався за хмари.

За Тетяною Крикотою

Суфікси для довідки: -к-, -есеньк-, -еньк-, -очк-, -ц-.

Робота в парах.

— Позмагайтеся, хто швидше прочитає скоромовки.

Щиглі в куцах пищали,
щоранку сповіщали:
— В куцах вітрище свище,
щипає морозище.

Робив дишло, дишло не вийшло.
Робив днище — вийшло топорище.
Сяк-так — на косяк!
Стук-грюк — аби з рук!
Вийшло: тят! Вийшло: ляп!

Грицько Бойко

— Знайдіть і випишіть слова з суфіксом *-ищ-*. Позначте суфікс. Якого значення надав суфікс *-ищ-* словам?

Фізкультхвилинка.

Вправа «Дешифрувальник».

— Розшифруйте слова.

	а	б	в
1	л	й	я
2	к	и	т
3	о	н	с

Код 1. 1а, 2б, 3в, 2в, 1в. (Листя)

Код 2. 1а, 2б, 3в, 2в, 3а, 2а. (Листок)

Код 3. 1а, 2б, 3в, 2в, 1в, 3б, 2б, 1б. (Листяний)

— Розберіть слова за будовою. Назвіть суфікси. Як ви гадаєте, яка роль суфікса в цих словах?

Гра «Конструктор».

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

— Напишіть шість ласкавих імен своїх друзів / подруг. Позначте суфікс. Яку роль він виконав у цих словах?

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 28, 29). Завдання 52, 53.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Завдання за вибором.

- Учні складають невеличкі привітання з пестливими словами.

Зразок. Роль — дитина. Аудиторія — друг / подруга. **Формат** — смс-вітання. **Тема** — день народження.

Олечко!

Вітаю тебе з Днем народження. Бажаю тобі привітного сонечка, лагідного вітерцю та вірних друзів. (Твоя Софійка)

- Учні складають невеличке повідомлення з пестливими словами.

Зразок. Роль — дитина. Аудиторія — друг/подруга. **Формат** — смс-повідомлення. **Тема** — виставка.

Толику!

У четвер відбудеться виставка виробів своїми руками. Я виготовлю маленького зайчика. А ти що придумаєш? (Твій друг Віталік)

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

1. Прочитайте та спишіть вірш.

НАША РОДИНА

Я люблю матусю, братика й бабусю,
татуся і дідуся — це моя родина вся.
А для всіх для нас родина —
наша рідна Україна. (Любов Шостак)

2. Позначте суфікс у виділених словах.

2. Рефлексійна вправа «Попс-формула».

Т (твердження) — Сьогодні на уроці ми дізналися про суфікс.

П (позиція) — Я вважаю, що суфікс — необхідна частина слова.

О (обґрунтування) — Тому що за допомогою суфікса ми творимо різні значення слова.

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі: *лісок* — малий ліс, *лісище* — великий ліс.

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок, що потрібно вивчати суфікси.

Урок 42. Урок розвитку мовлення. Складання твору за заголовком та опорними словами. Вимова і правопис слова *гармонія*

Мета. *Навчальна:* навчити дітей складати твір за заголовком та опорними словами, опрацювати правильну вимову та написання слова *гармонія*. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. *Виховна:* виховувати почуття відповідальності, бажання жити в гармонії з собою та навколишнім світом.

Засоби навчання: картки.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

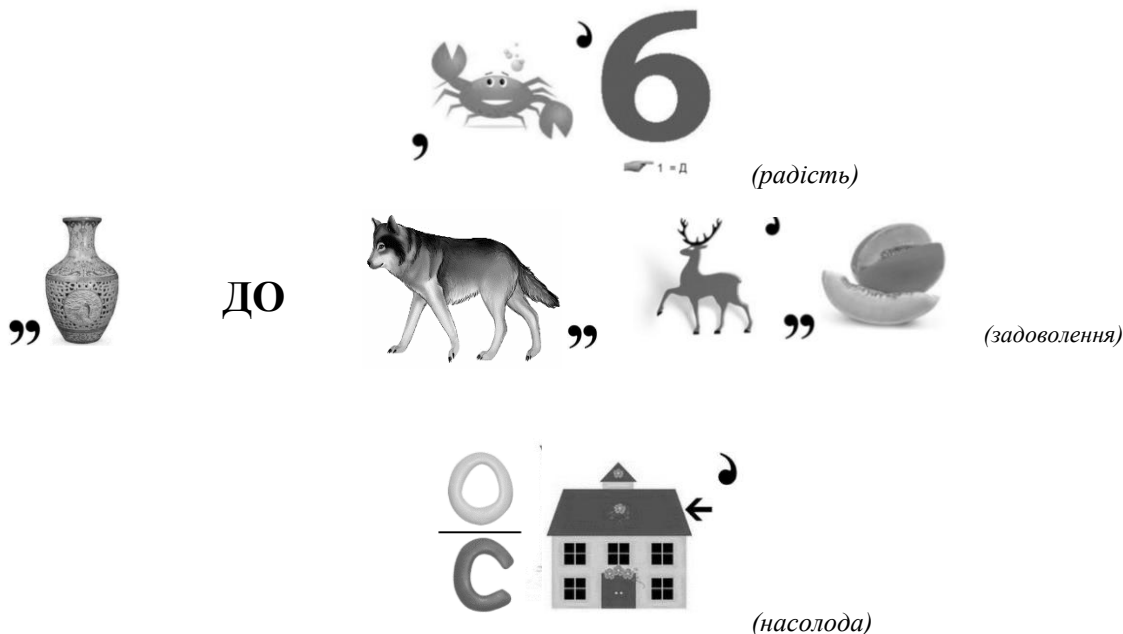
I. Вступна частина. Організація класу.

«Чарівний клубочок».

Діти сидять на стільцях або на килимку, утворюючи коло. Вчитель передає клубок ниток дитині, яка намотує нитку на палець і при цьому говорить пестливе слово чи добре побажання та лагідно називає дитину, що сидить біля неї, на ім'я, або вимовляє «чарівне» ввічливе слово тощо. Потім передає клубок наступній дитині, поки не дійде черга до вчителя.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань. Розгадування ребусів.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Хочете дізнатися, яке одне слово вміщує всі ці поняття? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (С. 51–52). Завдання 145.

- Розгадування квесту.

- Міркування над значенням слова «гармонія». Перевірка правильності / неправильності своїх міркувань за допомогою тлумачного словника.
- Каліграфічна хвилинка.
он ія гармонія

4. Завдання за вибором.

Вправа «Сенкан».

Іменник. Гармонія.

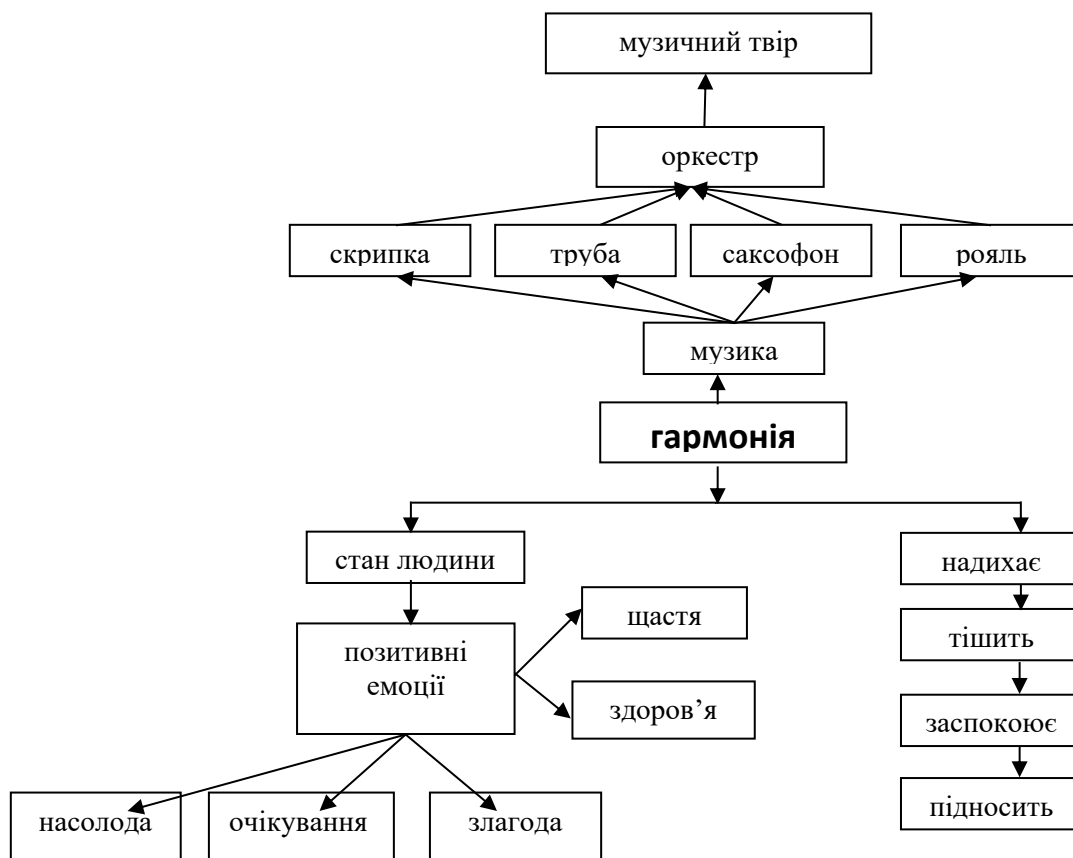
Прикметники. Ранкова, пташина.

Дієслова. Заспокоює, тішить, возвеличує.

Враження від предмета. Тільки щасливі люди можуть відчутти гармонію.

Висновок. Всі люди повинні жити в гармонії.

Вправа «Кластер».

Виконання вправи 146. Перегляд відеоматеріалу. Перевірка розуміння.

— Як називалася чарівна країна, що існувала колись давно? Як називалися люди, які жили в країні Гармонія? Чим вони були особливі? Хто приїхав у країну Гармонія одного дня? Як вони поставилися до того, як живуть гармоніти? Чому їм не сподобалося те, як живуть гармоніти? Що вони вирішили зробити? Чи вдалося їм змінити життя гармонітів? Що відповіли гармоніти чужоземцям? Чи залишилися чужоземці в країні Гармонії?

Вправа «Трибуна думок».

— Чи хотіли б ви жити в країні Гармонія? Обґрунтуйте свою думку.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 147.

Написання твору учнями. Читання та обговорення написаних творів.

— Що вам найбільше сподобалося в творі?

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Квест-цікавинка».

— Щоб у вас завжди був гарний настрій, навчіться контролювати себе. Не ображайтеся через дрібниці.

— Спробуйте дивитися на світ з гумором. Навіть якщо ви потрапили в непросту ситуацію, все одно усміхніться і скажіть собі: «І це теж мине!»

— Не сидіть вдома, ображаючись на весь світ! Можете не сумніватися: на вулиці, в компанії друзів і знайомих настрої поганим не буває. Доведено!

Вправа «Що мене радує».

— Діти, розкажіть про випадок, який найбільше потішив вас.

III. Заключна частина.

1. Домашнє завдання.

1. Прочитайте вірш.

МОРОЗ-ЧАРІВНИК

Коли всі засинають,
мороз для нас на склі
видмухує малюнки
великі і малі.

А вранці, на світанку,
як сонечко блисне,
із криги візерунок
на шибці оживе.

За Наталією Гуркіною

2. Спишіть один стовпчик. Розберіть виділені іменники за будовою.

2. Рефлексійна вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів».

Учитель протягує руку долонею вгору, а учні підходять до вчителя і по черзі кладуть свої долоньки зверху, будуючи піраміду й промовляючи: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося...».

Урок 43. Творення слів з найуживанішими суфіксами.

Вимова і правопис слова *черешня*

Мета: закріпити в учнів поняття про суфікс; вчити утворювати нові слова за допомогою найуживаніших суфіксів; збагачувати усне й писемне мовлення учнів; виховувати любов до мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Ваші очікування від уроку.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашньої роботи. Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про суфікс?

Повторення алгоритму визначення суфікса.

Філворд «Знайдіть слова».

у	е	о	н	р	щ	з	є	р	к
а	к	с	с	о	н	н	и	й	е
р	м	і	р	с	т	ю	ж	л	є
р	с	н	а	л	в	т	х	г	ж
б	я	н	а	и	а	у	о	д	ю
ю	ф	і	м	н	р	м	а	в	ш
п	ц	й	с	н	и	а	х	п	г
с	г	о	д	и	н	н	и	к	л
к	у	в	о	й	и	и	ї	р	ь
е	к	м	г	ш	й	й	ж	и	т

Осінній, годинник, туманний, тваринний, рослинний, сонний.

— Визначте суфікс у відгаданих словах.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з підручником (С. 55). Виконання вправи 148.

Розгадування ребуса, каліграфічна хвилинка.

Вправа «Квест-цікавинка».

— Багато продуктів, до яких ми звикли, «прийшли» на наш стіл здалеку. Відомий усім нам кавун прибув з Африки, а його рідний брат гарбуз — з Америки. Помідори і картопля теж «американці». Батьківщина цибулі та часнику — Афганістан. Навіть квасоля з'явилася в наших краях якихось 300 років тому.

Не думайте, що всі культурні рослини до нас завезли. Це зовсім не так. Наприклад, вишня та черешня почали свій шлях з нашої землі. Слово «вишня» таке давнє, що навіть важко визначити, як воно виникло. А черешня — близька родичка вишні. У ботаніці її називають «пташиною вишнею». Адже в лісі це дерево — пташина годівниця. У народних піснях навіть назви їхні з'єднують в одну: вишенька-черешенька.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Виконання вправи 149.

— Виписати слова, дібрати до них споріднені. Позначити суфікси. Визначити значення, які надали словам суфікси.

Фізкультхвилинка.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Виконання завдання 1.

— Утворити за допомогою суфіксів нові слова. Записати слова та виділити суфікс.

-н-	-ок-	-чик-	-еньк-
хмара	пень	чуб	радо
хата	день	зуб	весело
хліб	клен	хлопець	дружно

— Скласти речення, використовуючи якомога більше слів з суфіксами.

— Скласти з частин слів нові слова. Записати утворені слова.

Виконання завдання 2.

— Утворіть з частин слова.

	1 слово	2 слово	3 слово
Префікс	завітати	підмалювати	примовити
Корінь	море	березова	розказувати
Суфікс	український	дружний	Оленка
Закінчення	червоний	стіл	Україна

Вправа «Мікрофон».

- Що таке закінчення?
- Що таке основа?
- Як їх визначають?
- Що називають коренем?
- Як знайти корінь слова?
- Пригадайте, як вимовляють і пишуть ненаголошені *e*, *i* в коренях слів.
- Що таке префікс?
- Що таке суфікс?
- Що спільного і відмінного між ними?
- Правила переносу яких префіксів вам відомі?
- Пригадайте, коли пишуть апостроф після префіксів.

Робота з ребусом.

— Розберіть слово-відгадку за будовою.

Вправа «Броунівський рух».

На кольорових картках записані завдання. Учні їх виконують, після чого об'єднуються за кольором і спільно перевіряють правильність виконання.

Диференційовані завдання для самостійної роботи

Картка червоного кольору.

— Позначити слово, у якому немає суфікса.

1. Безсмертний.
2. Відмова.
3. Рибка.
4. Зимовий.

Картка жовтого кольору.

— Позначити слово, у якому правильно визначена будова слова *ранній*.

1. Основа і корінь.
2. Корінь і закінчення.
3. Основа, корінь, суфікс і закінчення.
4. Корінь і суфікс.

Картка зеленого кольору.

— Позначити рядок, у якому всі слова мають суфікс.

1. Веснянка, мати, міцний.
2. Рослинний, тваринний, ранній.
3. Срібло, дерево, колос.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 29, 30). Завдання 54, *квест*.

Вправа «Кластер».

Завдання: складіть «Кластер» до слова *суфікс*.

— Підберемо ключові слова до слова *суфікс*.

— Зазначимо поняття, які глибше розкривають зміст.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Виконати вправу 150 на с. 52. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексійна вправа. Самооцінка.

— Оцініть свою роботу на уроці (на картках потрібно зафарбувати відповідну сходинку):

Було важко.

Інколи виникали труднощі.

Працював / працювала із задоволенням.

— Що допомагало гарно працювати на уроці? Що заважало бути активним / активною? Що ви порадите собі?

Урок 45. Формування поняття про іменник

Мета: формувати поняття про іменник як частину мови; удосконалювати уміння впізнавати в тексті і самостійно добирати іменники; ставити питання до іменників; розвивати уважність, наполегливість; виховувати любов до природи.

Обладнання: картки, шаблони ялинок та сніжинок для кожного учня.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

А ранок надзвичайний! Просто синій...
Так гарно, хоч і холодно — зима!
На всіх деревах білий-білий іній.
Тут Фея йшла дорогами сама
і все отак чарівно посріблила:
і гілочку, й билинку, й деревце.
Пухнастим, білим цілий світ зробила.
Спасибі тобі, зимонько, за це.
Ти в світ до нас прислала світлу казку,
що всім красу і диво роздає,
а ще свою чарівність, ніжність, ласку.
Тож дякуєм тобі, що ти в нас є!

Надія Красоткіна

— Але, на жаль, є ялиночки, що стоять без снігової шубки. Як ви гадаєте, чому вони прийшли до нас на урок? Чого б вони хотіли? Так, безсніжні ялинки просять допомоги. Як ви гадаєте, якої? (*Прикрасити сніжинками.*) Що потрібно для цього зробити? Так, старанно працювати! Адже кожна правильна відповідь — це сніжинка, яку ви прикріпите до ялинки. Наприкінці уроку ми побачимо, чия ялинка матиме пухнастішу шубку зі снігу, — той і краще працював!

Каліграфічна хвилинка.

Прописування буквосполучень *ил, рд, аз, ул, ля, ел, ед*.

Тлумачний диктант. Взаємоперевірка.

- Той, який виявляє милосердя; схильний, готовий до добрих учинків.
- Чітко, розбірливо, легко зрозуміло.
- Перелітний птах зі світлим чи бурувато-сірим оперенням, який сам пташенят не висиджує, а кладе яйця в чужі гнізда.
- Установа, організація, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів, а також приміщення, де відбуваються вистави.
- Напівавтоматична двоколісна і триколісна машина, що рухається завдяки силі їздця, який натискає ногами на педалі. (*Милосердний, виразно, зозуля, театр, велосипед.*)
- Перевірте правильність написання слів. Які орфограми в цих словах? (*Упродовж усього уроку за кожне правильно виконане завдання дитина прикріплює сніжинку до шаблону своєї ялинки.*)

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Прочитайте слова, які ви записали. На які питання вони відповідають? Що вони називають? Хочете дізнатися більше? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 56–57). Виконання вправи 151.

Вправа «Квест-цікавинка».

— Усі знають, що взимку для птахів страшний голод. Саме тому і дорослі, і діти можуть допомогти пернатим вижити в цей важкий час. Адже для них потрібно зовсім трішки: несмажені зернятка, несолоне сало, крихти чорного хліба, сушені ягоди. І це вбереже життя наших пернатих друзів! Вони радо відвідуватимуть годівнички з кормом, а ви матимете чудову нагоду спостерігати за вдячними пташками.

Вправа «Вхід у малюнок».

— Розгляньте малюнок. Яких пташок ви бачите? Якою пташкою ви себе уявите? Чи знайдете ваша уявна пташка їжу в годівничці?

— Розгляньте ілюстрації.

— Назвіть іменники, які відповідають на питання *хто*?

— Назвіть іменники, які відповідають на питання *що*?

Вправа «Квест-цікавинка. А ти знаєш, що...?»

Іменник — це частина мови, яка з'являється у мовленні кожної людини. Чому? Дітей оточує світ речей, предметів, і вони прагнуть дати назву всьому, що бачать.

Назву *іменник* почали вживати з 1873 року. Її першим використав Омелян Партицький.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 152. Робота в групах.

— Прочитайте слова. Доведіть одні одним, що це іменники. Продовжте тематичні групи слів.

Виконання вправи 153. Читання прислів'їв та пояснення їх значень. Списування трьох прислів'їв, розбір одного з іменників за будовою.

— Поміркуйте і скажіть, від яких слів утворилося слово *снігопад*.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в парах.

— Прочитайте вірш Віри Паронової. Поміркуйте, у які групи можна об'єднати слова — назви птахів.

Галки, снігурі, синички,
горобці — пташата сірі —
всі, хто не летить у вирій,
вам насиплемо насіння,
зерна, крихти й гарбузиння.
Як цього буде замало —
додамо шматочок сала.

— Випишіть слова — назви птахів у алфавітному порядку. Доведіть, що виписані слова — іменники.

Вправа «Асоціативний кущ». Завдання за вибором.

— Напишіть іменники, які ви можете використати під час складання асоціативного куща до відгадок:

Тут і там вона літає,
і на хвіст плітки збирає.
Що довідається, все
вмить по лісу рознесе. (*Сорока*)

Гордо птаха походжає,
пташенят життя навчає.
Дуже мудра чорна птиця,
і біда, як розізлиться. (*Ворона*)

Що це за сіренька пташка?
Ловить гусінь і комашок,
цвірінчить вона, стрибає,
в теплий край не відлітає.
Цей маленький жвавий хлопчик
називається ... (*горобчик*).

Вранці вийду я із хати,
щоб пташок нагодувати.
Як матуся, вони ніжні,
чорні, сірі, білосніжні,
сиві, світло-голубі...
Це туркочуть ... (*голуби*).

Робота в зошитах з друкованою основою (С. 31). Завдання 55, 56.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 154 на сторінці 57. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексійна вправа «Дерево».

Учні чіпляють на дерево свої сніжинки, які отримали протягом уроку.
— Оцініть вбрання ваших сніжинок. Оцініть свою роботу на уроці.

Урок 46. Іменники — назви істот і неістот

Мета: формувати поняття про іменник як частину мови; удосконалювати уміння впізнавати в тексті й самостійно добирати іменники; ставити питання до іменників, що належать до різних родів; вчити будувати сполучення іменників з іншими словами, використовуючи для зв'язку закінчення і прийменники; формувати уміння розрізнявати іменники — назви істот і неістот, правильно ставити до них питання; розвивати уважність, наполегливість; виховувати любов до природи.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Очікування».

— Складіть формулу майбутнього уроку.

У — увага.

С — старанність.

Л — лінь.

П — працьовитість.

Б — байдужість.

І — інтерес.

Х — хороший настрій.

— Які якості ви відкинули? Яке слово у вас вийшло? (*Успіх*)

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання. Вправа «Покажіть рухами».

— Поплескайте в долоні, хто любить, коли з неба летять сніжинки.

— Потупайте ніжками, хто любить ліпити снігову бабу.

— Кивніть головою, хто любить кататися на санчатах.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, багато снігу, можна ліпити снігову бабу, кататися на санчатах. Так, дерева мають можливість відпочити.	Чи добре, що настала зима?	Ні, сніг засипле все: і тварини, і птахи залишаться без їжі. Ні, слизько, можна впасти. Ні, якщо багато снігу і ніхто його не розчистив, то люди не зможуть дістатися до роботи.
ВИСНОВОК		

2. Мотивація навчальної діяльності.

Самодиктант.

— Напишіть десять іменників, за якими можна упізнати зиму.

— Доведіть, що ви написали саме іменники.

— Сьогодні на уроці ми дізнаємося про ще одну тасмницю Країни іменників.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 54–55). Виконання вправи 155.

Діти читають текст. Висловлюють міркування щодо існування санчат у майбутньому.

Виконання завдань на вибір. Діти об'єднують слова в групи, які відповідають на питання *хто?* або *що?*

Робота з правилом. Відтворення правила за допомогою кластера.

Виконання вправи 156. Робота в парах. Робота над скоромовкою. Вивчення скоромовки та промовляння на швидкість. Списування виділених слів. Обґрунтування думки щодо віднесення іменників до істот та неістот.

Виконання вправи 157.

Добір до іменників-неістот іменників-істот.

— Дослідіть, які іменники чи ці іменники є назвами істот.

— Кого називають ці слова?

— На які питання відповідають?

— Зробіть висновок, чому ці слова є назвами істот.

Фізкультхвилинка.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Оживи іменник».

<i>Що?</i>	<i>Хто?</i>
літак	льотчик
риба	рибалка
трактор	тракторист
суд	суддя
ліки	лікар
кухня	кухар
хокей	хокеїст

Вправа «Істоти — неістоти».

— Прочитайте вірш Варвари Гринько. Назвіть іменники, що є назвами істот.

Дуже гарно шиє бабуся,
я від неї шити навчуся.
Помережу ляльці кофтинку
і собі пошю хустинку.
Вийде гарний одяг до свята,
не впізнають мама і тато.

— Прочитайте вірш Варвари Гринько. Назвіть іменники, що є назвами неістот.

Під горою хвойний ліс.
За горою хижий лис.
Вкрита травами гора.
Збоку — лисяча нора.
Лис ховає неспроста
від собак свого хвоста:
як навідався в курник —
то відразу півень зник!

Гра «Файли».

— Прочитайте. Розподіліть іменники у відповідні файли.

Завірюха, кенгуру, сніжинки, перехід, дитина, школа, килим, комар, риба, ввічливість, щирість, бегемот.

Назви неістот
(що?)

Назви істот
(хто?)

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 33). Завдання 59, 60.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 158 на сторінці 58. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

Сьогодні на уроці:

я дізнався / дізналася ...

я запам'ятав / запам'ятала ...

я навчився / навчилася ...

я повторив / повторила ...

мені ще важко ...

мене здивувало ...

Урок 47. Іменники, які називають опредмечені дії

Мета: поглиблювати знання учнів про іменник як частину мови, ознайомити учнів із поняттям предметності на прикладах іменників, утворених від дієслів, вчити відносити слова до іменників за поставленим питанням *що?*; розвивати спостережливість, увагу, мислення; виховувати бажання прославити своїми успіхами Батьківщину.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Що я найбільше люблю робити?»

— Діти, я рада, що в Україні є такі чудові діти

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Як ви гадаєте, до якої частини мови належать слова *біг*, *хвилювання*, *зимівля*? Хочете дізнатися? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (С. 59–60). Завдання 195.

Читання тексту вправи з позначками («система поміч»).

Учень не тільки сприймає прочитану інформацію, а й оцінює текст.

— Діти, читаючи текст, ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити відповідні умовні позначки.

Умовні позначки:

«V» — я це знав / знала;

«-» — це суперечить тому, що я знаю;

«+» — я цього не знав / не знала;

«?» — я хочу про це запитати.

— Що нового ви дізналися з тексту?

Виконання вправи 160.

Розгадування квесту.

Каліграфічна хвилинка.

Виконання завдань на вибір.

- Гра «Опиши мене».

Внесок (*який?*) посильний, щоденний, матеріальний, моральний.

- Склади речення, використовуючи слова.

Внесок (*що робить?*) дається, приймається, очікується, примножується, збільшується, зменшується.

- Вправа «Сенкан».

Іменник. Внесок.

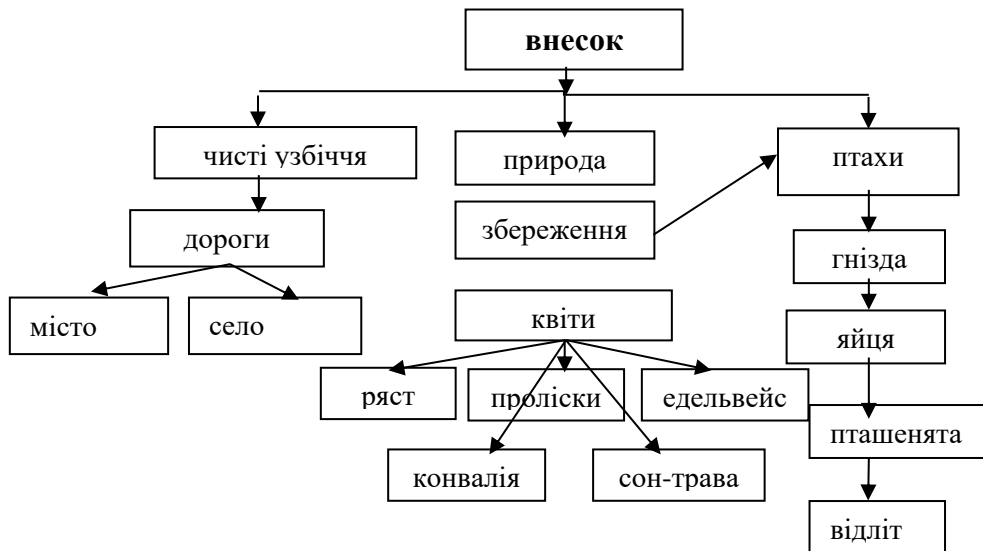
Прикметники. Посильний, щоденний.

Дієслова. Дають, очікують, примножують.

Враження від предмета. Залежно від готовності робити щоденні внески, можна судити про людину.

Висновок. Кожна людина може зробити посильний внесок у розквіт своєї Батьківщини.

• **Вправа «Кластер».**

Виконання вправи 161.

Добір споріднених слів. Знаходження опредмечених іменників.

Робота з правилом.

Виконання вправи 162.

Який внесок у розвиток культури зробив Ярослав Мудрий? Добір до виділених дієслів опредмечених іменників.

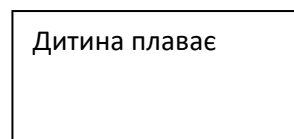
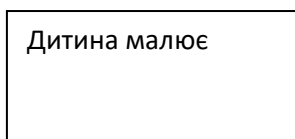
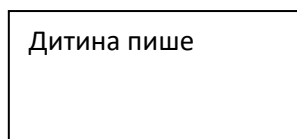
Фізкультхвилинка.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Броунівський рух».

Червона картка

1. Розглянути малюнки і скласти за ними речення.

2. Записати назви дій, зображені на малюнках. За потреби скористатися словами з довідки.
Слова для довідки: плавати, плавання, написаний, напис, малювання, намальоване.

Жовта картка

1. Прочитати речення.

Взимку в лісі ми чуємо неголосний **стукіт** дятла. Це він **стукає** по корі дерева, видобуває личинки комах. Прикрашають зимовий ліс і гарненькі невеликі омелюхи. Яка краса навколо!

2. Якими частинами мови є виділені слова? Вказати скорочено над виділеним словом.

3. Які з цих слів є спорідненими?

4. Чому?

Зелена картка

1. Прочитати речення.

Будівництво й обладнання гнізда шишкарів відбувається в січні. **Будує й обладнує** гніздечко самочка шишкаря. А самчик **годує** її, приносячи їжу в дзьобику. **Годівля** самочки проходить прямо у гніздечку. Самчик **виспіває** пісні самочці. Хоча **співець** з нього невдалий, але співає він довго й захоплено.

2. Якими частинами мови є виділені слова? Вказати скорочено над виділеним словом.

3. Які з цих слів є спорідненими? Позначити корінь споріднених слів.

Робота в зошиті з друкованою основою (С. 33). Завдання 61.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 163 (С. 60).

Інструктаж до виконання домашнього завдання .

2. Рефлексійна вправа «Рюкзак».

Що корисного ви візьмете сьогодні з уроку?

Урок 48. Іменники, які позначають опредмечені ознаки

Мета: поглиблювати знання учнів про іменник як частину мови; ознайомити учнів з поняттям предметності на прикладах іменників, утворених від прикметників; вчити відносити слова до іменників за поставленим питанням *що?*; розвивати спостережливість, увагу, мислення; виховувати старанність.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Прописування буквосполучень *ум ол оу ва ел ир кт ик*.
Дружба — це ... .

2. Мотивація навчальної діяльності.

Тлумачний диктант.

Портативний (переносний) комп'ютер.

Скляна посудина для утримання та розведення риб, водяних тварин і рослин.

Вузкий (*переважно довгий*) прохід у середині будинку, який з'єднує окремі його кімнати.

Медоносна комаха, яка збирає нектар із квіток і переробляє його на мед.

Керівник підприємства, установи або навчального закладу.

Вправа «Складання слова». Робота в парах.

Акв..ріум, ..д..ола, ..иректор, ко..идор, но..тбук.

З пропущених літер слів-відгадок складіть слово.

— А чи важливе поняття дружба? Поясніть свою думку.

Завдання за вибором:

- Складіть прислів'я.
орла Дружні заключають. сороки
— Як ви розумієте це прислів'я?
- Дібрати спільнокореневі слова до слова *дружба*.
- Продовжити речення:
Дружити, на мою думку, це.....
— Сьогодні на уроці саме дружба нам допоможе вивчити новий матеріал.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 61–62). Завдання 164.

Розмірковування дітей щодо улюблених світлин з другом / подругою, обговорення «таємниць» справжньої дружби, дослідження іменників, які називають опредмечені ознаки.

Робота над правилом на с. 58.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 165. Робота в парах.

Добирання до виділених слів спільнокоренових іменників, які означають опредмечені якості.

Виконання вправи 166.

Знаходження та виписування споріднених слів. Підкреслення іменників, які означають опредмечені ознаки.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Виконання завдань на картках за вибором учнів.

Картка 1

1. Прочитайте.

<i>теплий</i> — ...	<i>розумний</i> — ...	<i>милосердний</i> — ...
<i>ялиновий</i> — ...	<i>добрий</i> — ...	<i>вдячний</i> — ...
<i>металевий</i> — ...	<i>співчутливий</i> — ...	<i>ввічливий</i> — ...

2. Утворіть від поданих прикметників іменники. Запишіть.

3. Розберіть слова за будовою.

4. Із двома парами слів складіть речення.

Картка 2

1. Прочитайте.

смішний —
сумний —
правдивий —
молодий —
спекотний —
вечірній —
ранковий —
дубовий —
тривожний —

2. Утворіть від поданих прикметників іменники. Запишіть.

3. Розберіть слова за будовою.

4. Із двома парами слів складіть речення.

Вправа «Метод прес». Робота в парах.

1-а пара — «Я вважаю, що слово *синь* іменник...».

2-а пара — «...тому, що...» (*він називає опредмечену якість*).

3-я пара — «...наприклад,...» (*прикметник (який?) — синій, іменник (що?) — синь*).

4-а пара — «Отже...» (*слово синь — іменник*).

Аналогічно діти міркують щодо віднесення до іменників слів *радість, благородство, ніжність*.

Робота в зошитах з друкованою основою (С. 34, 35). Завдань 62, 63.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 167 на сторінці 61.

Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія. Метод «Шість капелюхів де Б'но».

— А тепер попрацюємо з нашими чарівними шапочками.

Біла (*колір чистоти*):

— Що вам відомо про такі іменники, як *блакить, краса* ?

— Звідки ви знаєте про це?

Червона (*колір життя, відчуттів*):

— Що відчували на уроці?

Жовта (*колір сонця*):

— Що гарного, на вашу думку, сталося на уроці?

Чорна (*колір землі, здорового глузду*):

— Для чого вам потрібні знання, отримані на уроці?

Зелена (*колір досліджень*):

— Що ви порадили б собі?

— Що ви порадили б однокласникам?

Синя (*колір знань*):

— Де ми перебуваємо в процесі обговорення?

— Які висновки можна зробити після сьогоднішнього уроку?

Урок 49. Урок розвитку мовлення. Письмовий твір з елементами характеристики.

Вимова і правопис слова *колектив*

Мета. Навчальна: навчити дітей складати твір з елементами характеристики, опрацювати правильну вимову та написання слова *колектив*. **Розвивальна:** розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух. **Виховна:** виховувати повагу до кожного члена колективу, співчуття і взаєморозуміння.

Засоби навчання: картки, стікери на кожного учня.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Добра тварина

— Діти стають у коло та беруться за руки. Учитель тихенько говорить: «Ми — одна велика добра тварина. Давайте послухаємо, як вона дихає!» Усі прислухаються до свого дихання, дихання сусідів.— А зараз подихаємо разом!

Вдих — всі роблять крок уперед, видих — крок назад.

— Так не тільки дихає тварина, так само рівно б'ється її велике добре серце.

Стукіт — крок уперед, стукіт — крок назад.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

За допомогою алфавіту розшифруйте слова.

Код 1. 6, 21, 24, 9, 2, 1. (*Дружба*)

Код 2. 3, 10, 1, 8, 17, 19, 6, 19, 20, 17, 19, 4, 1.
(*Взаємодопомога*)

Код 3. 20, 19, 3, 1, 4, 1. (*Повага*)

Код 4. 20, 12, 6, 23, 21, 11, 17, 14, 1. (*Підтримка*)

Код 4. 3, 20, 7, 3, 18, 7, 18, 12, 22, 23, 31. (*Впевненість*)

— Хочете дізнатися, яке одне слово включає всі ці поняття? Тоді — до роботи!

2. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (С. 59-60). Завдання 168.

Розгадування ребуса.

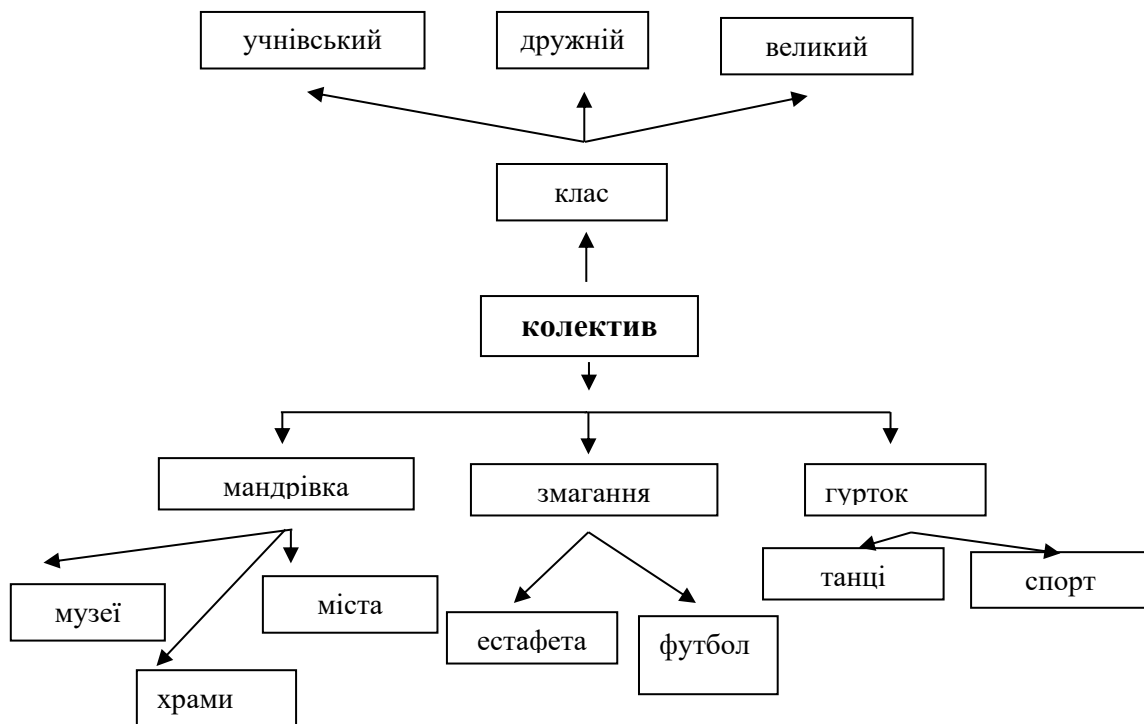
Міркування над значенням слова «колектив». Перевірка правильності / неправильності своїх міркувань за допомогою тлумачного словника.

Каліграфічна хвилинка.

...ол ект колектив

Робота в групах. Складання кластера «Колектив».

Фізкультхвилинка.

Голосування стікерами. Обґрунтування думки.

	Де краще бути дітям:	
самотніми		в колективі

Написання твору учнями. Читання та обговорення написаних творів.
— Що вам найбільше сподобалося у творі?

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в групах за вибором.

Добір споріднених слів до слова *колектив*.
(*Колектив, колективно, колективний, колективізм, колективіст, колективістка.*)

Вправа «Сходинок».

к		л		к	т	и	в			
к			е						о	
к					т		в		и	й

Відповідь. Колектив, колективно, колективний.

Гра «Склади прислів'я».

Колективу —	ріки, люди з'єднуються — сила.
Струмки зіллються —	і гусака потягнуть.
Берись дружно —	один за всіх.
Всі за одного —	не буде сутужно
Дружні сороки	і вовків не боїться.
Дружний табун	велика сила.

Відповідь: Колектив — велика сила. Струмки зіллються — ріки, люди з'єднуються — сила. Берись дружно — не буде сутужно. Всі за одного — один за всіх. Дружні сороки і гусака потягнуть. Дружний табун і вовків не боїться.

Збагачуємо словниковий запас.

— Доберіть слово.

Колектив (*який?*) учнівський, науковий, творчий, дружний, великий, трудовий, дитячий, танцювальний, робітничий.

— Складіть речення, використовуючи слова.

Колектив (*що робить?*) працює, відпочиває, планує, складає, розподіляє, вбачає.

Вправа «Сенкан».

Іменник. Колектив.

Прикметники. Класний, дружний.

Дієслова. Працює, відпочиває, планує.

Враження від предмета. Я — член дружного класного колективу.

Висновок. Гарний колектив впорається з будь-якою справою.

Вправа «Що мене тішить».

— Діти, розкажіть про випадок, який найбільше потішив вас.

III. Заключна частина.

1. Рефлексійна вправа «Похвала».

На стільчик по черзі сідають учні та учениці. Діти висловлюють йому / їй подяку або похвалу.

2. Використання стратегії «Ромашка Блума».

Орієнтовні запитання:

Просте: Що корисного було сьогодні на уроці?

Уточнююче: Якщо я правильно зрозуміла, то сьогодні діти вчилися зневажати одні одних?

Пояснююче: Навіщо людині колектив?

Творче: Що потрібно зробити, щоб наш клас був ще дружнішим колективом?

Оціночне: Чи можна назвати наш клас колективом?

Практичне: Де ми використаємо отримані знання?

Урок 50. Власні й загальні іменники

Мета: формувати вміння розрізняти власні й загальні іменники, вчити добирати відповідні приклади; вчити вживати в письмових текстах власні іменники з великою буквою; розвивати мовлення учнів, виховувати старанність до навчання.

Обладнання: індивідуальні картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

— Діти, у нас є чудова новина. Уявляєте?

На світанку вулицею міста,
де шумлять про зиму явори,
з рюкзаками, як парашутисти,
поспішають юні школярі.
Наша рідна школа біля гаю
схожа на літак-аероплан.
Цей літак щоранку вирушає
до Країни творчості і знань.

Анатолій Качан

Каліграфічна хвилинка.

— У подорож ми беремо найнеобхідніше — знання. Але одних знань замало. Візьмемо ще й ...

Слухово-зоровий диктант.

У того Івана щодня неділя. Можна й жартувати, можна й діло робить. І тяжко нести, і жаль покинуть. Не голова, а два вуха і шапка зверху. Не кажи: «Не вмю», а кажи: «Навчусь!» Як прийде туга, знайдеш друга.

— Як ви розумієте прислів'я?

— Підкресліть першу букву в першому слові кожного прислів'я. Яке слово утворилося? (Уміння.)

Письмо з'єднань.

i y d uu U U Ч Ч У у Уу

Ум ум мі ін нн ня уміння

Написати слова, у яких є подвоєння приголосних звуків (малювання, читання, спілкування, ...)

Гра «Найрозумніший». Змагання у парах.

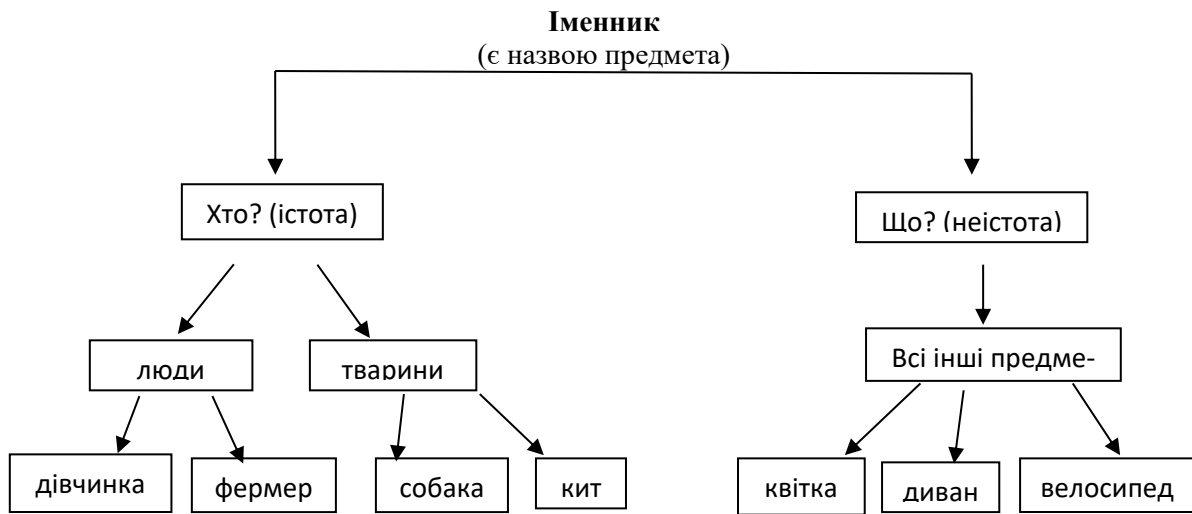
- Скільки букв у слові *уміння*?
- Скільки звуків у слові *уміння*?
- Чому букв у слові *уміння* більше, ніж звуків?
- Що особливого в написанні слова *уміння*?
- Назвіть букви в слові *уміння*.
- Скільки приголосних звуків у слові *уміння*?
- Назвіть приголосні звуки в слові *уміння*.
- Скільки голосних звуків у слові *уміння*?
- Скільки складів у слові *уміння*?

- Назвіть всі можливі випадки переносу слова *уміння*.
- Скласти звуко-буквену модель слова *уміння*.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Кластер».

— Чи задумувалися ви над тим, чому одні іменники пишуть з великої букви, а інші — з маленької? Сьогодні старанні, уважні, наполегливі діти відкривають ще одну таємницю української мови. Готові? Тоді до роботи!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (С. 60–61).

Виконання вправи 170.

Вправа «Трибуна думок». Діти висловлюють припущення, чому одні слова всередині речення написані з малої букви, а інші — з великої.

— Перевірте свої міркування. А для цього прочитайте правило на с. 60.

Робота з кластером.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 171.

Діти визначають, у якому рядку записані власні іменники, а в якому — загальні. Потім списують, поєднуючи іменники першого та другого рядків.

Виконання вправи 172.

Стратегія «Ромашка Блума».

На пелюстках ромашки написані запитання.

Просте. Про що розповідається в тексті?

Уточнююче. Я можу помилитися, але, здається, озеро Пісочне найглибше озеро природного походження в Україні?

Інтерпретаційне. Назвіть назви п'яти озер, які ви запам'ятали.

Творче. Якими ви уявляєте озера?

Оцінюче. Що є цінного в Шацьких озерах?

Практичне. Як люди повинні ставитися до унікальних видів птахів?

Виконання завдань на вибір. Списування власних / загальних іменників.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Візитка».

Мене звати _____ .
Прізвище, ім'я, по батькові

Я живу в _____ на вулиці _____ .

Мої родичі живуть у місті _____ .

У мене є знайомі в селі _____ .

Самостійна робота.

Картка 1

— Виписати виділені слова, вибравши відповідну букву.

Я тримаю у руці
кольорові олівці.
Хочу я намалювати
(К/к)римські гори і (К/к)арпати,
степ і пагорби (д/Д)ніпрові,
і озера, і діброви,
і веселку, і калину,
(Ч/ч)орне море і (д/Д)унай —
все це наша (у/У)країна,
наш чудовий рідний край!

Наталія Зарічна

Картка 2

— Прочитати, уставивши пропущені букви. Списати.

..ийв — столиця ..країни. Річка ..ніпро — найширша ..ічка нашої держави.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання. Виконання завдання на вибір.

Виконати впр. 174 або впр. 175 на с. 62. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Рефлексія. Вправа «Мікрофон».

- Які знання ви отримали сьогодні?
- А уміння?
- Коли ви відчували радість, задоволення?
- Яку користь приніс вам урок?
- Де ви можете використати ці знання?

Урок 51. Власні та загальні назви

Мета: формувати уміння розрізняти власні та загальні іменники, вчити добирати відповідні приклади; вчити вживати в письмових текстах власні іменники з великою буквою; розвивати мовлення учнів, виховувати старанність до навчання та прищеплювати любов до краси природи.

Обладнання: індивідуальні картки, ребус, ілюстрації тварин.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Розподільчий диктант.

Перший варіант записує власні назви, другий — загальні.

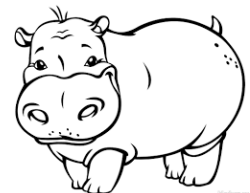
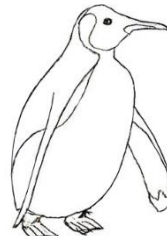
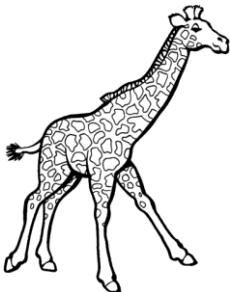
Кримські гори, місто Городище, село Орловець, річка Медянка, вулиця Квітуча.

— Доповніть обидві групи слів загальними і власними назвами. Запишіть їх. Поясніть написання слів.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Дай кличку тварині».

— Написати назви тварин, їх клички.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Вправа «Трибуна думок».

— Чи може одне слово бути написане в одному реченні з великої букви, а в іншому — з малої?

Робота в парах.

— Для перевірки міркувань виконайте завдання на картці.

Картка

1. Прочитати. Пояснити, чому однакові слова написані по-різному.

У полі росте ромашка. Корова Ромашка дає багато молока. Неля Ромашка, Катя Береза — відмінниці. Миколка, Гриць і Василько збирали грицики, васильки, миколайчики.

2. Завдання за вибором:

- Списати речення, підкреслити загальні назви.

- Списати речення, підкреслити власні назви.

Фізкультхвилинка.

Виконання завдання.

1. Прочитати прислів'я та приказки. Пояснити їх значення.

Для нашого *Ф/федота* не страшна робота. Язик до *К/києва* доведе. *В/ворскла* — річка невелика, та береги ламає. Наша *П/параня* усе встає зрання. Люблю *С/сивка* за звичай — хоч і крекче, зате везе.

2. До виділених слів дібрати чотири власні іменники. Через ризку записати загальний іменник.

Зразок. Федот, Параня, ... , ... , ... , ... — імена.

Слова для довідки: міста, річки, клички тварин.

Робота в парі.

— Відгадайте загадку та запишіть, як звали дітей.

У Руслани Пилипівни та Микити Кириловича народилося двоє синів, яких назвали на честь їхніх дідусів. Назвіть імена та по батькові обох хлопчиків.

- Руслан Кирилович і Пилип Кирилович;
- Кирило Русланович і Пилип Русланович;
- Руслан Микитович і Микита Микитович;
- Пилип Микитович і Кирило Микитович.

— Складіть подібну загадку.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою. Завдання 65, 66 (с. 36, 37).

Робота з картками. Завдання за вибором учнів.

Картка 1

1. Прочитайте уривок із казки Івана Франка «Лис Микита».

Лис Микита, зробившись царем, жив собі, як у бога за дверима. Тільки одного боявся, щоб фарба не злізла з його шерсті, щоби звірі не пізнали, хто він є по правді. Для того він ніколи не виходив у дощ, не йшов у гущавину, не чухався і спав тільки на м'якій перині.

2. Пригадайте, які звірі жили в лісі разом із лисом Микитою.

3. Запишіть назви тварин, яких може зустріти лис Микита в лісі. Придумайте їм клички.

Картка 2

— Доповніть асоціативний куш.

Назви країн

Назви морів

Власні назви

Назви озер

Назви річок

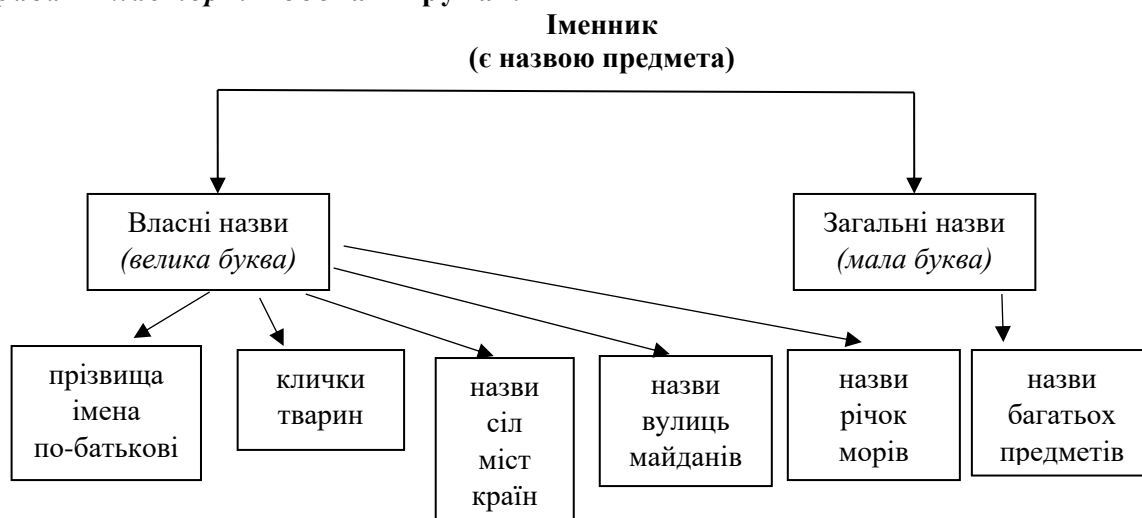

Картка 3

— Прочитайте. Змініть і запишіть іменники у порожні рядки. Позначте в них закінчення.

<i>Однина</i>	<i>Множина</i>
ромашка	_____
_____	волошки
гладіолус	_____
_____	тюльпани
село	_____
_____	озера

Вправа «Кластер». Робота в групах.

— Діти, доповніть наш кластер загальними та власними назвами іменників.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання. Вправа 17 на сторінці 108. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексійна вправа «Рюкзак».

Метод етапу рефлексії дає можливість залучати всіх дітей до роботи на цьому етапі, зокрема кожен учень має змогу відповісти на запитання: «Які з отриманих на уроці знань і вмінь він візьме із собою для використання на інших уроках. Про що цікаве розповість удома». Відповіді «складають» у рюкзак (уявний чи справжній).

Урок 52. Змінювання іменників за числами

Мета. *Навчальна:* навчати змінювати іменники за числами, визначати число іменників; формувати орфографічні уміння учнів. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, зацікавленість до мовних явищ; розвивати критичне й логічне мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість.

Засоби навчання: індивідуальні картки, сигнальні картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Тип уроку. Комбінований.і

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань. Перевірка домашнього завдання.

Гра «Так — ні. Чому?».

- Іменники бувають власними та загальними.
- Власні іменники пишуть з маленької літери.
- Іменник *Дністер* пишуть з великої літери.
- Іменник *школа* пишуть з великої літери.
- Іменник *Черкаси* пишуть з великої літери.
- Іменники *Оксана Сенатович* пишуть з великої літери.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Каліграфічна хвилинка.

Робота над загадкою.

1. Дзьоб червоний і панчішки,
дуже довгі, тонкі ніжки.
Жабок ловить на болоті,
тямить добре у дрібноті! (*Бусел*)
2. Білосніжні, гарні птиці
дім будують на водиці.
Дуже схожі на гусей,
обережні до людей! (*Лебеді*)

Наталія Гуркіна

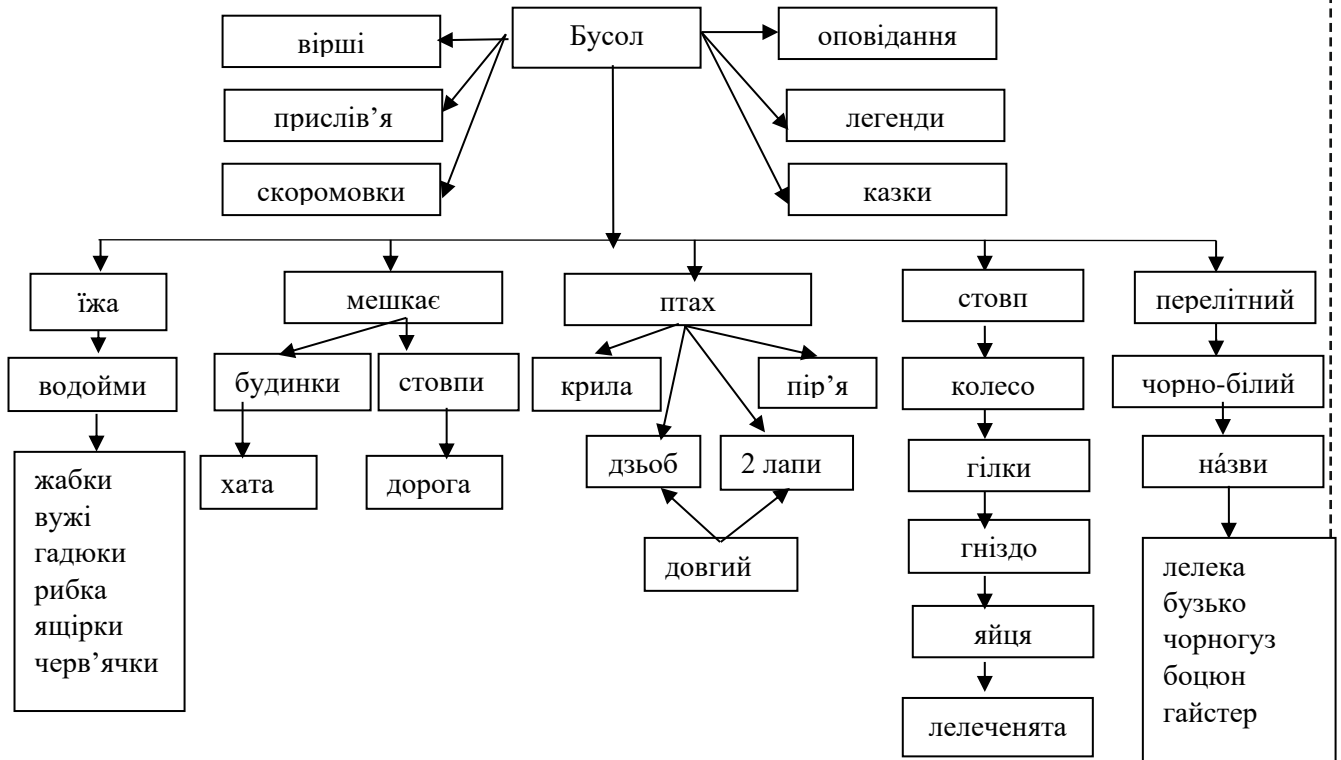
*Бб бу се ел бусел
Лл ле бе ді*

Завдання за вибором.

- Складіть речення зі словом, яке означає багато птахів.
- До слова, яке називає одного птаха, доберіть синоніми.

Робота в малих групах.
I група. Вправа «Кластер».

II група. Вправа «Сенкан».

- Іменник.* Лебеді.
- Прикметники.* Довгоший, білі.
- Дієслова.* Висиджують, літають, годують.
- Враження від предмета.* Лебеді дуже красиві птахи.
- Висновок.* Тільки добрі люди піклуються про лебедів.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 62–63).

Виконання вправи 176. Мовне дослідження. Змінювання іменників за числами.

Робота над правилом на с. 62.

Виконання вправи 177. Списування двох речень, визначення числа іменників.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 178. Змінювання числа іменників.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 37). Завдання 67.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Філворд».

с	о	н	ц	е	р	о	л	д	ж
ц	к	к	а	л	ю	ж	і		д
х	м	а	р	а	а	п	р	о	л
й	ц	з	і	р	к	и	е	н	г
в	і	т	е	р	а	п	р	о	л
п	р	о	м	і	н	ц	і	п	о
д	п	т	а	х	и	в	а	а	а
т	в	а	р	и	н	к	а	о	п

Завдання за вибором:

- Випишіть слова в множині
- Випишіть слова в однині.

Робота над загадками.

1. По асфальту чимчикує,
із людьми про щось воркує...
Сизокрилий, добрий птах,
знається він на листах! (*Голуб*)
2. Вдень вона лягає спати,
бо всю ніч їй знов літати.
Ловить мишок, гризунів,
з нею їм вже не до снів! (*Сова*)
3. Як зима — вона на гілці,
і співа, мов на сопілці...
Жовті груди, чорні крила,
кусень сала сама з'їла. (*Синиця*)
4. Як щось гарно заблищить,
так вона туди й летить...
У гніздо несе оздобу.
Все красуні до вподоби! (*Сорока*)
5. Гордо птаха походжає,
пташенят життя навчає.
Дуже мудра чорна птиця.
І біда, як розізлилась. (*Ворона*)
6. Цвінь-цвірінь, цвінь-цвірінь,
танцювать йому не лінь,
соняшники поклювати,
булочку посмакувати... (*Горобець*)

Наталія Гуркіна

— Запишіть у стовпчик відгадки. Визначте число. Запишіть через риску слова, змінивши їх число.

III. Заключна частина.

Домашнє завдання.

Вправа 179 (с. 63).

Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів».

Учитель протягує руку долонею вгору, а учні підходять до вчителя і по черзі кладуть свої долоньки зверху, будуючи піраміду. Кажуть: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося...».

Урок 53. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній

Мета: ознайомити учнів з новими поняттями *рід іменників, чоловічий рід, жіночий рід, середній рід*; вчити визначати рід іменників, ставити питання і відносити іменники до одного з родів; розвивати спостережливість, уважність; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

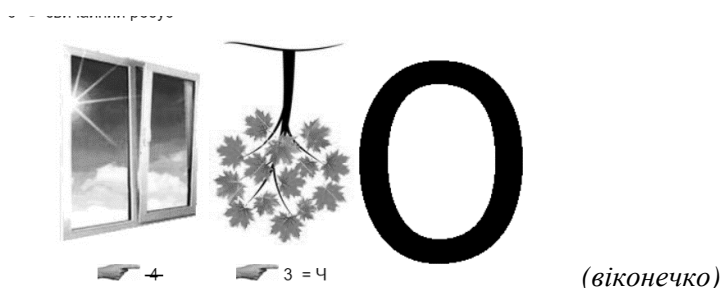
Перевірка домашнього завдання.

Вправа «Кубування».

- Що таке іменник?
- Як розрізнити істоти та неістоти?
- Як розрізнити власні та загальні іменники?
- Які іменники пишуть з великої букви?
- Наведіть приклади іменників, які називають опредмечену якість.
- Наведіть приклади іменників, які називають опредмечену дію.

Каліграфічна хвилинка.

Розгадування ребуса.

— Складіть речення, вживши слово *віконечко* в прямому і переносному значенні.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи можемо ми назвати наш урок віконечком у світ знань?	Ні,
ВИСНОВОК		

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником (с. 64–65).

Виконання вправи 180. Мовне дослідження.

Робота над правилом (с. 64). Робота з кластером.

Виконання вправи 181. Відгадування загадок. Визначення роду іменників. Знаходження багатозначного слова.

Фізкультхвилинка.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 39). Завдання 70, 71.

Використання технології «Сторітелінг».

— Уявіть себе в ролі письменника / письменниці.

— Складіть казку про іменники: *I група* — чоловічого роду; *II група* — жіночого роду; *III група* — середнього роду.

Самостійна робота. Вправа «Броунівський рух». Робота в парах.

На кольорових картках записані завдання. Учні їх виконують, після чого об'єднуються за кольором і спільно перевіряють правильність виконання.

Диференційовані завдання для самостійної роботи.

Картка червоного кольору

1. Прочитайте скоромовку.

ВОЛИК, ВІЗ І ВАЗА

Ваза вилізла на **віз**.

Вазу й воза **волик** віз.

Ваза злізла по дорозі,

вази вже нема на возі.

Виліз волик сам на віз,

возик волика повіз.

Ліна Біленька

2. Випишіть виділені слова. За допомогою слів *він, мій, вона, моя* визначте рід і над кожним словом скорочено запишіть.

Картка жовтого кольору

1. Прочитайте слова.

Апельсин, загадка, велосипед, вогнище, гармонія, поле, цукерка, колектив, коридор, тривога, черемха, кошеня, малятко.

2. Спишіть іменники, розподіливши їх за родами.

Картка зеленого кольору

1. Прочитайте вірш.

ПІД ЛИПОЮ ЛАПАТОЮ

Під липою лапатою

стоїть Левко з лопатою.

— Залиш мене під липою, —

лопух лапатий схлипує...

Від липи від лапатої,

пішов Левко з лопатою.

Лопух лопоче з липою,

із липою-нехлипою,

та й сам уже не схлипує...

Ліна Біленька

2. Знайдіть іменники та визначте їх рід.

Гра «Зайві слова».

Викреслити зайві слова.

Чоловічий рід (мій, він): кінь, лінь, осел, місяць, дуб, синиця.

Жіночий рід (моя, вона): робота, корова, олівець, радість, зима, поле.

Середній рід (моє, воно): сонце, море, осінь, сіль, дзеркало.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 182 (с. 65). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Над якою темою ви сьогодні працювали?
- Які іменники відносять до чоловічого роду?
- Які іменники відносять до жіночого роду?
- Які іменники відносять до середнього роду?
- Який вид роботи вам найбільше сподобався?

Урок 54. Підсумковий урок за темою «Іменник».

Вимова і правопис слова *тривога*

Мета: удосконалити знання, вивчені з теми, розвивати спостережливість, зацікавленість до мовних явищ, виховання старанності, наполегливості.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Удосконалення знань, умінь, навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Розгадування ребуса.

Використання технології «Сторітелінг».

— За далекими морями, за дрімучими лісами жив-був Іменник. У його країні було найбільше слів. Але слова були аж занадто скромні, ніколи не розповідали про себе. Навіть про те, якого вони роду, якого числа, чим вони особливі! І вирішив тоді Іменник створити рекламу, щоб підняти настрій своїм словам, а заодно і перевірити наші знання. Готові? Тоді — до роботи!

2. Повідомлення теми та мети уроку.

3. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 65–66).

Виконання вправи 183. Розгадування ребуса, робота зі словниковим словом.

— Якось пану Іменнику неспокійно на душі. Доберіть слово, яке може описати його стан.

Гра «Знайди половинку».

Забити тривогу —		виявити занепокоєння, тривожитися, хвилюватися.
Здіймати тривогу —		виявляти занепокоєння, хвилюватися; сповіщати про небезпеку.
Піднімати тривогу —		виявляти занепокоєння, тривожитися; звертати загальну увагу на небезпеку.

Гра «Найрозумніший».

Слово *тривога*:

— На яке питання відповідає? Яка це частина мови? Назва істоти чи неістоти? Назва власна чи загальна? Яке число має? Якого роду (в однині)?

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно втішати людину, яка відчуває тривогу?	Ні,
ВИСНОВОК		

Виконання вправи 184. Робота в парах.

— Вирішив пан Іменник навести лад у своїй країні. Прочитайте завдання вправи. Які виникли запитання? Тоді — до роботи!

Діти випишують «зайві» слова, у дужках указують рід іменників.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 185.

Серед слів діти знаходять іменники-синоніми або іменники-антоніми.

4. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Картка 1

1. Поясніть, чому деякі слова в середині речення написані з великої літери.

Гнат та Ганна — друзі щирі,
і завжди живуть у мирі!
Ганнуся Гната пригощає,
а Гнат Ганннуся захищає!
Гарно, коли друзі є,
радіє серденько твоє!

Лана Виногорова

Завдання на вибір.

- Напишіть вісім прізвищ.
- Напишіть вісім назв міст, сіл.
- Напишіть вісім назв країн.

Картка 2

— Прочитайте. Випишіть опредмечені іменники. Як ви гадаєте, від якої частини мови вони утворилися?

УСМІХАЙТЕСЬ

Всміхайтесь, люди, це для всіх важливо!
Бо усмішка освітлює людину.
Без усмішки прожити неможливо
й нелегко навіть і єдину днину.
Йде через неї до людей повага,
розрада, щирість, доброта та ласка,
І криється в ній радість і увага.
Всміхайтесь щиро, від душі, будь ласка!

Надія Красоткіна

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 40).

Діти послідовно проходять всі завдання квесту.

Гра «На гостинах у Іменника». Робота в групах.

- Опишіть сьогоднішній урок за допомогою лише іменників.
- Виконайте завдання за вибором.
- над кожним іменником вкажіть рід;

- над кожним іменником вкажіть число.

Вправа «Мікрофон».

- Яку частину мови називають іменником? Наведіть приклади.
- Які іменники є назвами істот? А неістот? Наведіть приклади.
- Які іменники є загальними, а які — власними назвами? Наведіть приклади.
- Які родові форми мають іменники? Наведіть приклади.
- Які числові форми мають іменники? Наведіть приклади.
- Які засоби зв'язку слів у реченні? Наведіть приклади.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

Домашнє завдання.

Вправа 3 на сторінці 119. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Вправа «Скринька».

— Як ви гадаєте, коли пан Іменник відчував радість? А коли — сум? Якими успіхами ви хочете похвалитися?

Урок 56. Урок розвитку мовлення.

Створення простих медіапродуктів

Мета. *Навчальна:* навчити створювати запрошення, розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух; виховувати почуття відповідальності, бажання жити в гармонії з собою та навколишнім світом.

Засоби навчання: картки, стікери зеленого, червоного, жовтого кольорів.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

Робота з підручником (с. 66–67).

Виконання вправи 187.

Гра «Продовж речення».

Для мене свято — це ...
Я знаю такі зимові свята, як ...
Я чекаю свята, тому що ...
Найбільше я люблю свято ...

Розгадування ребусів.

Зелена картка

2 = і

Новий рік

Жовта картка

Різдво

Червона картка

+ А

Миколая

Калита

Демонстрування за допомогою пантоміми слів-відгадок.

— Які ще зимові свята ви знаєте?

Технологія «Сторітелінг».

На дошці зображена таблиця.

Калита	Новий рік	Різдво

— Діти, уявіть, що до вас можуть прибути гості з далекої планети. Але, на жаль, тільки на один день. На якому святі ви б хотіли бачити цих гостей? Позначте стікером це свято.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Недаремно я сказала *можуть*. Бо щоб прилетіли, приїхали чи прийшли гості, потрібно їх .... Правильно, запросити.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (с. 66–67).

Виконання вправи 188.

Ознайомлення з текстом, дослідження запрошення.

Каліграфічна хвилинка.

Учні під керівництвом учителя записують каліграфічну хвилинку.

шен ня нн запрошення

Завдання за вибором.

Вправа «Сенкан».

Іменник. Запрошення.

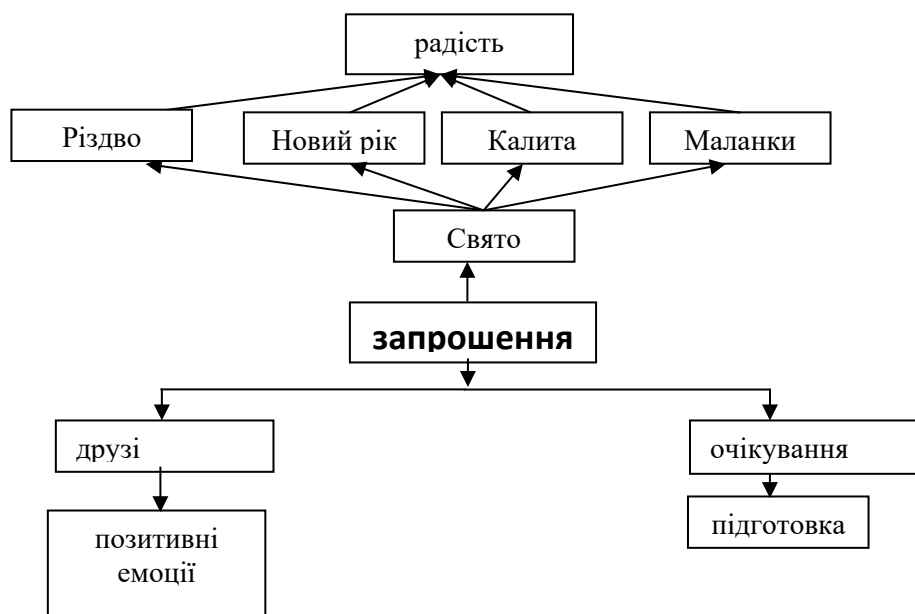
Прикметники. Красиве, доречне.

Дієслова. Тішить, підбадьорює, запрошує.

Враження від предмета. Мені присмно отримувати запрошення.

Висновок. Запрошення — це ще один привід зустрітися.

Вправа «Кластер».

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 189.

Діти пишуть запрошення. Читають та обговорюють їх.

Виконання вправи 147.

Написання твору учнями. Читання та обговорення написаних творів.
— Що вам найбільше сподобалося в творі?

III. Заключна частина.

Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

— Що вам відомо про запрошення?

Червоний — колір життя, відчуттів.

— Для чого потрібно знати, як писати запрошення?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

— Чи завжди потрібно писати запрошення?

Зелений — колір досліджень.

— З яких частин складається запрошення?

Синій — колір знань.

— Для чого потрібні знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 57. Формування поняття про прикметники

Мета: формувати поняття про прикметник як частину мови; удосконалювати вміння впізнавати в тексті і самостійно добирати прикметники; ставити питання до прикметників; розвивати навички розрізнявати прикметники, уважність, наполегливість, виховувати любов до української мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Робота з ребусом.

Метр - р

(прикметник)

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про прикметник?

Каліграфічна хвилинка.

Прописування з'єднань та слова *прикметник*.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Про все у світі суще — всі дива
прикметник відкриває таємниці:
який? яка? які? — живі слова...
І мова рідна грає та іскриться.

Світлана Імашева

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 67–68).

Виконання вправи 190. Робота в парах.

Виконання вправи 191. Мовне дослідження.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 192.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи є користь від їстівної упаковки?	Ні,
ВИСНОВОК		

Вправа «Запускаємо флешмоб». Робота в групах.

— Пластикові пакети, мішечки, дитячі іграшки, одноразовий посуд ... Але ціна, яку ми сплачуємо за наші зручності, аж занадто висока. Подумайте, в яких випадках ми можемо обійтися без пластику.

Діти об'єднуються в групи і пропонують екологічну заміну пластикового виробу. Завдання: для опису використати якомога більше прикметників, щоб легше було уявити виріб.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 41–42). Завдання 73, 74.

Гра «Смайлики». Робота в парах.

— У кожній парі картка з віршем. Над прикметником намалюйте смайлик.

ОЛІВЦІ

Є дверцята у пеналі
дивовижні, небувалі.
Як відчиняться вони,
то з самої глибини
вибігають молодці —
кольорові олівці.
Починають пустувати,
на папері малювати:

синій — жабку,
жовтий — курку,
а зелений — кицьку Мурку,
а червоний — слоненя,
а коричневий — коня,
довгогривого, гнідого...
Тут зелений зирк на нього:
— Що таке? Ану покинь!
Некрасивий в тебе кінь!
Бач, яка у мене Мурка,
синя жабка,
жовта курка
і червоне слоненя!..
Ми поправимо коня —
зробив гриву золотисту,
помережане сідло,
щоб усе було барвисте,
як веселка, щоб цвіло!

Тамара Коломієць

Виконання завдань на картках. Робота в парах.

— Діти за допомогою лічилки 1, 2, 3 — *фрукт собі вибери* вибирають картку з відповідною загадкою.

1. Він солодкий, соковитий,
сонцем півдня він налитий.
Не росте цей фрукт у нас —
товстошкурый... (*ананас*).
2. Солоденька, червоненька
оця ягідка маленька.
Мас кісточку тверду.
Не їм її, коли знайду. (*Вишня*)

3. Чи то жовта,
чи то синя —
соковита господиня.
Чи то сонце,
чи то злива —
пригостить нас влітку... (*слива*).

— Діти добирають якомога більше прикметників, щоб описати свій фрукт.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 193 на сторінці 68. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

— Чого ви навчилися сьогодні на уроці?

— Чи справдилися ваші очікування?

— Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?

Урок 58. Роль прикметників у мовленні.

Зв'язок прикметників з іменниками

Мета: повторити і поглибити знання про зв'язок прикметників з іменниками; удосконалити вміння розпізнавати прикметники, ставити до них питання, навички каліграфічного письма; розвивати мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати уважність.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

— Які труднощі виникли під час виконання домашнього завдання?

Вибірковий диктант.

— Діти, запишіть тільки прикметники. Доведіть одні одним, що роботу виконали правильно.

Крихітні сніжинки
упали на поріг,
і задзвенів дитячий
веселий, щирий сміх.

Таке маленьке диво
знайшли ми у дворі,
і стали враз щасливі
та радісні усі.

Малесенькі сніжинки —
дарунок, диво з див!
Мабуть, це ельф зимовий
сніжинки розгубив! (*Ольга Зубер*)

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Хочете дізнатися більше про прикметник? Тоді — до навчання!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу

Лінгвістична казка.

Казка про прикметник

Жив-був на світі Прикметник. У нього було багато друзів іменників. Вони супроводжували Прикметника скрізь, підтримували його, без них він не знав, якого він роду і в якому числі стоїть. Але одного разу Прикметник вирішив, що йому не потрібні друзі-іменники, і пішов шукати собі нових товаришів. Дорогою він зустрів Дієслово і вирішив подружитися з ним. Але з цього нічого не вийшло, бо Дієслово не захотіло прийняти таку дружбу. Потім Прикметник вирішив заприятелювати з Числівником. Та і ця дружба закінчилась невдачею. Засмучений Прикметник вирішив вибачитись перед іменниками. Ті його пробачили. І з того часу Прикметник та Іменник — друзі-нерозливовода.

Робота з підручником (с. 69–70).
Виконання вправи 194.

ЛЕТИТЬ СНІЖОК ЛЕГЕНЬКО

Летить сніжок легенько і крилато.
Покрилися стежка, дерево і луг...
Біленька-біла стала наша хата,
а сніг летить, як лебединий пух.
І так чудово, світ неначе казка,
весь білий, чистий, свіжий і ясний.

Є в ньому ніжна й дивовижна ласка,
він загадковий, гарний, чарівний.
Так тихо-тихо й вітерець не дише,
усе завмерло в цю казкову мить.
Все сповила спокоем світла тиша.
А сніг з небес летить, летить, летить...

Надія Красоткіна

Виконання вправи 195.

— Змінити прикметники так, щоб вони стояли у відповідній формі.

Робота з правилом.

Виконання вправи 196.

Учні за зразком виписують іменники і зв'язані з ними прикметники. Потім знаходять та записують споріднені слова; позначають корінь.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 42–43). Завдання 75, квестові завдання.
Виконання завдань на картках. Робота в групах.

I група

— Записати речення, добираючи прикметники.
Сергійко змайстрував (*який?*) ... кораблик. Олеся читала (*яке?*) ... оповідання.

II група

— Записати речення, добираючи прикметники.
Яскраво світить (*яке?*) ... сонечко. У моєї матусі (*які?*) ... руки.
Виграє група, яка дібрала більше прикметників до іменника.

Філворд «Знайди прикметники».

В іменника прикметник є,
який підкреслить щось своє.
Предмет охарактеризує,

і кольорово розмалює!
Він наче фарби кольорові:
яскраві, гарні, пречудові!

Надія Красоткіна

— Знайдіть вісім прикметників і доберіть до них іменники.

г	а	р	я	ч	и	й	в	а	а
й	ц	у	к	е	н	г	ш	щ	з
ф	г	і	р	с	ь	к	и	й	і
я	ч	с	в	о	д	н	и	й	ч
д	з	в	і	н	к	и	й	в	п
к	и	с	л	и	й	п	р	о	д
в	м	и	н	у	л	и	й	п	д
с	м	п	р	и	я	з	н	и	й
й	і	п	р	м	и	т	ь	б	ю
м	в	д	я	ч	н	и	й	с	м

Гарячий, гірський, водний, дзвінкий, кислий, минулий, приятний, вдячний.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 197 на сторінці 69. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Чого ви навчилися сьогодні на уроці?
- Чи оправдалися ваші очікування?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?

Урок 59. Побудова сполучень прикметників з іменниками

Мета: навчати учнів уживати прикметники в мовленні та в колективних навчальних вправах з удосконалення речень, текстів шляхом додавання (добору) прикметників до іменників; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мовлення, образне мислення; виховувати любов до прекрасного.

Обладнання: індивідуальні картки.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Автотренінг.

— Давайте разом пригадаємо наш автотренінг.

Я — учень. Я — учениця.

Я ходжу до школи.

Мене навчають вчитися.

Я все розумію, я хочу все знати.

— Діти, а тепер скажіть, яким має бути наш урок.

Урок має бути:	Ми будемо:
<ul style="list-style-type: none"> • цікавим	<ul style="list-style-type: none"> • дисциплінованими
<ul style="list-style-type: none"> • навчальним	<ul style="list-style-type: none"> • уважними
<ul style="list-style-type: none"> • корисним	<ul style="list-style-type: none"> • активними

— Отже, якщо ви будете такими, ми разом проведемо цікавий, творчий, продуктивний урок.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

Гра «Впізнай предмет за ознакою».

Рідна, найдобріша, найдорожча, лагідна — ... (*мама*).

Колючий, хитрий, маленький, спритний — ... (*іжачок*).

Боязкий, косий, сірий, куцохвостий — ... (*засць*).

Духмяний, пшеничний, смачний, білий — ... (*хліб*).

Злий, сірий, голодний, хижий — ... (*вовк*).

Жовта, смачна, соковита, запашна — ... (*груша*).

Великий, круглий, гумовий, спортивний — ... (*м'яч*).

Солодка, смачна, карамельна, різнокольорова — ... (*цукерка*).

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Утвори словосполучення».

— У кожного учня картка із завданням. Користуючись «Схемою-опорою», потрібно виписати словосполучення.

Білий цвіт на калині (цвіт (який?) білий).

Біла стежка в долині (стежка (яка?) біла).

Біле личко у тебе (личко (яке?) біле).

Білі хмари на небі (хмари (які?) білі).

Взаємоперевірка.

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Закріплення вивченого матеріалу.

Виконання завдання 1. Колективна робота.

Конкурс на кращого відгадувача загадок.

— Відгадайте загадки. Випишіть іменники та зв'язані з ними прикметники. До відгадки доберіть найбільш вдалий прикметник.

1. Маленька, червоненька,
із хвостиком тоненьким.
На городі мене рвуть
і до столу подають. (*Редиска*)
2. Довгий, зелений,
добрий і солений,
добрий і сирий.
Хто він такий? (*Огірок*)
3. Некрасива, шишкувата,
як прийде на стіл вона,
скажуть весело хлоп'ята:
— Ну й розсипчаста, смачна! (*Картопля*)
4. На городі виріс дужий,
круглий, жовтий і байдужий
до червоних помідорів,
до капусти і квасолі.
Хто цей гордий карапуз?
Здогадалися? ... (*Гарбуз*)
5. Я жовтенька, я маленька,
мов медочок, солоденька.
На баштані досягаю,
тепле сонечко вітаю. (*Диня*)

Фізкультхвилинка.

Робота в групах.

— Складіть загадки:

- 1-а група — про явища природи;
- 2-а група — про навчальне приладдя;
- 3-я група — про квіти;
- 4-а група — про тварин.

Кожна група презентує свою загадку. Обирають найцікавішу загадку.

Гра «Впізнай предмет за його ознакою».

Учні об'єднуються у дві групи. Кожна група по черзі називає предмет за його ознакою, а інша — відгадує предмет.

Наприклад:

- Густий, дрімучий, старий ... (*ліс*).
- Гомінка, квітуча, зелена ... (*весна*).
- Смачне, солодке, червонясте ... (*яблуко*).
- Яскраве, сліпуче, гаряче ... (*сонце*).
- Теплий, тихий, рясний ... (*дощ*).
- Дзвінка, весела, мелодійна ... (*пісня*).

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 44). Завдань 76, 77.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Списати з книжки, яку читаєш, три речення, у яких є прикметники. Над прикметниками вказати питання.

2. Рефлексія.

Вправа «Рюкзак».

Метод етапу рефлексії дає можливість залучати всіх дітей до роботи на цьому етапі, зокрема кожен учень /кожна учениця має змогу відповісти на запитання: «Які з отриманих на уроці знань і вмінь він / вона візьме із собою для використання на інших уроках? Про що цікаве розповість удома?». Відповіді «складають» у рюкзак (уявний чи справжній).

— А тепер повернемося до нашої таблиці. Чи такими ми були? Чи такий у нас був урок?

Урок має бути:	Ми будемо:
<ul style="list-style-type: none"> • цікавим • навчальним • корисним	<ul style="list-style-type: none"> • дисциплінованими • уважними • активними

— Оцініть свою роботу на уроці порівняно з минулим уроком.

Урок 60. Змінювання прикметників за числами (словосполучення «іменник + прикметник»)

Мета: формувати вміння змінювати прикметники за числами; удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати уважність.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Каліграфічна хвилинка.

Відгадування загадок.

1. Із-під гірки, з-під крутої
прокрадається горою
та й до моря утіка
через лози по ярках. (*Річка*)
2. Стоїть корито,
повне води наливо. (*Ставок*)
3. Кругом вода,
а з питвом біда.
Хто знає,
де це буває? (*На морі*)

— Діти, як можна одним словом назвати і річку, і ставок, і джерело?

Каліграфічне прописування:

В вв ой йм водойма

Гра «Нумо, відгадай».

Діти записують прикметники, які відносяться до будь-якої водойми, а потім зачитують. Інші діти відгадують.

Вправа «Мозковий штурм».

- Що називають прикметником?
- На які питання він відповідає?
- Наведіть приклади.
- З якою частиною мови дружить прикметник?

2. Мотивація навчальної діяльності.

Іменник (?) Прикметник

який?

яка?

яке?

які?

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 70–71). Завдання 198.

Перегляд відео. Мовне дослідження.

Робота над правилом (с. 70).

Виконання вправи 199.

— Як ви гадаєте, чи корисним був винахід Луї Бутана? Прочитайте текст вправи та займіть відповідну позицію.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи є користь від їстівної упаковки?	Ні,
ВИСНОВОК		

Фізкультхвилинка

Виконання вправи 200. Виконання завдання на вибір.

Вправа «Трибуна думок».

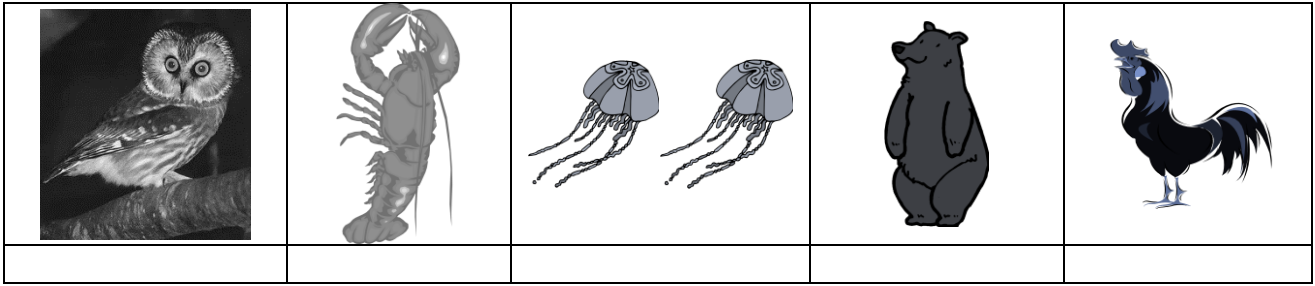
— Як ви гадаєте, чи можна слова *акваріумна, акваріумний, акваріумне, акваріумні* назвати спільнокореневими? Доведіть свою думку.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Подумай і відгадай».

				
колючі		білі	жовтий	блакитні
				
	отруйний	красивий	смачні	

— Під кожним малюнком запишіть по два прикметники. Виділіть закінчення прикметників, вжитих у формі множини.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

Домашнє завдання.

Вправа 201 (с. 71). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання.

Просте: Про що ви дізналися на уроці?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, прикметники завжди стоять в одному числі?

Пояснююче: Які закінчення мають іменники в однині? А в множині?

Творче: Назвіть які?

Оціночне: Чи потрібні сімейні традиції?

Практичне: Розкажіть про свою сімейну традицію.

Урок 61. Змінювання прикметників за родами.

Родові закінчення прикметників

Мета: формувати вміння змінювати прикметники за родами; удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати уважність.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Робота над ребусами.

— Відгадайте ребус. Запишіть іменник у сполученні з прикметником.

(диван)

Який? Наприклад: новий диван.

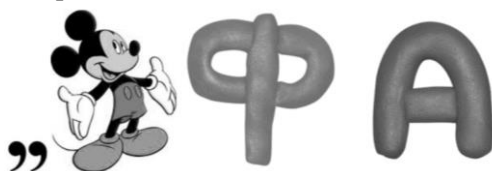
(крісло)

Яке? Наприклад: м'яке крісло.

(ліжка)

Яке? Наприклад: ліжка широке.

(шафа)

Яка? Наприклад: висока шафа.

(килим)

Який? Наприклад: червоний килим.

(люстра)

Яка? Наприклад: красива люстра.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Мікрофон».

— Які роди має іменник?

— Як ви гадаєте, що ми можемо дізнатися сьогодні на уроці про прикметник?

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 72–73).

Виконання вправи 202. Мовне дослідження.

Виконання вправи 203. Мовне дослідження.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 204.

Діти добирають прикметники до груп іменників, виділяють закінчення в прикметниках середнього роду.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «Вибери зайве слово».

Солодкий, смачний, холодне, ванільний.

Святкова, весела, шкідливий, привітна.

Сонячне, золоте, жовтий, тепле.

Сміливий, впевнений, байдуже, доброзичливий.

Широке, похмуре, пахуча, кругле.

Велика, тендітна, кучерявий, сучасна.

Вправа «Устав слово».

На калині (*білі, білий, біла*) ... цвіт.

На городі вже ... (*достиглі, достиглий, достигла*) дня.

Сьогодні ... (*похмурі, похмурий, похмуре*) день.

Гра «Знайди правильну доріжку». Індивідуальна робота.

Рід прикметників

чоловічий рід

жіночий рід

середній рід

вона, моя

воно, моє

він, мій

справжня, пластилінова

справжнє, пластилінове

справжній, пластиліновий

Робота з карткою. Робота в парі.

— Над кожним прикметником скорочено вкажіть рід. Виділіть закінчення.

Гарячого літнього дня вивела гуска своїх маленьких жовтеньких гусенят на прогулянку. Вона показувала діткам великий світ. Цей світ був зелений і радісний — перед гусенятами простягнувся величезний луг. Гуска навчала діток скубти молоду травичку. Травичка була солодка, сонечко тепле й ласкаве, моріг м'якенький, світ співав багатьма голосами жучків, метеликів, комах. Гусенята були щасливі (*Василь Сухомлинський*).

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 204 на сторінці 73. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

2. Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на парті в дітей сім кольорових смужок. Кожен учень має право вибрати таку кольорову смужечку, відповідно до якої він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки.

Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити.

Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося.

Жовта — я це робив / робила з допомогою.

Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки.

Блакитна — я це зробив / зробила, але не відразу.

Синя — я це зробив / зробила.

Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 63. Урок розвитку мовлення.

Переказування тексту за планом

Мета: формувати вміння писати переказ за планом; удосконалювати навички каліграфічного письма; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мовлення; спостережливість, уважність; виховувати бажання допомагати тваринам узимку, доброзичливе ставлення до однокласників / однокласниць.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «За однією командою».

Учні тримають у руках серветки, учитель дає інструкції:

- Згорніть серветку вдвоє і відірвіть верхній лівий кут.
- Знову згорніть серветку вдвоє і відірвіть верхній лівий кут.
- Знову згорніть серветку вдвоє і відірвіть нижній правий кут і т. д.
- Розгорніть серветку.
- Чому серветки різні?

— Отже, кожен з нас має своє світосприйняття, кожен із вас неповторний. І ви сьогодні в цьому переконаєтеся.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні на уроці ми вкотре переконаємося, які ми неповторні. А для цього спочатку попрацюємо з загадками.

1. В лісі тваринка живе полохлива.
Добра, пухнаста, та дуже ляклива.
Вушка вона притискає свої,
шурхіт усякий лякає її. (*Заєць*)
2. Ця свиня щетину має,
в лісі жолуді шукає.
Хижий, лютий пан іклан
називається ... (*кабан*).
3. Хто на собі ліс носить? (*Олень*)
4. Не олень, хоча й рогатий.
В нього роги — як лопати.
Хто ж це? Здогадався хтось?
Це великий, дужий ... (*лось*).
5. Рудий м'ячик вправно скаче
з гілочки на гілку.
— То не м'ячик, — кажуть діти,
— ми впізнали ... (*білку*).

Тестування.

— Серед поданих тверджень виберіть те, яке об'єднує усіх тварин.

- Вони живуть у річці.
- Вони люблять шишки.
- Вони живуть біля людських осель.
- Вони зимують в Україні.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 75–76).

Виконання вправи 211.

Вправа «ПОПС-формула».

Твердження: Чи потрібно підготовувати лісових мешканців узимку?

П (позиція) — Я вважаю, що потрібно / не потрібно підготовувати лісових мешканців узимку.

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Виконання вправи 212. Кероване читання (читання з передбаченням).

Передбачення на основі малюнка.

— Як ви гадаєте, про що йтиметься в тексті?

Читання учнями першого абзацу.

— Чи справдилися ваші передбачення?

— Як ви гадаєте, про що розповідатиметься в другій частині?

Читання учнями другого та третього абзаців.

— Чи здійснилися ваші передбачення відносно закінчення твору?

— Як ви гадаєте, про що ви дізнаєтеся в другій частині?

Вправа зі «Щоденних 5». Робота зі словами.

— Діти, значення яких слів ви б хотіли знати? (*Перегляд відеоролика про дуплянку.*)

Використання стратегії «Методика взаємних запитань». Робота в парах.

— А зараз об'єднайтеся в пари. Виконаємо вправу зі «Щоденних 5» — читання з другом.

— Читайте по черзі текст і ставте одне одному запитання.

Учитель проходить між партами і контролює виконання вправи. Важливо, щоб учні ставили не лише буквальні запитання (*Що? Де? Коли?*), а й запитання, які стосуються ідей, що не лежать на поверхні (*Чому? Що буде далі? Що дає підстави так думати? Як це впливає на наше життя?*).

Фізкультхвилинка. Енерджайзер «Покажи, як робиш».

Учитель ставить запитання. Учні імітують рухи, промовляючи: «Ось так! Ось так!»

— Як ти робиш годівничку?

— Ось так! Ось так!

— Як насипаєш в неї зернятка?

— Ось так! Ось так!

— Як кріпиш несолоне сало для синички?

— Ось так! Ось так!

— Як прилітають пташки до годівнички?

— Ось так! Ось так!

— Як смакують твоїми гостинцями пташки?

— Ось так! Ось так!

— Як ти кладеш моркву і капусту зайчикові?

— Ось так! Ось так!

— Як ти годуєш горішками білочку?

— Ось так! Ось так!

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання.

Просте: Коли відбувалася подія?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, у білочки був гарний настрій?

Пояснююче: Чому білочка була засмучена?

Творче: Яким ви уявляєте лісника?

Оціночне: Яку корисну справу робив лісник?

Практичне: Як ви допомагаєте тваринам узимку?

Вправа «Квест-цікавинка».

У харчуванні білки не примхливі. Їдять гриби, насіння кедра, ялини, сосни. Буває, часто залазять в гнізда птахів. Там крадуть яйця. Дорослі білки часто їдять жаб і навіть малих пташенят. Сушать гриби, розвішуючи їх на гілках.

Білок частіше можна побачити вранці та ввечері, коли ті шукають їжу. Ці тваринки можуть мігрувати на 200–300 км через неврожай.

Виконання вправи 213.

— Напишіть переказ за планом.

Орієнтовний переказ.

Нахвалявся мороз усіх в лісі поморозити. Та й наслав злих вітрів і хурделиць. Важко стало птахам і звірам.

Засумувала й білочка. До весни далеко, а харчів мало залишилося. Коли чує — сніг рипить. То лісник везе санками мішок гостинців для лісових мешканців. Розклав на снігу пучечки сухого верболозу та осики. В дуплянку сухарів та соняшникового насіння насипав.

Зраділа білочка! Переживе зиму і рідний край не залишить.

Виконання вправи 214.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені художника.

Зразок.

Роль — білочка. **Аудиторія** — лісник. **Формат** — sms-повідомлення. **Тема** — подяка.

Ліснику! Усі лісові звірі дякують тобі за допомогу.

Білочка

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Метод «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

— Що цікавого було сьогодні на уроці?

Червоний — колір життя, відчуттів.

— Яке завдання ви виконували сьогодні з найбільшим задоволенням?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

— Які зернятка мудрості ви знайшли сьогодні на уроці? Над чим ви сьогодні задумалися?

Зелений — колір досліджень.

— Що потрібно робити, щоб переказ був цікавим?

Синій — колір знань.

— Для чого вам потрібні знання, одержані сьогодні на уроці?

2. Домашня робота.

— Допоможіть тваринам, які потребують вашої допомоги.

Урок 64. Прикметники-синоніми. Прикметники-антоніми.

Вимова і правопис слова *горизонт*

Мета. *Навчальна:* вчити учнів розрізняти та вживати прикметники-синоніми та прикметники-антоніми, збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мовлення, спостережливість; виховувати любов до рідної мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Вітання».

Діти утворюють внутрішнє і зовнішнє коло, яке рухається в різні сторони. Після кожного запитання вони рухами демонструють привітання.

- Якби ви були зірочкою, як би привіталися?
- Як би ви були сонечком, як би привіталися?
- Як би ви були вітерцем, як би привіталися?
- Як би ви були ялинкою, як би привіталися?
- Як би ви були зайчиком, як би привіталися?
- Як би ви були лисичкою, як би привіталися?
- Як би ви були хмаринкою, як би привіталися?

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Гра «Продовж речення».

Прикметник — це частина мови, яка називає ... (*ознаки предмета*).

Прикметник відповідає на питання ... (*який? яка? яке? які?*).

Прикметники називають ... (*ознаки предметів*).

До прикметників належать слова ...

Прикметники зв'язані з ... (*іменниками*).

Наприклад, ...

Питання потрібно ставити від ... (*іменника до прикметника*).

Прикметник завжди стоїть в тому числі, що й ... (*іменник, з яким він пов'язаний*).

У множині прикметники мають закінчення ... (*-і*).

Прикметники в однині змінюються ... (*за родами*).

Наприклад, ...

Прикметники завжди стоять у тому роді, що й ... (*іменники, з якими вони зв'язані*).

Наприклад, ...

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Передбачення».

— Діти, сьогодні найуважніші, найспостережливіші учні та учениці дізнаються ще одну таємницю української мови.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 76–77).

Виконання вправи 215. Робота в парах. Розгадування квесту.

Знаходження орфограми в слові *горизонт* (ненаголошений голосний [и], який перевіряється за допомогою словника).

Виконання завдання на вибір.

Каліграфічна хвилинка.

Діти прописують з'єднання та слово *горизонт*. Потім складають і записують речення зі словом *горизонт*.

Виконання вправи 216. Робота з текстом вправи. Передбачення на основі заголовка.

- Як ви гадаєте, про кого буде розповідь?
- Про що розповідатиметься?

Використання стратегії «Методика взаємних запитань». Робота в парах.

- А зараз об'єднайтеся в пари.
- Виконаємо вправу зі «Щоденних 5» — читання з другом. Читайте по черзі текст і ставте одне одному запитання.

Учитель проходить між партами і контролює виконання вправи. Важливо, щоб учні ставили не лише буквальні запитання (*Що? Де? Коли?*), а й запитання, які стосуються ідей, що не лежать на поверхні (*Чому? Що буде далі? Що дає підстави так думати? Як це впливає на наше життя?*).

Орієнтовний зміст запитань:

- Що роблять Миколка і Галинка, щоб стати авторитетними, шанованими людьми?
- З чим порівнюються знання в оповіданні?
- Чому знання порівнюють із насінинкою?

Виконання завдань вправи.

Фізкультхвилинка.

Трава низенька-низенька (*присісти*).

Дерева високі-високі (*потягнутися*).

Вітер дерева колише, гойдає (*нахили тулуба*).

То вправо, то вліво хитає.

То вперед, то назад, то вниз пригинає.

Птахи летять, відлітають (*помахати руками, як крилами*).

А учні тихенько за парти сідають

і прикметники вивчають.

— Діти, що ви можете сказати про прикметники *низенька, високі*? (*Це прикметники-антоніми.*)

Виконання вправи 217.

— Прочитайте прислів'я, поясніть їх зміст. Складіть усно розповідь, заголовком якої було б виділене прислів'я.

— Випишіть прикметники-антоніми разом з іменниками, з якими вони зв'язані. Виділіть закінчення в прикметниках. У дужках вкажіть число.

Зразок. Коня (якого?) малого (одн.).

Диктант «Скарбничка мудрості народу».

Учитель читає текст один раз, учні уважно слухають і записують по пам'яті, потім озвучують свій запис.

Гірко поробиш — солодко з'їси.

Ранній пізньому не кланяється.

Сухий марець, мокрий май — буде жито, як той гай.

Підкреслити хвилястою лінією прикметники-антоніми. Виділити закінчення, скорочено вказати рід та число.

Виконання вправи 218.

Різнокольоровий я,
я і вся моя сім'я.
Як сховаюсь біля чогось,
ви не знайдете ніколи. (*Хамелеон*)

Вправа «Мозковий штурм».

- Що ви знаєте про хамелеона?
- Прочитайте текст. Як ви гадаєте, хамелеонові краще жити на землі чи на деревах? Чому?
- Прочитайте речення, яке підтверджує вашу думку.
- Випишіть слова, які допомогли вам краще уявити хамелеона. До якої частини мови вони належать? Доведіть свою думку.
- У виділених словах знайдіть і поясніть орфограму. Обґрунтуйте, чому саме такі префікси написали.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошитах з друкованою основою (с. 46–47). Завдання 83, 84.

Робота на картках.

Картка 1

Гра «Дешифрувальник».

Діти вибирають код і за допомогою нього визначають, з якою групою слів будуть працювати.

	а	б	в
1	с	т	і
2	и	н	к
3	а	м	о

Код 1. 1а, 2а, 2б, 3в, 2б, 1в, 3б, 2а (*синоніми*.)

Код 2. 3а, 2б, 1б, 3в, 2б, 1в, 3б, 2а (*антоніми*.)

Картка 2

Відповідно до розгаданого слова, знайти синоніми чи антоніми до поданих прикметників.

Веселий
Ввічливий
Високий
Порожній
Чуйний

III. Заключна частина.

1. Зворотний зв'язок. Рефлексія.

Вправа «Рюкзак».

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 219 (с. 77). Інструктаж щодо виконання завдання.

Урок 65. Спостереження за роллю прикметників у мовленні

Мета: вчити використовувати прикметники в описах, розпізнавати граматичну форму прикметників за родовими закінченнями; розвивати мовлення, критичне мислення; виховувати любов до Батьківщини, захоплення красою рідного краю.

Обладнання: презентація, картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Виконання вправи 220.

Діти знаходять і записують у стовпчик прикметники та добирають до прикметників іменники.

Виконання вправи 221. Робота в парах.

Зісканувати QR-код та переглянути відео.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Дендропарк «Софіївка» — справжня перлина України, шедевр паркового мистецтва. Це найбільший та найкрасивіший парк в Україні. Донині жителі міста і туристи милуються живописними схилами, дивними скелями та підземними водоймами. Цей парк часто називають «уманським дивом». Дивовижний парк засновано 1796 року магнатом Станіславом Потоцьким та названо на честь його прекрасної дружини Софії.

Виконання вправи 221.

Вправа «Вхід у малюнок».

— Роздивіться малюнок. Заплющте оченята. Ось легенький зимовий вітерець переніс вас у «Софіївку». Де б ви хотіли опинитися? Чим пахне повітря? Що ви відчуваєте? Що ви бачите?

Виконання завдань 3, 4.

Вправа «Кола Ейлера-Венна».

Виконання вправи 222.
Вправа «Квест-цікавинка».

Фонтан «Змія»

Головною прикрасою «Софіївки» є фонтан «Змія», встановлений посередині Нижнього озера. З широко відкритої пащі кам'яної змії піднімається стовп води заввишки майже 20 метрів! І що цікаво: для підняття води вгору не потрібні насоси. Фонтан працює завдяки тиску, утвореному різницею рівня води у двох озерах. Це справжнє диво і талант людей, які створили цю пам'ятку.

Фазанник

У північно-східній частині Софіївського парку можна побачити фазанник. Тут до 1856 року утримували фазанів. Це красивий дерев'яний павільйон, у центрі якого є невеличкий фонтанчик. Павільйон повністю покритий дубовою, кленовою та ясеневною корою. Колони фазанника виготовлені з необтесаних дубових колод.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 47–48). Завдання за вибором 85, 86, 87.

Робота з картками. Робота в групі.

Навчитися виразно читати уривок вірша. Виписати виділені іменники разом з прикметниками. Записати число, а в однині — рід.

Картка 1

Йдуть роки нестримною ходою.
О! Якби-то їх вернуть назад!
Першу зустріч згадую з тобою,
Уманський казковий **дивосад**.

Солов'ї на «Острові Коханья»,
заповзяті й надто голосні,
в дивному натхненні на світанні
будять **ранки** ніжно-чарівні.

Картка 2

Б'ють у високостя водограї
«Семиструйки» і «Змії» фонтан,
на сріблястих **плесах** рибок зграї
витинують весело канкан.

В золотистих **бризках** Афродіта,
а над гротом веселковий **німб**.
І, здається, що на ціле літо
завітав до Умані Олімп.

Картка 3

Сповили у вітах липи мрії
над врочистим **спокоєм** алей.
Вічно юний **красень** — Парк Софії
зустрічає друзів і гостей.

Стелить стежку барвінкове **листя**.
В цей полон едемський йду я знов.
Тут з журбою радість обнялися,
тут — Надія, Віра і Любов.

За Іваном Пахольчуком

Гра «Прикметникове лото».

Учні сідають колом так, щоб бачити одне одного. На столі розкладають великий аркуш, можна ватман, розділений на чотири секції. Кожна секція відповідає певному критерію. Учні отримують по кілька карток (що менше дітей у класі, то більше карток вони можуть отримати). А потім по черзі кладуть картку у відповідну секцію, аргументуючи свій вибір. Якщо всі згодні, то хід переходить до іншого. Особливість цієї гри полягає в тому, що діти можуть блефувати й свідомо класти картку в невідповідну секцію. Інші мають це зрозуміти. Якщо якісь картки протягом гри були покладені неправильно, то вчитель має це виправити.

Прикметник чоловічого роду, вжитий в однині.

Прикметник жіночого роду, вжитий в однині.

Прикметник середнього роду, вжитий в однині.

Прикметник, вжитий в множині.

Словосполучення:

неповторна «Софіївка»

змійна паща

приємна прогулянка

старовинний парк

неповторний водоспад

дерев'яний храм

уманське диво

чудове місце

старі дерева

красиві мости

українські художники

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Метод «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

— Що вам відомо про «Софіївку»? Якими прикметниками ми можемо її описати?

Червоний — колір життя, відчуттів.

— Що ви відчували, працюючи сьогодні на уроці?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

— Що потрібно робити для того, щоб бути успішним учнем / ученицею?

Зелений — колір досліджень.

— Як ви гадаєте, чому люди досі захоплюються красою «Софіївки»?

Синій — колір знань.

— Для чого потрібні знання, які ви отримали сьогодні?

2. Домашнє завдання.

Виконання вправи 223 на сторінці 79.

Урок 66. Узагальнення вивченого про прикметник

Мета: узагальнити знання, отримані з теми, удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки, квітка, паперове дзеркальце.

Тип уроку. Урок узагальнення знань, умінь та навичок.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Діти стоять у колі, взявшись за руки. Кожен по черзі розповідає про свій настрій. Який він сьогодні? Чому? Якщо у когось він невеселий, всі діти намагаються «підняти» настрої товаришеві за допомогою поз, жестів, міміки, лагідних слів, звуків, віршів чи пісень, передаючи квітку з компліментом.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Приєм «Приваблива мета».

— Сьогодні до нас завітав дуже цікавий предмет. Він навіть у казці побував!

— Так, це дзеркальце. Але не просте, а чарівне! Воно запрошує нас у казку. Приймаємо запрошення? Помандруємо в казку? Але ж у нас урок української мови... Що будемо робити? Чи зуміємо поєднати казку з прикметником?

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Діти, сьогодні на уроці ми не тільки побуваємо в казці, а ще й узагальнимо наші знання про прикметник. Зуміємо? Тоді до роботи!

3. Закріплення вивченого матеріалу.

Вправа «Сторітелінг».

— Діти, зараз ми з вами складемо казочку. Я буду розповідати, а коли зупинятимуся, ви допомогатимете мені, продовжуючи казку. Згода? *(Залежно від рівня підготовленості класу, учитель самостійно робить паузи. Тоді продовжують казку діти.)*

За далекими морями, за високими горами жив-був Прикметник. І було в нього чарівне дзеркальце, яке уміло розмовляти. Часто увечері після трудового дня сідав Прикметник у своє улюблене м'яке крісло, брав у руки чарівне дзеркальце, вдивлявся в нього і розмовляв із ним.

Якось між Прикметником і Дзеркальцем відбулася така розмова:

— Я — Прикметник. Я дуже важлива частина мови.

А дзеркальце відповідало:

— Так, так.

(Підготовлені діти декламують вірш.)

Що прикметник означає?
Він прикмети називає —
всі ознаки визначає.
Розуміється на всьому:
на великому й малому.
Який смак в кого буває,
і за кольором впізнає,
і за розміром, і віком,
яким стане чоловіком.
Почуття він розпізнає,
про характер думку має,
про красу все і про вроду,
про навколишню природу,

і про місяць, і про сонце,
що загляне у віконце.
Всі ознаки добре знає,
слово точне добирає —
їх багато дуже має.
Коли хтось про щось питає,
тут же він відповідає:
— Яка мама?
— Добра, щира, і привітна, співчутлива...
— Який тато?
— Сильний, мужній, гарний, чуйний, дужий... —
всіх ознак не перелічиш.
Перевір, якщо лиш хочеш.

— Так, саме так.

А колись давно ось яка розмова відбулася між Прикметником та Дзеркальцем:

— Такий важкий день. Я так багато сьогодні працював. Кожного Іменника охарактеризував!

— Так, ти досить часто вживана частина мови. Ти даєш ознаку Іменнику, та ще й не одну! Цю властивість давно помітив український народ.

— Так, так. Я живу в різних творах. Цікаво, а третьокласники мене зможуть упізнати? І назвати число та рід?

— Як ви гадаєте, що відповіло Дзеркальце?

Виконання завдань за вибором.

- Завдання 89 у друкованому зошиті (с. 49).
- робота з картками.

Картка 1

1. Лист зелений і міцний.
Сніг для нього не страшний.
А коли весну стрічає,
сині очі розкриває. (*Барвінок*)
2. Що за квітка, відгадай?
Листя велике, широке,
стебло високе, тоненьке,
а квіточка тендітна, біленька. (*Конвалія*)

Картка 2

1. Дуже скромна і тендітна,
серед квітів непримітна.
Та якщо в руці пом'яти,
то умить впізнаєш ... (*м'яту*).
2. Має гарні жовті вічка
й фіолетову спідничку.
Запах ніжний і духмяний
наповняє ліс весняний. (*Фіалка*)

Картка 3

1. В квітнику у мене виріс
синьоокий пишний... (*ірис*).
2. Сині зірочки пухнасті
виглядають з жита,

мов веселі оченята.
Як їх не любити? (*Волошка*)

3. Виріс він під сонцем пекучим
товстим, соковитим, колючим. (*Кактус*)

— Чудово, дітки. Справилися із завданням. Дотримали свого слова.

Фізкультхвилинка.

Добирання до іменників прикметників.

Наступного вечора між Прикметником та Дзеркальцем відбулася така розмова.

— Доброго вечора, любе Дзеркальце. Прочитав я сьогодні такий гарний вірш Оксани Кротюк (завдання 90 у друкованому зошиті на с. 90). Але...

— Що «але»? Чому ти замовк?

— У вірші є іменники, але так мало прикметників!

— Не сумуй, дорогий Прикметнику. Дітки тобі допоможуть.

— Так, так. Діти мені допоможуть. Та ще й виконають завдання на вибір.

— Отже, діти, знайдіть іменники і доберіть до них прикметники.

ДРІМАЄ ЛІС

Дрімає ліс під переметами снігів,
заснув ведмідь, куняють в норах борсуки...
Лише біжить дрібненька низочка слідів,
та все між соснами старими навпрошки.
Ходив тут лис. Чи зайця полював,
чи, може, так чого собі ходив,
чи, може, самотою сумував,
що синій ліс під переметами снігів,
що ні билиночки не здибати ніде,
що потонула між снігами далина...
Лиш на горбочку паленіє де-не-де
шипшини ягідка, однісіньким одна.

Оксана Кротюк

Повторення про прикметники-синоніми, прикметники-антоніми.

Була в Прикметника й Дзеркальця ще така розмова:

— А чи знають третьокласники, що прикметники теж можуть бути антонімами та синонімами?

— Так, — відповіло Дзеркальце.

— Тоді нехай виконають ще й це завдання.

— Виконають, виконають, — впевнено сказало Дзеркальце. — Вони старанно працюють сьогодні на уроці.

— Прочитайте. Виконайте завдання на вибір:

- випишіть синоніми.
- до прикметників, де можна, доберіть антоніми.

Зелений луг. Він здавався мені тоді таким великим, безмежним, немов увесь світ — це луг.

День у дитинстві здається безконечним, луг — безмежним, поле — безкраїм.

Недавно я пішов весною на той самий луг. Але чомусь усе таке маленьке, мов іграшкове.

Чого воно так? Мабуть того, що саме в дитинстві перед нами відкриваються найтонші, найніжніші барви рідної землі.

За Василем Сухомлинським

Гра «Так чи ні».

А якось Прикметник запитав у Дзеркальця:

— Сьогодні я так багато працював. А цікаво: чи все знають про мене діти?

— Тоді давай пограємо з дітьми в гру «Так чи ні?».

Прикметник — це частина мови.

Прикметник називає предмет.

Прикметник називає ознаки предмета.

Прикметник відповідає на питання *хто? що?*

Прикметник відповідає на питання *який? яка? яке? які?*

Прикметник завжди стоїть у тому числі, що й іменник, з яким він пов'язаний.

У множині прикметники мають закінчення *-і*.

Прикметники в однині змінюються за родами. Вони завжди стоять у тому роді, що й іменники, з якими вони зв'язані.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 50). Завдання 91, 93 (за вибором учнів).

Гра «Квест». Робота в парах.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 51). Робота в парах.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Скринька».

— Коли ви відчували радість? Коли ви відчували сум? Яким успіхом ви хочете похвалитися?

2. Домашнє завдання.

Додому можна запропонувати виконати завдання 91, 92 в зошиті на с. 50.

Урок 68. Повторення вивченого про числівник.

Вимова і правопис слів *п'ятнадцять, шістнадцять*

Мета: удосконалювати вміння розпізнавати серед слів числівники, які відповідають на питання *скільки?*; правильно вимовляти, наголошувати і записувати числівники; розвивати мовлення, критичне мислення; виховувати пізнавальні інтереси, бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

— Подивіться одне на одного, погляньте мені в очі, усміхніться. Щоб упоратися на уроці із завданнями, потрібно працювати старанно, слухати уважно і писати охайно.

Для цього використовуйте такі поради:

Хай зір ваш буде, як у сокола. І ви ніколи не припуститесь помилок.

Хай слух ваш буде, як у зайця. І ви почуєте все, що відбувається на уроці.

Будьте сильними, як лев. І ви не зупинитесь і не залишите невиконаним завдання.

Будьте мудрими, як сова. І ви впораетесь з найскладнішими завданнями.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Квест».

1, 4

1, 5, 4

1, 3, 4, 5

(Числівник)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Вивчення нового матеріалу.

Метод «Джиг-Со».

Картка 1

Більшість людей сьогодні користується десятковою системою числення, кожне число в якій записують за допомогою цифр від 0 до 9 і складають у десятки, сотні тощо. 92 французькою вимовляється як «чотири по двадцять і дванадцять». Найбільш логічні системи лічби використовують слова, які відображають структуру цієї системи і мають послідовні, зрозумілі правила.

Картка 2

У данській мові 90 означає «чотири з половиною рази по двадцять». Англійські числівники одиннадцять або дванадцять означають «залишився один» і «залишилося два» (після того як відняли 10).

У деяких мовах десятки та одиниці в двозначних числах стоять в зворотному порядку. Наприклад, у німецькій або нідерландській числівник 94 звучить як «чотири і дев'яносто».

Картка 3

У китайській мові зв'язок між десятками та одиницями є дуже чітким. 92 китайською буде записано як «дев'ять десять два». Японська та корейська мови мають схожу прозору систему, у якій назви більших чисел складаються з простих.

Вправа «Біном фантазії».

— Як ви гадаєте, люди яких професій найчастіше використовують у своєму мовленні числівники?

Робота з підручником (с. 80–81).

Виконання вправи 224.

Хто на кухні хазяйнує?
Хто каструлями керує
і з ножем працює вправно?
Хто смачні готує страви,
пиріжки пече рум'яні,
варить борщ смачний, духмяний,
не відтягнеш і за вуха?
Хто цей майстер? Звісно... (кухар).

Мовне дослідження. Робота з правилом.

Виконання вправи 225.

Робота зі словами п'ятнадцять, шістнадцять.

Робота з картками. Робота в групі.

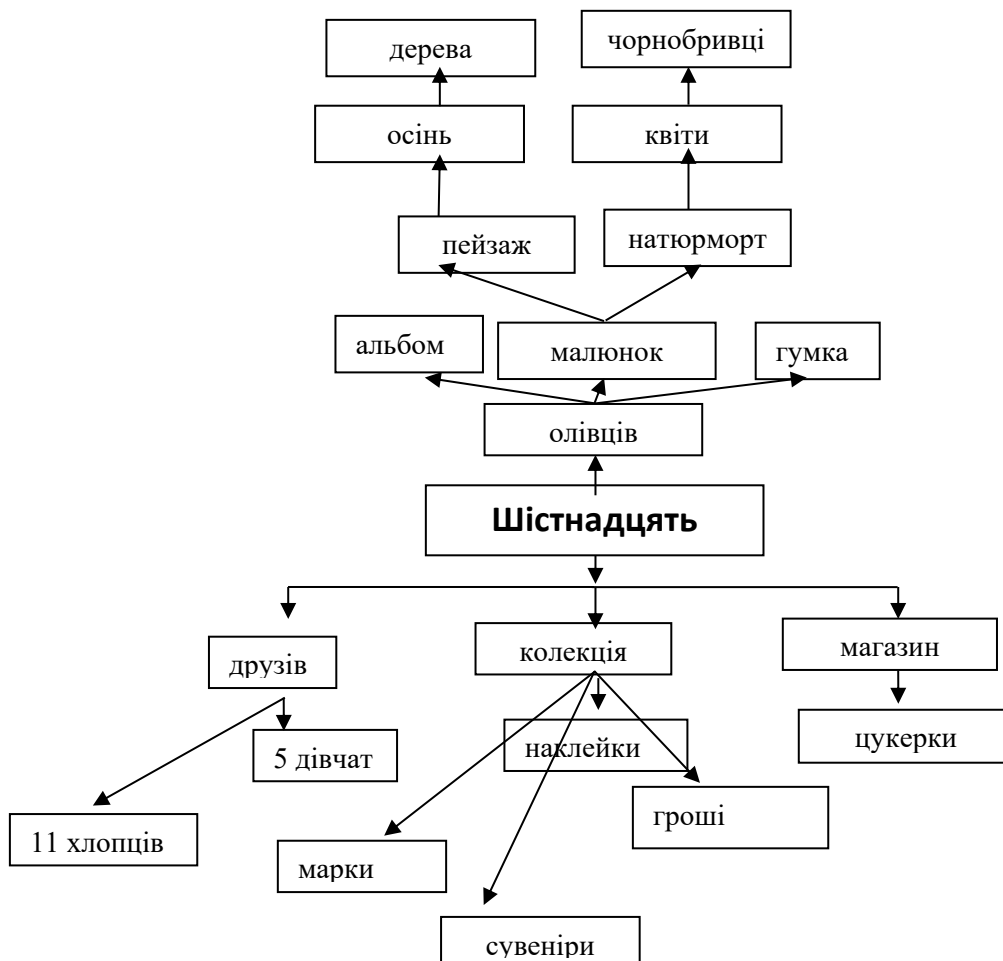
Завдання за вибором учнів.

Картка 1

— Розгадайте ребус. Складіть кластер.

6
ДЦЯТЬ (*шістнадцять*)

— Складіть кластер до числівника *шістнадцять*.

Картка 2

— Розгадайте ребус. Складіть асоціативний куш до числівника *п'ятнадцять*.

5
ДЦЯТЬ (*п'ятнадцять*)

Фізкультхвилинка. «Малюємо повітряні цифри».

Малювання в горизонтальній площині цифр два рази спочатку однією рукою, потім іншою, потім обома руками одночасно.

Виконання вправи 226.

Діти утворюють і записують двоцифрові числа.

4. Закріплення вивченого матеріалу.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 52). Завдання (на вибір) 94, 95, 96.

Робота з картками. Робота в групах.

Картка 1

— Прочитайте текст. Доведіть одні одним, що виділені слова — це числівники. Свої міркування починайте так:

Я гадаю, що це ... . Тому що ... . Отже, ...

Двадцять шість годин без зупинки може летіти колибри. Щоб дістатись від Гаваїв до Аляски, пташка здійснює близько **шести мільйонів** помахів крилами.

Десять хвилин можуть спати лелеки в повітрі, не опускаючись на землю. Втоmlений птах переміщається в центр косяка, заплющує очі і дримає. Однак під час сну загострюється слух, за його допомогою лелека орієнтується в просторі і зберігає висоту.

Картка 2

— Прочитайте. Запишіть числівники словами.

Пінгвіни стрибають на 2 метри. 4 рази протягом року змінює забарвлення самець білої куріпки. У світі існує лише 6 видів отруйних птахів. Найменша швидкість польоту птахів — 8 кілометрів за годину. У пташиних яйцях одночасно може перебувати аж 9 жовтків.

Картка 3

Найважчий літаючий птах — дрохва. Її маса — 21 кг. Найбільший розмах крил у мандрівного альбатроса — 36 дм. Найшвидкісний у воді папуаський пінгвін. Плавець-рекордсмен набирає швидкість в 36 км/год. 25 яєць буває в одній кладці сірої куріпки. 30 відсотків від маси тіла складає маса яйця ківі. 12 кг важить найбільший із хижих птахів — кондор.

III. Заключна частина.

1. Зворотний зв'язок.

Вправа «Відкритий мікрофон».

— Що нового дізналися?

— Що це означає для вас? (*Я зрозумів / зрозуміла, що...*)

— Як ви зможете використовувати ці знання? (*Мені знадобляться ці знання для того, щоб...*)

— Як це змінює ваші попередні уявлення? (*Раніше я думав / думала, що...*)

— Що дізналися про числівник?

2. Домашнє завдання.

Вправа 227 на сторінці 81. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 69. Вимова і запис числівників, які використовують для записування дати в зошиті

Мета: ознайомити з порядковими числівниками (без уживання терміна), вчити правильно вимовляти і записувати числівники, які використовують для записування дати в зошиті; розвивати кругозір, критичне мислення; виховувати зацікавленість дізнаватися нове.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Організація класу.

Вправа «Барометр настрою».

— Я рада вас бачити. Маю сьогодні чудовий настрій. А який настрій у вас?

Від настрою людини залежить її здоров'я. Погляньте на свого сусіда праворуч, спробуйте здогадатися, який у нього настрій. А тепер усміхніться до сусіда ліворуч. Яким став його настрій? Що вам допомогло дізнатися, який настрій у сусідів по парті?

— Що можна зробити, щоб поліпшити сумний настрій?

— А коли в людей буває гарний настрій?

— Усміхніться одне одному. Розпочинаємо урок.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

— Що цікавого ви дізналися про пінгвінів?

— Які числівники запам'ятали?

Вправа «Мозковий штурм».

— Пригадайте, що ви знаєте про числівник.

Гра «Упіймай числівник».

Дерево, дерев'яний, приїхали, тридцять два, чотири, сорок, перше, друге, третє.

Каліграфічна хвилинка.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, як ви гадаєте, до якої частини мови належать слова *перше*, *друге*, *третє*?

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні вивчити новий матеріал нам допоможуть свята.

— Як? Хочете дізнатися? Тоді — до роботи!

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з ребусом.

Січень — року перший син.
Носить одяг він з перлин.
Всіх морозами страхає,
путь-доріжки замітає.
Але люблять його діти.
Як же січню не радіти?
Новий рік, Різдво Христове,
Водохреще, Василя —
ці чудові свята
січень нам дарує,
всіх гостинцями частує.

Робота з підручником (с. 81–82). Завдання 228.

— Прочитайте речення. Ознайомтеся з правилом.

Виконання вправи 229. Робота в парах.

Руханка.

Руханки, руханки
рученьки просили.
Розім'ялись: раз, два, три.
І набрались сили.
Руханки, руханки —
плечики дугою.
Покрутились: раз, два, три
в колі із тобою.
Руханки, руханки
ніженьки просили.
Пострибали: раз, два, три.
І набрались сили.
Руханки, руханки —
язичка нам видко.
Закричали: раз, два, три!
І замовкли швидко.

Віра Багірова

Виконання вправи 230.

5. Закріплення вивченого матеріалу.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 54–55). Завдання 100, 101.

Робота над загадками.

В ритуалах на ... **Маланки** (11 + 2) січня
чотирнадцяте прийшло,
в хату свято привело.
Весело народ гуля
в Рік Старий, на... **Василя**. (7 x 2) січня.
У цей день Ісус хрестився,
Дух Святий з небес спустився...
Звуть Просвітленням іще
свято це ... **Водохреще**. (100 – 81) січня

Наталя Гуркіна

Метод «Джигсоу».

Клас ділиться на 3–5 груп, які називаються «домашніми».

Кожен учень повинен отримати порцію інформації для засвоєння. Завдання «домашніх» груп — опрацювати подану інформацію та опанувати нею на рівні, достатньому для обміну з іншими.

Експертні групи, використовуючи кольорові позначки, вислуховують представників «домашніх» груп і, проаналізувавши матеріал у цілому, проводять експертну оцінку.

Після завершення роботи учням пропонується повернутися «додому» і поділитися інформацією, отриманою в «експертній» групі, з членами своєї «домашньої» групи.

— А зараз ми з вами дізнаємося, які «незвичні» свята святкують у січні.

Картка 1

1 січня — День взяття зобов'язань. Цього дня люди щось обіцяють собі або комусь. Вони кажуть «Я зроблю. Я буду. Я обіцяю. Я клянусь». Свято відзначають з 1960 року.

2 січня — Котячий новий рік. Його святкують з 2016 року. Ідея Тома і Рут Рой (США), які щиро хотіли, щоб у кішок було особливе новорічне свято.

3 січня — День соломинки. Як ви гадаєте, як можна відсвяткувати цей день?

6 січня — День дружніх обіймів. Як, на вашу думку, відзначають цей день?

Картка 2

11 січня — День дружніх секретів.

17 січня — День прощення себе за невиконання своїх новорічних обіцянок.

22 січня — Національний день відповідей на питання вашої кішки (в США). Цього дня любителі кішок намагаються з'ясувати, які питання хвилюють їхніх улюбленців.

Картка 3

23 січня — День почерку, або День ручного письма.

24 січня — День компліменту (прекрасна можливість сказати кому-небудь щось позитивне).

25 січня — День навпаки. Особливо популярний серед дітей, які насолоджуються абсурдом, коли дорослі промовляють слова задом наперед.

29 січня — День пазла або головоломки.

Вправа «Діаграма досліджень».

Діти досліджують, яке зимове свято їм найбільше до вподоби.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Рюкзак».

2. Домашнє завдання.

Вправа 231 на сторінці 82. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 70. Урок розвитку мовлення. Складання діалогу.

Вимова і правопис слова *вокзал*

Мета: вчити складати діалог на добре відому тему, правильно вимовляти та писати слово *вокзал*; розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух; виховувати любов до рідної мови, зацікавленість до пізнання Батьківщини.

Обладнання: ребус, картки для груп, клубок з нитками.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Вправа «Барометр настрою».

— Продемонструйте свій настрій: якщо поганий — долоньки стисніть, якщо гарний — підніміть.

Вправа «Підморгни товаришу».

— Підморгни, усміхніться, зніміть усмішку зі свого обличчя долонею і передайте її сусідові / сусідці. Спіймайте їхню усмішку і прикрасьте нею своє обличчя.

Від вашої усмішки у світі збільшилося на краплинку щастя.

Від вашої усмішки на краплинку сонця стало більше у світі.

Від вашої усмішки на краплинку радіснішим стало наше життя.

Від вашої усмішки стає краще на душі.

І це все лише від однієї усмішки.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Виконання вправи 232.

— Діти, хто бачив вокзал? Хто бував на вокзалі? Чим запам'ятався вокзал?

Вправа «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнаюсь».

Усне заповнення таблиці.

З	Х	Д

Робота з тлумачним словником.

— Як ви гадаєте, що означає слово *вокзал*?

— Діти, прочитайте в тлумачному словнику значення слова *вокзал*.

— Що особливе в значенні цього слова? (Воно багатозначне.)

2. Повідомлення теми та мети уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 82–83). Завдання 233.

Збагачуємо словниковий запас.

— Складіть речення, використовуючи слова.

Вокзал (*що робить?*) зустрічає, впродожає, мишуть, тоїсть, ляправідве (*зустрічає, проводжає, шумить, стоїть, відправляє*).

Робота в групах.

Група 1

— Скласти сенкан.

Орієнтовний сенкан.

Іменник. Вокзал.

Прикметники. Залізничний, сучасний.

Дієслова. Зустрічає, проводить, шумить.

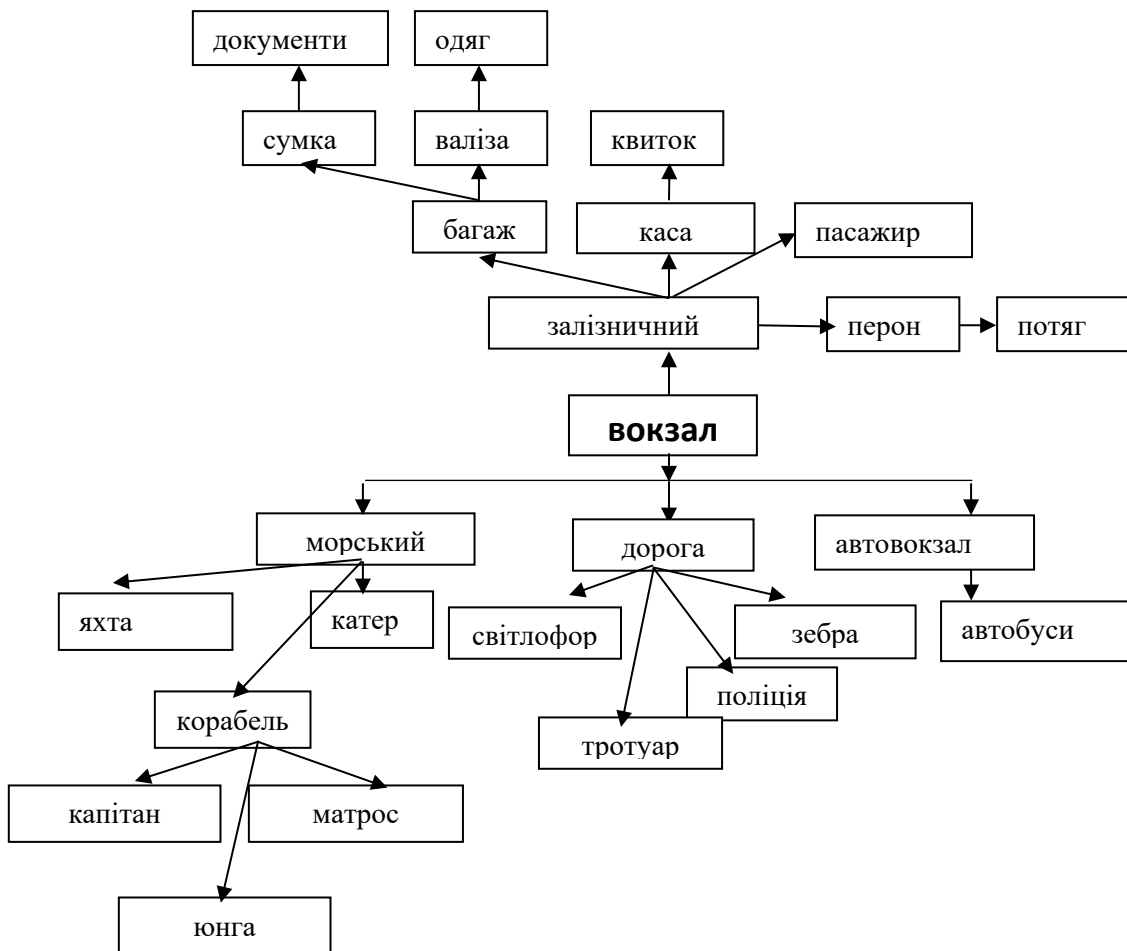
Враження від предмета. Місце для обслуговування пасажирів.

Висновок. Місце зустрічі та прощань.

Група 2

— Скласти кластер.

Орієнтовний кластер.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 234. Робота в парах. Складання діалогу.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Оплески».

- Приготуйте долоні. Плесніть у долоні, якщо ви згодні зі мною.
- На уроці ми вивчили лічилки та скоромовки.
- На уроці мені було цікаво.
- На уроці я дізнався / дізналася, як правильно писати слово *вокзал*.
- На уроці я навчився / навчилася складати діалоги.
- На уроці я працював / працювала старанно.
- На уроці я навчився / навчилася розв'язувати задачі.

— Ось ви й поаплодували самі собі, своїм однокласникам.

2. Рефлексійна вправа Самооцінка.

— Оцініть свою роботу на уроці (на картках потрібно зафарбувати відповідну сходинку)

Було важко.

Інколи виникали труднощі.

Працював / працювала із задоволенням.

— Що допомагало гарно працювати на уроці? Що заважало бути активним / активною? Що ви порадите собі?

Урок 71. Правильне читання числових виразів

Мета. *Навчальна.* Вчити правильно читати числові вирази, закріпити знання учнів про числівник; розвивати увагу, спостережливість, критичне мислення; виховувати зацікавленість до вивчення мови.

Засоби навчання: картки, презентація.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, математична.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Чарівний капелюх».

Діти пишуть свої імена та прізвища на окремих клаптиках паперу. Кладуть їх у капелюх або коробку, перемішують. Кожен по черзі витягує по одному клаптику. Учень / учениця, чиє ім'я витягнули і назвали, каже своє очікування від уроку. І так — аж до останнього клаптика в капелюсі.

Вправа «Сім (7) я».

Ніколи не говори: «Я — неук».
А завжди кажи: «Я — зірка».
Кожен із вас повинен пам'ятати:
Я — учень.
Я — учениця.
Я — хочу знати.
Я — думаю.
Я — вмію.
Я — творча особистість.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Вправа «Скільки буде?»

5 + 21
40 + 23
60 – 32
400 – 150
800 – 280

— До якої частини мови належать відповіді?

Гра «Установи відповідність».

Числівник — це частина мови, яка
Числівники позначають
Числівник відповідає на питання

скільки? який? котрий? яка? котра? які? котрі?
називає кількість предметів
порядок предметів при лічбі

Вибірковий диктант.

Записати числівники.

— Поговоримо про місяці.

Січень, березень, травень, липень, серпень, жовтень, грудень мають 31 день.

У квітні, червні, вересні, листопаді — 30 днів.

А от у лютому — 29 днів у високосний рік та 28 — у звичайні роки.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Вправа «Дешифрувальник».

	а	б	в	г
1	ч	к	і	н
2	в	и	с	л

(Числівник)

Код. 1а, 2б, 2в, 2г, 1в, 2а, 1г, 2б, 1б.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про числівник?

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Діти, як ви гадаєте, над якою частиною мови ми будемо сьогодні працювати?

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 83–84). Завдання 235.

Діти читають вирази різними способами.

Виконання вправи 236.

Діти ознайомлюються з цікавим способом обчислення, придумують та записують вирази на множення.

Фізкультхвилинка «Цифри».

— Запропонуйте учням «написати» цифри незвичайним способом.

Цифру 1 «пишемо» носом,
цифру 2 — підборіддям,
цифру 3 — правим плечем,
цифру 4 — лівим плечем,
цифру 5 — правим ліктем,
цифру 6 — лівим ліктем,
цифру 7 — правим коліном,
цифру 8 — лівим коліном,
цифру 9 — правою ногою.

Виконання вправи 237.

Діти відгадують загадку та списують правильний числовий вираз.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою. Завдання на вибір 98, 99 (с. 53), 102 (с. 55).

Вибіркове списування «Цікавинка з Азії».

800 горіхів — таку кількість плодів можуть зібрати найздібніші макаки, які вчилися в спеціальних школах. Вони живуть на Філіппінах, у Таїланді та Індонезії і допомагають людям збирати кокосові горіхи.

Один із найбільших метеликів — атлас — живе в Індії, Китаї та на сусідніх островах. 25 сантиметрів — довжина розмаху його крил.

З часом будь-яка перлина стає тьмяною, тріскається і розсипається. Це відбувається через 50 – 60 років. Максимальний термін життя перлів — 100–150 років.

Читання з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст, ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити відповідні умовні позначки.

— Що нового ви дізналися з тексту?

— Які числівники ви виписали?

Робота в групах.

Розв'язування віршованих задач. Записування та читання утворених виразів.

Картка 1

1. Йшли гуляти Промінці:
8 хлюпались в ріці,
9 по листках стрибали,
6 у вікна заглядали,
5 у дзеркало дивились.
Скільки всіх їх? Ви не збились?
2. На зимівлю — не для втіхи —
носять білочки горіхи:
18 у Пустунки,
14 у Стрибунки.
Непосидко здивував:
на 2 менше назбирав,
ніж обидві ті сестри.
Скільки в брата? Говори!

Картка 2

1. Бджоли влітку час не гають —
цілий день медок збирають.
У комірках воскових
є чимало меду в них:
28 — мед гречаний,
10 — липовий духмяний,
6 — із польових квіток.
Порахуйте весь медок.
2. Рибу вудили коти
якось раз до темноти.
22 зловив Мурко,
37 піймав Васько.
10 з'їли на обід.
Що лишилось, взнати слід.

Картка 3

1. Для Зайчихи-мами діти
відшукали в полі квіти.
У букеті 3 ромашки,
25 стеблинок кашки,
7 гілузок звіробою...
Порахуймо все з тобою.
2. Мама-Кізка для сніданку
зелень рве в городі зранку.
Назбирала вже для юшки
45 стеблин петрушки.
18 покоришила.
Скільки Кізка залишила?

Гра «Виправ, де потрібно».

До п'яти додати шість буде одинадцять.

Сім помножити на два буде чотирнадцять.

Вісім плюс вісім буде п'ятнадцять.
Сімнадцять мінус сім буде дев'ять.
Двадцять мінус одинадцять буде дев'ять.
Різниця чисел шістнадцять та два дорівнює чотирнадцять.

III. Заключна частина.

1. Зворотний зв'язок. Рефлексія. Вправа «Плюс-мінус-цікаво».

Ця вправа дозволяє вчителю поглянути на урок очима учнів, проаналізувати його з точки зору цінності для кожного з них.

У графу «П» («плюс») ставимо позначку і розповідаємо все те, що сподобалося на уроці, що здалося цікавим та корисним.

У графу «М» («мінус») — все, що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» («цікаво») наводимо факти, про які дізналися на уроці, чого б ще хотілось дізнатися.

2. Домашнє завдання.

Вправа 238 на сторінці 84. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 72. Підсумковий урок за темою «Числівник»

Мета: узагальнити та систематизувати знання учнів про числівник як частину мови; закріпити вміння правильно вимовляти й писати числівники; розвивати мовлення, уважність, критичне мислення; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, математична, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Сядьте ті, хто йшов з вас пішки.
Хай стрибають нам на втіху
ті, автобусом хто їхав.
Обійміться, ніби пледом,
всі, хто мчав велосипедом.
Хто з вас їхав на авто,
вам підстрибнути слабо?
І потисніть руки ті,
хто літав вже на крилі.
Аплодуємо собі,
бо ми дружні, не слабкі (*аплодисменти*).

Оксана Ратушина

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з ребусами.

— Сьогодні ми зустрічаємо Його величність...

Вправа «Так чи ні».

— А чи добре ви знаєте числівник? Зараз перевіримо.

Числівник — це частина мови, яка називає кількість предметів.

Числівник — це частина мови, яка називає ознаку предмета.

Числівники відповідають на питання *скільки?*

Слова *п'ять, сорок, вісімдесят* відносяться до числівників.

Числівники позначають порядок предметів при лічбі.

Числівники відповідають на питання *який? котрий? яка? котра? які? котрі?*

Слова *чесний, червоний, солодкий* відносяться до числівників.

Слова *перший, п'ятий, десятий* відносяться до числівників.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Робота з годинником.

— Числівник прийшов у гості не сам. Разом із ним завітали його друзі. Знайомтеся!

Тік і так чи так і тік.
Він весь час ходити звик.
Хоч і з місця ще ні кроку —
часу находів нівроку.
Крутить стрілками години
невгамовний наш...(годинник).

Вправа «Квест-цікавинка».

Перший механічний годинник винайдено ще в 1470 році. Ця модель годинника працювала від енергії пружини та механізму для запуску пристрою.

Перший портативний годинник винайшли в Німеччині. На ньому була лише одна стрілка, а час, який він показував, був далеко не точним.

У Парижі, в Інституті Часу, зберігається годинник, який прийнято вважати найточнішим. Це еталон часу, по ньому звіряють години в цілому світі.

- Напишіть п'ять числівників, які використовує годинник.
- Звичайно, годинник прийшов до вас із своїми улюбленими донечками.

Картка 1

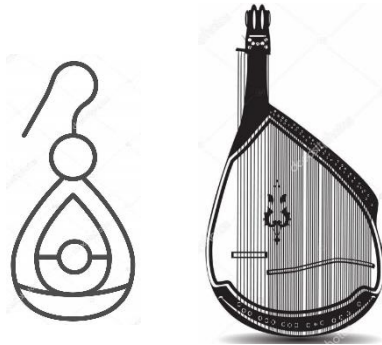
— Розшифруйте слово та запишіть його.

(ХВИЛЯ – Я) + (ШИНА – Ш) = ?   *Відповідь.* Хвилина.

Картка 2

Вправа «Квест».

1. Знайти вказані букви.
2. Скласти з них слово.

1, 4, 6

5, 3, 4, 2

Відповідь. Секунда.

— Так, хвилини й секунди допомагають відлічувати час годинникові.

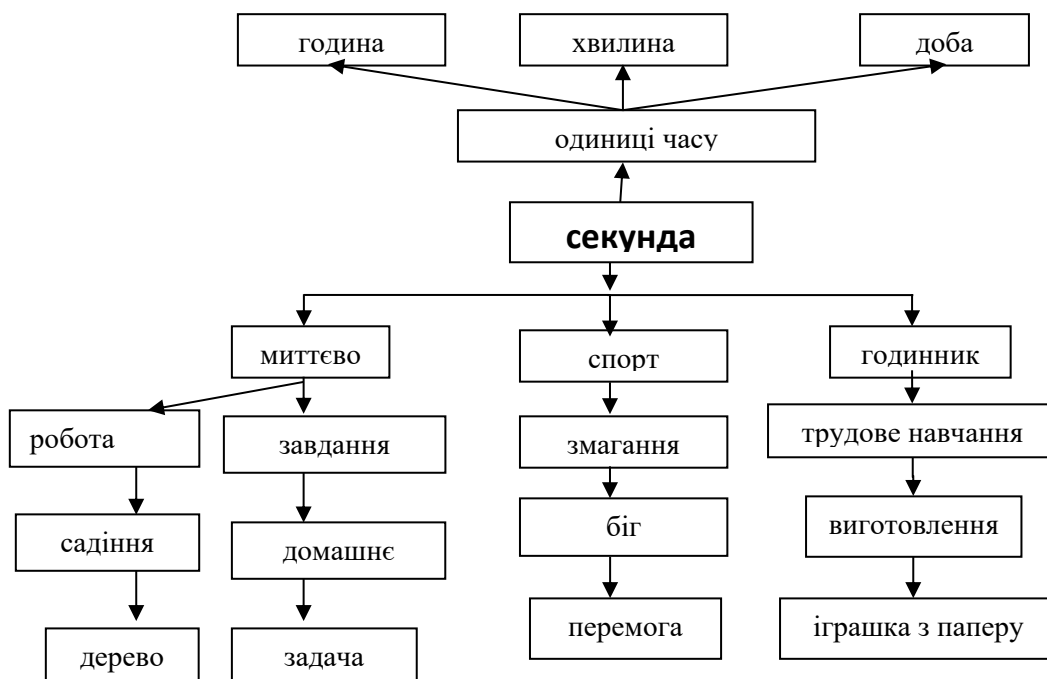
Каліграфічна хвилинка.

Хвилина, секунда.

Завдання в групах.

1 група. Скласти кластер до слова *секунда*.
Орієнтовний кластер.

2 група. Скласти сенкан до слова *хвилина*.

Орієнтовний сенкан.

Іменник. Хвилина.

Прикметники. Швидка, цікава.

Дієслова. Триває, радує, настає.

Враження від предмета. Життя складається із цікавих, незабутніх хвилин.

Висновок. Бережи кожну хвилину.

3 група.

— Поміркуйте, одна секунда — це мало чи багато?

Свої міркування починайте так:

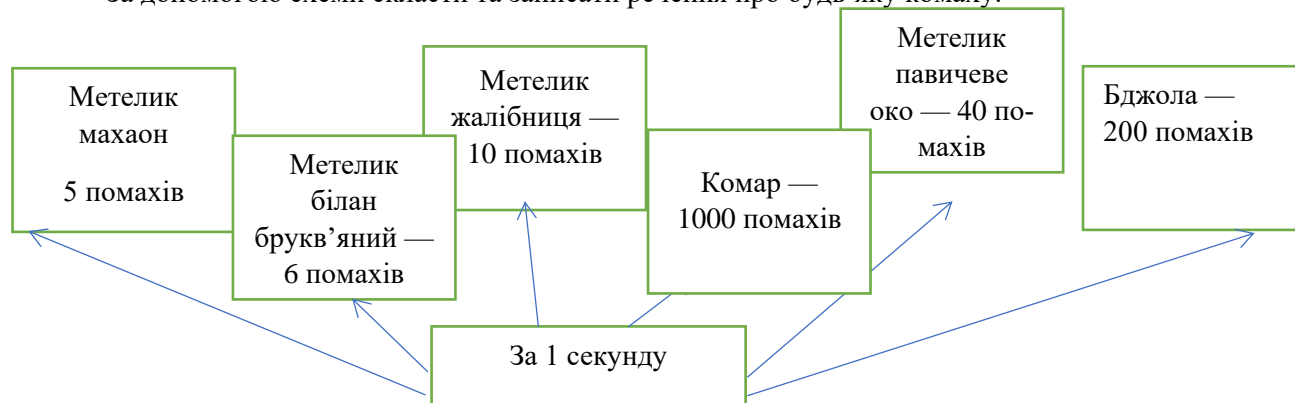
Я гадаю, що одна секунда це багато / мало, тому що ... .

Наприклад, ...

Отже, ...

4 група.

— За допомогою схеми скласти та записати речення про будь-яку комаху.

Робота з календарем.

Загадка про календар

Є в квартирі молодець —
математик і мудрець.
Він тебе не підведе,
бо рахунок дням веде.

Вправа «Квест-цікавинка».

Батьківщиною сучасного календаря є далекі береги Нілу. Давнім єгиптянам необхідно було знати заздалегідь, коли річка почне розливатися, щоб до цього часу встигнути очистити канали і полагодити греблі. В іншому випадку води Нілу марно стікали в море, і в посуху гинув весь урожай.

— Напишіть дати, які для вас найбільш пам'ятні.

Робота з гостею Задачею.

— Числівник дружить із Математикою. Саме тому він привів до нас на урок цікаву задачу. Розв'яжете?

Каже мамі дочка:
— Дай мені яблучка.
— Ось, будь ласка, яблук 36,
ти візьми третину з них.
Доця довго мудрувала,
яблук жодного не брала.
Як їй треба відповісти,
скільки яблук можна з'їсти?   (36 : 3 = 12)

Вправа «Квест».

Виконання завдань у зошиті з друкованою основою на с. 56.

Приєм «Фішбоун».

Голова: числівник.

Верні кістки: кількість, порядок предметів при лічбі.

Нижні кістки: скільки? який? котрий? яка? котра? яке? котре?

Хвіст: частина мови.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені хлопчика (дівчинки).

Зразок.

Роль — хлопчик (дівчинка). Аудиторія — Числівник. Формат — лист. Тема — подяка.

Доброго дня, Числівнику!

Ми дуже раді, що ти навчив нас правильно вимовляти, читати та записувати цифри. Дякуємо за те, що ти побував у нас в гостях разом зі своїми друзями.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Кубик запитань».

2. Метод «Смайл».

Можна намалювати таблицю на дошці або роздати картки. Графи можуть бути різними. Наприклад, «чи цікава тема уроку», «чи була зрозумілою нова інформація», «чи була приємною атмосфера в класі». І діти мають поставити смайлики — радісний, байдужий або сумний. Якщо роботу учні виконують на картках, то можна попросити написати маленький коментар, а саму картку не підписувати. Звісно, проведення такої роботи біля дошки дуже корисне, бо це вчить дітей не просто оцінювати певний процес, але часом коректно та аргументовано висловлювати критику.

Урок 74. Загальне поняття про дієслово

Мета: повторити і поглибити знання учнів про дієслово як частину мови, формувати вміння розпізнавати дієслово серед інших частин мови; розвивати спостережливість, критичне мислення; виховувати культуру поведінки.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

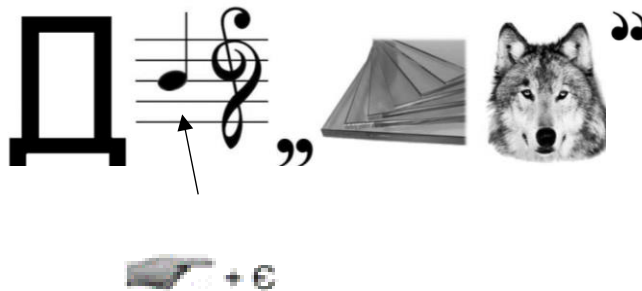
Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Який сьогодні чудовий день! Сонечко усміхається, блакитні хмаринки плывуть по безмежному небу. Все навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви сьогоднішньому дню, який принесе радість і вам, і мені, і всім навколо. А тепер явіть, що у ваших долоньках — дрібка гарного настрою. Поділіться ним, щоб зробити день приємнішим для всіх, хто поряд із вами.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

(дієслово)

— А допоможуть нам вивчити дієслово гарні манери.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

Вправа «Трибуна думок».

— Діти, як ви гадаєте, що означає вислів *гарні манери*?

(*Це правила поведінки. Тільки культурна, вихована людина має гарні манери.*)

Робота з підручником (с. 85–86). Завдання 239.

Вправа «Вхід у малюнок».

Вправа «Передбачення».

Стіна слів: доберман, фокстер'єр.

Вправа «Квест-цікавинка».

За характером добермани доброзичливі, миролюбні, володіють помірним темпераментом. Вони прив'язуються до сім'ї і люблять дітей.

Для здоров'я і підтримки необхідної форми доберманові необхідні обов'язкові фізичні навантаження. Тому однією з основних рекомендацій із утримання собаки є щоденні прогулянки тривалістю більше 40 хвилин з можливістю вдосталь побігати без повідка.

Вправа «Квест-цікавинка».

Приваблива зовнішність і приємний характер фокстер'ера стали запорукою його широкого розповсюдження як хатнього собаки і компаньйона. Улюбленець усієї родини, він стає найкращим товаришем в іграх для дітей, приємною компанією для літніх людей. Чудово підходить для занять спортом і може бути привчений для рятувальної і терапевтичної роботи.

— Як ви гадаєте, чи потрібні гарні манери? Обґрунтуйте свою думку.

Заповнення Т-таблиці.

Діти прикріплюють стікери на ту частину таблиці, з якою вони згодні. Після того як діти висловили свою думку, разом доходять до спільної думки.

Чи потрібні гарні манери?	
Так	Ні

Доведіть за планом, що виділені слова належать до дієслів.

Зробіть висновок, зіставте його з правилом.

Виконання вправи 240.

— Зіскануйте QR-код та перегляньте відео.

Виконання вправи 241.

— Із вірша Григорія Фальковича з попередньої вправи випишіть дієслова.

Доведіть одні одним, що виписані слова — дієслова.

Фізкультхвилинка.

Кіт збирався до роботи (*потягуються*),
та завадили турботи (*розводять руки в сторони*):
треба висушити хвоста (*показують «хвіст»*),
накрутити вусик,
почесати живота (*гладять живіт*)
і помити пісок.
Цілий день такі турботи (*перелічують пальці*),
що не встигнеш до роботи (*розводять руками, крутять головою*)!
— Як ви гадаєте, чи дотримувався кіт гарних манер?
— Які дієслова ви запам'ятали?

Виконання вправи 242.

Діти пригадують гарні манери та виконують завдання вправи.

5. Узагальнення і систематизація знань.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 57). Завдання за вибором 103, 104.

Робота в групах.

Картка 1

1. Прочитайте вірш. Про які гарні манери забула Лисичка? (*За партою не крутисся, сиди спокійно.*)

Сидить за партою Лисиця,
та їй спокійно не сидиться:
то у люстерко заглядає,
до Вовка в зошит зазирає.
Чи схилить голову, мов спить.
Чи озирнеться — де Ведмідь? (*Світлана Гарбуз*)

2. Обведіть дієслова.

Картка 2

1. Прочитайте вірш. Про які гарні манери слід згадати Котикові?

Хоч щоденника Кіт мав,
та завдань не записав:
що читати, що вивчати, —
не зміг вдома пригадати.

Намагався подзвонити,
та кудись розбіглись діти.
Коли ж все нарешті взнав,
до півночі працював. (Світлана Гарбуз)

2. Обведіть дієслова.

Гра «Оплески».

Діти плескають у долоні тільки тоді, коли вчитель / вчителька називає гарну манеру.

Вживати ввічливі слова.

Голосно говорити, перебивати інших.

Мати неохайний зовнішній вигляд.

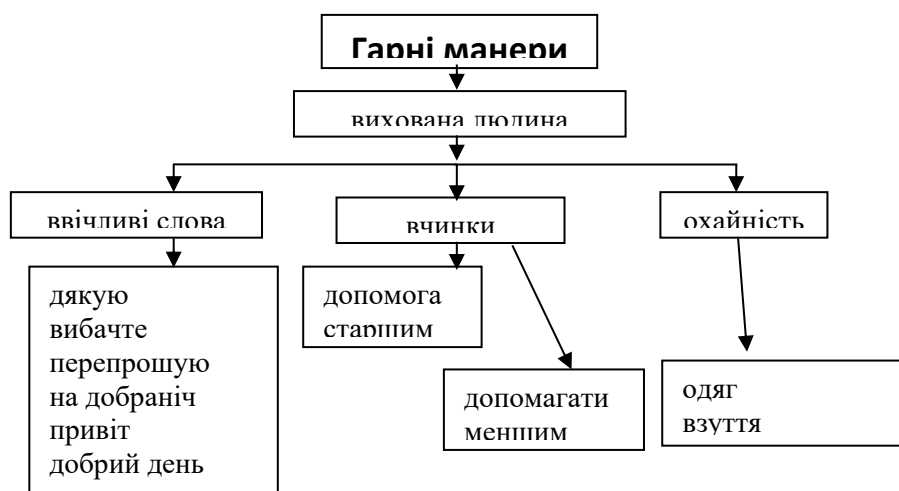
Вживати прізвиська.

Старанно навчатися.

Поважати думку інших.

Уважно слухати співрозмовника.

Вправа «Кластер».

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Метод «Капельшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

Що вам відомо про дієслово? Про гарні манери?

Червоний — колір життя, відчуттів.

Для чого потрібно знати, на які питання відповідають дієслова? Для чого потрібні гарні манери?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

Назвіть слова — назви дій предметів. Назвіть гарні манери.

Зелений — колір досліджень.

Як знайти дієслова серед інших слів? Що потрібно робити, щоб вас поважали оточуючі?

Синій — колір знань.

Для чого потрібні знання, одержані сьогодні на уроці?

2. Домашнє завдання.

Вправа 243 на сторінці 86. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 75. Роль дієслів у мовленні

Мета: вчити учнів спостерігати за роллю дієслів у реченнях і текстах, встановлювати зв'язок дієслів з іменниками в реченні; розвивати мовлення, фонематичний слух; виховувати працелюбність.

Обладнання: картки, зображення тварин.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Приєм «Пароль».

Приєм, який допомагає швидко пригадати матеріал попереднього уроку за допомогою ключових слів.

Слова, що називають дії предметів, відповідають на питання *що робити?, що зробити?, що робив?, що зробив?, що робила?, що робило?, що робили?, що роблять?, що будуть робити?*

— До якої частини мови відносяться ці фрази?

Вибірковий диктант.

— Послухайте вірш і запишіть тільки дієслова.

УЛЮБЛЕНІ КОТИКИ

Сіре кошени на ганку
їло з мамою сметанку.
Їх Настуся частувала,
все сметанку підливала.

А коли вони поїли,
то на сонці лапки гріли.
І на лапках всі останки
злизували від сметанки.

Мили вуса, мили ротик,
гладили лапками животик.
Своїх котиків люблю я,
бо вони такі чистюлі. *(Вікторія Стасів)*

Вправа «Попс-формула». Робота в парі.

— Чи всі виписані слова відносяться до дієслів? Обґрунтуйте свою думку.

П (*позиція*) — Я вважаю, ...

О (*обґрунтування*) — Тому що ...

П (*приклад*) — Я можу довести це на прикладі ...

С (*судження*) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

2. Мотивація навчальної діяльності.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібні дієслова?	Ні,
ВИСНОВОК		

— Наприкінці уроку ми зробимо висновок.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 87).

Виконання вправи 244.

— Дослідіть, для чого потрібні дієслова.

Виконання вправи 245.

— Діти пригадують українську народну казку «Як пан гавкав на старого пня» і на її основі виконують завдання.

Виконання вправи 246.

— Прочитайте слова української народної пісні «Два півники». Зіскануйте QR-код та проспівайте разом із дитячим хором.

Фізкультхвилинка.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою. Завдання 105 (с. 57), 106 (с. 58).

Вправа «Броунівський рух». Робота з картками. Робота в групах.

Картка 1 (червона)

— Відгадайте загадку. Випишіть дієслова.

Полюбляє він ковбаску,
розгризає маслаки
і отримує він ласку
від хазяйської руки.
Якщо друга захищає,
про життя його він дбає.
Хто твій вірний помічник?
Хто сміливий захисник? (*Собака*)

Картка 2 (жовта)

— Відгадайте загадку. Випишіть дієслова за зразком.

Зразок. Прочитав (що зробив?)

Як захоче їсти часом,
то й канючить: «М'я-яса, м'я-яса!»
Миє шубку волохатик —
ждить гостей у вашу хату.
За вушком почухайте,
пісеньку послухайте.
Хоч ледаркуватий трішки,
та страшний він є для мишки
й пацюків порозганяє.
Тож назвіть його, хто знає! (*Котик*)

Картка 3 (зелена)

— Прочитайте, уставляючи потрібні дієслова. За потреби користуйтеся словами для довідки.

Слово *вовк* означає волокти, тягнути (худобу).

Дослідники вовків _____, що ці звірі _____ між собою. Вовча мова — це їхнє виття. За допомогою виття вовча згря _____ інший, де _____ звір, який він і куди _____! У вовка добре розвинений нюх. Хижак _____ здобич за 3 км. Ці тварини _____

_____ 200 млн відтінків запаху. Вовки _____ зграями, які _____ вожак та його самка. Вовчєнят вожака _____ уся вовча зграя.

Слова для довідки: розрізняють, перебуває, біжить, спілкуються, вигодовує, очолюють, чує, повідомляють, живуть, доводять.

Гра «Будь уважним».

Діти стають у коло. Вчитель називає дієслово з іменником. Якщо дієслово за змістом відповідає іменнику, учні повинні плеснути в долоні, якщо ні — присісти.

Риба пливе, риба кричить, річка говорить, річка тече, сонце світить, сонце розмовляє, дощ іде, дощ рубає, веселка переливається, веселка сміється, струмок співає, малюнок плаче, сніговик тане, сніговик грає, сніг падає, сніжинка шепоче, сніжинка кружляє, дерева говорять, дерева гоїдаються.

Гра «Листоноша» (усно).

У кожного учня на парті лежить листівка, на якій написано дієслово. На дошці три скриньки з написами «що робив?», «що робила?», «що робили?». Учні читають дієслово, ставлять питання і викидають у відповідну скриньку.

Слова для гри: читав, писав, розмовляв, малював, бігав, стояв, відповідав, сидів, читала, писала, розмовляла, малювала, бігала, стояла, відповідала, сиділа, читали, писали, розмовляли, малювали, бігали, стояли, відповідали, сиділи.

III. Заключна частина.

— Зробіть висновок.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібні дієслова?	Ні,
ВИСНОВОК		

1. Рефлексія. Вправа «Рюкзачок — м'ясорубка — кошик».

2. Домашнє завдання.

Вправа 247 на сторінці 87. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 76. Часові форми дієслів

Мета: ознайомити учнів з істотними ознаками дієслів різних часових форм, із новими термінами; навчати розпізнавати час дієслів; розвивати вміння узагальнювати, порівнювати; виховувати любов до української мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

Хто з вас любить мандрувати,
нове й цікаве пізнавати?
Чи в минуле, чи в майбутнє —
лише б стрілось щось нам путнє.

Тихо... Чуєте, хтось стука?
Подивлюсь. Нас зве наука!
Це ж вона про рідну мову
нам багато що промовить.

Цікаво? Урок швиденько починаєм,
чого не знали ще — вивчаєм!

Валентина Романова

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Творчий диктант.

— Я називаю іменник, а ви спробуйте за дві хвилини написати якомога більше дієслів, які стосуються цього іменника.

Корова, вівця, кінь, мавпа, котик.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— А допоможуть нам сьогодні розкрити ще одну таємницю дієслова знання про ...

Ця будівля є повсюди,
в ній живуть хороші люди.
Він складається з цеглинок.
Називається... (*будинок*).

Наталя Гуркіна

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 88–90). Завдання 248.

— Прочитайте текст.

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи можна назвати будиночком папірець, який помітила насінинка?	Ні,
ВИСНОВОК		

Виконання вправи 249.

— Прочитайте текст. Знайдіть у ньому дієслова. Усно визначте їх часові форми.

Руханка.

Стратегія «Перемішайтеся — Замріть — Об'єднайтеся в пари».

За командою вчителя «Розійдіться» учні вільно ходять по класу. Потім просить дітей зупинитися, об'єднатися в пари й обговорити разом проблему «Для чого нам потрібні дієслова?» Учитель дає команду, учні починають рухатися по класу. За командою «Замріть» тиснуть руку тому, хто стоїть найближче, об'єднуються з цим учнем / ученицею в пару й обмінюються думками. Через 30 секунд учитель знову подає сигнал, діти проводять обговорення в нових парах.

Складання загадок.

Діти складають загадки тільки з дієслів.

Виконання вправи 250.

— Прочитайте. Розкажіть, що б ви хотіли удосконалити у своєму помешканні. Спишіть три речення. У дужках після дієслів вкажіть скорочено їх часові форми.

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання.

Просте: Про що розповідається в тексті?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, у тексті написано, що всі будинки однакові?

Пояснююче: Для чого потрібно переміщувати будинки?

Творче: Уявіть, що ви — архітектор. Який будинок ви собі створите?

Оціночне: Як ви ставитеся до того, що будинки весь час удосконалюються?

Практичне: Напишіть дієслова, які стосуються будівництва.

Виконання вправи 251. Робота в групах.

— Знайдіть та выпишіть дієслова. Як ви гадаєте, у якому часі відбуваються події, описані в прислів'ях?

Виконання вправи 252.

Діти визначають час дієслів і виконують завдання на вибір.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою. Завдання на вибір 107 (с. 58), 108, 109 (с. 59).

Вправа «Квест-цікавинка». Робота в групах.

Картка 1

— Прочитайте текст. Підкресліть дієслова. Вгорі вкажіть час, у якому вони вжиті.

Перевернутий будинок

У селі Поляниця поблизу Буковелю (Івано-Франківська область) є перевернутий будинок. Спочатку здається, що ця будівля — жертва якоїсь природної стихії, наприклад, урагану або торнадо. Але ні! Будинок із самого початку будувався в такому вигляді, щоб відрізнитися від усіх своїх побратимів — звичайних будинків. Внутрішнє оформлення перевернутого будинку являє собою звичайний варіант інтер'єру, у якому меблі, сантехніка та інші атрибути стоять на своїх місцях, на підлозі.

Картка 2

— Прочитайте текст. Підкресліть дієслова. Вгорі вкажіть час, у якому вони вжиті.

Будинок-стіна

В Одесі збудували один дуже цікавий будинок, який ще називають містичним. Дивишся на нього — звичайний дім, який нічим не відрізняється від сусідніх. Однак яким же буде твоє здивування, коли обійдеш його трохи лівіше і побачиш, що він виглядає плоским. Насправді секрет будівлі в тому, що задня стіна будинку відразу прилягає до фасадної, тобто споруда має трикутну форму.

Картка 3

Складання сенкану. Робота в групі.

Іменник. Будинок.

Прикметники. Затишний, комфортний.

Дієслова. Будується, пересувається, піднімається.

Враження від предмета. Фантазії архітекторів.

Висновок. Оригінальне житло.

Розвиток мовлення.

Діти об'єднуються в три групи.

1 група: «Минулий час».

— Розкажіть про свій будинок, уживаючи дієслова в минулому часі.

2 група: «Теперішній час».

— Розкажіть про свій будинок, уживаючи дієслова в теперішньому часі.

3 група: «Майбутній час».

— Розкажіть про свій будинок, уживаючи дієслова в майбутньому часі.

Кожна група вибирає будиночок. «Заселити» його можна лише дієсловами відповідного часу. Дієслова діти придумують самі.

III. Заключна частина.

1. Гра «Так чи ні».

У кожного учня дві сигнальні картки зеленого кольору (так) та червоного (ні).

— Яку таємницю дієслова допомогли нам відкрити будинки?

— Сьогодні на уроці ми вивчали часи дієслів.

— Дієслова мають тільки один час.

— Дієслова можуть змінюватися за часами.

— На уроці мені було цікаво.

— На уроці мені було все зрозумілим.

— Мені ще треба допрацювати тему.

2. Домашнє завдання.

Вправа 253 на сторінці 90, повторити правило на с. 88. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 77. Урок розвитку мовлення. Написання вибіркового переказу. Вимова і написання слова *криниця*

Мета: вчити писати вибірковий переказ тексту за планом; розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух; виховувати любов до рідної мови, народних символів, традицій, пробуджувати інтерес до знань, навчання, національної спадщини.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Обладнання: ребус, картки, клубок з нитками.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Вправа «Очікування».

- Якби ви були сніжинкою, як би ви привіталися? (*Діти рухами демонструють привітання.*)
- Якби ви були льодинкою, як би ви привіталися?
- Якби ви були рососою, як би ви привіталися?
- Якби ви були краплинкою, як би ви привіталися?
- Якби ви були річкою, як би ви привіталися?
- Якби ви були морем, як би ви привіталися?
- Якби ви були хмаринкою, як би ви привіталися?
- Якби ви були джерелом, як би ви привіталися?

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з підручником (с. 91). Завдання 254.

Відгадування ребуса.

Вправа «Мозковий штурм».

- Що ви знаєте про криницю?

Робота з тлумачним словником.

- Як ви гадаєте, що означає слово *криниця*?

Тлумачення слова.

- Діти, прочитайте в тлумачному словнику значення слова *криниця*.
- Що особливого в значенні цього слова? (*Воно багатозначне.*)

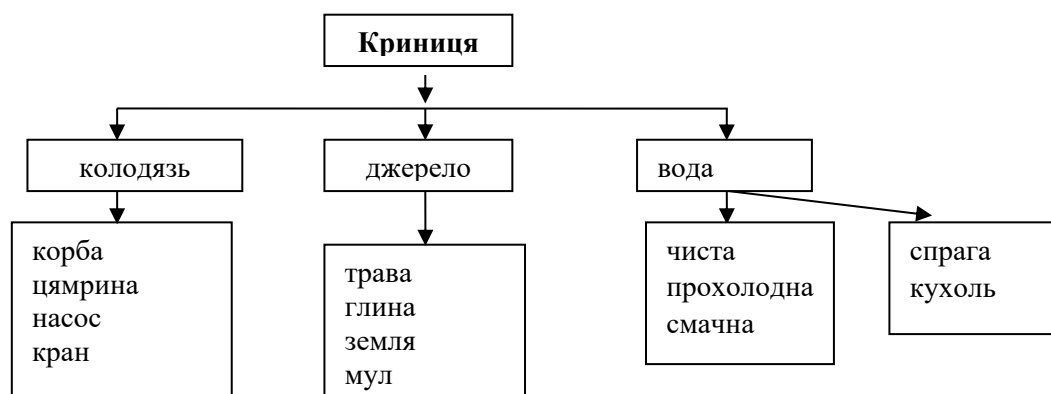
Етимологія слова.

— Неглибоку копанку на джерелі назвали криницею тому, що у викопану яму вставляли великий глек (крин) для захисту від обвалів.

Робота в групах. Складання кластера.

Орієнтовний кластер.

2. Повідомлення теми та мети уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Збагачуємо словниковий запас. Гра «Доберіть слово».

Криниця (*яка?*) дерев'яна, глибока, чиста, доглянута.

— Складіть речення, використовуючи слова.

Криниця (*що робить?*) видніється, манить, дає, вгамовує, стоїть.

Виконання вправи 255. Метод «Тонкі й товсті запитання».

Орієнтовний зміст *тонких* запитань:

- Про що розповідається в тексті?
- Чим у давнину набирали воду з криниці?
- Чим є криниця для сільського подвір'я?
- Як прикрашали криниці?
- Що садили біля криниць?

Орієнтовний зміст *товстих* запитань:

- Чому люди люблять відпочивати біля криниць?
- Чому українці шанують криниці?

— Кожне речення починайте з указанного зразка:

П (*позиція*) — Я вважаю, що ...

О (*обґрунтування*) — Тому що ...

П (*приклад*) — Я можу довести це на прикладі ...

Фізкультхвилинка.

Тут трава росте висока,
тут стежинонька вузька.
Вище руки, вище ноги —
непроста у нас дорога.
А тепер ідемо боком —
із підскоком, із підскоком.
Походили на носочках,
а тоді на п'ятках.
Випростали добре спини
і звели лопатки.

Усний опис криниці із журавлем за планом. Записування переказу в зошити.

— Прочитайте твір одні одним. Як ви гадаєте, що потрібно змінити у творі, щоб він став ще кращим?

Гра «Склади прислів'я».

До доброї криниці
Не плюй у криницю,
Голкою криниці
Треба нахилитись,
Як напився,
Не знаємо ціни водиці,

не викопаєш.
щоб з криниці води напиться.
стежка утоптана.
то до криниці спиною обернувся.
доки не висохла криниця.
знадобиться води напиться.

Відповідь.

- До доброї криниці стежка утоптана.
- Не плюй у криницю, знадобиться води напиться.
- Голкою криниці не викопаєш.
- Треба нахилитись, щоб з криниці води напиться.
- Як напився, то до криниці спиною обернувся.
- Не знаємо ціни водиці, доки не висохла криниця.

Вправа «Квест-цікавинка».

Як же наші предки шукали воду?

Майже в кожному селі був чоловік, який знав цю справу. Ранньої пори, коли сонце ще тільки підкочувалось до верховіть, колодязник йшов на околицю села і відчахував дві найзеленіші гілки з куща верболозу. Ці «всевидючі» палички допомагали визначити місце, де копати колодязь. А ще він обстежував місця, де ріс найгустіший спориш. Якщо листочки на прутиках тягнулися вниз до землі невидимим магнітом, то вже напевне, що вода в цій криниці завжди буде свіжою і прохолодною. Особливо в тих місцях, де твердий ґрунт.

МОЯ МОВА

Мово моя, найчистіша криниця,
є й краса, і багатство в тобі.
Кожен приходять до тебе напиться
в радості, в щасті, у тихій журбі.

Ти з джерела і струмочка дзвінкого,
з лісу і поля, з квіток і роси,
з луку розквітлого, з неба ясного,
з грому, веселки й світанку, з краси!

Надія Красоткіна

III. Заключна частина.

Вправа «Відкритий мікрофон».

— Що ви розповісте вдома про знання, отримані на уроці?

Урок 78. Змінювання дієслів за часами.

Вимова і правопис слова *гриміти*

Мета: поглиблювати знання учнів про дієслово, вчити змінювати дієслова за часами за допомогою питань *що робить? що зробить? що робив? що зробив?*; розвивати вміння помічати, аналізувати мовні явища; виховувати бажання вивчати рідну мову.

Тип уроку. Комбінований.

Обладнання: картки.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Доброго ранку! Плесніть у долоньки ті, у кого гарний настрій. Усміхніться до тих, кому потрібно покращити настрій. Покрутіть голівками ті, які хочуть більше дізнатися. Тупніть ніжками ті, які хочуть вивчати українську мову. Усміхніться ті, які готові розпочати урок.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань учнів.

Гра «Хрестики-нулики».

— Поставте хрестик біля твердження, яке є в тексті, а нулик біля того речення, яке відсутнє.

_____ Дієслова — це слова, які називають дії предметів.

_____ Дієслова відповідають на питання *який? яка? яке? які?*

_____ Дієслова відповідають на питання *що робити? що зробити? що робив? що зробив? що робила? що робило? що робили? що роблять? що будуть робити?*

_____ Дієслова можуть називати дії в різних часах.

_____ Слова *бігатимуть, стрибатимуть, гратимуться* — це дієслова минулого часу.

_____ Слова *бігають, стрибають, граються* — це дієслова теперішнього часу.

_____ Слова *бігатимуть, стрибатимуть, гратимуться* — це дієслова майбутнього часу.

_____ Слова *бігали, стрибали, гралися* — це дієслова минулого часу.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Діти, бачу, що ви старанно вивчали дієслово. Але, на жаль, ще трапляються у ваших відповідях помилки. Тож я пропоную, щоб надалі їх уникати, ще попрацювати над темою.

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

4. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 92–93).

Виконання вправи 256.

Вправа «Попс-формула».

— Обгрунтуйте свою думку.

П (*позиція*) — Я вважаю, що слово *гриміти* багатозначне.

О (*обгрунтування*) — Тому що ...

П (*приклад*) — Я можу довести це на прикладі ...

С (*судження*) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

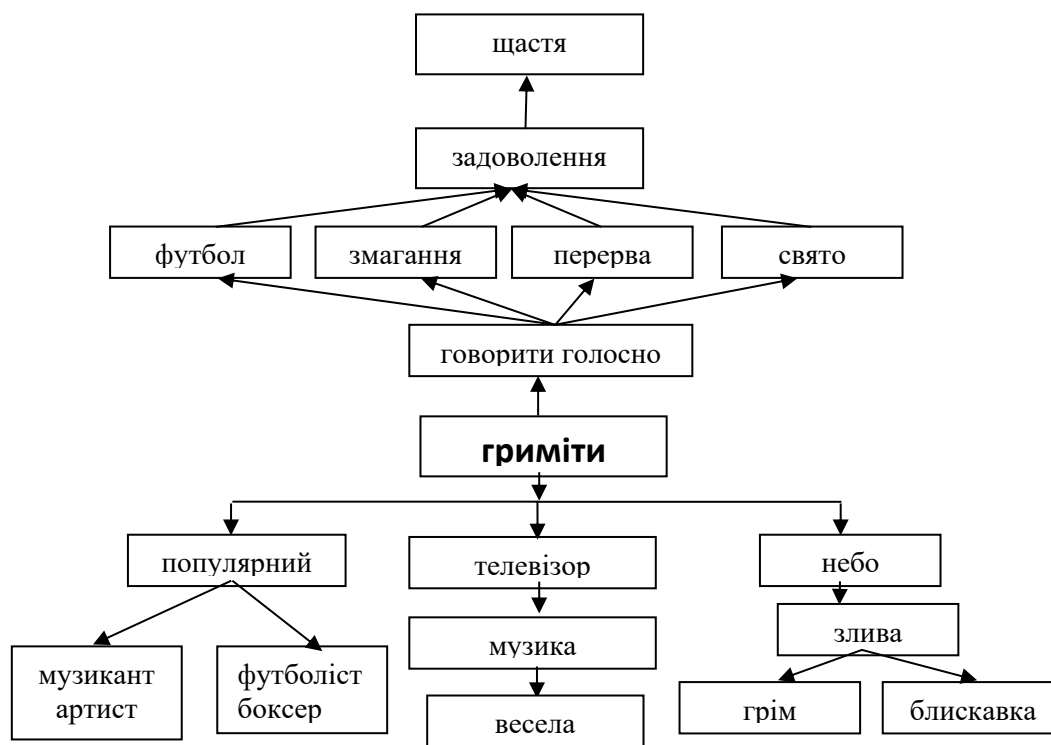
Каліграфічна хвилинка.

Ил им і лія гриміти

Складання кластеру. Робота в групах.

Орієнтовний кластер.

Виконання вправи 257.

Відгадування загадок.

1. Не каструля і не миска,
не кружка, не горщик,
насипають в неї кашу,
наливають борщик. (*Тарілка*)
2. Щоб підсмажить їжу швидко,
нам потрібна... (*сковорідка*).
3. Сама не їм, а всіх годую (*Ложка*)
4. Гострі зуби вона має,
їсти нам допомагає.
Що бере в тарілці — все
нам до рота донесе. (*Виделка*)
5. Хто всім нам хліб ділить? (*Ніж*)
6. Біля тулуба два вуха,
а голови немає. (*Каструля*)

- Як ви гадаєте, де ми можемо побачити всі ці предмети? (*На кухні.*) А в школі?
- А чи бували ви коли-небудь у шкільній кухні?
- Прочитайте текст. У якому значенні вжито в ньому слово *гриміла*?

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 258.

— Прочитайте та відгадайте загадки. Які страви ви вмієте готувати? Змініть та запишіть одну із загадок так, щоб дія відбувалася в іншому часі.

Виконання вправи 259.

— Прочитайте дієслова та змініть їх так, щоб вони стояли в теперішньому часі.

— Прочитайте текст, уставляючи змінені дієслова. Розкажіть, як ви готуєте свій улюблений бутерброд.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою на с. 61. Завдання 113, 114. Відповідь на запитання від Чомучки.

Робота з картками. Робота в групах.

Картка 1

1. Прочитайте.

У фінських їдальнях школярі можуть самі собі вибрати обід до вподоби. Жорсткого меню немає, але педагоги намагаються переконати учнів, що обіди мають складатися наполовину із салатів та іншої корисної їжі. Наприклад, суп, житній хліб, салат з морквою, салат з буряком, млинці з полуницею та чорницею тощо.

2. Випишіть дієслова у відповідний стовпчик. Змініть їх так, щоб заповнити всі стовпчики.

Минулий час

Теперішній час

Майбутній час

Картка 2

1. Прочитайте.

В Японії обід обов'язково має складатися з гарячого супу, рису, чогось м'ясного, салату і молока. Школярам не можна приносити свою їжу. Цікаво, що школярі харчуються не в їдальні, а в класній кімнаті. Для цього спеціально накривають стіл, а учні надягають перед обідом білі халати. А після цього самі й прибирають за собою.

2. Випишіть дієслова у відповідний стовпчик. Змініть їх так, щоб заповнити всі стовпчики.

Минулий час

Теперішній час

Майбутній час

Картка 3

1. Прочитайте.

У французьких школах на обід виділяють 1-2 години. У цей час учні можуть залишитися на обід в школі або сходити додому. Але завдяки великому асортименту страв у меню шкільної їдальні, більшість дітей обирають шкільний обід, у раціоні якого є і свіжі овочі, і червона риба, і равлики, і устриці, і безліч сортів сиру.

2. Випишіть дієслова у відповідний стовпчик. Змініть їх так, щоб заповнити всі стовпчики.

Минулий час

Теперішній час

Майбутній час

Гра «П'яте — зайве».

— Знайдіть зайве слово. Доведіть свою думку.

Прийшов, зійшло, бачить, вивчили, дізнався.

Бачить, розмовляє, цікавиться, полінився, трудиться.

Вишиє, малює, вивчить, розповість, буде відкривати.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Плюс-мінус-цікаво».

У графу «П» («плюс») ставимо позначку і розповідаємо все те, що сподобалося на уроці, що здалося цікавим та корисним.

У графу «М» («мінус») — все, що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» («цікаво») розповідаємо факти, про які дізналися на уроці, що ще хотілось би дізнатись.

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 260 на с. 93. Інструктаж щодо виконання вправи.

Урок 80. Доречне вживання дієслів-антонімів у власних висловленнях

Мета: розширити знання учнів про дієслова, удосконалити висловлювання шляхом добору дієслівних антонімів, використовувати їх у мовленні; закріплювати вміння вибирати з даних дієслів ті, що найвиразніше передають думку, відповідають меті й типу висловлювання; розвивати мовлення, критичне мислення; виховувати любов до української мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Карусель».

Діти обмінюються вітаннями та компліментами.

— Привіт! Радий тебе бачити.

— Привіт! У тебе чудовий вигляд.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Вправа «Кубування».

1. Що таке дієслово?
2. За чим змінюються дієслова?
3. Як визначають час дієслів?
4. На які питання відповідають дієслова теперішнього часу? Наведіть приклади.
5. На які питання відповідають дієслова минулого часу? Наведіть приклади.
6. На які питання відповідають дієслова майбутнього часу? Наведіть приклади.
7. Як пишуть дієслова з *не*?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

	а	б	в	г
1	п	л	ь	с
2	р	і	н	ю
3	а	ц	ю	у

Код 1. 1а, 2а, 3а, 3б, 3в, 3в (працюю)

Код 2. 1б, 2б, 2в, 3г, 2г, 2г, 1г, 1в (лінуюсь)

— Чи можемо ми назвати пару слів одним словом? Яким? (Антоніми.)

— Як ви гадаєте, яке слово більше підходить для вираження нашої діяльності на уроці? Чому?

Каліграфічна хвилинка.

Прописування слова *працюю*, придумування та записування речення зі словом *працюю*.

3. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 95–96).

Виконання вправи 265.

Розгляд словника антонімів.

Виконання вправи 266.

Взаємоперевірка з опорою на слайд презентації.

Фізкультхвилинка «Зведемо хатинку».

Учитель читає віршовані рядки, а діти виконують ігрові рухові дії.

Щоби спорудити добру хату,
треба глини замісити багато.

Ось так ніжками ми тупцювали, *(енергійно тупотять ногами)*
глину для хатини замішали.

Станемо, малята, столярами *(присідають)*
та змайструємо для хати двері-рами. *(імітують стукання молотком)*

Виконання вправи 267.

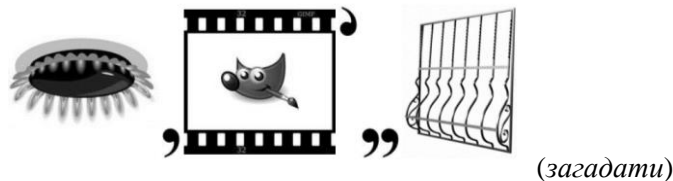
Розмірковування дітей, записування дієслів-антонімів.

4. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 64, 65). Завдання 119, 120.

Робота з ребусами.

— Відгадайте ребус. Запишіть відгадку, а через риску — антонім.

Вправа «Броунівський рух». Робота на картках. Робота в парах.

Картка 1 (червона)

— Прочитайте прислів'я. Підкресліть дієслова-антоніми.

Згода дім будує, а незгода руйнує.

Вогонь палить, а вода сушить.

Ластівка день починає, а соловей кінчає.

Сміливий там знайде, де боягуз загубить.

Літо біжить підстрибуючи, а зима бреде похнюпившись.

Картка 2 (жовта)

— Доберіть антоніми до виділених дієслів і відновіть прислів'я.

Удар забувається, а слово ...
 Умій сказати, умій ...
 Далі покладеш, близько ...
 Життя можна забрати, та не можна ...
 Умій почати, умій ...

Картка 3 (зелена)

— До поданих дієслів доберіть антоніми. Складіть кілька речень з дієсловами, протилежними за значенням.

накривати — ... (відкривати);
 зайти — ... (вийти);
 зав'язати — ... (розв'язати);
 відчинити — ... (зачинити);
 роззутися — ... (взутися);
 згорнути — ... (розгорнути);
 світає — ... (сутеніє);
 заходити — ... (виходити);
 хвалити — ... (ляяти);
 починати — ... (закінчувати);
 сумувати — ... (радіти);
 кричати — ... (шепотіти);
 працювати — ... (ледарювати);
 згадувати — ... (забувати).

Гра «Найуважніший / найуважніша».

— Я називатиму пари слів. Плесніть у долоні, коли почуєте пари дієслів-антонімів.

літо — зима	стіна — двері	сонце — місяць
говорити — мовчати	стояти — іти	холодний — гарячий
рідне — чуже	далекий — сільський	сміятися — плакати
дружити — сваритися	радіти — сумувати	готувати — рахувати
обіцяти — ображати	руйнувати — будувати	тушкувати — вечеряти

Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи варто вивчати антоніми?	Ні,
ВИСНОВОК		

Робота з віршем.

Учитель читає вірш двічі.

— Назвіть пари антонімів.

— Назвіть пари дієслів-антонімів.

От антонім — дивна річ!
 День пройшов — настала ніч.
 І завжди отак було,
 що на холод є тепло.
 Чуєте про це щодня,
 що на правду є брехня.
 А на світло — темнота,
 є на мудрість — простота.
 На війну є добрий мир,
 є рівнини серед гір.
 Грішниця є і свята,
 а на зло є доброта.
 І від слів цих ми залежні,

значення в них — протилежні.
Нам їх добре треба знати,
щоб в житті хорошим стати.

Надія Красоткіна

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Рюкзачок — м'ясорубка — кошик».

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання.

Просте: Над якою таємницею дієслів ми сьогодні працювали?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, дієслова, які мають протилежне значення, називають дієсловам-антонімами?

Пояснююче: Поясніть, у якій навчальній книзі можна знайти антоніми.

Творче: Для чого потрібні антоніми?

Оціночне: Оцініть знання, отримані сьогодні на уроці.

Практичне: Що ви порадили б собі та однокласникам?

2. Домашнє завдання.

Вправа 268 на сторінці 96. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 81. Доречне вживання дієслів-синонімів у власних висловленнях

Мета: формувати вміння вживати дієслова-синоніми у власних висловлюваннях, вибирати серед поданих дієслів те, яке найточніше передає вказану дію; удосконалювати вміння користуватися словником синонімів, закріплювати знання про час дієслів; збагачувати словниковий запас, розвивати мовлення школярів; виховувати любов до рідної мови, бажання допомагати тваринам узимку.

Обладнання: картки, словники синонімів.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Добра тварина

Діти стають у коло та беруться за руки. Учитель тихим голосом говорить: «Ми — одна велика добра тварина. Давайте послухаємо, як вона дихає!» Усі прислухаються до свого дихання, дихання сусідів.

— А зараз послухаємо разом!

Вдих — всі роблять крок уперед, видих — крок назад.

— Так не тільки дихає тварина, так само рівно б'ється її велике добре серце.

Стукіт — крок уперед, стукіт — крок назад і т. д.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Приходить чаклунка-зима зі своїми холодними чарами. Накриває весь світ широкими білими крильми і зачаровує, робить його казковим і неповторним, білим-білим... Зима по-своєму красива, такого більше ніколи не побачиш, лише взимку. А ще в цю пору настає холодна та голодна пора для тварин і пташок, коли їм важко знайти їжу (*За Надією Красоткіною*).

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні, діти, ми не тільки вивчимо ще одну таємницю нашої української мови. Ми ще зазірнемо в зимовий ліс, навчимося бути ще добрішими до тих, хто цього потребує.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 96–97). Завдання 269.

Вправа «Біном фантазії».

— Як ви гадаєте, чи повірять зайчик лисиччиним хитрощам?

Діти виписують дієслова-синоніми.

Виконання вправи 270.

Добір найточніших синонімів.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 271.

Робота в групах. Робота зі словником синонімів.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 64, 65). Запитання від Чомучки. Завдання 121, 122.

Робота з віршем.

КРИХТА ХЛІБА

З лісосмуг, де свищуть сніговиці,
де не стало корму і тепла,
перебрались лагідні синиці
у садки до нашого села.
В завірюху, ожеледь, морози
стукають синиці у вікно,
з горобцями ділять на дорозі
крихту хліба мерзлу і зерно.
Пригощав пташок я з годівниці
і почав нарешті відчувать,
що для когось крихта — це дрібниця,
а для пташки — жить чи замерзать.

Анатолій Качан

Технологія «Кубик Блума».

1. Назвіть героїв вірша.
2. Чому автор вірша каже, що «для когось крихта — це дрібниця, а для пташки — жить чи замерзать»?
3. Поясніть, чому взимку немає що їсти пташкам.
4. Запропонуйте, як можна рятувати взимку птахів.
5. Придумайте, як зробити зимове життя птахів кращим.
6. Поділіться своїм досвідом, як ви допомагаєте птахам узимку.

Вправа «Броунівський рух».

Червона картка

— Роз'єднайте слова. Чи можна їх назвати синонімами? Спишіть п'ять синонімів.

Допомагати помага ти сприя ти підтримувати піддержувати зараджувати підмагати підпомагати спомагати підсобляти пособляти підпрягатися підстраховувати погоджати зарятовувати.

Жовта картка

— Знайдіть у словнику синонімів синоніми до слів:

Підгодовувати —

Піклуватися —

Зелена картка

— Прочитайте вірш. Знайдіть у ньому дієслова. Доберіть синоніми.

Ми часу не марнували,
а синоніми вивчали.
Щоб була у всіх чудова
повсякденна наша мова.
Знає це давно вже люд —
з нас людину робить труд.
Як бажання є й охота —
справжня робиться робота.
Бо ні ложки, ані таці
не зробити нам без праці.

Надія Красоткіна

Гра «Четвертий зайвий».

Розмовляти, бігати, балакати, шарудіти.
Пригріває, гріє, пече, холодить.
Дзижчать, співають, гудуть, лежить.
Достигають, фарбують, спіють, дозрівають.

III. Заключна частина.

1. Цікаве запитання.

Спочивати і дрімати,
пригощати й частувати —
ці слова близькі за змістом.
Як їх треба називати?

Валентина Бутрім

2. Рефлексія. Вправа «Мікрофон».

- Над якою темою ми працювали сьогодні на уроці?
- Для чого нам це потрібно?
- Яке завдання вам принесло найбільшу радість на уроці?
- Яке завдання сьогодні було найцікавішим?
- Яке завдання сьогодні було найважчим?

3. Домашнє завдання.

— Щоб бути успішними у вивченні української мови, виконайте завдання за вибором (вправа 272 на сторінці 97).

Урок 82. Доречне вживання дієслів з прямим і переносним значенням у власних висловленнях

Мета: удосконалювати вміння виявляти в тексті дієслова із прямим та переносним значенням; розвивати вміння вживати у мовленні дієслова в переносному значенні; розвивати мовлення, збагачувати словниковий запас школярів; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Розкрита долоня».

На паперовій долоньці кожна учениця / кожен учень пише побажання однокласникові / однокласниці (невідомо, кому воно потрапить). Наприклад: «Успіхів!»

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

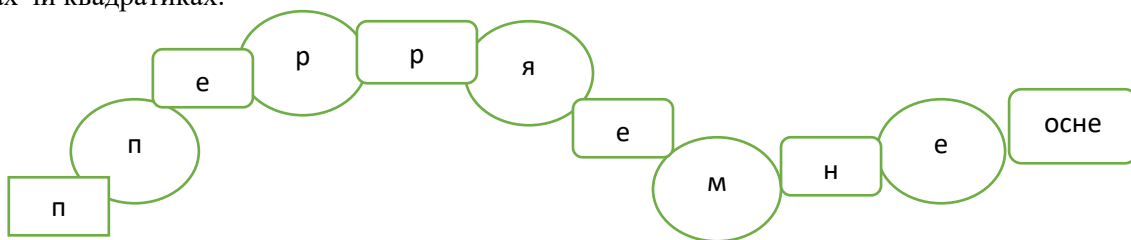
Відгадування загадок.

1. Довгі ноги, довгий ніс.
Прилетів — обід приніс:
смачних жабеняток
для своїх маляток. (*Лелека*)
2. Привітала нас піснями із весною
і живе з нами під стріхою одною. (*Ластівка*)
3. Маленький хлопчик у сірій свитинці
по дворах стрибає, крихти збирає. (*Горобець*)
4. Стрекотуха білобока.
Звуть усі її... (*сорока*).

— Діти, назвіть дієслово, яке називає спільну дію усіх цих птахів. (*Літають*)
Прописування буквених з'єднань і дієслова *літають*.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— А чим цікаве значення цього дієслова, ви дізнаєтеся, коли прочитаєте слова, записані на кружечках чи квадратах.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 97 – 98).

Виконання вправи 273.

Діти пригадують, яке значення можуть мати слова.

Виконання 274. Робота в групах.

Змагання дітей в упізнаванні дієслів, ужитих у переносному значенні.

Виконання вправи 275.

Діти відгадують загадку Марійки Загірньої, розрізняють дієслова в прямому, а потім у переносному значенні. Пригадують, як писати *не* з дієсловами.

Фізкультхвилинка.

У володарки Зими
трішечки замерзли ми.
Грудень каже: «Пострибай!»
Січень просить: «Присідай!»
Встали — сіли, встали — сіли,
розігріли наше тіло.
Лютий місяць нагадав:
час нам братися до справ.
Сіли, дітки, всі гарненько,
спинки держимо рівненько.
Книги відкриваємо —
знання здобуваємо!

Виконання вправи 276.

Діти знаходять дієслова в прямому та переносному значенні.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 65). Завдання 123, 124, 125.

Робота на картках. Робота в парах.

Гра «Добери словечко».

— До слів, ужитих у прямому значенні, доберіть слова в переносному значенні.

лист берези	совість, небо
чисте подвір'я	похвальний лист, лист із альбому
добра булочка	руки, пора
золотий ланцюжок	робота, думки
світла тканина	вдача, совість

Вибірковий диктант.

— Запишіть дієслова.

Насипало снігу в лісі багато, такого пухкого та білого. Тварини не бояться снігу й морозу. Одяглися в тепле хутро звірятка, у густий пух — пташки й шукають собі їжу.

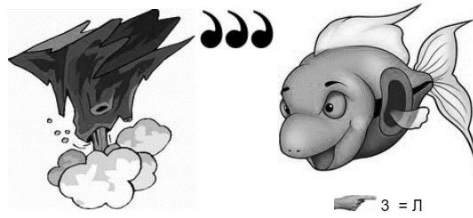
Під дуплом старого дуба миша ще влітку нірку вирила, наносила тоненьких травинок і сухого моху — зробила тепле кубельце. Спала миша, виспалась, треба піти й погуляти. Вилізла з нори, озирнулася навкруги. Тихо, очі сліпить білий сніжок (За Олександром Копиленком).

— Визначте, у якому значенні вони вжиті.

Робота з ребусом.

— Розгадайте ребус.

(накрила)

Картка 1

— Придумайте і напишіть якомога більше сполучень, у якому дієслово *накрила* вживається у прямому значенні.

Картка 2

— Придумайте і напишіть якомога більше сполучень, у якому дієслово *накрила* вживається у переносному значенні.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені дітей.

Зразок.

Роль — діти. Аудиторія — дієслова в переносному значенні. Формат — повідомлення. Тема — подяка.

Дякуємо вам, дієслова в переносному значенні. З вами опис природи стає набагато кращим.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Метод «Тонкі й товсті запитання».

Орієнтовний зміст тонких запитань:

- Про яке значення дієслів ми сьогодні вели мову?
- Наведіть приклади дієслів, ужитих у прямому значенні.
- Коли вживають дієслова в переносному значенні?

Орієнтовний зміст товстих запитань:

- Навіщо нам дієслова у прямому значенні?
- Навіщо нам дієслова у переносному значенні?

2. Домашнє завдання.

Вправа 277 на сторінці 98. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 83. Підсумковий урок за темою «Дієслово».

Вимова і правопис слова кипіти

Мета: формувати вміння змінювати прикметники за родами; удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати спостережливість, уважність, старанність, фонетичний слух; виховувати любов до рідної мови, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших.

Обладнання: букви, на зворотній частині яких прикріплені завдання.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

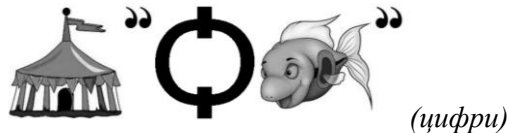
I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— До нас сьогодні прийшли чарівні незнайомки.

Розгадування ребуса.

3, 6, 8, 12, 16, 19, 19, 22 — цифри на уроці мови?

Вправа «Біном фантазії».

— Як ви гадаєте, що означають цифри на уроках мови?

(Цифри — номери букв у алфавіті.)

— Пригадайте алфавіт. Напишіть букви, які відповідають цифрам. Яке слово можна утворити з цих букв? (Дієслово.)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Закріплення, систематизація, узагальнення знань.

Місили, місили,
ліпили, ліпили,
а тоді — хіп
та в окріп!
А вже наостанку —
масло та сметанку.
Хто зуміє відгадати,
того будем частувати. (Вареники)

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про вареники?

Вправа «Квест-цікавинка».

Українському народу здавна відомий рецепт приготування варених пиріжків з різною начинкою, які іменують як вареники.

Походження назви «вареники» пішло від слова «варити». Але це блюдо мало ще одну назву — «вареники з піском», що означає ситні вареники. Для них ніколи не використовують солодку начинку, а тільки обсмажене сало з борошном. Вони популярні на Чернігівщині та Полтавщині.

«Ситні вареники» отримали свою назву через ситну начинку: товчений горох, квасоля. Вони популярні в Харкові.

У регіонах західної України вареники називали «пирогами». Їх варили в окропі, потім виймали ополоником, складали в макітру і заливали засмажкою з рослинної олії чи вершкового масла, або засмажкою сала з цибулею. Потім давали настоятися десять хвилин і подавали на стіл.

Так само існували «вареники з сюрпризом», часто їх готували на новорічні та різдвяні свята, коли можна було гадати.

Вареники настільки міцно увійшли в слов'янську культуру, що в Черкасах було зведено пам'ятник варенику. Автор — заслужений скульптор і художник України Іван Фізер.

Вправа «Так чи ні».

Вареники смажать? Вареники тушкують? Вареники варять? Вареники варять у холодній воді? Вареники варять в окропі?

— Щоб зварити вареники, потрібно, щоб вода кипіла.

Робота з підручником (с. 99–100).

Виконання вправи 278.

— Розгадайте ребус. Прочитайте в тлумачному словнику значення слова *кипіти*.

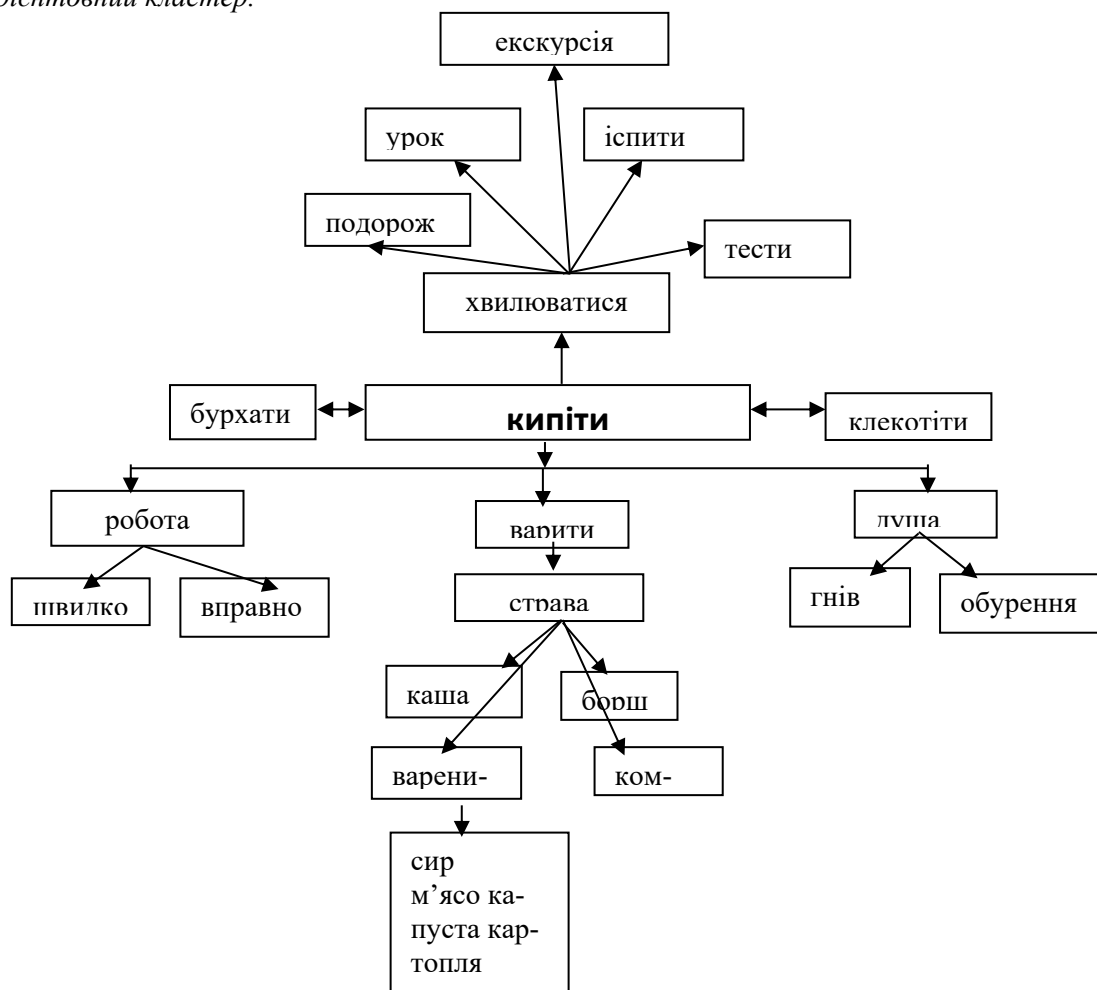
Каліграфічна хвилинка.

Прописування буквосполучень *ип, іт, ти*, слова *кипіти*.

— Складіть словосполучення зі словом *кипіти*, використовуючи слова: *в окропі, в роботі, душею*.

Вправа «Кластер».

Орієнтовний кластер.

Виконання вправи 280.

— Розказати про вареники, які полюбляють їсти в ролинах дітей.

Фізкультхвилинка.

СОНЕЧКО

Прилетіло сонечко (руки покласти на парту, загинати пальці)
на мою долонечку (показати долоні, потягнути).
Крильця червоненькі (поворухити пальчиками),
пяточки чорненькі (натиснути пальчиками на парту).
По всіх пальчиках ходило (пальчики «ходять» по парті),
з мізинчика полетіло (показати мізинчики).

— Які дієслова запам'ятали?

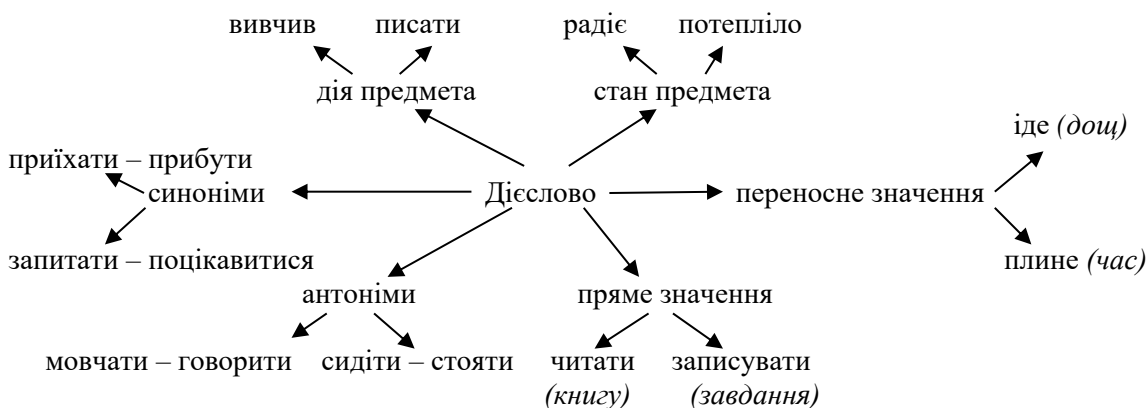
Виконання вправи 279.

— Списати три речення. У дужках скорочено вказати час дієслів.

Виконання завдання на вибір:

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 66). Завдання 127.

Вправа «Кластер». Групова робота.

Робота в групах. Завдання за вибором.

Виконати завдання 126 у зошиті з друкованою основою (с. 66).

Виконати завдання на картках.

Картка 1. Повторення про синоніми

Що таке синоніми?
Це слова такі.
Хоч вони й не родичі —
схожі та близькі. (Валентина Бутрім)

— Доберіть синоніми до слів:

Варити —

Їсти —

Пригощати —

Картка 2. Повторення про антоніми.

Слова: дрімати й спати,
журитись — сумувати,
радіти й веселитися
як треба називати? (Валентина Бутрім)

— Доберіть антоніми до слів:

Варити –

Їсти –

Пригощати –

Гра «Назви й запам'ятай».

Завдання: одна дитина промовляє речення про вареники, уживаючи дієслова. Діти слухають, запам'ятовують і записують ці дієслова. Потім розказують про дієслово за таким планом:

1. На яке питання відповідає?
2. У якому значенні вжите дієслово?
3. Доберіть, якщо можна, синонім до цього слова.
4. Доберіть, якщо можна, анонім до цього слова.

Робота в зошиті з друкованою основою (с. 67). Вправа «Квест».

Змагання між командами «Кращий знавець дієслова».

За визначений час діти повинні відповісти на найбільшу кількість запитань.

1. Яка частина мови називається дієсловом?
2. Скільки часів має дієслово?
3. Назвати часи дієслів.
4. На які питання відповідають дієслова теперішнього часу? Навести приклади.
5. На які питання відповідають дієслова майбутнього часу? Навести приклади.
6. На які питання відповідають дієслова минулого часу? Навести приклади.
7. Як пишуть *не* з дієсловами?
8. Коли і де найчастіше вживають дієслова з *не*?
9. Пригадати кілька порад із дієсловами з *не*.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Оцініть свою роботу на уроці.

Діти піднімають розділові знаки:

? — не все зрозумів / зрозуміла, потрібна допомога.

. — урок сподобався.

! — все зрозумів / зрозуміла, було цікаво.

2. Домашнє завдання.

Вправа 281 на сторінці 100. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 84. Урок розвитку зв'язного мовлення. Створення власного висловлювання на основі життєвого досвіду та спостережень. Вимова і правопис слова *абрикос*

Мета: вчити створювати власне висловлювання на основі життєвого досвіду та спостережень, правильно вимовляти і записувати слово *абрикос*; розвивати спостережливість, уважність, старанність; виховувати бажання бачити красу навколо, уміння милуватися природою.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота із загадками.

1. Маленьке деревце любим всі оце.
Накине фату — в білому цвіту,
а як літечко прийде —
з червоним намистом вийде. (*Вишня*)

2. Вишні і вони — сестрички.
Є в садку, а є, що дички...
В червні досягають,
всі їх добре знають. (*Черешні*)

Наталя Гуркіна

3. Як достигнуть — наче мед —
важко вирватись з тенет!
Ос від них не відігнати,
Хочуть теж їх смакувати! (*Груша*)

Наталя Гуркіна

4. На зеленії листочки
одягли білі віночки.
Усміхаючись весні,
зацвітають ... (*яблуні*).

Леся Вознюк

— Діти, у яку групу ми можемо об'єднати усі дерева?

2. Анкетування.

Діти проводять анкетування «Яке фруктове дерево найкраще?».

— Ваше завдання не тільки обрати дерево, яке, на вашу думку, найкраще. А ще й переконати однокласників і однокласниць у правильності ваших переконань.

Вишня	Черешня	Груша	Яблуня

Усього:			
---------	--	--	--

Після анкетування підводять підсумки.

— Діти, дякую вам. Ви так чудово попрацювали! Але виявляється, про одне з фруктових дерев ми не згадали. І дарма! Пам'ятаєте прислів'я Не помиляється той, що нічого не робить? А ми ж працювали! А ще кажуть Мудрість людини в тому, що вона зробила помилку. Мудрість проявляється в тому, як людина цю помилку виправила.

— Який висновок ми робимо? Тоді — до роботи, виправляємо помилку. Дізнаємося ще про одне дерево.

2. Повідомлення теми та мети уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 100–101). Виконання вправи 282.

Вправа «Квест-цікавинка». Збагачуємо словниковий запас.

Гра «Доберіть слово».

- Абрикос (*який?*) стиглий, смачний, соковитий, зелений, солодкий, жовтогарячий, запашний.
— Складіть речення, використовуючи слова.
- Абрикос (*що робить?*) росте, квітує, досягає, жовтіє, манить, пахне, радує.

Робота в групах.

Група 1

Скласти асоціативний куц.

Орієнтовний асоціативний куц

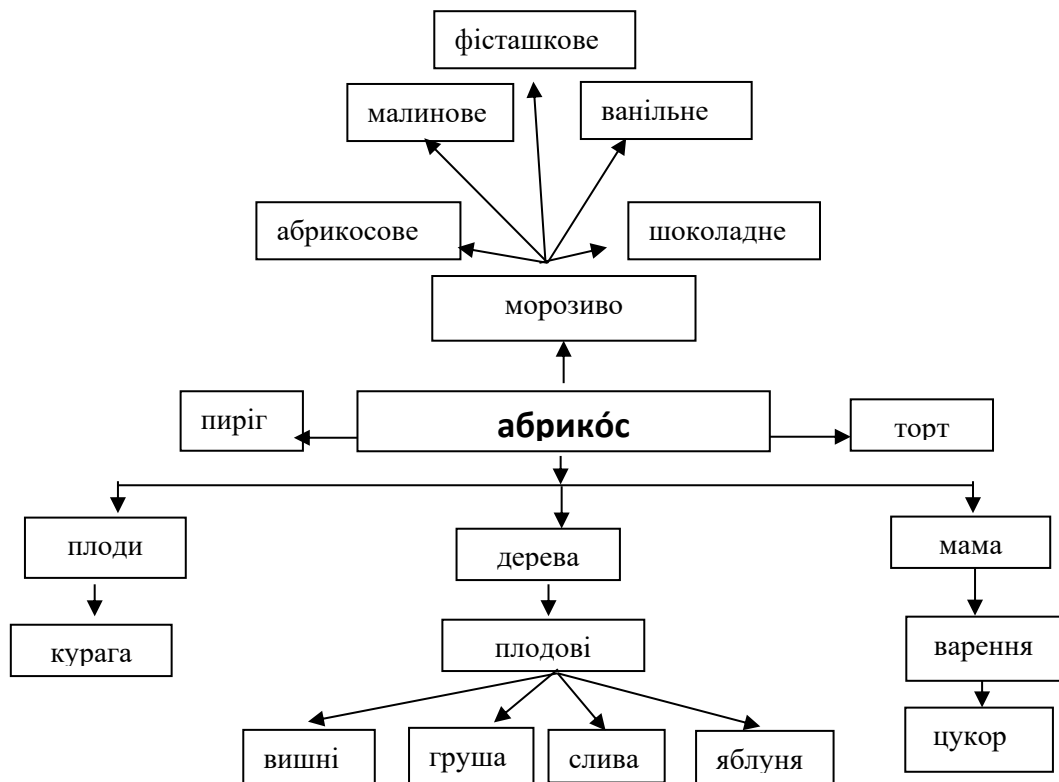

Група 2

Скласти кластер.

Орієнтовний кластер

**Фізкультхвилинка. Руханка.
Виконання вправи 283.**

Учні висловлюють міркування щодо вислову *Абрикосові квіти з молоком на вустах.*

Вправа «Квест-цікавинка».

Абрикос — плодове дерево висотою 6–8 метрів. Середня тривалість життя рослин 40–60 років. На своїй історичній батьківщині — Середній Азії дерева абрикоса живуть 150–200 років і плодоносять до 100-го віку. Висота таких рослин сягає 15–18 метрів. У Північно-Східній Азії абрикос відомий більше 4000 років. До Європи це дерево потрапило незадовго до початку нашої ери через Грецію і Римську імперію.

Виконання вправи 284.

Учні складають сенкан за схемою.

Виконання вправи 285.

На основі власних спостережень діти розказують за планом про період цвітіння абрикосів. Потім записують свою розповідь. Взаємоперевірка.

Гра «Що в твоєму творі вийшло найкраще?».

Вправа «Квест-цікавинка».

Абрикоси — це смачні жовто-гарячі плоди. Ними люблять смакувати і дорослі, і діти. Абрикоси їдять не тільки сирими, а ще й консервованими та сушеними. Абрикоси корисні для здоров'я всіх систем організму, бо вони містять мінерали та вітаміни.

III. Заключна частина.

1. Підведення підсумків анкетування.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Як ви гадаєте, чи може <i>абрикос</i> претендувати на роль найкращого	Ні,

	дерева?	
ВИСНОВОК		

2. Рефлексійна вправа.

Самооцінка. Оцініть свою роботу на уроці (на картках потрібно зафарбувати відповідну сходинку) Було важко. Інколи виникали труднощі. Працював (працювала) із задоволенням. — Що допомагало гарно працювати на уроці? Що заважало бути активним/активною? Що ви порадите собі?

Урок 86. Повторення вивченого про речення

Мета: вчити спостерігати за основними ознаками речення; розвивати вміння аналізувати, доводити; виховувати бажання вивчати українську мову.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Узагальнення і систематизація знань.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Зимовий ранок

Якось вранці на поріг
Випав білий-білий сніг.
Біла стала вся земля,
Річка, луг, ліси й поля.

Засвистіла завірюха,
Морозець щипа за вуха.
Діти кажуть «Все дарма!
Це ж чудово!
Це ж зима!»

Г. Шевчук

II. Основна частина.

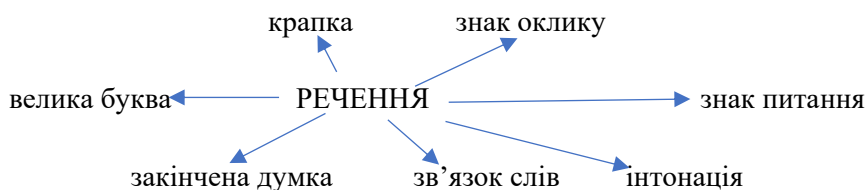
1. Мотивація навчальної діяльності.

— Закінчується зима. Тож давайте на прощання скажемо зимі, за що ми її любимо (*Відповіді дітей*). І в подарунок зима принесла нам сьогоднішній цікавий урок.

Виконання вправи 286 (1).

— Прочитайте слова, вставляючи потрібні букви. Із букв складіть слово.

Складання асоціативного куща

Каліграфічна хвилинка.

Р р е ч е н н я

Речення виражає закінчену думку.

Пояснювальний диктант.

— Зараз ми напишемо диктант, який складається з речень.

Закінчується зима. Але навколо ще лежить сніг. Хлоп'ята і дівчата граються у сніжки. Це дуже весела гра. Усім весело.

— У яких словах є орфограми?

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Як ви гадаєте, яка тема сьогоднішнього уроку? Що ми сьогодні вивчатимемо?

3. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

Виконання вправи 286 (2).

Вправа «Попс-формула».

Твердження. Потрібно мати справжніх друзів.

П (позиція) — Я вважаю, що ...

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Фізкультхвилинка.

В сніжки граємо охоче,
грає хто і з ким захоче,
а морозець он який,
грає з нами в піддавки.

Хлоп, хлоп, постривай,
та від сніжки не тікай,
хлоп, хлоп, не зівай,
сміливіше наступай.

Хоч і сердиться зима,
нас морозити дарма.
Бо ми руки гріємо,
тупотіти вміємо.

Н. Вересокіна

Виконання вправи 287.

Діти пригадують, що вони знають про речення. За потреби користуються словами для довідки.

Виконання вправи 288.

Діти розглядають малюнок, складають за ним речення, записують. Обговорюють у парах.

Виконання вправи 289.

Пригадайте зимові ігри. Хочете дізнатися нову гру? Як вона називається ви зможете дізнатися після того, як розгадаєте ребуси.

Група 1

Група 2

Вправа «Передбачення»

— Як ви гадаєте, що цікавого буде в цій грі?

4. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 68). Виконання завдань 128, 129.
Гра «Скільки речень?».

БІЛИЙ КІТ

Котик вибіг за ворота, а на вулиці — зима
білий сніг і білий котик — і kota немов нема
лиш на кінчику хвоста видно плямку у kota.

За Валентиною Бондаренко

Виконання завдань на картках. Робота в групах.

Картка 1

— Відгадайте загадку. Складіть з відгадкою речення.

Дві дощечки на ногах
вміло їздять по снігах. *(Лижі)*

Картка 2

— Відгадайте загадку. Складіть з відгадкою речення.

Їдальня на сучку висить,
Пташок і діток веселить. *(Годівниця)*

Картка 3

— Відгадайте загадку. Складіть з відгадкою речення.

Невеличкі дві хатинки,
В них м'які і теплі спинки.
По п'ять братиків малих
Заховались в хатках тих. *(Рукавички)*

Гра «Склади речення».

На столі лежать перевернуті картки з цифрами 2, 3, 4, 5, 6, 7. Діти перевертають картки і складають речення на зимову тематику, у якому кількість слів відповідає витягнутій цифрі.

Гра «Утвори речення».

— Пригадайте. Що виражає речення? *(Закінчену думку)*

— Утворіть речення. Як ми можемо назвати ці речення? *(Прислів'я)* Поясніть, що означає кожне прислів'я.

Лютневий сніг
Питає лютий,
У лютому зима вперше
Лютий лютує,
У лютому у дня більше
Лютневий сніг

світла, у ночі менше холоду.
з весною зустрічається.
та весні дорогу готує.
чи добре взутий.
весною пахне.
за золото дорожчий.

III. Заключна частина.

1. Зворотний зв'язок. Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

Біла — колір чистоти.

— Що мені відомо про речення?

Червона — колір життя, відчуттів.

— Коли ви відчували радість? Коли вам потрібна була допомога вчителя?

Чорна — колір землі, здорового глузду.

— Пригадайте найкраще, на вашу думку, речення на зимову тематику.

Зелена — колір досліджень.

— Доведіть, це речення чи ні «Дикі тварини живуть у ...».

Синя — колір знань.

— Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

2. Домашнє завдання.

Виконання вправи 290 на с. 103. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 87. Тема. Речення, різні за метою висловлювання та вираженням почуттів. Розповідні, питальні, спонукальні речення

Мета: повторити і узагальнити знання про види речень за метою висловлювання; вчити правильно ставити розділові знаки в кінці речення; формувати навички правильного інтонуювання речень; розвивати вміння аналізувати, співставляти; виховувати любов до мови.

Обладнання: картки.

Тип уроку. Комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вправа «Вітання».

Діти утворюють два кола, які ідуть у різні боки — обмінюються вітаннями та компліментами.

— Привіт! Радий тебе бачити.

— Привіт! У тебе чудовий вигляд.

...

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Гра «Продовж речення».

Речення — виражає закінчену ... (думку).

Перше слово в реченні пишуть з ... (великої букви).

Слова в реченні пишуть ... (окремо).

Слова в реченні зв'язані ... (між собою).

У кінці речення сталять ... (крапку, знак оклику, знак питання).

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, сьогодні найуважніші, найпостережливіші учні та учениці дізнаються не тільки ще одну таємницю української мови. Ми ще й дізнаємося, що потрібно робити, щоб мати гарний настрій та бути здоровим.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 103–104). Виконання вправи 291.

— Які ліки ви знаєте? Які лікувальні вправи ви знаєте?

Читання речень з правильним інтонуюванням.

— Як ви гадаєте, чому ви читали речення з різною інтонацією? Чому вкінці речень стоять різні розділові знаки?

Ознайомлення з правилом.

Каліграфічна хвилинка

— Яке речення виражає головну думку вправи? Каліграфічно спишіть його.

Виконання вправи 292. Читання тексту вправи. Виконання завдань вправи за вибором. Робота в групі. Розповідь про речення за допомогою кластера.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 293.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи правильно робить гусак, що займається зарядкою?	Ні,
ВИСНОВОК		

Вправа «Запускаємо флешмоб».

У вільний час упродовж двох тижнів робимо світлини вправ та занять, які сприяють зміцненню здоров'я.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 68–69). Виконання завдань 130, 131, завдань від Чомучки.

Вправа «Броунівський рух».

Диференційовані завдання для самостійної роботи.

Картка червоного кольору ГРАЛАСЯ В ДОЛОНЕЧКИ

- Де ти завозилася? (...)
- Де ти забруднилася? (...)
- Я в калюжі з сонечком
гралася в долонечки! (...)

Картка жовтого кольору ЖАБЕНЯТКО ЗАБРУДНИЛОСЬ

- Жабенятко забруднилось,
забруднилось — не помилось .. (розповідне)
- Жабенятку, так негоже ..
- ну на кого ти похоже .. (запитальне)
- Я похоже на мамуню ..
- на мамуню-кваквакуню .. (розповідне)

За Грицьком Бойком

Картка зеленого кольору ХТО КОГО ЗЛОВИВ

- Рака витяг я з води .. (...)
- То давай його сюди .. (...)
- Ой, не можу — не пускає:
- Пальці клешнями стискає .. (...)
- Пальці, кажеш, прищипив .. (...)
- Хто ж кого тоді зловив .. (...)

Грицько Бойко

Робота в групах.

Типи речень за метою висловлювання		
Розповідне	Питальне	Спонукальне
у реченні про когось або про щось ...	у реченні про когось або про щось ...	у реченні когось або щось ... до певної дії
у кінці речення ставиться ...	у кінці речення ставиться ...	у кінці речення ставиться ... або ...

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Які бувають речення за метою висловлювання?
- Яке речення називають розповідним?
- Питальним?
- Що виражає спонукальне речення?
- Наведіть приклади.
- Які розділові знаки ставимо в кінці розповідного речення?
- Питального.
- А спонукального речення?
- Що ви розкажете своїм рідним та друзям про речення?

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 294 (с. 105). Інструктаж до виконання вправи.

Урок 88. Речення, різні за інтонацією (окличні і неокличні)

Мета: ознайомити учнів з окличними та неокличними реченнями, виробляти навички правильного інтонування речень відповідно до розділового знаку в кінці речення; розвивати навички роботи в парі; виховувати культуру писемного мовлення.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований урок.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Діти, що ви очікуєте від уроку?

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання

2. Мотивація навчальної діяльності.

Робота в парах.

1. Прочитати прислів'я.
Знає, на чім світ стоїть!
Дарма, що малий, а й старого навчить!
Вченому світ, а невченому тьма.
Людей питай, а свій розум май.
Гарно того вчити, хто хоче все знати.
Грамоти вчиться — завжди пригодиться.
Не кажи гоп, поки не перескочиш.
За одного вченого дають десять невчених.
Вік живи — вік учись.
Навчай інших — і сам навчишся.

Група 1

Обвести розповідні речення. Довести одні одним, що завдання виконане правильно.

Група 2

Обвести спонукальні речення. Довести одні одним, що завдання виконане правильно.

Група 3

Із 3 прислів'їв утворити та записати три питальних речення. Довести одні одним, що завдання виконане правильно.

— Діти, як ви гадаєте, чому укінці одних речень стоїть знак оклику, а укінці інших — ні?

Каліграфічна хвилинка.

Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в
1	п	т	ч
2	я	о	у

Код. 1а, 2б, 1в, 2в, 1б, 1б, 2а.

2. Прописування з'єднань та слова *інтонація, почуття*.

Проблемне питання.

- Як ви гадаєте, чому при вивченні речення ми говоримо про інтонацію та почуття?
- Хочете дізнатися більше? Тоді — до навчання!

3. Повідомлення теми та мети уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 105–106).

Виконання вправи 295. Мовне дослідження.

Порівняння власних висновків з правилом. Розказування про розрізнення речень за інтонацією за допомогою кластера.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 296.

Міркування дітей щодо визначення груп речення.

Виконання вправи 297.

Удень по небу гуляє,
А ввечері на землю спати лягає. (*Сонце*)

Читання тексту вправи. Розмірковування дітей. Діти зіскановують QR-код та переглядають відео. Потім описують свої почуття від переглянутого, склавши речення. Далі указують, яке це речення за інтонацією.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 70–71). Завдання від чомучки, виконання завдання 133, 134.

Виконання завдань. <https://learningapps.org/view10368629>

Вправа «Броунівський рух».

Червона картка

Прочитайте вірш. Спишіть два окличні або неокличні речення.

Все навколо зеленіє...

Все навколо зеленіє,
Річка ллється і шумить.
Тихо, тихо вітер віє
І з травою гомонить.
Як тут всидіти у хаті,
Коли все живе, цвіте,
Скрізь дзвенять пташки крилаті,
Сяє сонце золоте!
«Швидше, мамо, черевички!
Глянь, як весело в саду!
Ти не бійся — до кринички
Я і сам не підйду».

Олександр Олесь

Жовта картка

- Прочитайте неокличні речення.
- Кожне неокличне речення перетворіть на окличне.

У лісі росте багато грибів.
Де потрібно переходити вулицю?
Дорожіть хлібом.
Шануйте батька і неньку.
Куди відлітають ластівки?

Зелена картка

- З кожної наступної букви у слові утворіть нове слово. Складіть з цими словами неокличні речення.

1. Пара+ перо + вің + мама + канад = ...пенал
  2. Звір + лось + шишка + липи + корито = ...зошит
  3. Лава + лин + бамбук + молодий + бетон = ...лимон
- З утвореними словами складіть речення різні за інтонацією.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 298 (с. 106). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

2. Рефлексія. Вправа «Кубування».

- Що нового ви дізналися про речення?
- На які два великі групи поділяються речення?
- Які речення називаються неокличними?
- Які речення називаються окличними?
- Наведіть приклади окличного речення.
- Наведіть приклади неокличного речення.

Урок 89. Тема. Звертання. Речення зі звертанням. Використання кличного відмінка під час звертань

Мета: розширити знання учнів про звертання; розвивати вміння знаходити, виділяти звертання на письмі; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати бажання берегти довкілля.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Парасолька».

На урок вчитель приходять із парасолькою. Звертається до дітей: «У мене в руках парасолька. Як ви думаєте, навіщо вона мені? А парасолька для того, щоб ніякі неприємності не зіпсували нам сонячного настрою, який, я сподіваюся, буде панувати у нас сьогодні на уроці».

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Планета блакитна,
всім людям рідна,
вона твоя, вона моя,
а називається (*Земля*).

Завдання за вибором.

Складання кластера «Земля — планета».

Складання кластера «Земля — ґрунт».

Каліграфічна хвилинка.

Прописування слів Земля, земля. Пояснення правопису великої / малої букви. Складання речень так, щоб показати багатозначність слова.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 107–108).

Пояснення вчителя.

У дворі гуляли Марина, Антон, Максим, Аліна та Дмитро. Аж раптом всі почули, що Назар голосно заукав:

— Йди-но сюди! Щось цікаве побачиш! Ось із землі пробивається...

— Діти, як ви гадаєте хто з дітей відгукнеться?

— До кого звернувся Назар?

— А як звернулися б ви?

— Складіть свої речення.

— Запишіть речення *Подивися, Антоне, ось із землі пробивається паросток.*

— Зверніть увагу на написання слова *паросток*.

Виконання вправи 299.

Читання та виконання завдань вправи. Міркування дітей щодо важливості збереження довкілля. Мовне дослідження. Порівняння висновків з правилом.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 300.

Списування тексту вправи 299, підкреслення звертання.

Виконання вправи 301.

Пригадування / уявлення ситуацій, коли потрібно звернутися. Записування слів у формі звертання за зразком. Виконання завдань на вибір.

Виконання вправи 302.

Виконання завдань за зразком.

5.Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

- 1) **Робота у зошиті з друкованою основою (с. 71).** Виконання завдань 135, 136.
- 2) **Робота з картками. Робота в парах.**

Підкресліть звертання.

РОЗКАЖИ НАМ, КОЛОСЕ!

— Колосочку, колосе,
Мудра голова.
Розкажи нам, колосе,
Чи скоро жнива? —
Колос усміхається
В полі, за селом,
До землі схиляється
Наливним зерном.
Вітерець ланами
Тихо повіва.
Вже не за горами
Золоті жнива.

Анатолій Камінчук

3) Малюнковий диктант.

Учитель показує зображення із казок, а діти записують речення із звертанням, яке було в цій казці. Казки «Івасик-Телесик», «Колобок», «Котик та півник», «Колосок».

4) Робота із загадками.

— Ваше завдання: відгадати загадки і скласти речення з відгадками так, щоб воно виступало у ролі звертання. Увага! Перша відгадка — звертання стоїть спочатку, друга — всередині, третя — у кінці речення.

1. Сонечко в травах зійшло,
усміхнулось, розцвіло,
потім стало біле-біле
і за вітром полетіло (*Кульбаба*).
2. У вінку зеленолистім,
у червоному намисті
видивляється у воду
на свою хорошу вроду (*Калина*).

3. Жовтенька голівонька,
Біленька хустинонька,
Що я за квітонька? (*Ромашка*)

III. Заключна частина.

1. Вправа «Мозковий штурм».

- Що ми називаємо звертанням?
- Де може стояти звертання в реченні?
- Як виділяється звертання на письмі?
- Які розділові знаки можна поставити, якщо звертання стоїть на початку речення?
- Які розділові знаки можна поставити, якщо звертання стоїть всередині речення?
- Які розділові знаки можна поставити, якщо звертання стоїть укінці речення?
- А як виділяється звертання в усній формі? (*Інтенацією*)

2. Рефлексія.

- Які завдання вам приносили найбільшу радість?

3. Домашнє завдання.

Вправа 303 (с. 108). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 90. Тема. Головні члени речення (підмет і присудок)

Мета: формувати в учнів поняття *члени речення, головні члени речення, другорядні члени речення, підмет, присудок*, виробляти вміння знаходити основу речення; продовжувати удосконалювати навички каліграфічного письма; розвивати зв'язне мовлення; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

«Чарівний клубочок».

Діти сидять на стільцях або на килимі, утворюючи коло. Вчитель передає клубок ниток дитині, яка намотує нитку на палець і при цьому говорить лагідне слово, або добре побажання, або лагідно називає дитину, що сидить біля неї, на ім'я, або вимовляє «чарівне ввічливе слово» тощо. Потім передає клубок наступній дитині, поки не дійде черга до вчителя.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Каліграфічна хвилинка

2. Мотивація навчальної діяльності.

Гра «Так чи ні. А як правильно?».

Речення виражає закінчену думку.

Перше слово в реченні пишуть з малої букви.

Слова в реченні пишуть хто, як хоче.

Слова в реченні зв'язані між собою.

У кінці речення стоять крапку, кому, знак оклику, знак питання.

Речення за метою висловлювання бувають розповідні, питальні, спонукальні.

У всіх реченнях є звертання.

Речення за інтонацією бувають окличні, неокличні, розповідні, питальні.

У реченні є члени речення.

А тепер нам просто необхідно розкрити ще одну таємницю рідної української мови.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 108–110).

Виконання вправи 304.

Діти читають слова, складають із них речення. Ознайомлення з правилом.

Виконання вправи 305.

Мовне дослідження. Порівняння власних висновків з правилом.

Виконання вправи 306. Робота в парах.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 307.

Читання уривків віршів, виконання завдань за вибором.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою. Виконання завдань 137, 138.

Виконання завдання. <https://learningapps.org/view10599062>.

Філворд «Підмет». Робота в парах.

О		л	е	н	а	а	п	р	о	л
ф		і	в	в	о	в	ч	и	к	п
і		с	ч	м	и	т	ь	б	ю	з
і		в	с	и	н	о	ч	к	у	е
б		р	а	т	и	к	у	р	т	м
л		а	с	т	і	в	к	о	а	л
я		ч	с	м	и	т	ь	б	т	е
п		р	о	л	д	ж	ж	є	у	ї

(Олена, вовчик, земля, синочок, братик, ластівка, тато.)

— Діти, розгадайте підмети, які заховалися у філворді. Складіть з ними речення. Визначте члени речення та позначте їх.

Вправа «Броунівський рух». Робота в групах.

Червона картка

— Підкресли головні члени речення.

ВЕСНА

Грає сонце промінцями.
Білий сніг стає струмками.
Річка ширшою стає.
В річці сонце устає.
Біля сонця риболов
тягне срібний свій улов.

За Михайлом Стельмахом

Жовта картка

Прочитайте вірш. У виділених реченнях познач головні члени речення.

ВЕСНА

Сонечко веселе
скоро припече.
Прилетить веселик
зі своїм ключем.
Заспані дві жабки
випливли зі дна.
Радо плещуть в лапки:
«Що, уже весна?»

Леонід Куліш-Зіньків

Зелена картка

Складіть речення за схемами.

_____   ... .
_____ ...   .
... _____

Повернемося до гри «Так чи ні?». Скажіть, чи правильне твердження *У реченні бувають члени речення*. Доведіть свою думку.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок».

Які корисні знання, на вашу думку, ви сьогодні отримали? Де ви можете їх використати?

3. Домашнє завдання.

Виконати вправу 308 (с. 110). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 91. Тема. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання казки за малюнковим планом та кінцівкою

Мета: формувати вміння писати казки за малюнковим планом та кінцівкою; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мовлення; спостережливість, уважність; виховувати бажання допомагати одні одним.

Обладнання: картки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Організація класу.

ДОБРА ТВАРИНА

Діти стають у коло та беруться за руки. Вчитель тихим голосом говорить: «Ми — одна велика добра тварина. Давайте послушаємо, як вона дихає!» Усі прислухаються до свого дихання, дихання сусідів. «А зараз послушаємо разом!»

Вдих — всі роблять крок вперед, видих — крок назад. «Так не тільки дихає тварина, так само рівно б'ється її велике добре серце». Стукіт — крок вперед, стукіт — крок назад і т. д.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Виконання вправи 309 (с. 110).

Розшифрування слів.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про кішку?

Майже всім відомо, що кішки походять від диких родичів. Але, виявляється, одомашнення кішок відбувалося двічі. Спочатку їх стали приручати хлібороби Близького Сходу ще 9 тисяч років тому. Потім кілька тисячоліть тому на кораблях кішок стали вивозити торговці Стародавнього Єгипту до різних країн. Зараз кішки живуть на всіх континентах, за винятком Антарктики.

На думку вчених, до людських осель диких кішок привабили миші, що в достатку жили на зернових коморах. Це і поклало початок одомашненню людьми кішок.

До речі, кішки не завжди були ледачими істотами, що бездіяльно тиняються по будинку, якими ми їх знаємо тепер. Тисячоліттями вони працювали щуроловами на кораблях і в господарствах селян, перш ніж повністю одомашнитися.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про курей?

У домашніх курей є своя організоване життя, яке має суворий розпорядок: вечеря, сон після заходу сонця. А вранці, на світанку, кури прокидаються. Існує навіть така приказка: «Спати лягай з курми, а прокидайся з півнями». Також пернаті вихованці здатні запам'ятовувати «в обличчя» всіх родичів в своєму курнику. Якщо, наприклад, одну з несучок відселити з стада на кілька діб, то, після повернення, вона буде безперешкодно прийнята назад в стадо. Кури також відрізняються гарною пам'яттю на обличчя людей, і можуть запам'ятати як хороше до себе звернення, так і погане.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Фізкультхвилинка.

Робота з підручником (с. 111). Виконання вправи 310.

Робота з малюнковим планом

Учитель — фесилітатор — насичує словник дітей, виправляє русизми.

— Уявіть себе у першому малюнку. Роздивіться навколо.

— Як ви вважаєте, що тут відбувається?

Діти висловлюють свої думки, а учитель не підтримуючи і не заперечуючи, можливо, тільки перефразовуючи, повторює ними сказане. Діти свої висловлення починають словами... вважаю, поба- чив, помітив, здається, на думку..., впевнений, переконаний, ...

— Що ще тут відбувається?

— А, можливо, хтось помітив щось таке, про що ще не було сказано?

— Назвіть складові частини малюнка. (*Квочка, курча, ящик, шкаралупа, ...*)

— З'єднаємо слова. (*Наприклад: велика квочка, маленьке курча, високий ящик, поламана шкаралупа, ...*)

— А тепер зробимо наступний крок — ніби ввійдемо в малюнок, відчуємо ті запахи, ті звуки, які є у малюнку.

— Що було і що буде?

— Тепер об'єднаємо наші речення. Прочитаємо, що у нас вийшло!

Аналогічно проводиться робота з наступними малюнками.

Запис складеної казки.

Виконання вправи 311.

Як ви гадаєте, що найбільше вдалося однокласникові / однокласниці. Свої міркування починайте так: *Мені найбільше сподобалося, що ... Тому що, ... Отже, ...*

Читання казки (можливе удосконалення). Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання

Просте. Про кого казка?

Уточнююче. Я можу помилитися, але, здається, всі курчатка були здорові?

Пояснююче. Чому кішка забрала курчатко до себе?

Творче. Що відчувало курчатко біля кішки?

Оціночне. Чи правильно зробила кішка, що забрала курчатко до кошенятко?

Практичне. Як ви гадаєте, чи могла така ситуація бути в реальному житті?

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання.

Зразок. Роль — кішечка. Аудиторія — курчатко. **Формат** — sms-повідомлення. **Тема** — втіха.

Не бійся мене, курчатку. Я тебе обов'язково вилікую!

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Плюс-Мінус».

Діти об'єднуються в однойменні групи та аналізують позитивні та негативні сторони уроку.

Урок 92. Тема. Визначення в реченні головних та другорядних членів речення (без поділу на види)

Мета: вчити визначати в реченні головні та другорядні члени речення, спостерігати за основними ознаками речення; розвивати вміння працювати в парах, аналізувати, доводити; виховувати працелюбність.

Обладнання: картки.

Тип уроку: урок закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Навіщо треба мені вчитися?».

За бажанням діти розказують, навіщо їм потрібно вчитися.

II. Основна частина.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Як ви гадаєте, чи всі діти навчилися визначати члени речення? Ні? Тоді ми прикладемо усіх зусиль, щоб наша класна родина удосконалила свої знання та вміння. Готові? Тоді — до навчання!

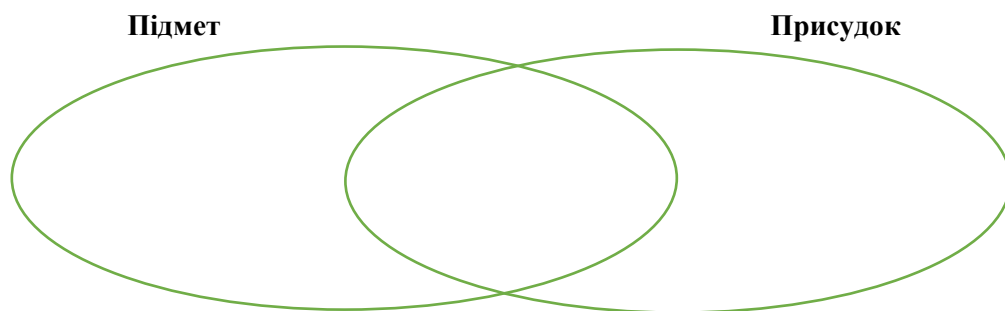
3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 111–112). Виконання вправи 312.

Відгадування загадок. Заповнення кругів Ейлера-Вена.

— За потреби скористайтеся словами і словосполученнями із довідки.

Слова і словосполучення для довідки: усі інші слова; підкреслюють двома лініями; підкреслюють двома лініями; хто? що? що робить?; головний член; другорядний член; про кого або про що йдеться; позначають крапками; що говориться про підмет.

Виконання вправи 313.

Діти пояснюють значення прислів'їв, добирають із кожного речення попередньої вправи до підмета присудок.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 314.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи повинні в дитини бути домашні обов'язки?	Ні,
ВИСНОВОК		

Діти розповідають про домашні обов'язки, списують друге та третє речення, визначають в них головні та другорядні члени речення.

Вправа «Квест-цікавинка».

Доведено, що домашні обов'язки розвивають у дітей почуття відповідальності. Ці діти більше впевнені в собі. А також стають більш організованими і зміцнюють силу волі. Домашні обов'язки зближують дітей і батьків.

Виконання вправи 315. Робота в парах. Змагання між групами.

4. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 72, 73). Виконання завдань 139, 140. Робота з картками.

1. Прочитай вірш.

Киця Миця у печі
випікає калачі.
Муркотик на лавці
шиє Мици капці.
Вже поклала киця
калачі в полицю.

Марія Деленко

2. Спиши два речення. Визнач та підкресли у них головні та другорядні члени речення.
Вправа «Броунівський рух». Робота в парах.

Картка червоного кольору

— Знайдіть та позначте члени речення.

Надворі щебетали веселі пташки.

Горобчик сидів на гілочці.

Ласкаве сонечко усіх зігрівало.

Картка жовтого кольору

— Знайдіть та позначте члени речення.

Надворі щебетали веселі пташки.

Горобчик сидів на гілочці.

Ласкаве сонечко усіх зігрівало.

Картка зеленого кольору

1. Придумайте три речення: про хмаринку, ромашку, вербу.

2. Визначте і підкреслийте у них головні та другорядні члени речення.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Розкажіть, яку користь приніс вам урок.

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 316 (с. 112). Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Урок 93. Граматичні зв'язки між словами у простому реченні за допомогою питань

Мета: удосконалювати навички установлювати зв'язок між словами у реченні, визначати головні та другорядні члени речення, розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення, виховувати бажання оберігати тварини.

Обладнання: картки, паперові квітки, паперова ваза.

Тип уроку: урок закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі. Мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Квітуча галявинка».

— Діти, на квітці напишіть одним реченням, яким ви уявляєте наш урок.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Гра «Найрозумніший»

- Як зв'язуються слова в реченні.
- Що називається членами речення?
- Що називається підметом?
- Що ви знаєте про присудок?
- Що ви знаєте про підмет?
- Які ще є члени речення?

2. Мотивація навчальної діяльності.

Слухово-зоровий диктант.

Любіть, бережіть, дбайте про нас! Ми теж маємо право на щасливе життя.

— Діти, складіть із виділених букв слово. (*Тварини*)

Каліграфічна хвилинка.

Запис у зошити з'єднань.

— Складіть речення із словом *тварини*. Визначте в ньому головні та другорядні члени речення.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми з вами будемо визначати зв'язок слів у реченні. А допоможуть нам у цьому тварини.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 113). Відгадування загадки.

Рудий м'ячик вправно скаче
з гілочки на гілку.
— То не м'ячик, — кажуть діти, —
ми впізнали ... (білку).

Леся Вознюк

Вправа «Квест-цікавинка».

Мабуть усі знають, що білки харчуються горіхами. У них є цікава технологія розгризання цих плодів. Швидко обертаючи горіх в передніх лапках, білка вигризає в ньому невелику дірку з того бо-

ку, де є гострий кінчик, а потім вкладає в неї два нижні різці. Фокус полягає в тому, що у білки, як у багатьох гризунів, нижня щелепа складається з двох половинок, з'єднаних еластичним м'язом. Коли тваринка злегка стягує їх разом, різці розходяться в сторони і діють, як клин, вбитий в отвір. І горіх розкривається навпіл.

Виконання вправи 317. Мовне дослідження.

Завдання від білочки. Порівняння власних висновків з правилом.

Фізкультхвилинка.

Відгадування загадки
Як щось гарно заблищить,
Так вона туди й летить...
У гніздо несе оздоби,
Все красуні до вподоби! (Сорока)

Наталія Гуркіна

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про сороку?

Сорока одна з найрозумніших пташок. Вчені з'ясували, що область мозку птиці, що відповідає за навчання, можна порівняти за розміром з такою ж областю людського мозку. Сороки здатні впізнавати своє відображення в дзеркалі, розрізняти людей по голосу і зовнішнім виглядом. А вже, винахідливість у способах добування їжі, їм немає рівних серед птахів. Птахи здатні об'єднуватися в групи по 2–3 особини, тим самим, полегшуючи собі завдання з пошуку їжі.

Виконання вправи 318.

— Пам'ятаєте приказку «Сорока на хвості принесла?». Прочитайте новини від сороки.

— Діти пригадують цікаві факти з життя тварин, установлюють зв'язок слів у реченні.

Виконання вправи 319.

Виконання завдань на вибір. Складання речень із зазначеними підметом та присудком.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 73, 74). Виконання завдань 141, 142.

Виконання завдання на картках. Вправа «Броунівський рух».

Установити зв'язок слів у реченні за допомогою питань.

Червона картка

Діти взимку підгодовують птахів.

(Хто?) ... (до роблять?) ... ;

підгодовують (кого?) ... ;

підгодовують (коли?) ... .

Жовта картка

Установити зв'язок слів у реченні за допомогою питань.

Кожна корова своє теля лиже.

(Хто?) ... (що робить?) ... ;

лиже (...) ... ;

теля (...) ... ;

корова (...) ... .

Зелена картка

Установити зв'язок слів у реченні за допомогою питань.

Велика риба в великій воді сидить.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Покладіть у кошик квіточку. Чиє передбачення збулося?

2. Домашнє завдання.

Вправа 320 (с. 113). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 94. Зв'язок між головним і залежним словом у словосполученні

Мета: ознайомити учнів з поняттям «словосполучення» та його характерними ознаками; удосконалити вміння визначати основу речення, встановлювати зв'язки між членами речення за допомогою питань, виділяти словосполучення; збагачувати словниковий запас школярів; удосконалити навички каліграфічного письма; розвивати зв'язне мовлення; виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі. Мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Гра «Відгадай мене. Розкажи про мене».

Завдання за вибором учнів.

Ребуси.

Гра «Дешифрувальник».

Знайдіть відгадки за допомогою шифру. Розкажіть, як знайти в реченні ці відгадки.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
г	д	е	и	і	л	н	о	р	у	ч	я

(Другорядні члени речення)

Код 1. 2, 9, 10, 1, 8, 9, 12, 2, 7, 5. **Код 2.** 11, 6, 3, 7, 4. **Код 3.** 9, 3, 11, 3, 7, 7, 12.

План розповіді:

- Де потрібно шукати.
- Що потрібно зробити, щоб визначити?

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 74–75). Виконання завдань 143, 144.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Хочете дізнатися більше про речення? Тоді — до навчання!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

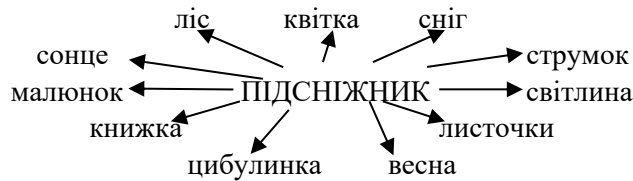
Робота з підручником (с. 114–115).

Заспіва весна в ріжок.
Квітка робить перший крок.
Прошиває ковдру снігу

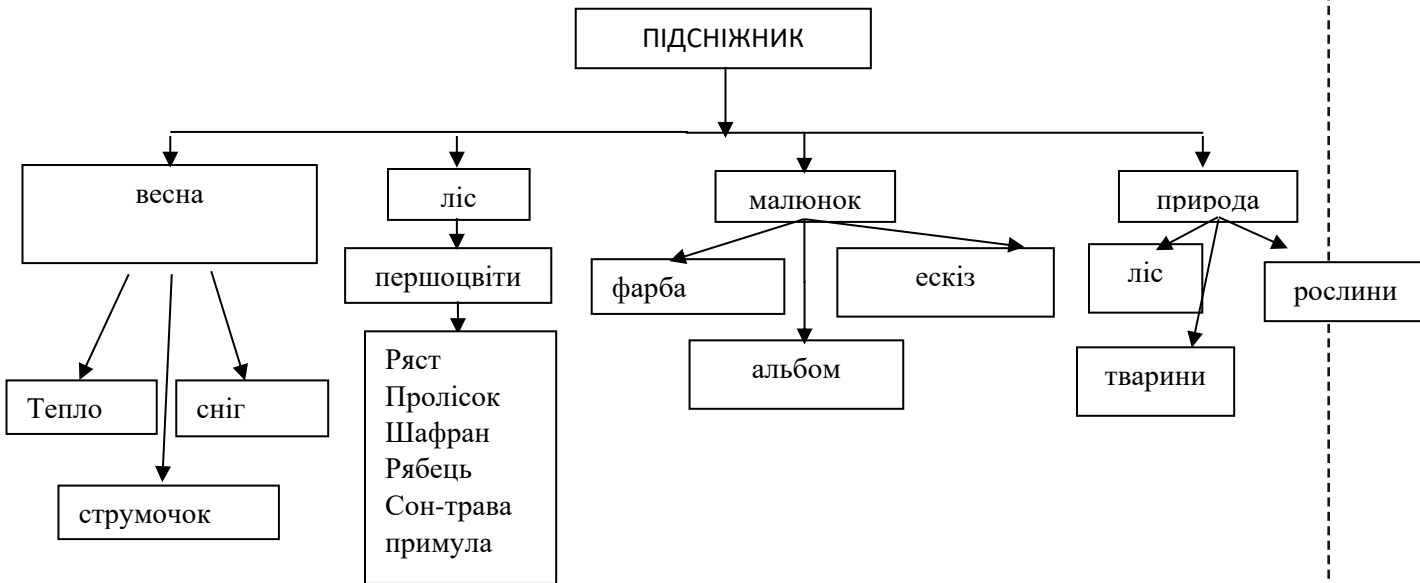

І веде до нас відлигу.
 Як зовуть цю ранню квітку?
 Чи зустрінем її влітку? (*Підсніжник*)

Каліграфічна хвилинка.
Вправа «Асоціативний куш».

Вправа «Кластер».

Виконання вправи 321.

Запис словосполучень, робота з правилом.

Виконання вправи 322.

Читання вірша, виділення словосполучень.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 323. Робота з малюнком.

— Уявіть себе у малюнку. Роздивіться навколо. Відчуйте ті запахи, ті звуки, які є у малюнку. Як ви вважаєте, що тут відбувається? Що ще тут відбувається? А можливо хтось помітив щось таке, про що ще не було сказано? Назвіть складові частини малюнка. Назвіть їх дії чи ознаки. Як ви гадаєте, що було і що буде?

Утворення та запис словосполучень. Запис речень.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання.

Зразок. Роль — діти. Аудиторія — словосполучення. Формат — sms-повідомлення. Тема — подяка.

Дякую вам, словосполучення.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Вправа «Плюс-Мінус»

2. Домашнє завдання.

Вправа 324 (с. 115). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 95. Словосполучення в групі підмета і групі присудка

Мета: удосконалювати навички визначати в реченні підмет та присудок, знаходити в реченні словосполучення в групі підмета та присудка, розвивати критичне мислення, виховання любові до України.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі. Мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього.

Гра «Продовж речення».

Щоб визначити підмет, потрібно ...

Щоб визначити присудок, потрібно ...

Щоб визначити другорядні члени речення, потрібно ...

Каліграфічна хвилинка. Відгадування ребуса.

(рідний край)

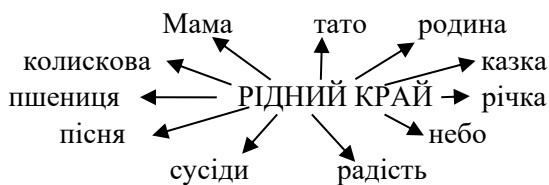
Каліграфічне написання з'єднань та словосполучення *рідний край*.

— Доберіть синоніми до словосполучення *рідний край*? (*Україна, Батьківщина*)

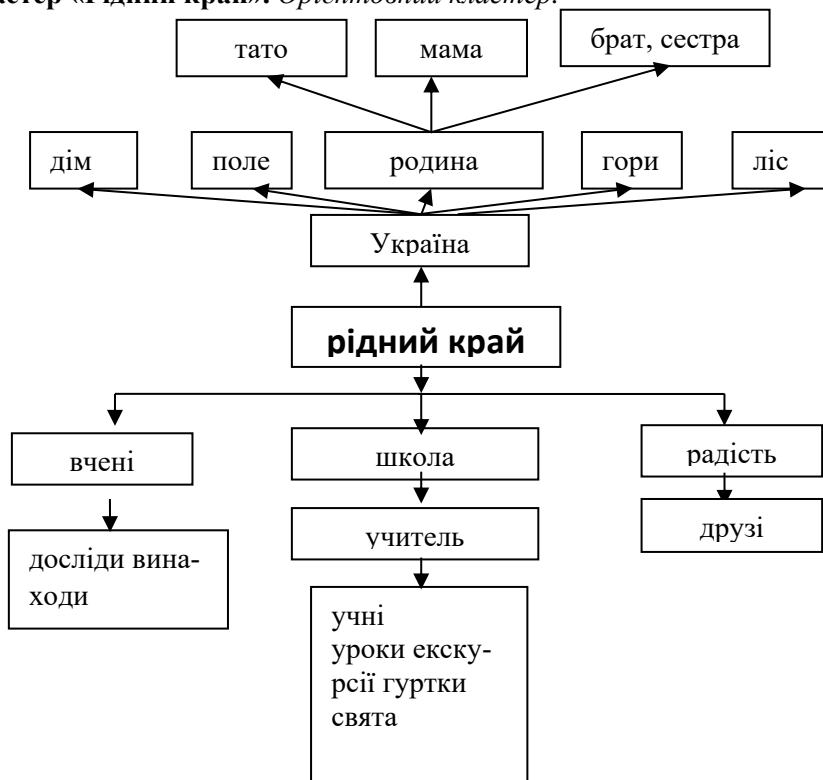
— Доведіть, що *рідний край* — це словосполучення. Назвіть головне та залежне слово. Поставте питання від головного до залежного слова. Складіть речення із цим словосполученням.

Завдання за вибором учнів.

Скласти асоціативний куш «Рідний край». *Орієнтовний асоціативний куш.*

Скласти кластер «Рідний край». Орієнтовний кластер.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Хочете дізнатися більше? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та завдань уроку

Сьогодні на уроці ми з вами будемо визначати зв'язок слів у реченні. А допоможуть нам у цьому тварини.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 115–117)

Виконання вправи 325.

Перегляд відеоролика. Діти розповідають про рідний край.

Виконання вправи 326.

Читання вірша, мовне дослідження. Порівняння власного висновку з правилом.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 327.

Діти читають вірш, аналізують, визначають речення за метою висловлювання та інтонацією. Встановлюють у другому реченні зв'язок слів. Записують сполучення слів.

Виконання вправи 328.

Пояснення значення прислів'я. Виконання завдань за вибором.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 77). Виконання завдань 148, завдання від Чомушки.

Діти пояснюють значення прислів'їв, визначають із кожного речення попередньої вправи до підмета

Виконання завдання на картках. Робота в парах «Броунівський рух».
Червона картка

Дописати групи підмета та присудка у реченнях.

Мріють крилами з туману лебеді рожеві.

Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

За Василем Симоненком

Жовта картка

Дописати групи підмета та присудка у реченнях.

Мріють крилами з туману лебеді рожеві.

Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

За Василем Симоненком

Зелена картка

Визначити та підкреслити підмет та присудок. Виписати підмета та присудка у реченнях.

Мріють крилами з туману лебеді рожеві.

Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

За Василем Симоненком

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Одним реченням».

- Скажіть одним реченням про своє ставлення до України.
- Скажіть одним реченням, чого ви навчилися сьогодні на уроці.

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 329 (с. 117). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 96. Побудова різних видів простих речень

Мета: удосконалювати вміння будувати різні види простих речень, спостерігати за основними ознаками речення; удосконалювати навички поширення речень питаннями; розвивати зв'язне мовлення; уважність; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку: узагальнення і систематизація знань.

Освітні галузі. Мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Хто з вас любить мандрувати,
Нове й цікаве пізнавати?
Тихо. Чуєте, хтось стука?
Подивлюсь. Нас зве наука!
Це ж вона про рідну мову
Нам багато що промовить...
Цікаво? Урок швиденько починаєм,
Чого не знали ще — вивчаєм!

Валентина Романова

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Словниковий диктант.

Ліжко, важко, зуб, хлібчик, ложка, легко.

Завдання за вибором.

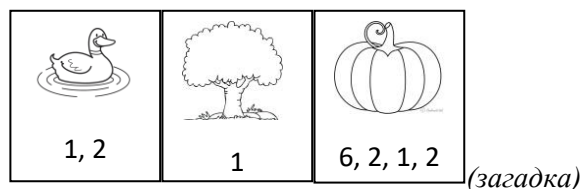
- Знайдіть однакову орфограму у цих словах. Придумайте та запишіть ще чотири слова з цією орфограмою
- Придумайте речення з будь-яким словом, де це слово буде виступати у ролі підмета.

2. Мотивація навчальної діяльності.

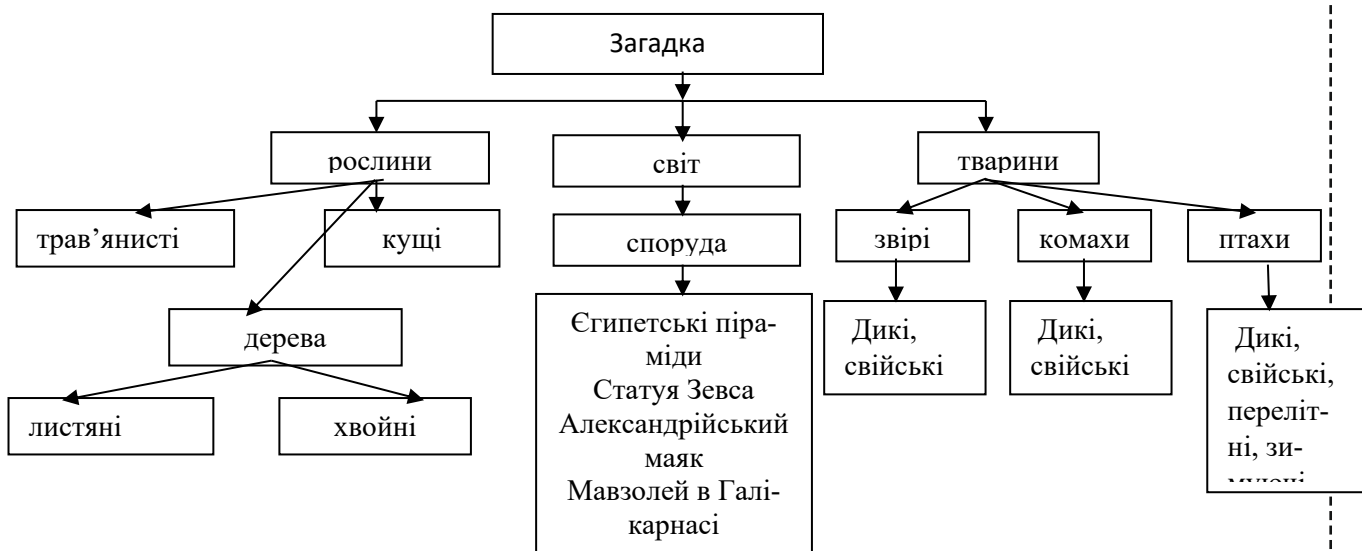
Каліграфічна хвилинка.

— Хочете дізнатися, що нам допомагатиме сьогодні на уроці?

Вправа «Квест».

Кластер «Загадка».

— Хочете дізнатися більше? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Повторення вивченого матеріалу.

Картка 1. Робота в парах.

1. Прочитайте. На основі тексту створіть ситуацію діалогу журналіста і фермера.

Віслюки — одні із найбільш працюючих і вірних помічників людини. Вони можуть довше обходитися без їжі та води, ніж коні. А крім того, вони витриваліші. Не поспішаючи, тупотить ослик по гірській дорозі, і йому хоч би що кам'яні осипи і вузькі стежинки, по яких нізащо не пройшов би кінь. Саме тому пам'ятники віслюкові, споруджені в різних країнах, виглядають не як курйоз, а як щире визнання ролі цієї чудової тварини в історії людства.

2. Які види речень ви використовували у своєму мовленні? За потреби скористайтеся словами для довідки.

Слова для довідки: окличні, неокличні, розповідні, питальні, спонукальні.

Картка 2. Робота в парах.

1. Прочитайте. Якими цікавими фактами ви можете доповнити розповідь про коня?

Цікаво, що коні люблять спокійну класичну музику і можуть слухати її годинами. Вони мають найбільші очі серед усіх сухопутних ссавців. Ще й бачать майже на 360 градусів навколо себе, тому, не повертаючи голови, знають, що відбувається позаду. Також сприймають світ кольоровим, щоправда, без червоних і синіх відтінків, а от у темряві розрізняють будь-які предмети. У коня чудовий нюх. Втягнувши ніздрями повітря, він безпомилково знайде сідло, вершника, стайню чи розпізнає їстівні трави.

Більше дізнайся: Пізнайко. — 2020. — № 4. — С. 12–13.

2. Складіть речення про коней за питаннями. Завдання за вибором.

- Завдання 1. *Який? хто? що зробив? куди?*
- Завдання 2. 1) *Коли? що роблять? хто? куди?*
2) *Що робить? який? хто? звідки?*

Фізкультхвилинка.

Картка 3. Робота в парах.

1. Прочитайте. Що цікавого про зебри ви ще знаєте?

Зебри живуть у Африці. У кожній зебри неповторний малюнок. За малюнками зебрятка упізнають свою маму. Зебри полюбляють поніжитися у ваннах з пилу.

У кожній зебри свій особливий смугастий візерунок на тілі.

2. На основі поданих речень складіть та запишіть речення у такому порядку.
Розповідне окличне. Запитальне. Спонукальне неокличне. Спонукальне окличне.

Фізкультхвилинка.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 75–76). Виконання завдань 145, 146, запитання від Чомучки.

Картка 4.

- Відгадайте загадки та побудуйте речення про цих тварин. Розкажіть, яке це речення.
Хто на собі ліс носить? (ьнелО)
Хто спить, а очей не заплющує? (ьцеаЗ)
Повзун повзе, на базар голки везе. (кажї)
Без рук, без ніг, а по землі ходить. (йімЗ)

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Загадки про яких тварин ви дізналися?
— Який вид роботи вам було виконувати найцікавіше?
— Що було для вас складним на уроці?
— Що ви б хотіли розказати про урок своїм рідним?

2. Домашнє завдання.

Завдання за вибором:

- Складіть чотири речення різних видів про свою улюблену тваринку.
- Виконати завдання 132 у зошиті з друкованою основою.

Урок 97. Узагальнення знань про речення

Мета: узагальнити і систематизувати знання, отримані з теми, вчити їх використовувати при виконанні завдань; розвиток критичного мислення, виховання старанності, наполегливості, бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку: узагальнення і систематизація знань.

Освітні галузі. Мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Сьогодні в нас у гостях незвичний гість — Знайоме-незнайоме, що живе в країні «Українська мова».

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

Сьогодні на уроці ми дізнаємося, чи насправді ми так добре знаємо речення.

3. Повторення вивченого матеріалу.

Каліграфічна хвилинка.

Письмо з'єднань та слова *речення*.

Завдання за вибором.

- Вправа «Сенкан».

Речення

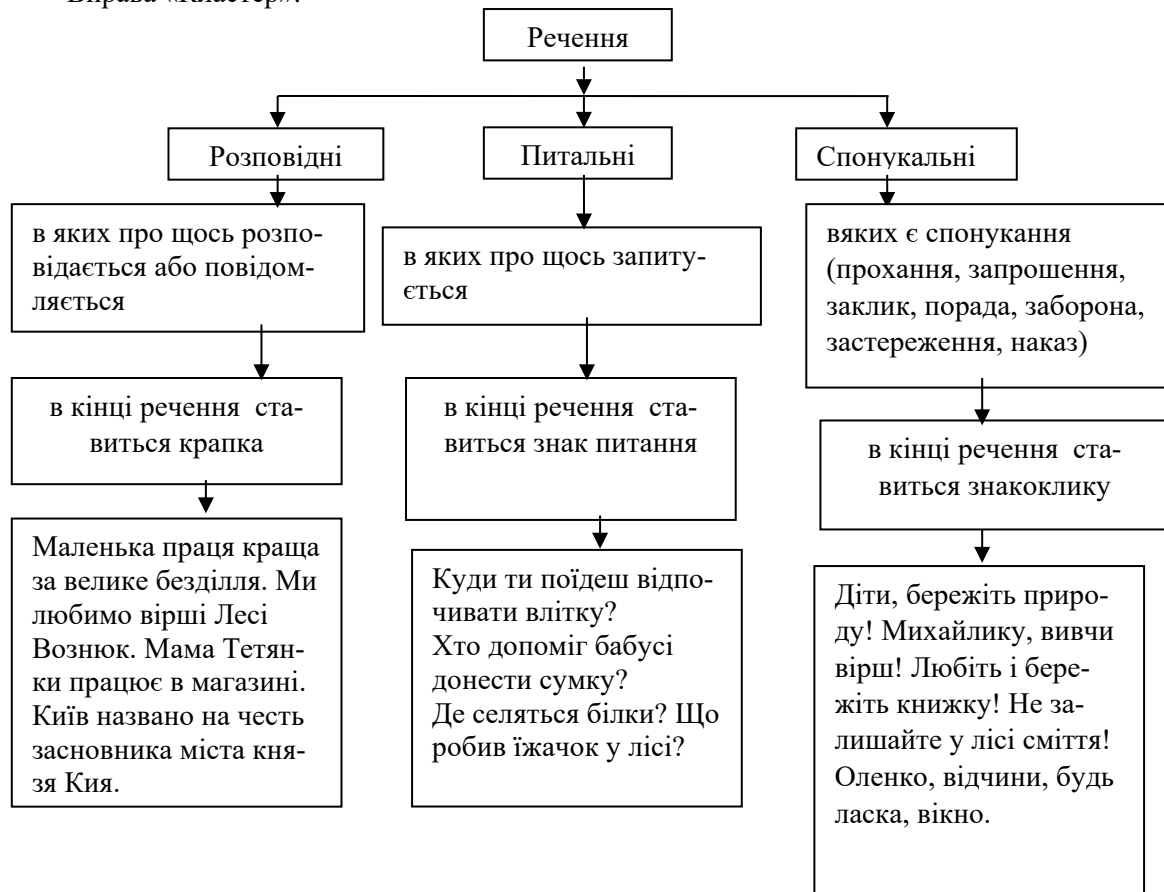
Окличне, неокличне

Розповідає, захоплює, звучить

Думка

- Вправа «Кластер».

- Які бувають речення за інтонацією?
- Яке речення називають розповідним окличним?
- Питальним окличним? Наведіть приклади
- Спонукальним окличним реченням? Наведіть приклади
- Який розділовий знак ставимо в кінці розповідного окличного речення?
- Питального окличного речення?
- А спонукального окличного речення?
- Чим відрізняються окличні та неокличні речення?

Робота у зошиті з друкованою основою. Виконання завдання 147 (с. 76), квестових завдань (с. 78).

Картка 1. Робота в парах.

1. Прочитайте текст. Що цікавого ви дізналися?

Березень. На полях лежить рихлий сніг. А граки вже ходять по розмірзлих дорогах. Птахи збирають мізерну їжу. Після прильоту вони зразу беруться будувати нові гнізда і ремонтувати старі. Поки грак шукає гілочку і летить з нею до гнізда, грачиха залишається стерегти нехитру будову. Потім вона летить за сухою гілочкою, а грач залишається біля гнізда. Інакше не можна, бо інша пара граків може зайняти облюбване місце. Селяться граки великими колоніями. На одному дереві буває два-три десятки гнізд. В такій колонії птахи почувають себе спокійно.

2. Завдання за вибором:

- Визначте та підкресліть члени речення у другому реченні. За допомогою стрілочок укажіть зв'язок слів у реченні.
- Знайдіть та запишіть речення, яке відповідає схемі:
_____ = _____ .....

Картка 2.

1. Прочитай. Які ще ознаки весни ти помічаш в природі?

Пригріва весняне сонце.
В рівчаках біжать струмки.
Метуться за віконцем клопітливі ластівки.
Вже останній сніг розтанув.
Тепло. Весело. Весна!

Наталя Забіла

2. Спиши два розповідних речення: окличне і неокличне. Які це речення за метою висловлювання?

Картка 3.

1. Прочитай вірш. Які ознаки природи має весна?

ПТАШКИ ЛЕТЯТЬ

В чарівний день, весняну пору,
коли струмочки дзюркотять,
ти підніми голівку вгору —
птахи із вирію летять.
*Земля їх квітами стрічає.
Повсюди проліски цвітуть.*
А в синім небі сонце грає
і вказує пташині путь
до рідних гнізд, що їх лишили,
коли мороз річки скував...
*Ключі пташині прилетіли.
І жайвір пісню заспівав.*

За Надією Красоткіною

2. Перебудуй виділені речення так, щоб у них було звертання. Запиши два речення.
Зразок. Земле, зустрінь їх квітами!

Картка 4.

1. Прочитай та спиши вірш.

ШПАК

Шпак несе до нас весну із країв далеких.
Прилітають із шпаком ластівки й лелеки.
Вже шпаківню у садку змайстрували діти.
Прилетять до них шпаки у шпаківні жити.

Світлана Кузьменко

2. Визнач головні та другорядні члени речення у першому, другому та четвертому реченнях.

Вправа «РАФТ».

Учні складають невеличкі висловлювання.

Зразок. Роль — учні / учениці. Аудиторія — речення. Формат — sms-повідомлення. Тема — приклади речень.

Не бійся мене, курчатку. Я тебе обов'язково вилікую!

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Рюкзачок».

Урок 98. Урок розвитку зв'язного мовлення. Складання переказу за опорними словами. Вимова і правопис слова *космонавт*

Мета: формувати вміння складати переказ за опорними словами, розширювати знання про українських космонавтів та космонавток, розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення, виховання гордості за людей, які прославили рідну країну.

Обладнання: картки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Візьміться за руки, посміхніться сусіду / сусідці ліворуч, посміхніться сусіду / сусідці праворуч, передайте тепло своїх долоньок один одному, подумки побажайте собі та однокласникам та однокласницям успіху!

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з ребусом.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про космос?

Вправа «Квест-цікавинка».

Слово «космос» з грецької перекладається як «порядок», «устрій», «впорядкованість». У стародавні часи так називали світобудову — тобто йшлося про Лад на протигагу Хаосу. Зараз космос — це все, що існує за межею земної атмосфери. Таке поняття космічного простору припускає його нескінченність.

Факти про космос дуже неймовірні. Звісно, усі таємниці Всесвіту й досі не розкриті, але й те, що вже дослідили науковці, важко досягнути та уявити.

Виконання вправи 330 (с. 117)

Діти за підказками розгадують слова.

Завдання за вибором учнів.

- Гра «Доберіть слово».

Космонавт (*який?*) перший, український, відомий, хоробрий.

Космонавтка (*яка?*) ...

- Гра «Доберіть дієслова».

Космонавт (*що робить?*) готується, літає, відкриває, досліджує, виходить, ремонтує, спостерігає, експериментує.

- Вправа «Сенкан».

Один менник. Космонавт.

Два прикметники. Перший, відомий.

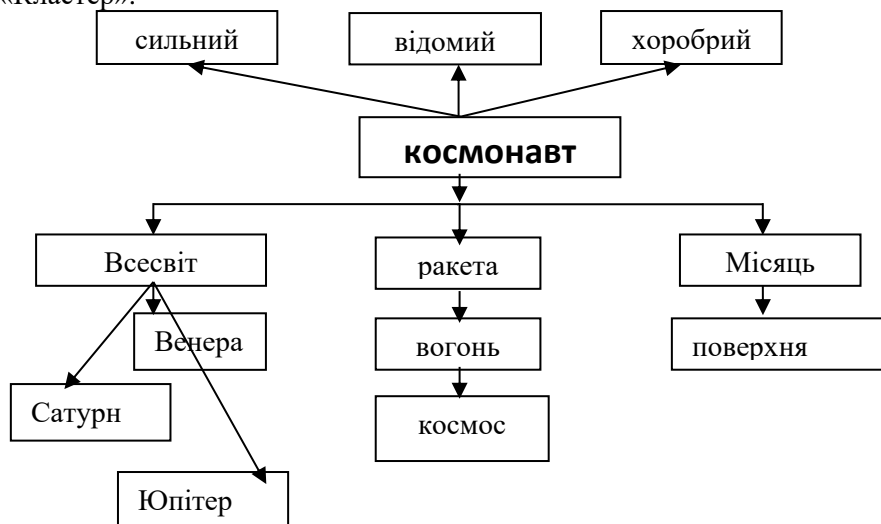
Три дієслова. Готується, літає, відкриває.

Враження від предмета. Я захоплююся безстрашністю першого у світі космонавта.

Висновок. Леонід Каденюк — перший космонавт України.

- Вправа «Кластер».

Каліграфічна хвилинка.

см ля ся космонавт космонавтка

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 117–118).

Виконання вправи 331.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про українських космонавтів?

Сканування QR-коду та перегляд відео. Потім висловлюють думку, у чому для Гайдемарі Стефанишин-Пайпер полягає формула успіху.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 332.

Читання тексту, відповіді на питання. Складання і написання переказу за опорними словами. Аналіз переказу одні в одних, виявлення позитивних сторін переказу.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Використання технології «Ромашка Блума».

Орієнтовні запитання

Просте. Над якою темою ми сьогодні працювали?

Уточнююче. Я можу помилитися, але ми дізналися про космічні кораблі.

Пояснююче. Поясніть, як вам вдалося написати гарний переказ.

Творче. Для чого потрібні знання, отримані на уроці?

Оціночне. Оцініть свою роботу на уроці.

Практичне. Що б ви порадили собі та однокласникам?

Урок 100. Повторення відомостей про текст

Мета: повторити та узагальнити відомості про текст, удосконалити навички розрізняти текст, розвивати вміння аналізувати, співставляти, робити висновки, критичне мислення, виховувати бажання вчитися, дізнаватися нове.

Обладнання: картки.

Тип уроку: урок повторення.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Справжній учень / справжня учениця».

Діти розповідають, якими якостями, на їхню думку, мають бути наділені справжні учні / учениці».

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Прочитай слово».

Для того, щоб прочитати слово, потрібно викреслити всі букви, які позначають дзвінки приголосні звуки: бдтггезжквлсмнтір (*текст*)

Каліграфічна хвилинка.

2. Повідомлення теми та мети уроку.

3. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу

Робота із загадкою.

Дорогу
точно покажу!
Куди йти, —
завжди скажу! (*Компас*)

Вправа «Біном фантазії».

— А що робити, коли немає компасу?

Картка 1. Робота в парах.

1. Прочитайте. Як ви гадаєте, наскільки корисна для вас інформація?

Збираючись у туристський похід, ви, звичайно, візьмете компас. А чи відомо вам, що в деяких районах нашої країни є рослина-компас?

Це — дикий латук, родич салату. Росте він по городах, садах, край дороги, на узліссі. Листя латуку поставлене на ребро. Вісь листка спрямована з півдня на північ. Мандрівник, забувши дома компас, може визначити сторони світу за листям латуку.

2. **Мовне дослідження.** Дослідіть, чи можна подані речення назвати текстом?

Крок 1. Про що розповідається в кожному з речень?

Крок 2. Чи пов'язані речення одне з одним у логічній послідовності?

Крок 3. Чи можна дібрати до написаного заголовок?

Крок 4. Зробіть висновок.

Картка 2. Робота в групах. Гра «Анаграми».

Текст — це анзв'язі аз змітмо чреення, мірозщені в гічлоній постіслінодов.

(Текст — це зв'язані за змістом речення, розміщені в логічній послідовності.)

Робота у зошиті з друкованою основою. Виконання завдання 149 (с. 79).

Картка 3. Робота в групі.

1. Виберіть написане під номером 1 чи 2. Прочитайте.

1. В Україні дуже багато квітів. Чорнобривці, мальви — візитна картка України. Квіти бувають однорічні та багаторічні. Калина цвіте білим кольором.

2. Мабуть, ви бачили на річці ряску? Довгий час цю рослину вважали водоростю. Але потім виявили в ряски квітки. Учені дослідили, що це — найменша у світі квітка!

2. Доведіть, що написане можна / не можна назвати текстом. Обґрунтуйте свою думку.

3. Якщо ви вибрали текст, то виберіть найбільш влучний заголовок до нього. Обґрунтуйте свою думку.

- Зелений килим річки.
- Найменша квітка.
- Дивна рослина.
- Зимова красуня.

Фізкультхвилинка.

Картка 4. Робота в групі.

1. Прочитайте. Чи можна назвати написане текстом? Чому?

Найбільша квітка в світі — це паразитична* рослина під назвою рафлезія. Місцеві жителі використовують цю рослину в лікарських цілях. У неї навіть немає листя, стебла і коріння. Виявлена рафлезія на островах Суматра. У рослини не тільки величезна квітка! Вона величиною до одного метра в діаметрі і вагою до шести кілограм.

*Паразитична рослина — рослина, яка живе за рахунок іншої рослини.

2. Спиши утворений текст.

Картка 5.

Виберіть слова для складання асоціативного куща до слова «текст».

Слово, оповідання, речення, підмет, казка, лічилка, другорядні члени речення, вірш, загадка.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

Як ви гадаєте, чи достойні ви звання «Справжній учень / справжня учениця». Обґрунтуйте свою думку.

2. Домашнє завдання.

Списати три послідовних речення будь-якого тексту.

Урок 101. Будова тексту. Тема і мета тексту

Мета: повторити та узагальнити відомості про будову тексту, удосконалити вміння визначати тему тексту, з якою метою написаний текст; розвивати спостережливість, критичне мислення; виховувати бажання досліджувати, робити винаходи.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі. мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Вправа «Продовж речення».

Текст — це ... .

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Мозковий штурм».

— Діти, які свята ви знаєте?

Диктант з самоперевіркою.

Сімнадцятого січня в усьому світі відзначають День дитячих винаходів або День дітей — винахідників.

— Складіть із виділених букв слово. (*Текст*)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Повторення вивченого матеріалу.

Каліграфічна хвилинка.

Письмо з'єднань та слова *винахідник, винахідниця*.

Вправа «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнаюсь».

Що ви знаєте про дітей, яких ми називаємо винахідниками та винахідницями?

Заповнення перших двох колонок таблиці.

З	Х	Д

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 118–120). Виконання вправи 333. Читання тексту.

Вправа «Попс-формула».

Твердження. Я прочитав / прочитала текст.

П (позиція) — Я вважаю, що ...

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Ознайомлення з правилом. Діти пригадують, з яких частин складається текст, як визначити тему та мету тексту.

Виконання вправи 334. Читання тексту.

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання

Просте. Про який винахід розповідається у тексті?

Уточнююче. Я можу помилитися, але, здається, пластилін був винайдений випадково?

Пояснююче. Як Клео Маквікер винайшла пластилін?

Творче. Чи винаходили ви що-небудь?

Оціночне. Як ви гадаєте, корисним чи шкідливим був винахід дівчинки?

Практичне. Як часто ви ліпите пластиліном?

Діти визначають тему та мету тексту, ділять текст на частини, списують зачин.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 335.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи любила ти морозиво?	Ні,
ВИСНОВОК		

Читання з передбаченням. Діти визначають тему та мету тексту, ділять текст на частини, списують кінцівку.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання.

Зразок. Роль — діти. Аудиторія — Френк. **Формат** — sms-повідомлення. **Тема** — подяка.

Дякую тобі, Френку, за чудовий винахід.

5. Закріплення матеріалу.

Робота у зошиті з друкованою основою.

Виконання завдання 150, відповідь на запитання Чомучки (с. 79).

Виконання завдання 151 (с. 80).

Робота з картками.

Картка 1.

1. Про який винахід ти прочитав / прочитала? Чим він був корисним?

2. Перестав абзаци так, щоб утворився текст. Спиши зачин.

Сьогодні, майже два століття по тому, шрифт Брайля адаптований для безлічі мов і є безцінним інструментом навчання та комунікації незрячих людей.

Хлопчик Луї Брайль став відомим на весь світ завдяки створенню шрифту, названим його прізвищем. За допомогою цього шрифту незрячі люди можуть читати й писати.

Юний винахідник втратив зір у восьмирічному віці. До 15 років Луї розробив рельєфно-крапковий тактильний шрифт, за допомогою якого розпізнавати символи можна було одним дотиком пальця. Тим самим він змінив життя мільйонів.

Картка 2.

— Прочитай текст. Яка його тема? З якою метою він написаний?

Софія Петришин, випускниця школи-ліцею «Оріяна», винайшла прилад, який перетворює цифрову інформацію на шрифт Брайля для незрячих.

Ним можна користуватись у будь-якому місці перебування. Працює пристрій за таким принципом: людина записує текст, скидає його на SD-картку, при підключенні приладу до джерела живлення незряча особа обирає потрібний їй файл і зчитує його за методом шрифту Брайля. Тобто, тримаючи руку на пристрої, читає текст.

Її винахід уже був оцінений на Всеукраїнському науково-технічному конкурсі «Інтел Техно». 23 сторінки своєї наукової праці Софія з української мови самостійно переклала на англійську, щоб взяти участь в Олімпіаді геніїв у Нью-Йорку.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Знаю. Хочу дізнатися. Дізнаюсь».

— Що ви знаєте про дітей, яких ми називаємо винахідниками та винахідницями?

Заповнення останньої колонки таблиці.

З	Х	Д

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 336 (с. 120). Інструктаж до домашнього завдання.

Урок 102. Текст-розповідь та текст-опис

Мета: пригадати основні ознаки тексту-розповіді та тексту-опису, вчити розрізняти текст-розповідь та текст-опис за характерними ознаками; поповнювати і активізувати словниковий запас учнів; розвивати критичне мислення, виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі. Мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Гра «Вітання без слів».

Діти вітаються одні з одними за допомогою жестів, міміки.

II. Основна частина

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання

Завдання за вибором учнів

- **Робота в парах.** <https://learningapps.org/9794221>.
- **Гра «Устав потрібне слово».**

За потреби скористайся словами для довідки, змінивши їх форму.

У тексті речення ... між собою.

Речення у тексті розташовані ... .

Текст складається із ... , ... , ...

Текст пишуть з певною ... .

У кожному тексті про когось або про щось розповідають. Це його ... .

Слова для довідки: мета, кінцівка, зачин, роз'єднані, у певній послідовності, абияк, основна частина, зв'язані.

2. Мотивація навчальної діяльності.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
в	д	е	з	и	і	к	о	п	р	с	т	ь	—

Код 1. 12, 3, 7, 11, 12, 14, 10, 8, 4, 9, 8, 1, 6, 2, 13. **Код 2.** 12, 3, 7, 11, 12, 14, 8, 9, 5, 11.

(*текст-розповідь, текст-опис*)

— Хочете дізнатися, наскільки ви гарно пам'ятаєте про текст – розповідь та текст - опис? Тоді – до навчання!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу.

Каліграфічна хвилинка.

Написання з'єднань та слова *равлик*.

Завдання за вибором учнів.

- Скласти кластер до слова *равлик*.

- Скласти асоціативний кущ до слова *равлик*.

Робота з підручником (с. 120–122). Виконання вправи 337.

- Хочете дізнатися більше? Тоді — виконуємо вправу.
- Діти читають текст, доповнюють своїми міркуваннями.
- Після виконання тестового завдання, діти порівнюють свою відповідь із правилом.

Виконання вправи 338.

Аналогічно проводиться робота із вправою 337.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 339.

Сканування QR-коду та перегляд відео. Опис своїх почуттів від переглянутого відео.

Порівняння обох текстів за планом:

1. Яка тема тексту?
2. З якою метою він написаний?

5. Закріплення матеріалу.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 80). Виконання завдання 152 (с. 80–81), завдання 153 (с. 81).

Як ви гадаєте, це текст-розповідь чи текст опис? Обґрунтуйте свою думку.

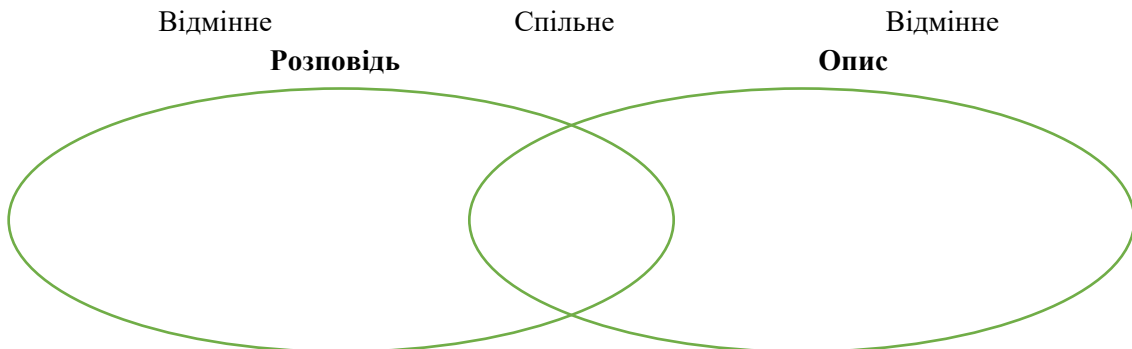
Картка

1. Прочитайте вірш. Доведіть що це: опис чи розповідь? Складіть той тип тексту, який відсутній.

Сидів на сосні дятел. Цюкав, цюкав гіллячку — стомився. Вирішив перепочити. Коли чує: внизу говорять про нього. Схилив голову, аж то хлопець і дівчинка. Стоять під деревом, його розглядають.
Олег Буцень

2. Заповнення кругів Ейлера-Вена.

За потреби скористайтеся словами і словосполученнями із довідки.

Слова і словосполучення для довідки: розповідається, як це було; можна поставити питання *який? яка? яке? які?*; можна поставити питання *який? яка? яке? які?*; розповідається про події; немає дії; переважають дієслова; переважають прикметники.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

- Над якими текстами ми сьогодні працювали?
- Де ви можете застосувати ці знання?
- Яке завдання було найцікавішим?
- Яке завдання було найлегшим?
- Над яким завданням вам довелося добре потрудитися?
- Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?
- За що ви можете себе похвалити?

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 340 (с. 122). Інструктаж до домашнього завдання.

Урок 103. Текст-міркування

Мета: формувати уявлення про текст-міркування, вчити розрізняти тексти-міркування за їх характерними ознаками; розвивати мовлення, критичне мислення, розширювати знання про українські сучасні та старовинні ігри, виховання бажання вивчати українську мову, бажання дізнаватися нове.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: картки.

Освітні галузі. Мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина

1. Актуалізація опорних знань учнів.

Гра «Хрестики-нулики».

— Поставте хрестик біля того твердження, яке є в тексті. А нулика — біля того речення, яке відсутнє.

_____ Будова тексту: зачин, основна частина, кінцівка.

_____ Текст пишуть з певною метою.

_____ У кожному тексті про когось або про щось розповідають. Це його мета.

_____ Текст, у якому про щось розповідають, називається текст-опис.

_____ До тексту-розповіді можна поставити питання *що відбулося? що відбувається? що буде відбуватися?*

_____ До тексту-опису можна поставити питання *який? яка? яке?*

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Виконання вправи 341 (с. 122).

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про геоборд?

Каліграфічна хвилинка.

Діти прописують з'єднання слова та слово *геоборд*

Завдання за вибором учнів:

- Складання сенкану *геоборд*.
- Складання асоціативного куща *геоборд*.

Виконання завдання 1.

Діти читають текст вправи, доходять до висновку, що це не текст-розповідь і не текст-опис.

— Хочете дізнатися який це текст? Тоді — до роботи!

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

4. Сприймання та засвоєння нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 122–124). Виконання вправи 341. Мовне дослідження. Співвіднесення міркувань та правила. Ознайомлення з будовою тексту-міркування.

Виконання вправи 342.

Вправа «Передбачення».

— Як ви гадаєте, у яку гру граються діти?

Діти читають текст вправи, розповідають, чи справдилися їх міркування.

Вправа «Попс-формула».

— Обґрунтуйте свою думку.

П (позиція) — Я вважаю, що ми щойно прочитали текст-міркування

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 343.

Відгадайте назву гри, про яку зараз ітиме мова.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
а	б	в	з	и	й	к	н	о	р	с	ч

(Зачарований скарб)

Діти міркують, які типи текстів написані, доводять свою думку.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 81–83). Виконання завдань 154, 155. Відповідь на запитання від Чомучки.

Робота з картками. Робота в групах.

Картка 1

— Прочитайте текст-міркування. Позначте назви його частин.

_____ Сьогодні ми прочитали умову нової гри «Сардинки». Мені вона дуже сподобалася.

_____ По-перше, у цю гру може гратися навіть двоє дітей. Але чим більше, тим цікавіше! По-друге, можна гратися на подвір'ї! По-третє, це весела гра!

_____ Тож ми вже сьогодні будемо гратися з друзями у гру «Сардинки».

Картка 2

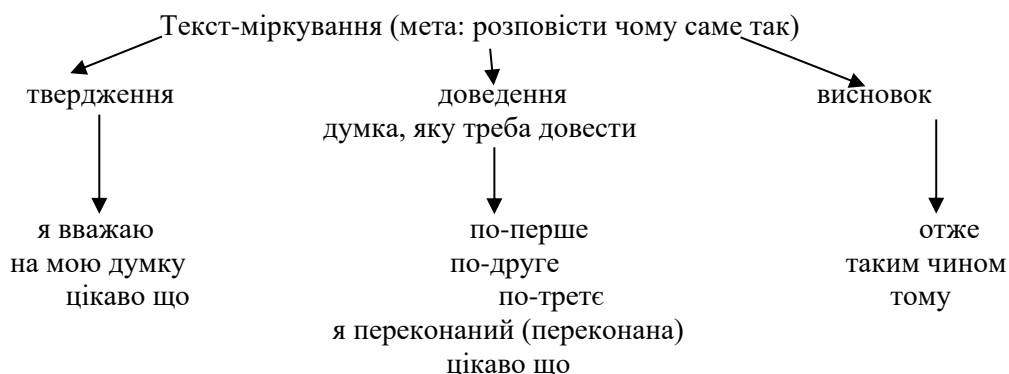
— Допишіть текст-міркування.

Я гадаю, найкраща гра — це гра «...».

По-перше, ... По-друге, ... По-третє, ...

Таким чином, ...

Вправа «Кластер».

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Плюс-мінус-цікаво».

У графу «П» («плюс») ставимо позначку і розповідаємо все те, що сподобалося на уроці, що зда-
лося цікавим та корисним

У графу «М» («мінус») — все, що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» («цікаво») розповідають факти, про які дізналися на уроці, чого б ще хотілось дізна-
тися.

2. Домашнє завдання

Виконати вправу 344 (с. 124). Інструктаж до виконання вправи.

Урок 104. Текст-есе

Мета: ознайомити з новим типом тексту, вчити розрізняти його серед інших типів тексту за характерними ознаками, розвиток зв'язного мовлення, уміння працювати в групах; вчити знаходити прекрасне в довкіллі.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Організація класу.

Гра «Я захоплююся».

Діти по черзі одні одним роблять компліменти, починаючи фразою «Я захоплююсь ...».

Я захоплююся, як ти швидко підготувався до уроку. Я захоплююся твоєю зачіскою. Я захоплююся ...

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Гра «Якою доріжкою ти підеш?».

Текст
(залежно від теми та мети)

розповідь

опис

міркування

відповідає на запитання

Чому саме так?

Який?

Що відбулося?

Перевірка домашнього завдання.

Диктант з самоперевіркою.

Знання, старання, навчання, читання, бажання, єднання, міркування, твердження.

— Яка однакова орфограма у написаних словах?

— Висловіть свої міркування щодо правильності / неправильності написаних слів.

— Діти, який тип тексту ви використали, доводячи свою думку?

2. Мотивація навчальної діяльності.

Виконання вправи 345.

Після зісканування QR-коду та перегляду відео діти розповідають про лівинця.

Вправа «Квест-цікавинка».

Лівинці живуть у джунглях. Хутро у них коричневого кольору. Але в сезон дощів деякі лівинці «зеленіють». Це відбувається тому, що в хутрі тварин є водорості, які інтенсивніше ростуть у сезон дощів. Самка один раз на рік народжує дитинча. Звичайно, воно без водоростей на хутрі. Але з хутра мами водорості потрапляють і до хутра дитинчати.

Як ви гадаєте, який ви прочитали текст у підручнику? Хочете дізнатися? Тоді — до знань, юні дослідники.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 124–126). Виконання вправи 345. Мовне дослідження. Співставлення висновків з правилом.

Виконання вправи 346.

Робота із заголовком. Читання тексту вправи. Робота в групі. Діти визначають тему та мету тексту. Потім доводять, що прочитали текст-есе.

Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

Орієнтовні запитання

Просте. Про що розповідається в тексті?

Уточнююче. Я можу помилитися, але, здається, хлопчик щасливий, що знайшов квітку.

Пояснююче. Чому радів хлопчик?

Творче. Уявіть, що ви знайшли квітку — п'ятірочку. Що ви будете відчувати?

Оціночне. Як ви ставитеся до вислову «Щастя поруч»?

Практичне. Попрацюйте в парах. Пригадайте подію, яка вас вразила. Опишіть її.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 347.

Читання тексту, визначення його теми та мети. Виконання завдання на вибір.

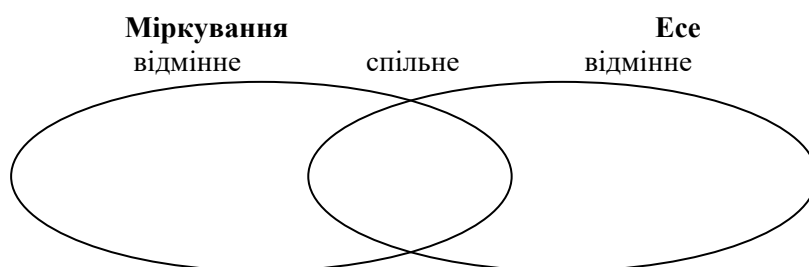
5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Вправа «З'єднай частинки».

Розповідь		Висловлюють думки та враження про якусь подію, вчинок чи явище, виражає власні почуття
Опис		Переконують у правильності / неправильності висловленої думки
Міркування		Щось або когось описують
Есе		Про когось або про щось розповідають

Виконання завдань за вибором. Робота в групі. Взаємоперевірка.

Гра «Розподіли швидко та правильно». Круги Ейлера-Вена.

Слова та словосполучення для довідки: враження, твердження, ставлення автора, доведення, висновок, власні почуття, хвилювання.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Метод «Капелюшки де Боно».

Біла — колір чистоти.

— Що мені відомо про типи текстів?

Червона — колір життя, відчуттів.

— У якому типі тексту переважають емоції?

Чорна — колір землі, здорового глузду.

— Що особливого в текстах-есе?

Зелена — колір досліджень.

— Від чого залежить тип тексту? (*Від мети*)

Синя — колір знань.

— Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 348 (с. 126). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 105. Урок розвитку зв'язного мовлення. Вимова і правопис слова *адреса*. Написання листа-вдячності, підписування конверта

Мета: вчити правильно вимовляти і писати слово *адреса*, ознайомити із основними вимогами написання адреси на листі, удосконалювати навички писати листи, поповнювати словник учнів, розвивати спостережливість, критичне мислення, виховання вдячності, бажання вчитися, старанності.

Обладнання: картки, конверти, аркуші паперу у лінію для написання листів.

Освітні галузі. Мовно-літературна, соціальна.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Промінчики добрих справ».

На промінчиках-смужках паперу діти пишуть добрі справи, які вони можуть зробити або зробили для інших.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Виконання вправи 349 (с. 126).

— Де пишуть адресу?

Каліграфічна хвилинка.

Прописування з'єднань *ад др ес са* та слова *адреса*

Завдання за вибором учнів.

- Гра «Вибери потрібне слово».

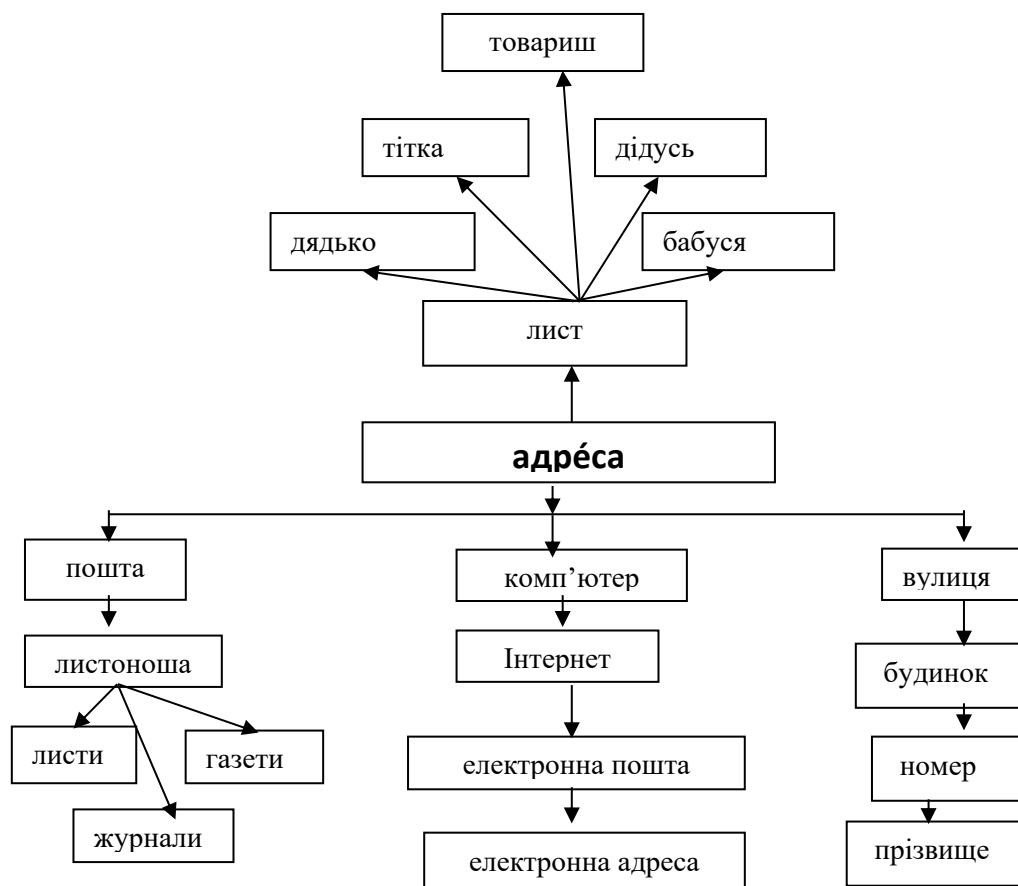
Адреса (*яка?*) поштова, домашня, шкільна, стара, відома, коротка, кольорова, електронна.

- Склади речення, використовуючи слова.

Адреса (*що робить?*) допомагає, вказує.

Завдання в групах. Складання кластера. Орієнтовний кластер.

— Для чого потрібна адреса?

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібно писати листи?	Ні,
ВИСНОВОК		

3. Повідомлення теми та мети уроку.

Робота з підручником (с. 127–128). Виконання вправи 350. Читання з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст, ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити відповідні умовні позначки простим олівцем.

Умовні позначки:

- «✓» — я це знав / знала;
- «←» — це суперечить тому, що я знаю;
- «+» — я цього не знав;
- «?» — я хочу про це запитати.

- Що нового ви дізналися з тексту?
- Зітріть у підручнику позначки.

Використання стратегії «Методика взаємних запитань». Робота в парах.

— А зараз об'єднайтеся в пари.

Зараз проведемо вправу із «Щоденні 5» — читання з другом. Читайте по черзі текст і ставте одне одному запитання.

Учитель проходить між партами і контролює виконання вправи. Важливо, щоб учні ставили не лише буквальні запитання (Що? Де? Коли?), а й запитання, які стосуються ідей, що не лежать на поверхні (Чому? Що буде далі? Що дає підстави так думати? Як це впливає на наше життя?)

Фізкультхвилинка. Виконання вправи 351. Мовне дослідження. Виконання завдань на вибір.

Виконання вправи 352.

Вправа «Пригадай, як пишемо лист».

Завдання за вибором.

- <https://learningapps.org/view11457506>.
- <https://learningapps.org/view11457458>.

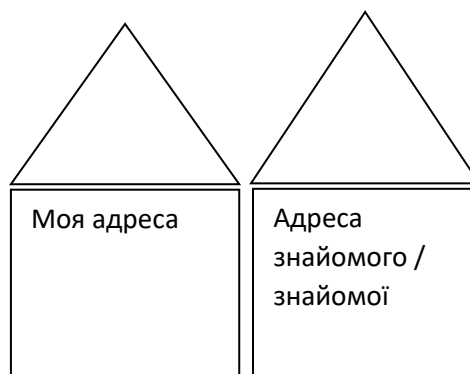
Вправа «Трибуна думок».

Навіщо бути вдячним / вдячною?

Написання листа-подяки людям, які роблять наше життя особливим та цікавим.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Гра «Засели будиночки».

Гра «З'єднай фразеологізм та його значення»

Не за адресою
Помилитися адресою
Помилитися адресою
На адресу
Проїжджатися на адресу

звернулися не туди, не до тієї людини.
сказати що-небудь погане, непохвальне стосовно кого-небудь, чого-небудь, щось.
про кого-небудь.
звернутися не до того, до кого слід.
не туди, куди слід, не до того, до кого потрібно.

Відповідь. *Не за адресою* — звернулися не туди, не до тієї людини.

Помилитися адресою — звернутися не до того, до кого слід.

Звертатися не на ту адресу — не туди, куди слід, не до того, до кого потрібно.

На адресу — про кого-небудь.

Проїжджатися на адресу — сказати що-небудь погане, непохвальне стосовно кого-небудь, чого-небудь, щось.

III. Заключна частина.

Вправа «Оплески».

— Приготуйте долоні. Плесніть у долоні, якщо ви погоджуєтеся з твердженням:

- На уроці я навчився / навчилася писати адресу.
- На уроці я дізнався / дізналася інформацію, яку я можу використати для себе з користю.
- На уроці я дізнався/дізналася про нові захоплення
- На уроці я працював/ працювала старанно.

— Ось ви й поаплодували самі собі, своїм однокласникам.

Урок 106. Спостереження за найголовнішими ознаками художніх текстів. Тема і мета художніх текстів

Мета: вчити дітей упізнавати та розрізняти за характерними ознаками художні тексти; активізувати і поповнювати словниковий запас учнів; розвивати мовлення учнів, уважність, спостережливість; виховувати бажання досліджувати мовні явища, бажання вчитися.

Обладнання: індивідуальні картки, ребуси.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Розпочинаємо урок.
В знаннях ми виростем на крок.
А крок веде нас до вершини.
Пірнуть ми зможемо в глибини
мови нашої, як в океан.
Тому несе він радість нам.

Світлана Ходій

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Робота на картках.

Картка 1

Розгадай ребус. Укажи ознаки цього тексту.

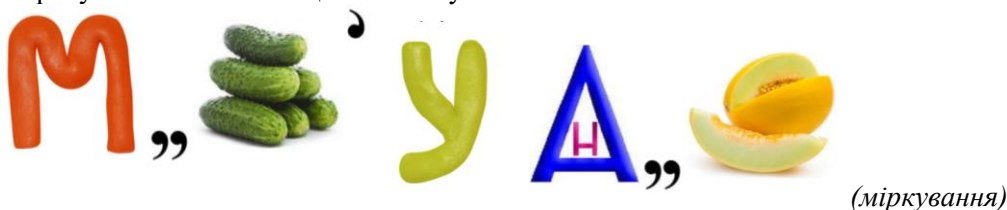
Картка 2

Розгадай ребус. Укажи ознаки цього тексту.

Картка 3

Розгадай ребус. Укажи ознаки цього тексту.

Картка 4

Розгадай ребус. Укажи ознаки цього тексту.

(опис)

2. Мотивація навчальної діяльності.

Каліграфічна хвилинка.

Гра «Дешифрувальник».

(Прекрасне навколо тебе)

Код 1. 20, 21, 7, 15, 21, 1, 22, 18, 7

Код 2. 18, 1, 3, 15, 19, 16, 19

Код 3. 23, 7, 2, 7.

— Складіть із слів речення. Поясніть, як ви його розумієте.

Каліграфічне прописування речення.

— Хочете дізнатися, у яких текстах автори і авторки описують прекрасне навколо себе? Тоді – до навчання!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 128–129). Виконання вправи 353.

Відгадування загадки.

Пухната вата пливе кудись.

Чим вата нижче, тим дощик ближче. (Хмара)

— Прочитайте вірші, які написали про хмари Наталя Карпенко та Ігор Калинець.

Ознайомлення з правилом. Мовне дослідження. Співставлення власних висновків з правилом.

Запис ознак художнього тексту в алфавітному порядку.

Виконання вправи 354. Робота в групах.

У кожної групи аркуш паперу з таблицями.

Тексти з ознаками художнього стилю.

Хрестоматія для читання	Я досліджую світ

Діти заповнюють таблицю, уписуючи назви тексту художнього стилю. За потребою можна скористатися змістом підручників.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 355.

Діти пояснюють, як розуміють порівняння *хмари — немов отари*.
Заучування скоромовки за допомогою мнемотехніки.

Мал. діброви — пасуться корови.

Мал. річки — пасуться телички.

Мал. оболоні — пасуться коні.

Мал. в небі хмари з сопілкою.

Змагання у швидшому промовлянні скоромовки. Запис скоромовки з пам'яті за допомогою піктограм.

Виконання вправи 356.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи можна використати словосполучення для написання тексту, який має ознаки художнього стилю?	Ні,
ВИСНОВОК		

Робота в групах.

Складання тексту, який має ознаки художнього стилю.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Створення стіни слів «Найголовніші ознаки художніх текстів»

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Незакінчене речення».

На уроці ми...

Мені сподобалось...

Я дізнався / дізналася...

Було важко... Я запам'ятав / запам'ятала...

2. Домашнє завдання.

Вправа 357 (с. 130). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 107. Спостереження за найголовнішими ознаками науково-популярних текстів. Тема і мета науково-популярних текстів

Мета: вчити спостерігати та визначати та розрізняти за найголовнішими ознаками науково-популярні тексти; розвиток критичного мислення; виховання бажання дізнаватися нове.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Гра «Продовж речення».

На уроці української мови я з найбільшим задоволенням...

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Пояснювальний диктант.

Був тихий весняний ранок. Ще не зійшло сонце, тільки небо на сході стало рожевим. На голій гілочці клена голосно заспівав шпак. Він щойно прилетів з далекого теплого краю.

За Василем Сухомлинським

Пояснення орфограм у словах:

— Я називаю орфограму, а ви знайдіть приклади цих орфограм у диктанті:

- ✓ велика буква на початку речення;
- ✓ ненаголошені голосні звуки *е, и* (*весняний, прилетів, теплого*)
- ✓ написання дієслів з *не* (*не зійшло*)
- ✓ правопис префіксів *з-, с-* (*сході*)

— Яка тема твору? З якою метою Василь Сухомлинський його написав?

Приєм «Пароль».

Приєм, який допомагає швидко пригадати матеріал попереднього уроку за допомогою ключових слів.

— Розшифруйте слова. Що об'єднує ці слова?

кметнПриики, исоп, ленставня а ора втдо дмепрета, пвняоріння, тлипесві вслоа, вслоа ат лучес-лоспоннвоа в муносперено чезнанні.

(Прикметники, опис, ставлення автора до предмета, порівняння, нестливі слова, слова та словосполучення в переносному значенні.)

— Тексти якого стилю мають такі ознаки?

— Які ознаки художнього стилю має цей текст?

— Розшифруйте ознаки художнього стилю. Доведіть, що оповідання Василя Сухомлинського має ознаки художнього стилю.

— Яка тема оповідання? Яка його мета?

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Весна — одна з чотирьох пір року між зимою та літом. Коли в Північній півкулі весна, у Південній півкулі буде осінь і навпаки. Навесні відбувається рівнодення, довжина дня приблизно дорівнює

12 годин. Його тривалість збільшується упродовж цієї пори. Календарна весна складається з трьох місяців: березня, квітня і травня у Північній та вересня, жовтня і листопада у Південній півкулі.

— Яка тема тексту? Яка мета? Як ти гадаєш, чи належить цей текст до художнього стилю? Доведи свої міркування.

— Хочете дізнатися більше? Тоді — до навчання!

Каліграфічна хвилинка.

Гра «Розсипанка».

навчусь!   а   Не   не   вмію,

кажи —   кажи

(Не кажи не вмію, а кажи — навчусь!)

Каліграфічне списування речення.

Не кажи не вмію, а кажи — навчусь!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Вивчення учнями нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 130–131). Виконання вправи 358.

Діти читають статтю. Визначають тему та мету. Мовне дослідження. Співставлення власних висновків з правилом.

Запис ознак науково-популярного тексту в алфавітному порядку.

Віднесення правила до науково-популярного тексту.

Діти доводять, що другий текст про весну належить до науково-популярного стилю.

Виконання вправи 359.

Читання з позначками («система поміч»).

Діти, читаючи текст ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити простим олівцем відповідні умовні позначки, які перед вами.

Умовні позначки:

«✓» — я це знав / знала;

«→» — це суперечить тому, що я знаю;

«+» — я цього не знав;

«?» — я хочу про це запитати.

Виконання вправи 360. Робота в групах.

Виконання вправи 361.

Вибір слів та словосполучень, які можна використати для написання науково-популярного тексту.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія

2. Домашнє завдання.

Виконати вправу 362 (с. 131). Інструктаж до виконання вправи.

Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів». Учитель протягує руку долонею вверх, а учні підходять до вчителя і по черзі кладуть свої долоньки зверху будуючи піраміду. Кажуть: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося...»

Урок 108. Спостереження за найголовнішими ознаками ділових текстів. Тема і мета ділових текстів

Мета: ознайомити учнів та учениць із найголовнішими ознаками ділових текстів, удосконалювати навички розрізняти тексти різних стилів; розвивати мовлення, критичне мислення; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: презентація, картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «За що я себе люблю».

Кожна дитина каже щось приємне про себе. (Наприклад. Я гарно малюю, ...)

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

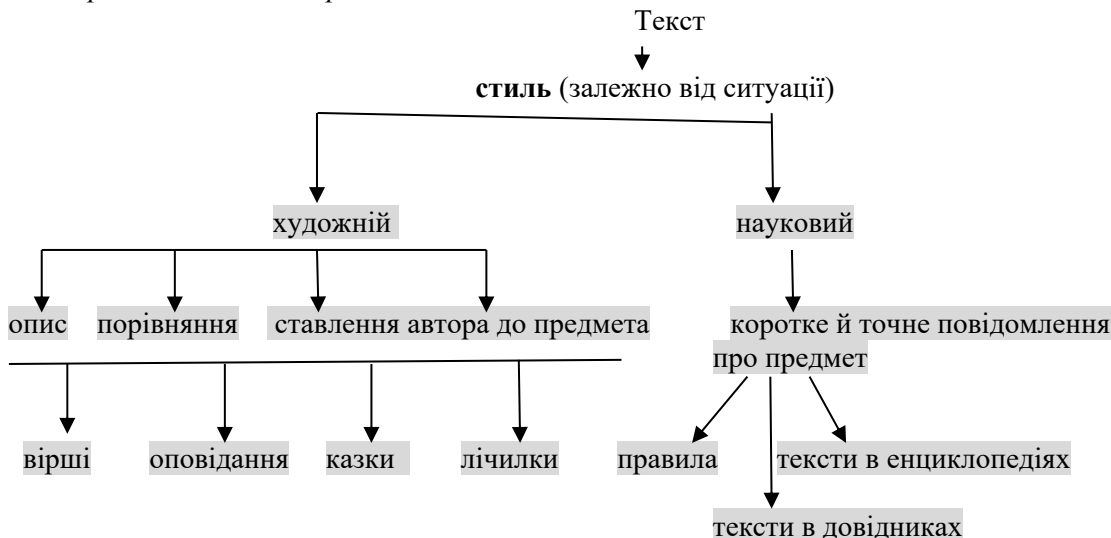
Каліграфічна хвилинка.

Перевірка домашнього завдання.

Робота в групах. Робота з кластером.

— Діти, складіть кластер про стилі мовлення.

Орієнтовний кластер.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Робота в групах. Робота з картками.

Повторення про стилі текстів за допомогою кластера.

Картка 1

— Прочитайте. Напишіть, текст якого стилю може містити це речення?

Загадка — це короткий опис подій, предметів, явищ, які треба впізнати, відгадати.

Картка 2

— Прочитайте. Напишіть, текст якого стилю може містити цю загадку?

— По якому шляху не ходила ні одна людина? (Чумацький шлях)

Картка 3

— Прочитайте. Напишіть, до якого стилю ми віднесемо цей текст?

Учні та учениці 3 класу взяли активну участь у конкурсі загадок. Особливо багато було загадок про планети. Переможцями конкурсу стали Анастасія та Анатолій. Однокласники та однокласниці привітали переможців.

Перевірка міркувань дітей.

— Діти, я бачу, у вас виникли труднощі з визначенням стилю третьої картки. Ознаки цього стилю ми ще не вивчали. Що нам потрібно зробити? Так, вивчити новий матеріал.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

	а	б	в	г	г
1	о	г	в	і	к
2	ю	з	о	а	и
3	т	с	н	л	д

(Ознаки ділового стилю)

Код 1. 1в, 2б, 3в, 2г, 1г, 2г

Код 2. 3д, 1г, 3г, 2в, 1в, 2в, 1б, 2в

Код 3. 3б, 3а, 2г, 3г, 2а.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 132–133). Виконання вправи 363.

Діти пригадують правила гарної поведінки, роблять мовне дослідження, ознайомлюються з правилом.

Виконання вправи 364.

Мовне дослідження. Співвіднесення власних висновків із правилом. Запис ознак тексту ділового стилю в алфавітному порядку.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 365.

Визначення теми та мети тексту. Виділення тексту, який має ознаки ділового стилю.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота на картках.

— Поєднайте ознаки стилю з відповідним стилем.

Картка

строгість

конкретність

чіткість

лаконічність викладу

художній стиль

науковий стиль

діловий стиль

точне повідомлення

порівняння

відсутні порівняння

автор передає своє ставлення до предмета

III. Заключна частина.

Вправа «Кубик запитань».

— З ознаками якого стилю ви сьогодні ознайомилися? Які його ознаки ви запам'ятали? Де його використовують? Де ви зустрічали тексти з ознаками ділового стилю? Наведіть ознаки ділового стилю. До якого стилю може належати це речення. Доведіть свою думку. Чекаємо вас у п'ятницю на занятті гуртка «Юні мовознавці»

1. Рефлексія.

Метод «Смайл».

Дайте оцінку сьогоднішньому уроку. Для цього у картках намалюйте смайлик відповідній графі, у тій графі, яка допомагала сьогодні на уроці вам працювати.

Чи сподобався тобі сьогоднішній урок?	Чи атмосфера в класі була приємна?	Чи нова інформація була зрозуміла?	Чи потрібні знання, отримані сьогодні на уроці?

Напишіть маленький коментар, а саму картку не підписувати. Можна смайлики

2. Домашнє завдання

Виконати вправу 366 (с. 133).

Урок 109. План тексту. Абзаци в оформленні текстів на письмі. Заголовок відповідно до теми тексту

Мета: продовжувати формувати уявлення учнів про план тексту; удосконалювати уміння складати план прочитаного тексту та за малюнками; виробляти вміння ділити текст на частини за запропонованим планом; розвивати зв'язне мовлення школярів; виховувати старанність під час оформлення письмових робіт.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Організація класу.

Усмішка нічого не коштує, але багато дає. Вона збагачує тих, хто її отримує, не збіднюючи при цьому тих, хто її дарує. Вона триває мить, а в пам'яті залишається деколи назавжди. Ніхто не багатий настільки, щоб обійтися без неї, і немає такого бідняка, який не став би від неї багатше. Вона створює щастя в будинку, породжує атмосферу доброзичливості і служить паролем для друзів.

Дейл Карнегі

Вправа «Урок починається з усмішки».

— Усміхніться собі. Усміхніться мені. Усміхніться однокласникам і однокласницям.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

— Доберіть спільнокореневі слова до відгаданого слова? Яке мовне явище ви спостерігаєте в цих словах?

Робота в групах. Робота з кластером.

— Діти, складіть кластер про стилі мовлення.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Дивний, казковий, чарівний світ природи. Він надихає на милування навколишнім світом, на милу усмішку насолоди рідними краєвидами. Хочете дізнатися більше? Тоді — у Країну Знань.

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 133–135). Виконання вправи 367

Використання стратегії «Методика взаємних запитань». Робота в парах.

— А зараз об'єднайтеся в пари.

— Проведемо вправу із «Щоденні 5» — читання з другом. Читайте по черзі текст і ставте одне одному запитання.

Учитель проходить між парами і контролює виконання вправи. Діти дають відповіді на запитання після тексту.

— Яка головна тема казки? Який заголовок найкраще підійде до казки?

Робота з правилом.

Виконання вправи 368.

Виконання завдань на вибір. Робота з правилом.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 369.

Робота за малюнковим планом. Читання другого завдання.

Вправа «Попс-формула». Робота в парі.

— Як ви гадаєте, чи можна написане вважати текстом?

П (позиція) — Я вважаю, ...

О (обґрунтування) — Тому що ...

П (приклад) — Я можу довести це на прикладі ...

С (судження) — Виходячи з цього, я роблю висновок про те, що ...

Виконання вправи 370. Робота в групах.

Діти знаходять у тексті абзаци, які відповідають кожному малюнку та списують один абзац на вибір.

Виконання вправи 371.

Вправа «Передбачення за малюнком».

— Як ви гадаєте, про що йтиме мова в тексті?

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи потрібні метелики?	Ні,
ВИСНОВОК		

Читання з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити простим олівцем відповідні умовні позначки, які перед вами.

Умовні позначки:

«V» — я це знав / знала;

«→» — це суперечить тому, що я знаю;

«+» — я цього не знав;

«?» — я хочу про це запитати.

— Що нового ви дізналися з тексту?

— Які слова вам потрапили вперше?

Діти добирають заголовок до тексту. Потім списують тільки ті речення, які можуть слугувати планом до тексту.

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Робота у зошиті з друкованою основою. Виконання завдання 158 (с. 84).

Вправа «Допиши незакінчене речення». Робота в групах.

До тексту можна дібрати ... .

Заголовок може бути у формі ... , ... , ... речень.

До тексту можна скласти ... .

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Поясни чому».

На уроці мені було цікаво, тому що ...
Мені сподобався урок, тому що ...
Своєю роботою на уроці я задоволена, тому що ...
Знання, отримані на уроці, мені потрібні, тому що ...
Матеріал уроку був для мене ... .

2. Домашнє завдання.

Вправа 372 (с. 135). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 110. Зв'язок речень у тексті за допомогою займенників, прислівників, близьких за значенням слів

Мета: формувати вміння зв'язувати між собою речення за допомогою займенників, синонімів та прислівників, повторити та узагальнити знання про текст, розвиток критичного мислення, виховання зацікавленості до таємниць природи.

Обладнання: картки.

Тип уроку: комбінований.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Організація класу.

Вправа «Урок починається з усмішки».

— Усміхніться собі. Усміхніться мені. Усміхніться однокласникам і однокласницям.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Перевірка домашнього завдання.

Каліграфічна хвилинка.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Картка 1

1. Прочитайте.

Природа — нерозкрита таємниця. У природі все таке цікаве і таємниче. Людина давно придивлялася до природи. І, як наслідок, на багато винаходів надихнула саме природа.

2. Чи все вам у ньому подобається? Ні? Тоді — до вивчення нової теми!

3. Повідомлення теми та завдань уроку.

4. Робота над вивченням нового матеріалу.

Робота з підручником (с. 136–137). Виконання вправи 373. Розгадування ребуса.

Вправа «Біном фантазії».

— Як ви гадаєте, що спільного між антеною та кажанами?

— Хочете дізнатися справжню причину? Тоді — прочитайте текст вправи.

Читання з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити простим олівцем відповідні умовні позначки, які перед вами.

Умовні позначки:

«V» — я це знав / знала;

- «-» — це суперечить тому, що я знаю;
- «+» — я цього не знав;
- «?» — я хочу про це запитати.
- Що нового ви дізналися з тексту?
- Які слова вам потрапили вперше?
- Яка тема тексту? Скільки абзаців у тексті?

Робота в групах. Мовне дослідження. Дослідження особливостей тексту.

Крок 1. Як ви гадаєте, які слова та сполучення замінюють підкреслені слова?

Крок 2. Зробіть висновок. Порівняйте його з правилом.

Виконання вправи 374.

Використання стратегії «Методика взаємних запитань». Робота в парах.

Учитель ходить між партами і контролює виконання вправи. Діти дають відповіді на запитання після тексту.

Фізкультхвилинка

5. Закріплення нових знань у процесі практичної діяльності.

Картка 2

1. Прочитай речення. Спиши, замінюючи виділені слова так, щоб уникнути повторів.

У кімнату забіг собачка. Собачка відразу підбіг до мене.

До класу зайшов хлопчик. Він привітно усміхнувся.

Картка 3

1. Прочитай текст. Спиши слова за допомогою яких автор уникає повторення слова *папуги*.

Існує майже 400 видів папуг. Вони вперше з'явилися близько 60 мільйонів років тому. Ранні види цих птахів були м'ясоїдами, але тепер вони харчуються горіхами та насінням, бутонами, квітами та фруктами. Час від часу папуги їдять комах. На жаль, деякі види папуг перебувають під загрозою знищення через втрату середовища та торгівлю тваринами.

Вправа «Допиши незакінчене речення». Робота в групах.

До тексту можна дібрати ... .

Заголовок може бути у формі ... , ... , ... речення.

До тексту можна скласти ... .

Картка 4

— Спиши текст, уникаючи повторів

Природа — нерозкрита таємниця. У природі все таке цікаве і таємниче. Людина давно придивлялася до природи. І, як наслідок, на багато винаходів надихнула саме природа.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Поясни чому».

На уроці мені було цікаво, тому що ...

Мені сподобався урок, тому що ...

Своєю роботою на уроці я задоволена, тому що ...

Знання, отримані на уроці мені потрібні, тому що ...

Матеріал уроку був для мене ...

2. Домашнє завдання.

Вправа 372 (с. 135). Інструктаж до виконання домашнього завдання.

Урок 111. Урок розвитку зв'язного мовлення. Творчий переказ тексту

Мета: формувати вміння писати творчий переказ тексту, удосконалювати навички колективно складати план; за малюнковим планом; розвивати мовлення; критичне мислення; виховувати бажання працювати.

Обладнання: картки.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Гра «Дешифрувальник».

	а	б
1	п	у
2	я	ш
3	е	ц
4	и	н

Код. 1а, 2б, 3а, 4б, 4а, 3б, 2а (пшениця)

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про пшеницю?

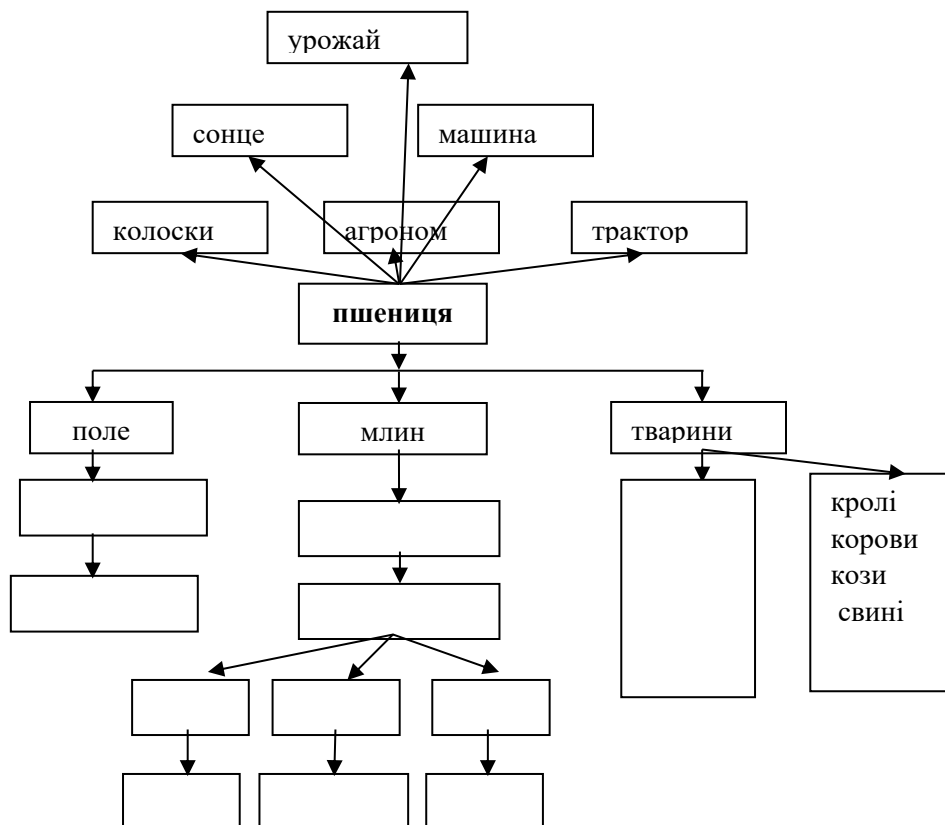
Вправа «Квест-цікавинка».

Батьківщиною пшениці вважають Вірменію. Зараз у світі існує 20 видів пшениці. Найбільший виробник пшениці — Вірменія. А найбільший експортер — США.

Завдання за вибором.

- **Вправа «Кластер».** Орієнтовний кластер.

- **Вправа «Сенкан».** Орієнтовний сенкан.

Один іменник. Пшениця.

Два прикметники. Сортова, золотиста.

Три дієслова. Достигає, радує, колоситься.

Враження від предмета. Колоситься золоте море достиглої пшениці.

Висновок. Пшениця — достаток в оселі.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Робота над творчим переказом.

1. Читання тексту вчителем або учнями.

БО ЗА МОРЕМ — ЧУЖИНА

Один добрий господар — Хлібороб — мав родючу ниву. Щороку сіяв на ній пшеницю.

Було, як тільки вона доспіє, скосить її, прилетить Журавель — колоски збирає. І дякує Хліборобові, що такої доброї пшениці надбав.

Та ось настав тяжкий рік. Ціле літо не було дощу. Ледве викинула колос пшениця та й згоріла на пні. Прилітає Журавель, а Хлібороб сидить над засохлою нивою. А потім восени знову ниву оре, пшеницю сіє.

Минула зима, настала весна. Зазеленіла нива. Та знову спіткало Хлібороба велике горе. Знову за все літо не випало на землю жодної краплини дощу. Ледве викинула колос пшениця та й згоріла на пні.

Прилітає Журавель, а Хлібороб сидить над засохлою нивою. Худий, чорний, тільки очі блищать. Коло нього діти й дружина — теж худі та чорні, бо їсти нічого. Сидять над засохлою нивою, а біля них мішечок із зерном стоїть. Запропонував Журавель з'їсти пшеницю, та полинути з ним за море. Там і земля родючіша й посухи немає.

Відмовився Хлібороб. Відмовилася його родина. Бо за морем чужина. А вони не хочуть на чужину.

2. Перевірка усвідомленості тексту. Відповіді на питання.

Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи обов'язково Хліборобові покидати рідний край, щоб вирощувати пшеницю?	Ні,
ВИСНОВОК		

3. Складання творчого переказу на тему.

— Що зробив Хлібороб, щоб щороку були гарні урожаї пшениці?

4. Самостійне записування творчого переказу.

5. Робота в групах. Читання казки, можливе удосконалення

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Плюс-Мінус»

Діти об'єднуються в однойменні групи та аналізують позитивні та негативні сторони уроку.

Урок 112. Підсумковий урок за темою «Текст»

Мета: узагальнити і систематизувати знання учнів про текст; розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення; виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

День добрий, день добрий, день добрий,
Луги і поля!
День добрий, день добрий, день добрий,
Рідна земля!
День добрий, день добрий, день добрий,
Учителько й друзі мої!
Я шлю вам сердечний привіт
І побажання свої.
Наснаги й здоров'я,
Щоб сміливо до знань мандрувать.
Сили, уміння й терпіння
Невдачі здолать.
Щоб рідна мова у кожному із вас проросла.
стежиною знань вас усіх
До вершини вела.

Валентина Романова

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з ребусами.

(текст)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Робота з підручником (с. 137–138). Виконання вправи 376.

Пояснення вислову *Травень блукає, на соніці грає*. Визначення теми та мети вірша. Вибір найбільш вдалих заголовків.

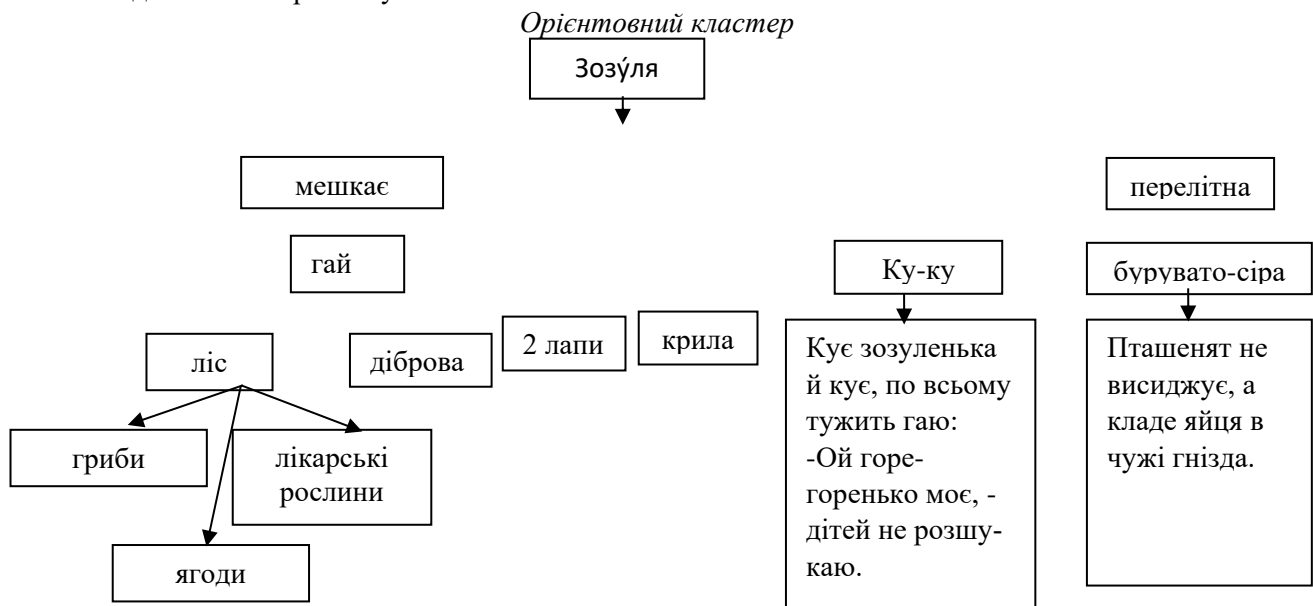
Виконання вправи 377.

Відгадування загадок. Акрівірш про зозулю.

Зранку, вдень і в надвечір'я
Облітаю ліс уздовж і вшир я.
Занесу своє яєчко
У чуже яєсь гніздечко.
Легко всівшись на суку,
Я роки лічу: ку-ку! (Зозуля)

Складання кластера «зозуля».

Каліграфічна хвилинка.

Прописування з'єднань та слова *зозуля*.

Виконання завдань вправи.

Робота у зошиті з друкованою основою (с. 85).

Гра «Встав пропущене слово».

Текст-розповідь — це текст, у якому ... про події, які ... між собою, про ... героїв (персонажів) ... .

Гра «Обери відповідний стиль».

1. Прочитай

При написанні казки ми використовуємо ... стиль.

При написанні оголошення ми використовуємо ... стиль.

При написанні правил ми використовуємо ... стиль.

2. Устав потрібні за змістом слова

Гра «Текст». робота в групах. Завдання за вибором.

- Складання асоціативного куща «Науково-популярний текст».
- Складання кластера «Стилі текстів».

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Мікрофон».

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Де ви можете застосувати ці знання?
- Яке завдання вам було найлегшим?
- Над яким завданням вам довелося добре потрудитися?
- Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Урок 114. Тема. Повторення. Звуки і букви. Алфавіт. Наголос. Слово. Значення слова.

Мета: удосконалювати вміння розрізняти звуки і букви, закріпити знання алфавіту, вміння визначати наголос; удосконалювати вміння розрізняти різні значення слова, працювати із словниками; розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення; виховувати пізнавальні інтереси, бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: урок закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

— Діти, я хочу побажати вам радості і добра. А також натхнення і мудрості.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності

(словник)

— Діти, розгадайте анаграми.

имачТлунї, ийграорфогїчн, словник нїсїївном, словник мїанїнгов (глумачний, орфогрфогїчний, словник синонїмїв, словник антонїмїв)

Картка 1

Глумачний		Підкаже, як правильно писати слово, як правильно наголошувати слова
орфогрфогїчний		Допоможе дїбрати антонїми до слова
словник синонїмїв		Допоможе дїбрати синонїми до слова
словник антонїмїв		Пояснить значення слова

2. Оголошення теми та завдань уроку.

3. Узагальнення вивченого матеріалу.

Виконання вправи 378.

Діти уставляють пропущені букви, записують слова в алфавітному порядку, підкреслюють слово, яке має таку звукову будову, як на схемі.

Виконання вправи 379. Робота в парах.

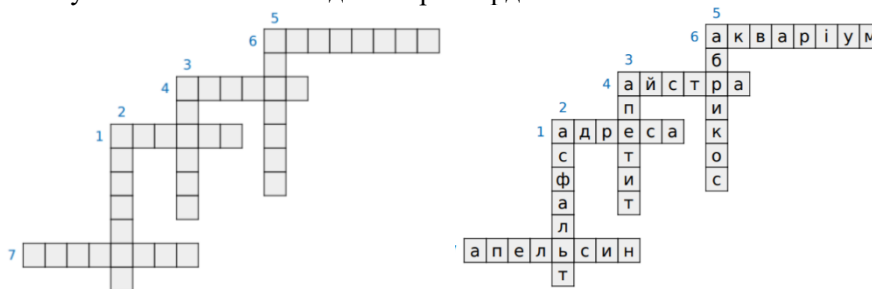
Фїзкультхвїлінка.

Робота з картками.

Картка 1

1. Прочитайте тлумачення слів. Розгадайте кросворд. Запишіть слова в абетковій послідовності.

1. Місце мешкання особи, місце знаходження організації; відповідний напис на конверті, бандеролі, посилці.
2. Чорна смолиста маса природного походження або штучно виготовлена з бітуму і тонкоподрібнених мінеральних матеріалів. Ще називають так шлях, тротуар, покриті цією масою.
3. Бажання їсти, охота до їди. Вживається тільки в однині. Слово це має переносне значення — прагнення до чого-небудь. Переважно вживають у множині.
4. Однорічна трав'яниста рослина, яка квітне наприкінці літа, восени. Квіти великі, різного забарвлення: білі, рожеві, червоні, фіолетові тощо.
5. Плодове дерево. Так називають ще жовтогарячий, солодкий на смак плід абрикосового дерева з великою кісточкою.
6. Сляйна посудина для утримання та розведення риб, водяних тварин і рослин.
7. Вічнозелене субтропічне плодове цитрусове дерево. Так називають ще запашний, соковитий їстівний плід цитрусового дерева жовтогарячого кольору.

Картка 2

1. Відгадайте загадки.

1. І **червона**, й соковита,
та гірка вона все літо.
Припече мороз — вона
стала добра й смачна. (*Калина*)
2. Намистини зелененькі —
дрібні ягідки смачненькі.
Протягни за ними ручки —
покусаються колючки. (*Агрис*)
3. Рвали ягоди **малята**,
годі їх тепер впізнати.
Лиш блищать очиці, бо їли ... (*чорниці*).
4. У малини є сестричка,
що **засмаглі** має щічки.
На кущах біля стежини
зріють ягідки ... (*ожини*).

2. Виконайте завдання за вибором:

- Складіть речення із 2 словами-відгадками, щоб вони вживалися у прямому і переносному значенні.
- Доберіть синоніми до виділених слів.
- Доберіть антоніми до підкреслених слів.

III. Заключна частина. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Списати або придумати три речення з синонімами або антонімами.

2. Рефлексійна вправа «Веселка».

На дошці прикріплена веселка, на парті в кожного учня сім кольорів веселки. Кожен учень має право вибрати кольорову смужечку таку, відповідно як він / вона працювали на уроці. Діти прикріплюють смужки до веселки. Червона смужка — я не міг / не могла, не хотів / не хотіла це робити. Помаранчева — я хотів / хотіла це робити, але не вдалося. Жовта — я це робив / робила з допомогою. Зелена — я це робив / робила, хоча були помилки. Блакитна — я це робив / зробила, але не відразу. Синя — я це робив / зробила. Фіолетова — це було дуже просто!

Урок 115. Тема. Повторення. Будова слова

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвиток критичного мислення, зв'язного мовлення, виховання бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, соціальна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

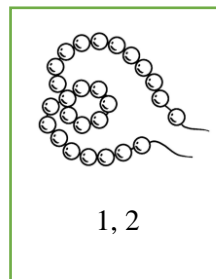
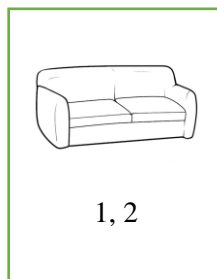
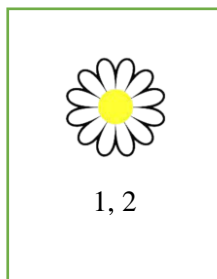
Закрийте оченята. Пригадайте, кого ви першого / першу побачили, відкривши свої сонні оченята? Хто сказав вам добре слово? Хто побажав вам вдалого дня? Хто сказав, що вірить у вас? Де це все було? Пригадайте, що вас порадувало сьогодні вранці.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності

Робота з картками.

А тепер відгадайте квест. І скажіть, чи справдилися ваші відповіді із відгадкою квесту?

(Родина)

Завдання за вибором.

- Складіть сенкан до слова.
- Складіть асоціативний кущ до слова.

Каліграфічна хвилинка.

Прописування двох буквосполучень, поєднаних нижнім з'єднанням. Складання та запис речень про родину.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

Родина — це найголовніше в житті кожної людини. Тому саме родина допоможе нам пригадати будову слова, яку ми вивчали упродовж року. Готові? Отже, тема уроку «Будова слова».

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Картка 1.

Робота з віршем. Робота в групі.

— Пригадайте, які слова ми називаємо спорідненими або спільнокореневими? Знайдіть споріднені слова у вірші до слів-відгадок.

Ребус 1

мама

Ребус 2

мати

Мама

Мати, матуся, матусенька,
Мамка, матусечка, матінка,
Мама, мамуся, мамусенька,
Мамчик, мамунчик, мамусь,

Мамця, мамусик, мамусечка,
Мамуня, мамунька, мамонька,
Мамуля, мамулька, мамулечка,
Мамуська, мамуленька, мамочка...

Степан Павленко

Картка 2.

Робота в групі.

- Прочитайте вірш. Випишіть спільнокореневі слова. Розберіть їх за будовою.

Рідний тато

Тату, рідний, мусиш знати —
Ти найкращий в світі тато!
Добрый, сильний та стрункий:
Хіба є де ще такий?
Будь упевненим, мій тату,
Що тебе я буду вартий.
Все робитиму, як ти,
Треба тільки підрости!

Сергій Гордієнко

- Випишіть слово, яке є формою слова *тато*.

Робота з підручником на (с. 139–140). Вправа «Біном фантазії».

Руханка.

Виконання вправи 380.

— Як ви гадаєте, де може відпочивати кожна родина?

Читання вірша, пояснення значення вислову *Сонце силе квіти, як з бриля*. Виконання завдання на вибір.

Виконання вправи 381.

У кожній родині дбають про ... . Відгадайте:

	а	б	в	г
1	з	я	в	д
2	'	о	р	ь

Код. 1а, 1г, 2б, 2в, 2б, 1в, 2а, 1б.

Діти читають вірш, повторюють про префікс, його значення у слові.

Робота з картками.

Картка 3

Робота в парах.

1. Уставте пропущені частинки в слова.

гриб?, ніж?а

2. До якої родини слів ми можемо віднести ці частинки? Що ви знаєте про суфікс? Для чого він потрібний?

Робота з комп'ютером.

Завдання за вибором.

- <https://learningapps.org/view3061765>
- <https://learningapps.org/view1255455>

Вправа «Моя частина слова».

Діти за допомогою лічилки діляться на групи «Префікс, корінь, суфікс, закінчення». Потім кожна група за своєю назвою складає рекламу своїй частині слова.

III. Заключна частина.

2. Рефлексія.

Діти діляться враженнями від уроку.

Урок 116. Тема. Повторення. Іменник.

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвиток критичного мислення, зв'язного мовлення, виховання бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Робота з картками. Робота в групах.

1. Прочитайте визначення частини мови. Уставте пропущені букви.
2. Слова, я_і наз_вають пред_ти і відпов_дають на п_та__я хто? що?
3. Утворіть із уставлених букв слово
4. Складіть асоціативний куц / кластер зі словом-відгадкою.

Каліграфічна хвилинка.

Каліграфічно запишіть п'ять слів-іменників.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Сьогодні повторити знання про іменники нам допоможуть незвичні тварини.

Перегляд відео.

1. Діти, перегляньте відео про зникаючих тварин та запишіть після перегляду назви тварин, які ви запам'ятали: https://www.youtube.com/watch?v=fCgUZH_cIN8
2. Доведіть одні одним, що записані вами слова належать / не належать до іменників.

Виконання вправи 382 (на с. 140).

Картка 1

Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в	г
1	ч	и	д	й
2	с	о	н	ж
3	е	р	л	в
4	і	я	ю	є

Код 1. 1а, 2б, 3в, 2б, 3г, 4а, 1а, 1б, 1г (чоловічий)

Код 2. 2г, 4а, 2в, 2б, 1а, 1б, 1г (жіночий)

Код 3. 2а, 3а, 2б, 1в, 2в, 4а, 1г. (середній)

— Що ви можете сказати про ці три слова? Що вони означають? (це рід іменників)

Гра «Моїх іменників найбільше!»

Діти за допомогою лічилки «Чоловічий, жіночий, середній» об'єднуються в однойменні групи. Команди змагаються у написанні більшої кількості назв тварин відповідного роду. Виграє та група, яка за визначений вчителем час напише якомога більше іменників свого роду.

Фізкультхвилинка.

Робота з картками. Робота в парі.

Картка 2

Гра «Уставте слово».

Поясніть, чому ви написали це слово з великої / малої літери.

Я люблю читати _____. Мій улюблений автор _____. Найбільше мені подобаються вірші _____.
Я живу в _____. Воно має назву _____. У мене вдома є _____. Його / її кличка _____.

Робота з картками. Робота в групах. Завдання за вибором учнів.

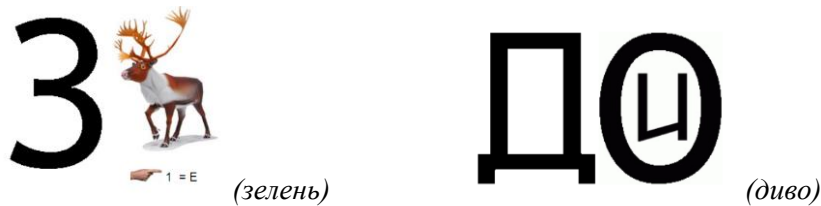
Картка 3

Відгадайте ребуси. Що цікавого в цих іменниках? Від якої частини мови вони утворилися?

Картка 4

Відгадайте ребуси. Що цікавого в цих іменниках? Від якої частини мови вони утворилися?

Вправа «Сторітелінг». Робота в групах.

Складіть розповідь про іменник.

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

Вправа «Продовж речення».

Сьогодні на уроці:

Я дізнався / дізналася ...

Я запам'ятав / запам'ятала ...

Я навчився / навчилася ...

Я повторив / повторила ...

Мені ще важко ...

Я хочу порадити ...

Я хочу подякувати ...

Урок 117. Тема. Повторення. Прикметник. Числівник

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвиток критичного мислення, зв'язного мовлення, виховання бережного ставлення до природи.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності

1. Словниковий диктант.

Вдячний, п'ятнадцять, приязний, шістнадцять, милосердний, дев'яте.

2. Назвіть орфограми у словах. На які дві групи ми можемо поділити написані слова? Доведіть одні одним.

Каліграфічна хвилинка.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Робота із загадкою.

Що то воно: у воді водиться,
з хвостом родиться,
а як виростає,
хвіст відпадає? (*жаба*)

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про жаб?

Вправа «Квест-цікавинка».

- У давнину жаб опускали у молоко, щоб воно не кисло. Жаб'ячий слиз не дозволяє розвиватися молочнокислим бактеріям.
- Жаби квакші — це природні синоптики. Перед непогодою колір шкіри квакш стає значно темнішим. Вони починають голосно і часто кричати. Недарма виникло прислів'я «Квакша голосно кричить — дощ по даху грюкотить».
- Жаба-голіаф — найбільша жаба у світі. Довжина її тіла (без задніх ніг) перевищує 25 сантиметрів, а вага досягає 3,5-5 кг. Ці жаби — дуже рідкісні тварини. Вони живуть в Африці у болотяних джунглях Камеруну.
- Жаби корисні, тому що харчуються комахами, серед яких багато шкідників сільського господарства. В Парижі у 19 ст. існував навіть жаб'ячий базар, де селяни купували жаб, щоб випустати їх на свої поля та городи.

Робота з підручником (на с. 140–141). Виконання вправи 383.

Читання тексту вправи з позначками («система поміч»).

— Діти, читаючи текст ви повинні з'ясувати, що ви вже знаєте, яку інформацію прочитали вперше, про що ви хотіли б дізнатися більше. Для цього ви будете ставити простим олівцем відповідні умовні позначки, які перед вами.

Умовні позначки:

✓ «V» — я це знав / знала

- ✓ «-» — це суперечить тому, що я знаю
  - ✓ «+» — я цього не знав
  - ✓ «?» — я хочу про це запитати
- Що нового ви дізналися з тексту?

Завдання за вибором учнів.

Картка 1

Жадібний продавець повітряних кульок схопив водночас 20 кульок і полетів у небо. Він важить 50 кг. Кожна кулька підіймає 3 кг. Скільки кульок мусить випустити в повітря продавець, щоб почати спуск?

Марк Беденко

Відповідь: не менш як 4 кульки.

Картка 2

У Змія Горинича виросло по 4 роги на кожній голові. Скільки у нього рогів, якщо голів 12?

Марк Беденко

Відповідь: 48 рогів.

Фізкультхвилинка.

Виконання вправи 384.

Читання тексту вправи. Висловлення міркувань щодо ставлення авторки до української мови. Дискусійна сітка Елвермана або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так,	Чи варто шанувати й берегти рідну мову?	Ні,
ВИСНОВОК		

Робота з картками

Картка 3

1. Прочитай, уставляючи потрібні закінчення.

Чорний пан

В чорнім замку — чорн.. пан,
має чорн.. він жупан,
чорн.. чоботи й штани —
отакоої довжини!
Чорн.. крісло, чорн.. стіл,
дуже чорн.. все довкіл.
Чорн.. зошит, чорн.. книжка,
Чорн.. кіт і чорн.. мишка.
А чому він чорн.. пан —
чорні чоботи й жупан?
Бо малює справжній майстер!
В нього чорн.. є фломастер.

Мар'яна Савка

2. Випишіть прикметники разом із іменниками, з якими вони зв'язані.
3. Поясніть, чому саме такі закінчення мають ці прикметники.

Вправа «Круги Ейлера—Вена».

Порівняйте числівник і прикметник.

Вправа «Реклама». Робота в групах.

Створіть рекламу прикметника.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Яким був для тебе урок».

Розкажіть про наш урок, використовуючи тільки прикметники.

Вправа «Яким я був / була сьогодні на уроці».

Розкажіть про те, що ви відчували на уроці, використовуючи тільки прикметники.

Урок 118. Тема. Повторення. Дієслово

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвиток критичного мислення, зв'язного мовлення, виховання бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна, природнича.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Диктант

- прослуховування тексту
  - виділення орфограм
- Ненаголошені *e-и* в корені слова (*лежала, землі*)
Слова з префіксами *роз-, без-* (*розтанув, розсипалась*)
- запис під диктовку

У полі лежала сіра грудочка землі, присипана снігом. Пригріло сонечко. Розтанув сніг. Проплила над полем хмарка, розсипалась дощем. Упала на сіру грудочку землі гаряча краплина води, в якій відбилосся сонечко. Перетворилася грудочка землі на сіру пташку — жайворонка.

За Василем Сухомлинським

Вправа «Мозковий штурм».

Що ви знаєте про жайворонків?

Вправа «Квест-цікавинка».

Жайворонок — перелітний птах. Він одним із перших повертається на Україну. Співати може тільки самець. Жайворонки співають лише на висоті 50–100м. Дзвінки пісні жайворонків можуть тривати до 15 хв. Співають тільки самці. Цікаво, що колір пір'я жайворонка залежить від тієї місцевості, де проживають жайворонки.

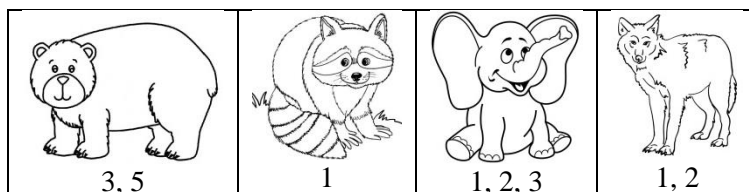
Каліграфічна хвилинка.

Прописування з'єднань та слова *жайворонок*, складання та запис речень.

Складання кластера чи асоціативного куща «Жайворонок».

2. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Квест».

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Виконання вправи 385 (на с. 141).

Відгадування загадок, пригадування відомостей про дієслово.

Робота із віршем.

Діти читають вірш, підкреслюють п'ять дієслів, доводять одні одним, що підкреслені слова — дієслова.

Хто в нас завжди в дії, в русі,
не лінується ніколи,
працьовиті в нього друзі?
— Це, звичайно, Дієслово.
На зорі розбудить Сонце
і росою Землю вміє,
у будинках всі віконця
з радістю навстіж відкриє.
З вами зробить він зарядку
і скопає землі грядку,
і посіє й заскородить,
виросте і щедро вродить.
Він з людьми життю радіє
і планує й забавляє.
На питання: «Що робити?»
завжди всім відповідає.
Шие, в'яже, одягає,
пече, варить і годує,
розуму усіх навчає,
з діточками сам зростає.
Пропонує, вибирає,
передбачує й все знає.
Все замітить, все побачить,
і підтримає, й пробачить.

За LaraS

— У якому значенні вжиті дієслова? Складіть два речення із дієсловами, щоб вони були у прямому значенні.

Робота з комп'ютером.

Визначення часів дієслова: <https://learningapps.org/4716112>.

Робота з картками. Робота в парах.

Спиши, поставивши дієслова у одному часі.

Прийшла весна. Розтали сніги. Усе навколо зазеленіє. Пташки заспівали свої чудові пісні.

Робота з комп'ютером.

Завдання за вибором учнів.

- визначення антонімів <https://learningapps.org/view8953268>
- визначення синонімів <https://learningapps.org/view3444808>

Робота з картками.

— Пригадайте, як пишеться *не* з дієсловами. Спишіть, розкриваючи дужки.

Хто за поганим піде, той добра (*не*)знайде. (*Не*)кидай товариша в горі. Добро повік (*не*)забувай.

Коли хочеш собі добра, то нікому (*не*)роби зла. (*Не*)було б щастя, та нещастя допомогло.

Вправа «Сторітелінг».

Уявіть себе в ролі дієслова. Створіть собі — дієслову рекламу.

III. Заключна частина.

Рефлексія.

Вправа «Яким був для тебе урок».

Розкажіть про наш урок, використовуючи тільки дієслова.

Вправа «Експерт».

Уявіть, що ви дивилися наш урок в Інтернеті. Розкажіть про позитивні та негативні сторони уроку. Обов'язково у кінці своєї розповіді скажіть «Рекомендую» або «Не рекомендую»

Урок 120. Тема. Повторення. Речення

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення, виховувати бажання вчитися.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Вправа «Дешифрувальник».

	а	б	в
1	р	я	ч
2	н	е	ь

Код. 1а, 2б, 1в, 2б, 2а, 2а, 1б (речення)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Вправа «Конкурс запитань».

Діти стають навколо вчителя / вчительки і задають питання щодо теми уроку. Та дитина, яка поставить найцікавіше питання, вважається переможцем конкурсу.

— Діти, які речення за інтонацією ви вживали, запитуючи мене? А якими реченнями я відповідала?

Гра «Виконай команду». Робота в парах.

Одна дитина каже, що робити, інша — виконує.

— Які речення за інтонацією ви вживали?

Гра «Упізнай окличне речення».

Що відмінного є в окличних та неокличних реченнях?

Фізкультхвилинка.

Робота з ребусом.

Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про звертання?

Вправа «Броунівський рух». Робота в групах.

Червона картка

— Прочитайте українські народні заклички та примовки.

Бабочко, бабочко,
сядь на тину.

А я тебе уловлю,
та побачу, та й пущу.

**

Вийди, вийди, сонечко,
на широке полечко.
На наше подвір'ячко,
на бабине зіллячко.

**

Ходи, ходи, дощику!
Зварим тобі борщику,
зварим тобі галушок
та виллємо на пісок.

Жовта картка

— Знайдіть звертання та виділіть їх комами.

Діти послухайте казку. Чи хочете ви діти послухати казку? Заходьте в клас дівчатка. Олено Петрівно дозвольте запитати? Лягай спати, Толику.

Зелена картка

— Складіть та запишіть три речення із звертаннями. Підкресліть звертання.

Диктант

Скільки талановитих людей ти знаєш? Так, їх багато! Це художники, музиканти, архітектори, поети, письменники. Та вони не можуть зрівнятися у своїй фантазії з природою. Адже в природі все продумане, незвичайне, захоплююче. Любім, вивчаймо і бережімо природу!

Дослідження речень диктанту.

— Дослідіть речення. Упишіть потрібні числа на картках:

Усього речень:

- за метою висловлювання:

розповідних _____

питальних _____

спонукальних _____

- за інтонацією:

окличних _____

неокличних _____

Повторення знань про головні та другорядні члени речення. Робота в парах

Картка 2

— Визначте головні та другорядні члени речення:

Починається весна. У лісі зацвів ряст. Вербка пишається пухнастими котиками.

Картка 3

За допомогою питань установіть зв'язок слів у реченні:

Діти навчаються у школі.

діти (що роблять?) _____

навчаються (де?) _____

Дівчатка малюють олівцями.

дівчатка (що роблять?) малюють

малюють (чим?) _____

III. Заключна частина

Рефлексія.

Метод «Капелюшки де Боно».

Біла — колір чистоти.

— Що мені відомо про речення?

Червона — *(колір життя, відчуттів)*.

— Коли ви відчували радість на уроці? Що вас засмутило сьогодні на уроці?

Чорна — колір землі, здорового глузду.

— Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Зелена *(колір досліджень)*.

— Що ви дізналися, досліджуючи речення?

Синя *(колір знань)*.

— Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 121. Тема. Повторення. Текст

Мета: повторити і узагальнити знання з теми, розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення, виховувати впевненість у собі.

Обладнання: картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

Вправа «Біном фантазії».

— Як ви гадаєте, які особливості тексту ми пригадаємо сьогодні?

Робота з картками.

Картка 1

1. Прочитай текст. Яка тема тексту? Яка мета? Після кожної частини напиши її назву. Спиши зачин. Який чудовий ранок влітку! Ніби відкриваються двері у казку.

Повіває л(е/и)гесенький вітерець. Тихо розмовляють між собою квіти та д(е/и)рева. Потягуються спросо(н/нн)я мурашка. А ось піднімається усміхнене сонечко. І настрої у природи стає неймовірним. Блищить роса на траві. Щ(е/и)бечуть пташки. Розкривають свої п(е/и)люсточки квіти. Ч(е/и)рвоніють яблука на яблунці. Вода в річці прогрівається і чекає на дитвору.

Так гарно навколо!

2. Поділіть текст на частини. Спишіть основну частину.

Картка 2

Прочитай тексти. Спиши один з текстів. У дужках напиши, який це текст.

1. Зайшло на літо. Сяють роси,
духмяно піняться бузки.
Іще далеко до покосів,
і жито квітне залюбки.

Зелений коник поміж стебел
на скрипці стиха награв.
І попід саме синє небо,
нагрітий сонцем, день встає.

Оксана Кротюк

2. Це ж літо, літо і тепло!
Краса і світло, що й казати.
Аби то завжди так було,
то можна жити і співати.
І я в захопленні іду,
сприймаю світ, як дивне диво.
Розмову з світом цим веду
і я щаслива! Я щаслива!

За Надією Красоткіною

3. З усіх пір року найбільше я люблю літо.

Адже влітку можна ходити на річку купатися, засмагати. А ще можна побігати босоніж по росі, поласувати лісовими ягодами. І тільки влітку ми можемо вдихати медовий запах лип.

Отже, літо — найчарівніша і найкраща пора року.

Картка 3

Робота в парах.

1. Напишіть, ознаки якого стилю мають ці тексти?

Були собі півник та курочка.

Набридло їм якимось дома сидіти, і пішли вони мандрувати по світу.

Ось ідуть вони зеленим гаєм, навколо вітрець кущі колихає, на кущах зеленіє свіже листячко, а між ним ягідки, як червоне намистечко.

За Наталією Забілою

2. Напишіть, ознаки якого стилю мають ці тексти?

Хамелеони — це дуже специфічні ящірки, які живуть переважно на деревах. Це єдині тварини, очі яких функціонують незалежно одне від одного й керуються різними півкулями мозку. Одне око дивиться вперед, а інше — назад. І кожне око може обертатися в різних напрямках. Всебічне бачення допомагає хамелеонові визначити позицію жертви, що швидко рухається. Більшість хамелеонів харчується комахами.

Головна частина мозку за допомогою якої ми думаємо й приймаємо рішення, називається корою. Це тонкий шар сірої речовини зі звивинами у формі двох півкуль. Кора виглядає всуціль однаковою. Дослідники мозку склали своєрідну карту, що засвідчує, на якій саме діяльності спеціалізуються різні його ділянки. Так що ми маємо дороговказ мозку!

3. Дорогі діти! Запрошуємо вас відвідати розважальний центр «Альбатрос». Тут на вас чекають веселі розваги, цікаві ігри, пізнавальні екскурсії. Адміністрація.

4. А кому чудодійної водорості «Морсон і Морсон»? Від усіх морських хвороб – не хворіти щоб ніколи! Ось погляньте: це була невеличка камбала! Три пучечки проковтнула, і тепер вона акула!

За Всеволодом Нестайком

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Рефлексія

Вправа «На уроці мені найбільше сподобалося»

«Я хочу подякувати ... за те, що ...»

Урок № 122. Тема. Гра «Українську мову знати модно!»

Мета: повторити і узагальнити вивчений матеріал, розвиток критичного мислення, зв'язного мовлення, виховання любові до рідної мови та бажання розмовляти нею.

Обладнання: паперова зірочка, картки, презентація.

Тип уроку: закріплення вивченого матеріалу.

Освітні галузі: мовно-літературна.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

Вправа «Зірочка успіху».

— Діти, чи знаєте ви, що кожна людина прекрасна і неповторна? Розкажіть про себе, чим ви пишастесь? Що вам подобається у собі?

— А тепер на зірочці напишіть побажання для себе.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні урок української мови я хочу розпочати словами українського письменника Панаса Мирного «Найбільше і найдорожче добро кожного народу — це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя і свої сподіванки, розум, досвід, почування».

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

Вітаю усіх! Розпочинається передача «Українську мову знати модно!»

3. Сприймання та засвоєння раніше вивченого матеріалу.

1) Рубрика «Значення слова». Робота в групах.

— Розгадайте ребус. Чим цікаві ці слова?

Картка 1

— Розгадайте ребус. Складіть словосполучення або речення так, щоб слово – відгадка виступало у різних значеннях.

Картка 2

— Розгадайте ребус. Складіть словосполучення або речення так, щоб слово – відгадка мало пряме або переносне значення.

Картка 3

— Розгадайте ребус. Доберіть до слова-відгадки синоніми. За потреби можна користуватися словником синонімів. Складіть речення з цими синонімами.

Картка 4

— Розгадайте ребус. Доберіть до слова-відгадки антонім. За потреби можна користуватися словником антонімів. Складіть речення з цією парою антонімів.

2) Рубрика «Будова слова». Робота в групах.

За визначений вчителем / вчителькою час утворити якомога більше слів із коренем, який є у слові *земля*. Розібрати ці слова за будовою.

3) Рубрика «Речення». Робота в групах.

- Складіть за описом речення про весну:
Розповідне окличне. Запитальне неокличне. Речення із звертанням посередині.
- Складіть за схемою речення:

_____ _____ ..... .

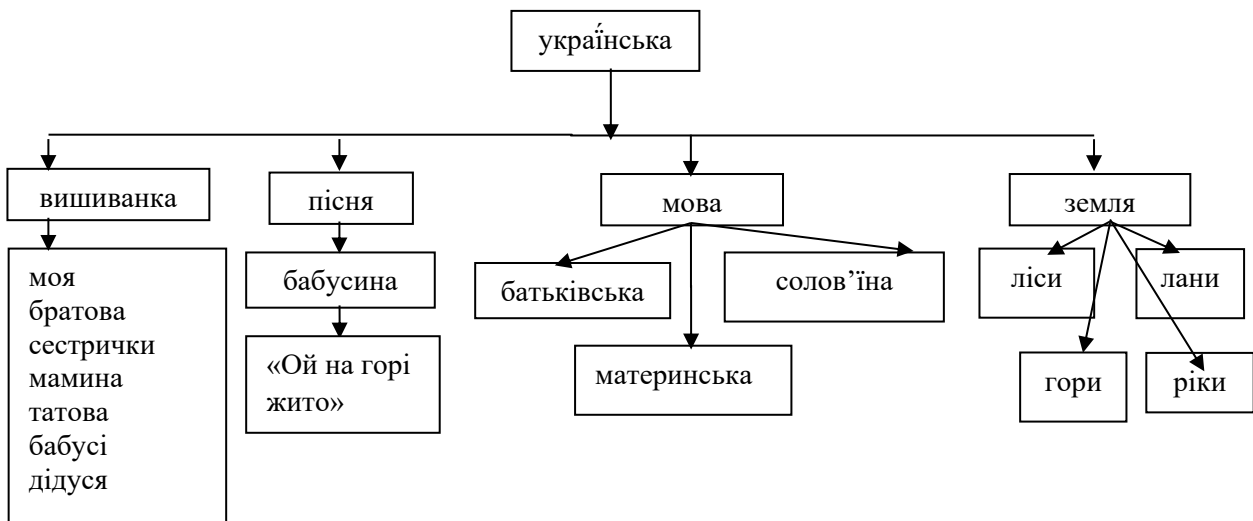
_____ ..... _____ .

— Утворіть із слів речення. За допомогою питань установіть зв'язок слів у реченні.
Українське слово лине по всьому світу.

4) Рубрика «З Україною в серці». Робота в групах.

— Складіть кластер до слова *українська*.

Орієнтовний кластер

Виконання вправи 386 (на с. 141).

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Рефлексія.

Вправа «Продовж речення».

Українську мову знати модно, тому що ... .

